

www.
www.
www.
www.

Ghaemiyeh

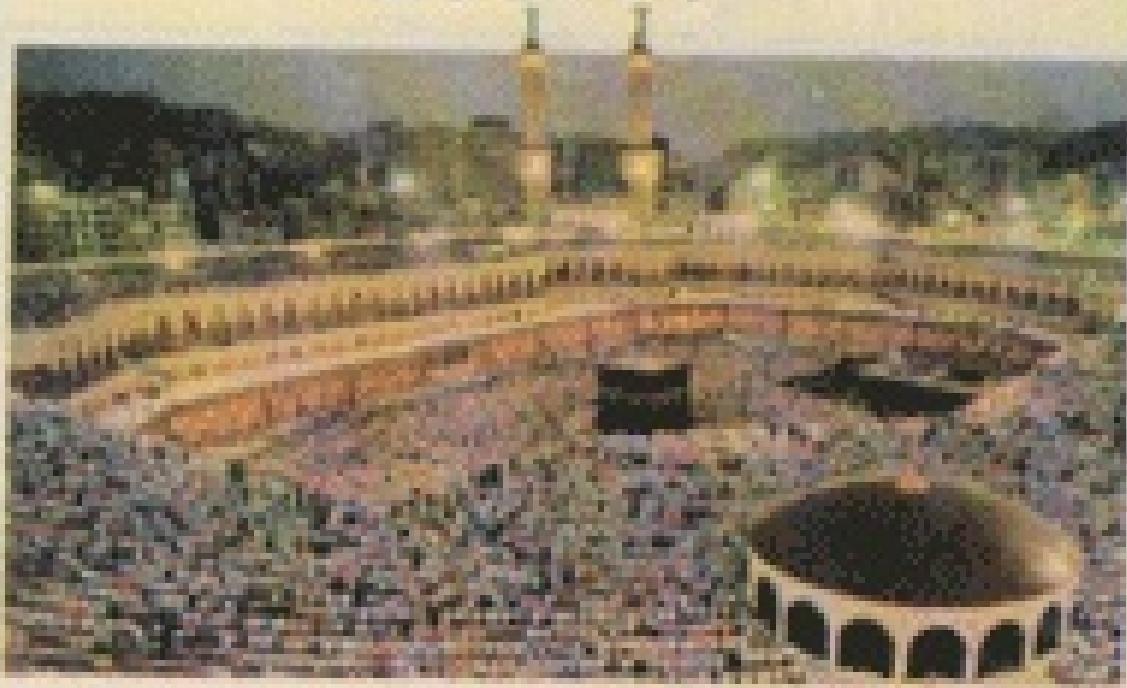
.com
.org
.net
.ir

ترجمه

الحج في الحرمين

مؤلف

علي حاتم المغربي

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

ترجمه الحاج في الحرمین

نویسنده:

علی حیدر المؤید

ناشر چاپی:

محبین

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	----- فهرست
۱۰	----- ترجمه الحاج فی الحرمین
۱۰	----- مشخصات کتاب
۱۰	----- سخن مترجم
۱۴	----- پیشگفتار
۲۳	----- بخش نخست مدینه منوره
۲۳	----- مشخصات بخش اول
۲۴	----- فصل اول: مسجد النبی صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم
۲۴	----- مسجد النبی صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم
۲۷	----- زیارت پیامبر اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم
۳۳	----- زیارت فاطمه زهرا علیها السلام
۴۱	----- فصل دوم مشاهد مشرفه در بقیع
۴۱	----- مشخصات فصل دوم
۴۳	----- زیارت ائمه بقیع علیهم السلام
۴۹	----- زیارت فاطمه بنت اسد علیها السلام
۵۲	----- زیارت ابراهیم فرزند رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم
۵۶	----- زیارت دختران رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم زینب، ام کلثوم و رقیه علیهم السلام
۵۸	----- زیارت دو عمه رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم صفیه و عاتکه
۵۹	----- زیارت ام البنین علیها السلام
۶۰	----- زیارت عقیل و عبدالله بن جعفر
۶۱	----- زیارت شهداء در بقیع
۶۱	----- زیارت حلیمه سعدیه مادر رضاعی (دایه) رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم
۶۲	----- زیارت اسماعیل علیه السلام فرزند امام صادق علیه السلام
۶۴	----- فصل سوم زیارتگاه ها و مساجد مدینه

٦٤	زیارت حضرت عبداللہ علیہ السلام پدر پیامبر اکرم ﷺ
٦٥	زیارت حضرت حمزہ علیہ السلام عموی پیامبر اکرم ﷺ
٦٧	زیارت شهدای احمد
٧٢	مسجد قبا
٧٦	مسجد فضیخ
٧٧	مسجد قبلتین
٧٩	مسجد فتح
٨١	مسجد امام علی ابن ابی طالب علیہ السلام
٨١	مسجد حضرت فاطمہ زہرا علیہما السلام
٨١	مسجد سلمان رضی اللہ عنہ
٨٢	خانہ امام حسن مجتبی و امام صادق علیہما السلام
٨٢	مسجد مبارکہ
٨٤	مسجد عمامہ
٨٤	مسجد امام علی علیہ السلام
٨٥	بخش دوم مکہ مکرمه
٨٥	مشخصات
٨٦	فصل اول: عمرہ تمنع
٨٦	مشخصات
٨٧	میقات
٩٠	دعای غسل احرام
٩٢	احرام عمرہ تمنع
٩٧	محرمات احرام
١٠٢	دعای ورود به حرم الہی
١٠٣	دعای ورود به مسجد الحرام
١٠٩	طواف عمرہ تمنع

۱۱۰	واجبات طواف
۱۱۲	دعای شوط (دور) اول طواف
۱۱۳	دعای شوط دوم طواف
۱۱۴	دعای شوط سوم طواف
۱۱۵	دعای شوط چهارم طواف
۱۱۶	دعای شوط پنجم طواف
۱۱۷	دعای شوط ششم طواف
۱۱۸	دعای شوط هفتم طواف
۱۱۹	نماز طواف عمره تمتع
۱۲۰	سعی بین صفا و مروه
۱۲۳	مستحبات سعی
۱۲۵	دعای شوط اول سعی
۱۲۷	دعای شوط دوم سعی
۱۲۹	دعای شوط سوم سعی
۱۳۱	دعای شوط چهارم سعی
۱۳۳	دعای شوط پنجم سعی
۱۳۵	دعای شوط ششم سعی
۱۳۷	دعای شوط هفتم سعی
۱۴۹	تقصیر در عمره تمتع
۱۴۰	فصل دوم: حج تمتع
۱۴۰	مشخصات
۱۴۱	احرام حج تمتع
۱۴۲	وقوف به عرفات
۱۴۵	مستحبات شب عرفه
۱۶۱	مستحبات روز عرفه
۱۶۹	دعای عرفه امام حسین علیه السلام

٢٠٧	زیارت امام حسین علیه السلام
٢١٣	زیارت علی بن الحسین علیه السلام
٢١٤	زیارت شهداء علیهم السلام
٢١٥	زیارت حضرت ابوالفضل علیه السلام
٢١٩	وقوف در مشعر
٢٢٠	مستحبات مشعر
٢٢٥	اعمال منی
٢٢٥	۱- رمی جمره عقبه (کبری)
٢٢٦	مستحبات رمی
٢٢٨	۲- ذبح قربانی در منی
٢٣١	۳- حلق یا تقصیر
٢٣٣	مستحبات حلق یا تقصیر
٢٣٤	اعمال مکہ
٢٣٤	۱- طواف حج تمتع
٢٣٥	۲- نماز طواف
٢٣٥	۳- سعی بین صفا و مروه
٢٣٦	۴- طواف نساء
٢٣٦	۵- نماز طواف نساء
٢٣٧	۶- بیتوله در منی
٢٣٨	۷- رمی جمرات
٢٣٩	مستحبات منی
٢٤١	نمای کعبه
٢٤٢	فصل سوم: آداب مسجدالحرام و مکه
٢٤٢	مشخصات
٢٥٨	زیارت حضرت اسماعیل علیه السلام
٢٦٩	اماکن مقدسه مکه

۲۷۵	زیارت عبد مناف علیه السلام
۲۷۶	زیارت عبدالملک علیه السلام
۲۷۸	زیارت ابو طالب علیه السلام
۲۷۹	زیارت آمنه علیها السلام
۲۸۰	زیارت خدیجه علیها السلام
۲۸۲	عمره مفرده
۲۸۳	اعمال عمره مفرده
۲۸۶	دعای کمیل
۳۰۱	دعای صبح
۳۰۸	دعای روزهای هفته
۳۱۰	دعای روز دوشنبه
۳۱۲	دعای روز سه شنبه
۳۱۴	دعای روز چهارشنبه
۳۱۶	دعای روز پنج شنبه
۳۱۸	دعای روز جمعه
۳۲۰	دعای روز شنبه
۳۲۱	دعای صاحب الزمان عجل الله تعالى فرجه الشریف
۳۲۳	دعای توسل
۳۴۰	زیارت جامعه کبیره
۳۴۶	زیارت جامعه صغیره
۳۴۸	زیارت امین الله
۳۵۲	زیارت وارث
۳۵۷	فهرست
۳۶۷	درباره مرکز

ترجمه الحاج في الحرمين

مشخصات کتاب

مؤسسه انتشارات محبین

قم - تلفن 713699

نام کتاب: ترجمه الحاج في الحرمين

مؤلف: شیخ علی حیدر مؤید

مترجم: محمد علی سلطانی

ناشر: محبین

لیتوگرافی: مدین

چاپخانه: شریعت

نوبت چاپ سوم برای ناشر اول: 1380

تیراز: 3000

شابک: 964-7103-01-8

ISBN: 964-7103-0-8

کلیه حقوق برای مؤلف محفوظ میباشد.

ص: 1

سخن مترجم

امشب را تا صبح چگونه سر کنم؟ فردا چگونه خواهد بود؟

بی دل از بی نشان چه گوید باز!!

به زیارت معبد می روم، به آنجا که محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم گل سر سبد خلقت می زیست، به آنجا راهم دادند که محور عالم وجود در آن فضنا تنفس می کند، کجا ند آنان که به اصطلاح خوش می گذرانند؟ یک لحظه امشب را با هیچ چیز عوض نمی کنم.

ای محبوب قلبهای عاشق، ای مراد دیدگان گریان، ای قبله شیفتگان دلسوزته، خدایا! معبد من، از اینکه زیارت خانه ات را با سختی نصیبی کردی تو را شکر می کنم که در این سختیها چه لطفها نهان است...

حج یعنی قصد، سعی بسوی دوست، قدمی رو به ابدیت، گامی به سوی اقیانوس، یعنی تو بروی در میان یک امت خرد شوی، گم شوی، ناپیدا گردی، تا توی ایرانی و اوی عرب و دیگری هندی و آن یکی از بالکان و... همه ما شویم و ما همه دور تا دور خانه او آن قدر چرخ بزنیم تا هیچ شویم، تا از درون خود برون آییم، تا کالبد تنگ مادی خود را بشکافیم، تا فقط او باقی بماند؛ فقط نام او، ذکر او، خانه او، برای او، یاد او، دیگر نباید حتی به

صفحه 3:

شدیدترین درخواستهایت جواب دهی حتی نگاهی از سر هوس و خواسته دل! بالاتر بگویم در جواب کسی نباید لبیک بگویی، لبیک اللّهم لبیک؛ فقط به او بگو لبیک، فقط به او بنگر، به او فکر کن، اگر بnde اش باشی کار تمام است، دست خدای می شود، نگاهت الهی می گردد، گام برداشتت، خوردن و آشامیدنست، سخن گفتت، چهره ات همه بوری خدا می دهد...

از خاطرات حج سال 1420هـ

محمد سلطانی

ص: 4

آلَحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِنَا وَنَبِيِّنَا مُحَمَّدَ خَاتَمِ الْمُرْسَلِينَ وَعَلٰى آلِّبَيْتِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ.

از بین برنامه های عبادی اسلام حج جلوه خاصی دارد، حج در ابعاد گوناگون زندگی تأثیرگذار است بنابراین می توان گفت که در میان عبادتها نظیر حج یافت نمی شود!

نماز رابطه ای است مستقیم بین انسان و پروردگارش ارتباط با مرکز هستی بی انتها و کمال مطلق، بنوی بزرگ اسلام حضرت فاطمه زهراء علیها السلام در خطبه فدکیه می فرمایند «نماز بر شما واجب شده تا از کبر و

خود پسندی پاک شوید»⁽¹⁾. آنگاه که نمازگزارنده خود را در برابر قدرت نامحدود حق تعالی سرتاپا ضعف و ناتوانی می بیند و نزد معبد پیشانی بر خاک می ساید، دیگر غرور و خود پسندی از وجود او رخت بر می بندد و این اتصال و ارتباط با خالق روشن است ولی نمازگزار به اندازه توجه و حضور قلبش از این ارتباط بهره می گیرد.

و روزه تمرینی برای انسان است تا تقوا و پاکدامنی را یادداشت و اخلاص و یکتا پرستی را تمرین کند؛ زکات در جامعه و در فرد تأثیر می گذارد، از طرفی تأمین اجتماعی و همیاری اقتصادی می باشد و از طرف دیگر روح انسان را از صفات ناشایست به ویژه بخل و

ص: 6

1- بحار، ج 6، ص 107

تنگ نظری پالایش می کند، خداوند در قرآن می فرماید: «**خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُرْكِيَّهُمْ بِهَا**»⁽¹⁾ «از اموال آنان صدقه ای - زکات واجب- برگیر تا بدین واسطه آنان را پاک نمائی و پرورش دهی».

وفاطمه زهرا علیها السلام در مورد زکات می فرماید: «خداوند زکات را موجب پاکی روح و برکت روزی قرار داد».

و جهاد دفاع از کرامت انسانی است، جنگ در راه عقیده و آرمان است؛ در این مورد نیز حضرت زهرا علیها السلام می فرماید: «جهاد عزت اسلام و ذلت کافران و منافقان است». ولی حج عبادتی است که تمام ارزشها و مفاهیم دینی را در بر دارد حج اسلام مجسم است، اگر اسلام را

ص: 7

1- توبه، آیه 103.

به نمایش بگذاریم حج جلوگر می شود؛ بنابراین حضرت زهرا علیها السلام حج را پایه استحکام دین می دانند. در حج مفاهیمی یافت می شود که در دیگر عبادات نیست؛ سختی و مشقت، تسلیم جان و مال...

حج نمودار اسلام است، امام صادق علیه السلام فرمودند: «تا آنگاه که کعبه (حج) بر پا باشد، دین بر پاست»^(۱). قرآن کریم ترک حج را کفر می شمرد: «وَبِرَمْدَمَانَ اسْتَكْبَرَ كَهْ بَرَىٰ خَدَا حَجَّ يَيْتَ اللَّهُ بَهْ جَائِ آورَنَدَ (الْبَتَهْ) كَسَىٰ كَهْ بَتَوَانَدَ بَهْ حَجَّ بَرَوَدَ وَآنَكَسَ كَهْ كَفَرَ بَورَزَدَ پَسَ خَداونَدَ از

جهانیان بی نیاز است».

ص: 8

1- وسائل الشیعه، ج 8، ص 14.

«وَلِلّٰهِ عَلٰى النَّاسِ حُجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَعَ إِلٰيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللّٰهَ غَيِّرٌ عَنِ الْعَالَمِينَ»[\(1\)](#).

پیامبر اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود: «کسی کہ حج را بہ تأخیر اندازد تا بمیرد خداوند او را در روز قیامت یهودی یا مسیحی محسور می کند»[\(2\)](#).

حج نمایشگاه تاریخ است، حج نمایانگر مسیر پیامبران و انبیاء است؛ از آدم و نوح آغاز می کند، ابراهیم و اسماعیل علیهم السلام و هاجر را بہ خاطر می آورد و در نهایت خاطره پیامبر اسلام حضرت محمد بن عبداللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اهل بیت علیهم السلام و اصحاب راستینش را زنده می کند.

حاجی محیط زندگی این بزرگواران، مبارزات تلاش و کوشش قهرمانیها و در نهایت فداکاریهای شجاعانه این اسوه های انسانیت را می بیند، سپس به دیدار خانه

ص: 9

1- آل عمران، آیه 97.

2- الفقیه، ج 4، ص 268.

امیرالمؤمنین علی و صدیقه طاهره فاطمه علیهم السلام می شتابد؛ در کنار قبور ائمه علیهم السلام بقیع می نشیند و یا در کوه نور ردد پای رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را دنبال می کند.

حج و زیارت اماکن مقدس، گذری روحانی در تاریخ و مراحل رشد و شکوفایی اسلام است، در خلال چند روز خاطرات بیست و سه سال تبلیغ اسلام و زندگی پر مخاطره نبی اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و سعی و کوشش اصحابش لحظه به لحظه بر حاجی جلوگر می شود شاید بدین جهت باشد که پیامبر اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم می فرماید: «کسی که حج به جای آورد و مرا زیارت نکند، بر من ستم روا داشته است»^(۱). چرا که دوره تربیتی حج باید تکمیل شود و زیارت پیامبر اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم مکمل این برنامه است، حج اهداف و فوائد بسیار دارد.

ص: 10

1- المستدرک ج 2، ص 181.

حج حركتی از درون تاریخ؛ ساخت است، ساختن آینده ای روشن و نورانی؛ تمام این اهداف و مفاهیم بلند در یک کالبد مادّی و محسوس ریخته شده، در حرکات و اعمال حج به تصویر کشیده شده است. اسلام از قالب کلمات جامد و ثابت خارج شده و به صفحه های زنده و پر نشاط حج می آید.

هدف این کتاب آشنایی حاجی با اعمال و آداب زیارت خانه خدا کعبه مقدسه و حرم رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم، مدینه منوره می باشد. البته نه چندان مختصر که به کار نماید و نه چندان مفصل که از حوصله خوانندگان خارج شود.

خداؤندا این تلاش ناچیز را از ما بپذیر!

امیدوارم این نوشتار برای برادران و خواهران گرامی سودمند باشد؛ باشد که مؤلف را از دعای خیر در آن

ص: 11

اماکن مقدس فراموش نفرمایند.

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَلِوَالِدَيْنَا وَلِمَنْ وَجَبَ حَقُّهُ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ.

قبل از سفر حج

توجه به چند نکته قبل از سفر حج لازم به نظر می رسد:

- 1- «خداوند تنها از پرهیزکاران می پذیرد». مطمئناً حج و زیارت کسی که در اموالش حق خدا (خمس) و یا حق مردم حق الناس باشد، مقبول درگاه الهی نیست؛ بنابراین شایسته است حاجیان گرامی پیش از سفر حقوق شرعی خویش را بپردازند و همچنین اگر حقی از کسی بر عهده دارند آنرا اداء نموده سپس به حج و زیارت روانه شوند.

ص: 12

2- پسندیده است حاجی و زائر پیش از سفر از اطرافیان، دوستان و همه آشنايان خویش حلالیت بطلبند.

3- از آنجا که یکی از اعمال حج، دورکعت نماز طوف ا است؛ لازم است حاجی قبل از سفر نسبت به صحبت قرائت نماز اطمینان حاصل نماید تا این لحاظ مشکلی برای اوروی ندهد.

4- براساس فقه اهل بیت علیهم السلام نمازگزار باید بر زمین (خاک) و آنچه از زمین است، سجده کند؛ بنابراین سجده بر قالی باطل است و فقط در صورت تقیه (وجود خطر جانی یا مالی) می توان بر فرش سجده نمود، بنابراین لازم است زائرین و حاجیان محترم بر مهر و یا حصیری که سجده بر آن صحیح است، سجده کنند.

کویت 12 شوال 1414-

ص: 13

مشخصات بخش اول

مدینه منوره

فصل اول: حرم و مسجد پیامبر اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم (مسجد النبی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم).

فصل دوم: زیارتگاه ها و مشاهد شریفه بقیع

فصل سوم: زیارتگاه ها و دیگر مساجد مدینه

ص: 14

فصل اول: مسجد النبی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

مسجد النبی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

زائرین محترم در مدت اقامتشان در مدینه منوره فرصت راغبیمت بشمرند چرا که لحظه حضور در مسجد النبی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و نماز در آن ارزش و بهای فراوانی دارد!». «نماز در این مسجد برابر با ده هزار نماز در مکانهای دیگر است». مسجد النبی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم آداب و اعمال متعددی دارد:

- 1- زائر قبل از ورود به مسجد و زیارت پیامبر اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم غسل نماید.
- 2- بعد از غسل وضع بگیرد.
- 3- لباسی پاک و پاکیزه و نو پوشید و چه بهتر که لباس سفید رنگ باشد.
- 4- خود را معطر سازد.

ص: 15

5- از باب جبرئیل (همان دری که از طرف بقیع است). وارد مسجد شود.

6- اذن دخول بخواند؛ بدین صورت که بر در مسجد النبی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم با فروتنی و تواضع بایستد و بگوید:

اللّٰهُمَّ إِنِّي وَقَتَّ عَلَى بَابِ مِنْ أَبْوَابِ بُيُوتِ نَبِيِّكَ صَلَوَاتُكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَقَدْ مَعْتَ النَّاسَ يَدْخُلُوا إِلَيْا بِإِذْنِهِ فَقُلْتَ: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ) اللّٰهُمَّ إِنِّي أَعْتَقِدُ حُرْمَةَ صَاحِبِ هَذَا الْمَشْهُدِ هَدِ الشَّرِيفِ فِي غَيْبِهِ كَمَا أَعْتَقِدُهَا فِي حَضُورِهِ وَأَعْلَمُ أَنَّ رَسُولَكَ حُلَفَانَكَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ أَحْيَاءُ عِنْدَكَ يُرْزَقُونَ يَرَوْنَ مَقَامِي وَيَسْمَعُونَ كَلَامِي وَأَنَّكَ حَجَبْتَ عَنْ سَمْعِي كَلَامَهُمْ وَفَتَحْتَ بَابَ نَهْمِي بِلَذِيذِ مُناجَاتِهِمْ وَإِنِّي أَسْتَأْذِنُكَ يَارَبِّ أَوْلًا

ص: 16

وَأَسْتَأْذِنُ رَسُولَكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ثانِيًّا وَأَسْتَأْذِنُ خُلَفَائَكَ الْأَئِمَّةَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ الْمُفْرُوضَ عَلَى طَاعَتِهِ وَالْمَلَائِكَةِ الْمُوَكَّلِينَ الْبَقِعَةَ
الْمُبَارَكَةَ ثالِثًا أَدْخُلْ يَارَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ لَمَّا دَخَلْ يَا حُجَّةَ اللَّهِ أَدَّدْخُلْ يَا مَلَائِكَةَ اللَّهِ الْمُفَرِّبِينَ الْمُقَيِّمِينَ فِي هَذَا الْمَشَّهَدِ
فَأَذْنُ لِي يَا مَوْلَايَ فِي الدُّخُولِ أَفْضَلَ مَا أَذْنَتَ لِأَحَدٍ مِنْ أُولَيَّ اِنْكَارٍ فَإِنْ لَمْ أَكُنْ أَهْلًا لِذَلِكَ فَأَنْتَ أَهْلُ لِذَلِكَ.

7- با آرامش و وقار، خضوع و خشوع وارد حرم نبوی صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ شود، با پای راست داخل شود و بگوید:

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ رَبِّ ادْخَلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مَحَرَّجَ صِدْقٍ وَاجْعَلْ
لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا اللَّهُمَّ أَغْفِرْ لِي وَأَرْحَمْنِي وَتُبْ عَلَيَّ إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَابُ الرَّحِيمُ.

ص: 17

8- هنگام وارد شدن و خارج شدن از مسجد النبی صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بر او و اهل بیش علیهم السلام صلوات بفرستد؛

«اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّمُحَمَّدًا».

9- قبل از زیارت صد مرتبه «اللَّهُ اكْبَرُ» بگوید.

10- پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ را اینگونه زیارت کند:

زيارت پيامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

السَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَأَمِنِ اللَّهِ عَلَى وَحْشِهِ وَعَزَّائِمِ أَمْرِهِ الْخَاتِمِ لِمَا سَبَقَ وَالْفَاتِحِ لِمَا اسْتُقْبَلَ وَالْمُهَمَّيْمِنِ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَى صَاحِبِ السَّكِينَةِ السَّلَامُ عَلَى الْمَدْفُونِ بِالْمَدِينَةِ السَّلَامُ عَلَى الْمَنْصُورِ الْمُؤَيَّدِ السَّلَامُ عَلَى أَبِي الْقَاسِمِ مُحَمَّدِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

پس نزد قبر رسول اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ رو به قبله بایستد و بخواند:

أَشَهُدُ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشَهُدُ أَنَّ مُحَمَّداً صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ وَأَشَهُدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَأَنَّكَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَأَنَّهُ هَدَى أَنَّكَ قَدْ بَلَغْتَ رِسَالاتِ رَبِّكَ وَنَصَّحْتَ لِأُمَّتِكَ وَجَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَعَبَدْتَ اللَّهَ مُحْلِصاً حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ بِالْحِكْمَةِ (١) وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَأَدَّيْتَ الذِّي عَلَيْكَ مِنَ الْحَقِّ وَأَنَّكَ قَدْ رَوَفْتَ بِالْمُؤْمِنِينَ وَغَلُظَتْ عَلَى

ص: 19

1- عبارت فوق بدین معناست که با رسول اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ شما در حالیکه مردم را با حکمت و موعظه ارشاد و هدایت می کردید خدای را عبادت می نمودید، چون از مهمترین عبادتهای آن حضرت هدایت مردم بود و ممکن است بدین معنا باشد که با رسول اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ شما با حکمت و موعظه جهاد می نمودید. بحار / 100 / 151.

الكافرِينَ فَبَلَغَ اللَّهُ بِكَ أَفْضَلَ شَرَفٍ مَعْلَمَ الْمُكَرَّمِينَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي اسْتَتَقَدَنَا بِكَ مِنَ السَّرْكِ وَ الصَّلَاةِ لَلَّهُمَّ فَاجْعُلْ صَدَقَاتِكَ وَ صَلواتِ
مَلَائِكَتِكَ الْمُقَرَّبِينَ وَ أَئْبِيَائِكَ الْمُرْسَسَ لِمِنَ وَ عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ وَ أَهْلِ السَّمَوَاتِ وَ الْأَرْضِينَ وَ مَنْ سَبَّحَ لَكَ يَارَبِّ الْعَالَمِينَ مِنَ الْأَوَّلِينَ وَ الْآخِرِينَ
عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَ رَسُولِكَ وَ نَبِيِّكَ وَ أَمِينِكَ وَ نَجِيَكَ وَ حَبِيبِكَ وَ صَدِيقِكَ وَ خَاصَّتِكَ وَ صَدِيقُوتِكَ وَ خَيْرِتِكَ مِنْ خَلْقِكَ اللَّهُمَّ أَعْطِهِ الدَّرَجَةَ
الرَّفِيعَةَ وَ آتِهِ الْوَسِيْلَةَ مِنَ الْجَنَّةِ وَ أَبْعَثْهُ مَقَاماً مَحْمُوداً يَغْبِطُهُ بِهِ الْأَوَّلُونَ وَ الْآخِرُونَ اللَّهُمَّ إِذْكُرْ فُلْتَ: (وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جَاءُوكَ
فَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ وَ اسْتَغْفِرَ لَهُمْ

ص: 20

الرَّسُولُ لَوْجَدُوا اللَّهِ تَوَابًا رَّحِيمًا) وَإِنِّي أَتَيْتُكَ مُسْتَغْفِرًا تَائِيًّا مِنْ ذُنُوبِي وَإِنِّي أَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ إِلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكَ لِيَغْفِرَ ذُنُوبِي.

پس رو به بارگاه مطهر پامبر اکرم بایستید و بخوانید.

أَتَيْتُكَ يَارَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مُهَاجِرًا إِلَيْكَ فَاضِيًّا لِمَا أُوجَبَهُ اللَّهُ عَلَىٰ مِنْ قَصَدَكَ وَإِذْ لَمْ الْحَقْلَ حَيًّا فَقَدْ قَصَدْتُكَ بَعْدَ مَوْتِكَ عَالِمًا أَنَّ حُرْمَتَكَ مَيَاتًا كَحُرْمَتِكَ حَيًّا فَكُنْ بِذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ شَاهِدًا.

در این حال مستحب است که کف دستان را بصورت خود بکشید و بگوئید:

اللَّهُمَّ أَجْعَلْ ذَلِكَ بَيْعَةً مَرْضِيَّةً لَدَيْكَ وَعَهْدًا مُؤْكَدًا عِنْدَكَ تُحْسِنِي مَا أَحْيَيْتِي عَلَيْهِ وَعَلَى الْوَفَاءِ بِشَرائِطِهِ وَحُدُودِهِ وَحُقُوقِهِ وَاحْكَامِهِ وَتُمِيتِي إِذَا

ص: 21

أَمْتَنِي عَلَيْهِ وَتَبَعَّثُنِي إِذَا بَعْثَثْنِي عَلَيْهِ.

پس رو به قبله بايستید و دعاء امام زین العابدین عليه السلام را قرائت کنید:

اللَّهُمَّ إِلَيْكَ الْجَاهُتُ أَمْرِي وَإِلَى قَبْرِ نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَنْدَكَ وَرَسُولَكَ أَسْنَدْتُ طَهْرِي وَالْقِبْلَةَ الَّتِي رَضِيَتْ لِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ اسْتَقْبَلْتُ بِوَجْهِي اللَّهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُ لَأَمْلَكُ لِنَفْسِي خَيْرٌ مَا أَرْجُو لَهَا وَلَا أَدْفَعُ عَنْهَا شَرًّا مَا أَحْذَرُ عَلَيْهَا فَأَصْبَحَتِ الْأُمُورُ كُلُّهَا بِيَدِكَ وَلَا فَقِيرٌ أَفَقَرُ مِنِّي إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ اللَّهُمَّ أَرْدُدْنِي مِنْكَ بِخَيْرٍ وَلَا رَادٌ لِفَضْلِكَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ تُبَيِّنَ أَسْمَى وَأَنْ تُغَيِّرَ حِسْمِي أَوْ تُزِيلَ نِعْمَتَكَ عَنِي اللَّهُمَّ زَيِّنِي

ص: 22

بِالْتَّقْوَى وَجَمِيلَنِي بِالنِّعَمِ وَأَعْمُرْنِي بِالْعَافِيَةِ وَأَرْزُقْنِي شُكْرَ الْعَافِيَةِ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

11- بعد از اتمام زیارت پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ زیارت پاره تن آن حضرت فاطمه زهرا علیها السلام پسندیده است و بسیار بدان سفارش شده است و ثواب و فضیلت فراوان در پی دارد؛ البته محل دفن آن حضرت به طور دقیق مشخص نیست، برخی از محققین قبر آن حضرت را در حرم پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بین منبر و مرقد نبوی دانسته اند، گروهی معتقدند آن بنوی مظلومه در بقیع نزدیک قبور ائمه علیهم السلام بقیع مدفون است و عده ای گویند ایشان در خانه خود دفن شده، خانه حضرت فاطمه زهرا علیها السلام به همان اتفاقی که پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ در آن مدفون هستند متصل می باشد و هم اکنون جزئی از مسجد النبی صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ شده است.

پنجه‌ای که در معرض دید است و از پشت آن مرقد پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ زیارت میشود به اتاق فاطمه زهرا علیها السلام نیز احاطه دارد، به هر صورت بیشتر علمای شیعه بر این باورند که فاطمه زهرا علیها السلام را در همان حرم نبوی صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ زیارت کنیم. البته اگر در هر سه جا (نزد قبر پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بین قبر و منبر و در بقیع) زیارت شود، بهتر است.

زیارت فاطمه زهراء علیها السلام

السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا بِنْتَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا بِنْتَ نَبِیِّ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا بِنْتَ حَبِیْبِ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا بِنْتَ خَلِيلِ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا بِنْتَ صَفِیِّ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا بِنْتَ أَمِینِ اللَّهِ

ص: 24

السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا بِنْتَ حَيْرٍ خَلْقِ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا بِنْتَ أَفْضَلِ أَنْبِياءِ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَمَلَائِكَتِهِ السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا بِنْتَ حَيْرِ الْبَرِيَّةِ السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ مِنَ الْأُولَئِينَ وَالآخِرِينَ السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا زَوْجَةَ وَلِيِّ اللَّهِ وَخَيْرِ الْخَلْقِ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا أُمَّ الْحَسَنِ وَالْحُسَنِ يُنْهَا عَلَيْهِمَا السَّلَامُ سَيِّدِي شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ السَّلَامُ عَلَيْكِ أَيْتُهَا الصَّدِيقَةُ الشَّهِيدَةُ عَلَيْهَا السَّلَامُ السَّلَامُ عَلَيْكِ أَيْتُهَا الرَّضِيَّةُ الْمَرْضِيَّةُ السَّلَامُ عَلَيْكِ أَيْتُهَا الْفَاضِلَةُ لَمَّا زَكَرَتُهُ السَّلَامُ عَلَيْكِ أَيْتُهَا الْحَوْرَاءُ الْإِنْسِيَّةُ السَّلَامُ عَلَيْكِ أَيْتُهَا التَّقِيَّةُ التَّقِيَّةُ السَّلَامُ عَلَيْكِ أَيْتُهَا الْمُحَدَّثَةُ الْعَلَيْمَةُ السَّلَامُ عَلَيْكِ أَيْتُهَا الْمَظْلُومَةُ الْمَغْصُوبَةُ السَّلَامُ عَلَيْكِ أَيْتُهَا الْمُضْطَهَدَةُ الْمَمْهُورَةُ السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا فَاطِمَةُ

ص: 25

بِنْتَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَعَلَى رُوحِكِ وَبَدَنِكِ أَشَّ هَدْ أَنْكِ مَصَّبَّتِ عَلَى بَيْتَةِ مِنْ رَبِّكِ وَأَنَّ مَنْ سَرَّكِ فَقَدْ سَرَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَمِنْ جَفَاكِ فَقَدْ جَفَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ آذَاكِ فَقَدْ آذَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ وَصَّ مَلَكٍ فَقَدْ وَصَّلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ قَطَعَكِ فَقَدْ قَطَعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ لَا تَكِبِّضْهُ مِنْهُ وَرُوحُهُ الَّتِي يَبْيَنَ جَنْبُيَّةَ كَمَا قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَشَّ هَدْ اللَّهُ وَرُسُلُهُ وَمَلَائِكَتَهُ أَنِي راضٌ عَمَّنْ رَضِيَّتِ عَنْهُ سَاخِطٌ عَلَى مَنْ سَخِطْتِ عَلَيْهِ مُتَبَرِّءٌ مِمَّنْ تَبَرَّأْتِ مِنْهُ مُوَالٍ لِمَنْ وَالْيَتِ مُعَادٍ لِمَنْ عَادَتِ مُبَغْضٌ لِمَنْ أَبَغَضْتِ مُحِبٌ لِمَنْ أَحْبَبْتِ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا وَحَسِيبًا وَجَازِيًّا وَمُثِيبًا السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا مُمْتَحَنَّكِ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَكِ

فَوَجَّهَ دَكِ لِمَا أَمْتَحَنَكِ صَابِرَةً وَرَعَمْنَا أَنَّا لَكِ أُولَيَاءُ وَمُصَّدِّقُونَ وَصَابِرُونَ لِكُلِّ مَا آتَانَا بِهِ أَبُوكِ صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَأَتَى بِهِ وَصِيهُ فَإِنَا نَسْأَلُكِ إِنْ كُنَّا صَادِقُنَاكِ إِلَّا الْحَقْتِنَا بِتَصْدِيقِنَا لَهُمَا لِبَيْشَرَ أَنْفُسَنَا بِإِنَّا قَدْ طَهَرْنَا بِوَلَيَّتِكِ السَّلَامُ عَلَيْكِ يَاسَةَ يَدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا وَالْيَدَةِ الْحُجَّاجِ عَلَى النَّاسِ أَجْمَعِينَ السَّلَامُ عَلَيْكِ أَيْتَهَا الْمُمَظْلُومَةُ الْمَمْنُوعَةُ حَقَّهَا. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى أَمِنَتِكَ وَأَبْنَتِكَ نَبِيَّكَ صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَرَزْوَجَهِ وَصِيهِ نَبِيَّكَ صَلَاتَةً تُرْلُفُهَا فَوْقَ زُلْفَى عَبَادِكَ الْمُكَرَّمِينَ مِنْ أَهْلِ السَّمَاوَاتِ وَأَهْلِ الْأَرْضِينَ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

آنگاه بر پیامبر اکرم صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ و ائمه طاهرين علیهم السلام درود بفرستید.

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ»

12- دورکعت نماز تحيت مسجد النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ نماز صبح بجا آورید.

13- دورکعت نماز زیارت بجا آورید و سپس تسبيحات حضرت فاطمه زهراء عليها السلام را قرائت کنید (34 الله اکبر، 33 الحمد لله، 33 سبحان الله) و ثواب این نماز زیارت را به پیامبر اکرم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ هدیه نمائید، آنگاه بگویید:

اللَّهُمَّ إِنِّي صَلَّيْتُ وَرَكَعْتُ وَسَجَدْتُ لَكَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَأَنَّ الصَّلَاةَ وَالرُّكُوعَ وَالسَّجْدَةَ لَا تَكُونُ إِلَّا لَكَ لَا تَكُونُ إِلَّا أَنْتَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا
أَنْتَ اللَّهُمَّ وَهَاتَانِ الرُّكْعَتَانِ هَدِيهُ مِنِّي إِلَى سَيِّدِي وَمَوْلَايِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَتَقَبَّلُهُمَا مِنِّي

بِأَحْسَنِ قَبْوِلَكَ وَأَجْرُنِي عَلَى ذَلِكَ بِأَفْضَلِ أَمْلَى وَرَجَائِي فِيكَ وَفِي رَسُولِكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَا وَلَيِّ الْمُؤْمِنِينَ.

14- دورکعت نماز زیارت نیز برای فاطمه زهراء علیها السلام به جای آورده و ثوابش را به ایشان هدیه نمایید.

15- نماز خواندن بین قبر و منبر نبوی مستحب است، زیرا پیامبر اکرم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فرمودند: «بین قبر و منبر من بوستانی از بوستانهای بهشت است»⁽¹⁾.

16- نزد ستون توبه که به استوانه (ستون) ابوالبابه معروف است، نماز بگذارید.

17- در مقام جبرئیل علیه السلام نماز بخوانید.

18- مستحب است که نمازهای واجب یومیه را در

ص: 29

1- بحار، ج 100، ص 192.

حرم شریف پیامبر اکرم صَلَی اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ به جای آوریم؛ حضرمی نقل می کند که امام صادق علیه السلام به من امر فرمودند: «تا آنجا که میتوانی در مسجد النبی صَلَی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بسیار نماز بخوان، چرا که حضور در چنین مکان مقدسی همیشه برای تو میسر نخواهد شد».

19- تا آنجا که در توان است در حرم نبی اکرم صَلَی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قرآن تلاوت فرمائید.

20- در مسجد پیامبر اکرم صَلَی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ صدای خود را بلند نکنید.

21- مستحب است که در مدینه به فقراء و درماندگان صدقه دهید. علامه مجلسی نقل می کند که «یک درهم (پول) صدقه در مدینه برابر با ده هزار درهم صدقه در شهرهای دیگر است».

مشخصات فصل دوم

بعد از آنکه زائر از زیارت مسجد و حرم پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِہِ وَسَلَّمَ بهره لازم را گرفت به بقیع توجه کند، چرا که بقیع نیز در زمرة مراکز نور و هدایت است. «خانه هایی که خداوند عظمت و برتری آنها را اراده کرده است و نام خداوند در این خانه ها برده میشود»؛ «فی بُیُوتِ أَذْنَ اللَّهِ أَنْ تُبْرَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ».

بقیع را «بقیع الغرقد» گویند چرا که این قبرستان اجساد مطهر جوانمردان و از خودگذشتگانی را در برگرفته است که جانشان را در راه اعتلای پرچم توحید و رساندن پیام وحی الهی به نسلهای آینده، فدا کردند و در پیشاپیش

این بزرگواران نام چهار امام مظلوم شیعه می درخشد:

- 1- سبط اکبر پیامبر ﷺ و آلهٰ و سَلَّمَ؛ امام حسن مجتبی علیه السلام.
- 2- امام علی بن الحسین زین العابدین علیه السلام.
- 3- امام محمد بن علی الバقر علیه السلام.
- 4- امام جعفر صادق علیه السلام.

مستحب است قبل از زیارت ائمه بقیع علیهم السلام غسل کند، پاکیزه ترین لباسش را بپوشد، معطر و با وضعه و همراه با آرامش و وقار به زیارت این بزرگواران برود، هنگامی که به درب بقیع رسید اذن دخول بخواند.

ص: 33

اللَّهُمَّ إِنِّي وَقَفْتُ عَلَى بَابِ مِنْ أَبْوَابِ بُيُوتِ نَبِيِّكَ صَدَّلَوْتَكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَقَدْ مَنَّتَ النَّاسَ أَنْ يَدْخُلُوا إِلَّا - بِإِذْنِهِ قَلْتَ: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آتَيْنَا^١
لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ الَّتِي إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ) اللَّهُمَّ إِنِّي أَعْتَقْدُ حُرْمَةَ صَاحِبِ هَذِهِ الْمَسَاهِدِ الشَّرِيفَةِ فِي غِيَّسِهِمْ كَمَا أَعْتَقْدُهَا فِي حَضَرَتِهِمْ وَأَعْلَمُ
أَنَّ رَسُولَكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَخُلَفَاتَكَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ أَحْيَاءً عِنْدَكَ يُرْزَقُونَ يَرَوْنَ مَقَامِي وَيَسْمَعُونَ كَلَامِي وَيَرْدُونَ سَلَامِي وَأَنَّكَ
حَجَبْتَ عَنْ سَمْعِي كَلَامَهُمْ وَفَتَحْتَ بَابَ فَهْمِي بِلَذِيْدِ مُنْاجَاتِهِمْ وَإِنِّي أَسْتَأْذِنُ رَسُولَكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
ثَانِيًا وَأَسْتَأْذِنُ

خُلَفَائِكَ الْأُمَّةَ الْمَفْرُوضَةِ عَلَيَّ طَاعَتُهُمُ الْحَسَنَ بْنَ عَلَيَّ وَعَلَيَّ بْنَ الْحُسَنَ بْنَ عَلَيَّ وَمُحَمَّدَ بْنَ عَلَيَّ وَجَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ وَالْمَلَائِكَةُ الْمُوَكَّلَيْنَ بِهَذِهِ الْقُبُورِ ثالثًا أَدْخُلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَدْخُلُ يَا حُجَّاجَ اللَّهِ أَدْخُلُ يَا مَلَائِكَةَ اللَّهِ الْمُقَرَّبِيْنَ الْمُقِيمِيْنَ بِهَذِهِ الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ فَأَذْنُوا لِي يَا مَوَالِيَ فِي الدُّخُولِ أَفْضَلَ مَا أَدْنُتُمْ لَاهِدِ مِنْ أُولَيَائِكُمْ فَإِنْ لَمْ أَكُنْ أَهْلًا لِذَلِكَ فَأَنْتُمْ أَهْلُ لِذَلِكَ.

پس داخل شود و بگوید:

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَعَلَى مِدَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ اللَّهُمَّ أَغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَثُبْ عَلَيَّ إِذْنَكَ أَنْتَ الْمَوْلَى الرَّحِيمُ.

رو به قبور مطهره ائمه عليهم السلام بايستاد و بخواند:

يَا مَوَالِيَ يَا أَبْنَاءَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَبْدُكُمْ وَابْنُ أَمَتِكُمْ

ص: 35

الدَّلِيلُ بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَالْمُضَّهُ عِفْ فِي عُلُوٍّ قَدْرِكُمْ وَالْمُعْتَرِفُ بِحَقِّكُمْ جَانِكُمْ مُسَّةٌ تَحِيرًا بِكُمْ قَاصِدًا إِلَى حَرَمِكُمْ مُتَنَرِّبًا إِلَى مَقَامِكُمْ مُتَوَسِّلًا إِلَى اللَّهِ تَعَالَى بِكُمْ أَدَدْخُلُ يَا مَوَالِي أَدَدْخُلُ يَا أَوْلَيَاءَ اللَّهِ أَدَدْخُلُ يَا مَلَائِكَةَ اللَّهِ الْمُحَدِّقِينَ بِهَذَا الْحَرَمِ الْمُقِيمِينَ بِهَذَا الْمَسْهَدِ.

آنگاه با خشوع و خضوع و حضور قلب پای راست را پیش نهد و به قبور نزدیک گردد و بخواند:

اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا وَسُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الْفَرِدُ الصَّمَدُ الْمَاحِدُ الْأَحَدُ الْمُتَقَضِّلُ الْمَنَانُ الْمُتَطَوِّلُ الْخَنَانُ الَّذِي مَنْ بِطْوَلِهِ وَسَمْلَ زِيَارَةَ سَادَاتِي بِإِحْسَانِهِ وَلَمْ يَجْعَلْنِي عَنْ زِيَارَتِهِمْ مَمْنُوعًا بَلْ تَنَوُّلَ وَمَنَحَ

اللَّهُ لَا مُلْكَ لَهُ يَعْلَمُ أَئِمَّةُ الْهُدَىٰ اللَّهُ لَا مُلْكَ لَهُ يَعْلَمُ أَئِمَّةُ السَّلَامِ عَلَيْكُمْ أَئِمَّةُ الْحُجَّاجِ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَئِمَّةُ الْقَوْمِ فِي الْبَرِّيَّةِ بِالْقِسْطِ
اللَّهُ لَا مُلْكَ لَهُ يَعْلَمُ أَهْلَ الصَّفَرِ فُورَةُ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ آلَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ النَّجْوَىٰ أَشَهَدُ أَنَّكُمْ قَدْ بَلَغْتُمْ وَ
نَصَّةَ حُثُّمٍ وَصَبَرْتُمْ فِي ذَاتِ اللَّهِ وَكُذَّبْتُمْ وَأَسْيَيْتُمْ إِلَيْكُمْ فَغَفَرْتُمْ وَأَشْهَدُ أَنَّكُمْ الْأَعْمَمُ الرَّاسِدُونَ الْمُهَتَّدُونَ وَأَنَّ طَاعَتُكُمْ مَفْرُوضَةٌ وَأَنَّ قَوْلَكُمْ
الصَّدِيقُ وَأَنَّكُمْ دَعَوْتُمْ فَلَمْ تُجَابُوا وَأَمْرَتُمْ فَلَمْ تُطَاعُوا وَأَنَّكُمْ دَعَائِمُ الدِّينِ وَأَرْكَانُ الْأَرْضِ لَمْ تَرَالُوا بِعَيْنِ اللَّهِ يَنْسَأَ حُكْمَ مِنْ أَصْلَابِ كُلِّ مُطَهَّرٍ
وَيَنْقُلُكُمْ مِنْ أَرْحَامِ الْمُطَاهِرَاتِ لَمْ تُدَسِّكُمْ الْجَاهِلِيَّةُ الْجَهَلَاءُ وَلَمْ تَسْرُكُ فِيْكُمْ فِتْنَ الْأَهْوَاءِ

طَبِّعْتُمْ وَ طَابَ مَنْبِتُكُمْ مَنْ بِكُمْ عَلَيْنَا دِيَانُ الدِّين فَجَعَلَكُمْ فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللَّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَ يُذْكَرَ فِيهَا إِسْمُهُ وَ جَعَلَ صَلَوَاتَنَا عَلَيْكُمْ رَحْمَةً لَنَا وَ كَفَارَةً لِذُنُوبِنَا إِذَا اخْتَارَكُمُ اللَّهُ لَنَا وَ طَيَّبَ خَلْقَنَا بِمَا مَنَّ عَلَيْنَا مِنْ وَ لَا يَتَكُّمْ وَ كُنَا عِنْدَهُ مُسَمِّينَ بِعِلْمِكُمْ مُعْتَرِفِينَ بِتَصْدِيقِنَا إِيَّاكُمْ وَ هَذَا مَقَامُ مَنْ أَسْرَفَ وَ أَحْطَأَ وَ اسْتَكَانَ وَ أَفَرَّ بِمَا جَنَى وَ رَجَأَ بِمَقَامِهِ الْخَلاصَ وَ أَنْ يَسِّمَ تَنْقِيَّةَ بِكُمْ مُسَمَّ تَنْقِيَّةً الْهُلْكَى مِنَ الرِّدِّي فَكُونُوا لِي شَفَاعَةً فَقَدْ وَفَدْتُ إِلَيْكُمْ إِذْ رَغَبَ عَنْكُمْ أَهْلُ الدُّنْيَا وَ اتَّخَدُوا آيَاتِ اللَّهِ هُزُواً وَ اسْتَكْبَرُوا عَنْهَا،

پس دو دست خود را به حالت قنوت بالا بیاورد و بخواند:

ص: 38

يَا مَنْ هُوَ قَائِمٌ لَا يَسْتَهِنُ بِكُلِّ شَيْءٍ لَكَ الْمُنْ بِمَا وَقْتَنِي وَعَرَفْتَنِي بِمَا أَقْتَنِي عَلَيْهِ إِذْ صَدَّ عَنْهُ عِبَادُكَ وَجَهَلُوا مَعْرِفَتَهُ
وَاسْتَخْفُوا بِحَقِّهِ وَمَالُوا إِلَى سِوَاهِ فَكَاتِ الْمَنَّةُ مِنْكَ عَلَيَّ مَعَ أَقْوَامٍ خَصَصَ تَهُمْ بِمَا خَصَصَتِي بِهِ فَلَكَ الْحَمْدُ إِذْ كُنْتُ عِنْدَكَ فِي مَقَامِي هَذَا
مَذْكُورًا مَكْتُوبًا فَلَا تَحْرِمْنِي مَا رَجَوْتُ وَلَا تُخْيِّنِي فِيمَا دَعَوْتُ بِحُرْمَةِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ وَصَلَّى
عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ.

پس حاجات خویش را بطلبید و در جای مناسب برای هر امامی دور رکعت نماز زیارت بخواند و ثواب نماز را به آن امام هدیه کند.

قبر فاطمه بنت اسد مادر امير المؤمنين عليه السلام در سمت راست قبور ائمه بقیع عليهم السلام است.

زيارت آن حضرت بدین گونه است:

السلام على نبی اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم السلام على رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم السلام على مُحَمَّدٍ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم السلام على مُحَمَّدٍ سَيِّدِ الْأَقْلَمِينَ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم السلام على مُحَمَّدٍ سَيِّدِ الْآخِرِينَ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم السلام على مَنْ بَعَثَهُ اللہ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ السَّلامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا التَّبِیْعِ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم وَرَحْمَةُ اللہ وَبَرَکَاتُهُ السَّلامُ عَلَى فَاطِمَةَ بُنْتِ اَسَدِ الْهَاشِمِیَّةِ السَّلامُ عَلَيْكِ أَيُّهَا الصِّدِّیقَةِ الْمَرْضِیَّةِ السَّلامُ عَلَيْكِ أَيُّهَا النَّقِیَّةِ النَّقِیَّةِ السَّلامُ عَلَيْكِ أَيُّهَا الْکَرِیمَةِ الرَّضِیَّةِ السَّلامُ

ص: 40

عَلَيْكِ يَا كَافِلَةَ مُحَمَّدٍ خَاتَمِ النَّبِيِّنَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ لَمَ السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا وَالدَّةَ سَيِّدِ الْوَصِّيِّنَ السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا مَنْ ظَهَرَتْ شَفَقَتُهَا عَلَى
رَسُولِ اللَّهِ خَاتَمِ النَّبِيِّنَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ السَّلَامُ عَلَيْكِ يَامَنْ أَحْسَنَتْ تَرْبِيَتَهَا لِوَلِيِّ اللَّهِ الْأَمِينِ السَّلَامُ عَلَيْكِ وَعَلَى رُوحِكِ وَبَدَنِكِ
الظَّاهِرِ السَّلَامُ عَلَيْكِ وَعَلَى وَلَدِكِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ أَشْهَدُ أَنَّكِ أَحْسَنْتِ الْكَفَالَةَ وَأَدَيْتِ الْأُمَانَةَ وَاجْتَهَدْتِ فِي مَرْضَاهُ اللَّهِ وَبَالْعَغْتِ فِي حِفْظِ
رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَارِفَةَ بِحَقِّهِ مُؤْمِنَةً بِصِدْقِهِ مُعْتَرِفَةَ بِنِسْوَتِهِ مُسْتَبْصِرَةَ بِنِعْمَتِهِ كَافِلَةَ بِتَرْبِيَتِهِ مُشَفَّقَةَ عَلَى نَفْسِهِ وَاقِفَةَ عَلَى
خِدْمَتِهِ مُخْتَارَةَ رَضَاهُ وَأَشْهَدُ أَنَّكِ مَضَيْتِ عَلَى الإِيمَانِ وَالثَّمَسُكِ بِإِشْرَافِ الْأَدِيَانِ رَاضِيَةً مَرْضِيَةً طَاهِرَةً زَكِيَّةً

تَقِيَّةً تَقِيَّةً فَرَضَيَ اللَّهُ عَنْكِ وَأَرْضَاكِ وَجَعَلَ الْجَنَّةَ مَنْزِلَكِ وَمَا وَاللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْهَنِي بِزِيَارَتِهَا وَشَتِّنِي عَلَى مَحَبَّتِهَا وَلَا تَحرِمنِي شَفَاعَتَهَا وَشَفَاعةَ الْأَئِمَّةِ مِنْ ذُرِّيَّتَهَا وَأَرْزُقْنِي مُرَاقِّتَهَا وَأَحْسِرْنِي مَعَهَا وَمَعَ أَوْلَادِهَا الطَّاهِرِينَ اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَتِي إِيَّاهَا وَأَرْزُقْنِي الْعَوْدَ إِلَيْهَا مَا أَبْدَأَ مَا أَبْقَيْتِي وَإِذَا تَوَقَّيْتِي فَاحْسُنْرْنِي فِي رُمْرَتِهَا وَأَدْخِلْنِي فِي شَفَاعَتِهَا بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ اللَّهُمَّ بِحَقِّهَا عِنْدَكَ وَمَنْزِلَتِهَا لَدَيْكَ إِغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَ وَلِجَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَآتَنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقَنَا بِرَحْمَتِكَ عَذَابَ النَّارِ.

بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

ص: 42

زيارت ابراهيم فرزند رسول اكرم صَلَي اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

پیامبر اکرم صَلَي اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فرزندی بنام ابراهیم داشتند که در زمان حیات رسول خدا صَلَي اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ از دنیا رفت و در بقیع دفن شد، زیارت ایشان چنین است:

السَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَي اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ السَّلَامُ عَلَى نَبِيِّ اللَّهِ صَلَي اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ السَّلَامُ عَلَى حَبِيبِ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَى صَفَّيِ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَى تَحِيَّةِ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ صَلَي اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ سَيِّدِ الْأَنْبِيَاءِ وَخَاتَمِ الْمُرْسَلِينَ وَخَيْرَةِ اللَّهِ مِنْ خَلْقِهِ فِي أَرْضِهِ وَسَمَائِهِ السَّلَامُ عَلَى جَمِيعِ أَنْبِيَاِهِ وَرُسُلِهِ السَّلَامُ عَلَى الشُّهَدَاءِ وَالسُّعَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الرُّوحُ الزَّكِيَّةُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا

ص: 43

النفس الشَّرِيفَةُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيْتُهَا السُّلَالَةُ الطَّاهِرَةُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيْتُهَا النَّسَمَةُ الزَّاكِيَّةُ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَابْنَ خَيْرِ الْوَرَى السَّلَامُ عَلَيْكَ يَابْنَ النَّبِيِّ
الْمُجْتَمَعِ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَابْنَ الْمُبْعَوْثِ إِلَى كَافَةِ الْوَرَى السَّلَامُ عَلَيْكَ يَابْنَ الْبَشَّيرِ النَّذِيرِ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَابْنَ السَّرَاجِ الْمُنِيرِ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَابْنَ
الْمُؤْيَدِ بِالْقُرْآنِ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَابْنَ الْمُرْسَلِ إِلَى الْإِنْسِ وَالْجَانَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَابْنَ صَاحِبِ الرَّايَةِ وَالْعَلَامَةِ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَابْنَ الشَّفِيعِ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَابْنَ مَنْ حَبَّ اللَّهُ بِالْكَرَامَةِ السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ أَشَّهُدُ أَنَّكَ قَدْ اخْتَارَ اللَّهَ لَكَ دَارِ إِنْعَامِهِ قَبْلَ أَنْ يَكْتُبَ
عَلَيْكَ

أَحْكَامُهُ أَوْ يُكَلِّفُكَ حَلَالَهُ وَ حَرَامَهُ فَنَقَلَكَ إِلَيْهِ طَبِيًّا زَاكِيًّا مَرْضِيًّا طَاهِرًا مِنْ كُلِّ نَجَسٍ مُفَدَّسًا مِنْ كُلِّ دَنَسٍ وَبَوَّأَكَ جَنَّةَ الْمَأْوَى وَ رَفَعَكَ إِلَى الدَّرَجَاتِ الْعُلَى وَ صَدَ لِمَى اللَّهُ عَلَيْكَ صَدَ مَلَأَ تَقْرُبَهَا عَيْنُ رَسُولِهِ وَ تُبَلِّغُهُ أَكْبَرَ مَأْمُولِهِ اللَّهُمَّ اجْعَلْ أَفْضَلَ صَدَ لَمَوَاتِكَ وَ أَرْكَاهَا وَ أَنْتَمْ بَرَكَاتِكَ وَ أَوْفَاهَا عَلَى رَسُولِكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَنَبِيِّكَ وَخَيْرِكَ مِنْ خَلْقِكَ مُحَمَّدٌ خَاتِمُ النَّبِيِّينَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَعَلَى مَنْ نَسَلَ مِنْ أَوْلَادِهِ الطَّيِّبِينَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ وَعَلَى مَنْ خَلَفَ مِنْ عَتْرَتِهِ الطَّاهِرِينَ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ اللَّهُمَّ إِنِّي بَيْنَ الْلَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ صَفِيَّكَ وَإِبْرَاهِيمَ نَجْلِ نَبِيِّكَ أَنْ تَجْعَلْ سَعْيِي بِهِمْ مَشْكُورًا وَذَبَّبِي بِهِمْ مَغْفُورًا وَ حَيَايَتِي بِهِمْ

سَعِيدَةً

ص: 45

وَعَمَّا قِبَلَنِي بِهِمْ حَمِيدَةً وَحَوَائِجِي بِهِمْ مَقْضِيَةً وَأَفْعَالِي بِهِمْ مَرْضِيَةً وَأَمْوَارِي بِهِمْ مَسَّةُ عُودَةً وَشُؤُونِي بِهِمْ مَحْمُودَةً اللَّهُمَّ وَأَحْسِنْ لِي التَّوْفِيقَ
وَتَنَّسْ عَنِّي كُلَّ هَمٍّ وَضَيْقٍ اللَّهُمَّ جَنِّبْنِي عِقَابَكَ وَأَمْنِحْنِي ثَوَابَكَ وَأَسْكِنِي حِنَانَكَ وَأَرْزُقْنِي رِضْوَانَكَ وَأَمَانَكَ وَأَشْرِكْ لِي فِي صَالِحِ دُعَائِي
وَالْإِلَيَّ وَوْلِيَّ وَجَمِيعَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ الْأَحْيَاءِ مِنْهُمْ وَالْأَمْوَاتِ إِلَكَ وَلِيُ الْبَاقِيَاتِ الصَّالِحَاتِ آمِينَ رَبُّ الْعَالَمِينَ.

پس حواچ خود را طلب کنید و در جای مناسب نماز زیارت را بجای آورید.

ص: 46

زيارة دختران رسول اكرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ زينب، ام كلثوم و رقية عليهما السلام

نzd قبور ايشان ايستاده و به قصد رجاء (به اميد ثواب) بخوانيد:

السلام عليك يا رسول رب العالمين صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ السلام عليك يا صفوة جميع الانبياء والمرسلين السلام عليك يا من اختاره الله على الخلق اجمعين ورحمه الله وبركاته السلام على بنات السيدة المصطفى صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ السلام على بنات النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ المحبتي السلام على بنات من أمة طفأ الله في السماء وفضله على جميع البرية والورى السلام على ذريته السيدة الجليل من نسل إسماعيل وسلالة إبراهيم الخليل السلام على بنات النبي الرسول صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ السلام على أخوات

ص: 47

فَاطِمَةُ الرَّهْرَاءُ الْبُتُولُ عَلَيْهَا السَّلَامُ عَلَى الذَّرِيَّةِ الطَّبِيعِيَّةِ الطَّاهِرَةِ وَالْعِتْرَةِ الزَّاكِيَّةِ الزَّاهِرَةِ وَبَنَاتِ خَاتَمِ النَّبِيِّنَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَسَيِّدِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ وَخِيرَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَجْمَعِينَ السَّلَامُ عَلَى الذَّرِيَّةِ الطَّاهِرَةِ الزَّاكِيَّةِ وَالْعِتْرَةِ الْمُصْطَفَوَيَّةِ السَّلَامُ عَلَى زَيْنَبَ وَأُمِّ الْكُلُومَ وَرُقْيَةِ السَّلَامُ عَلَى الشَّرِيفَاتِ الْأَحْسَابِ وَالظَّاهِرَاتِ الْأَنْسَابِ السَّلَامُ عَلَى بَنَاتِ الْأَبَاءِ الْأَعَاظِمِ وَسُلَالَةِ الْأَجْدَادِ الْأَكَارِمِ الْأَفَاجِيمِ عَبْدِ الْمُطَلِّبِ وَعَبْدِ مَنَافِ وَهَاشِمٍ وَرَحْمَةً وَبَرَكَاتُهُ.

السلام عَلَیْکُمَا يَا عَمَّتِی رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِہِ وَسَلَّمَ السَّلَامُ عَلَیْکُمَا يَا عَمَّتِی نَبِیِّ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَیْکُمَا يَا عَمَّتِی الْمُصْطَفَیِّ رَضِیَ اللَّهُ تَعَالَیٰ عَنْکُمَا وَجَعَلَ الْجَنَّةَ مَنْزَلَکُمَا وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَکَاتُهُ.

«وَقُلْ رَبِّ أَدْخِلْنِی مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِی مُخْرَجَ صِدْقٍ وَاجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا»

أشهدُ أن لا إله إلا الله وحده لاشريك له وأشهدُ أنَّ محمداً صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عبدُه وَرَسُولُهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ السَّلَامُ عَلَى زَوْجِهِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ السَّلَامُ عَلَى قَرِبِتَهِ سَيِّدِ الْوَصِيَّينَ السَّلَامُ عَلَى أُمِّ الْبَنِينِ الطَّبِيَّيْنِ السَّلَامُ عَلَيْكِ أَيُّهَا التَّقِيَّةُ الْفَاضِلُّ الْزَّكِيَّةُ، أَشَهُدُ أَنَّكَ إِجْتَهَدْتَ فِي مَرْضَاتِ اللهِ، وَصَبَرْتَ فِي مَصَابِ آلِ اللهِ، وَرَغَبْتَ فِي مَوْدَّةِ أَبْنَاءِ رَسُولِ اللهِ عَارِفٌ بِحَقِّهِمْ، مُؤْمِنٌ بِصِّدْقِهِمْ، مُعْتَرِفٌ بِمَنْزِلَتِهِمْ، فَرَضَى اللهُ عَنِّكَ وَأَرْضَاكَ وَجَعَلَ الجَنَّةَ مَنْزَلَكَ وَمَأْوَاكَ مَعَ سَيِّدِنَا مُحَمَّدَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ سَلَامُ اللهِ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ.

السلامُ عَلَيْكَ يَا سَدِّيْدَنَا يَا عَقِيلَ بْنَ أَبِي طَالِبٍ اللَّهُمَّ إِنَّمَا يَأْتِيَنَّكَ يَابْنَ عَمِّ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بْنَ عَمِّ نَبِيِّ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بْنَ عَمِّ حَبِيبِ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بْنَ عَمِّ الْمُصْطَفَى السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أخَا عَلَى الْمُرْتَضَى عَلَيْهِ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

السلامُ عَلَيْكَ يَا عَبْدَ اللَّهِ بْنَ جَعْفَرِ الطَّيَّارِ فِي الْحِنَانِ وَعَلَى مَنْ حَوْلَكُمَا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْكُمْ وَأَرْضَاكُمْ أَحْسَنَ الرِّضَا وَجَعَلَ الْجَنَّةَ مَنْزِلَكُمْ وَمَسْكَنَكُمْ وَمَحَلَّكُمْ وَمَأْوِيَكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا شَهِيدَاءِ يَاسُعدَاءِ يَانجِباءُ يَانقِباءُ يَا أَهْلَ الصِّدْقِ وَالرَّفَاءِ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا مُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَقَّ جِهادِهِ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ
بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا شُهَدَاءِ كَافَةً عَامَةً وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

زيارة حلیمه سعیده مادر رضاعی (دایه) رسول اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِہِ وَسَلَّمَ

السَّلَامُ عَلَيْکِ يَا أُمَّ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِہِ وَسَلَّمَ السَّلَامُ عَلَيْکِ يَا أُمَّ صَدِّیقِ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَيْکِ يَا أُمَّ حَبِیبِ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَيْکِ يَا أُمَّ
الْمُصْطَفَیِ السَّلَامُ عَلَيْکِ

يَأْمُرُضِّعَةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَلِيمَةَ السَّعْدِيَّةِ فَرَضَيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْكِ وَأَرْضَاكِ وَجَعَلَ الْجَنَّةَ مَنْزِلَكِ وَمَأْوَاكِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

زيارة اسماعيل عليه السلام فرزند امام صادق عليه السلام

السَّلَامُ عَلَى جَدِّكَ الْمُصَدَّقِ طَفْنَى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ السَّلَامُ عَلَى أَبِيكَ الْمُرْتَضَى عَلَيْهِ السَّلَامُ الرَّضَا السَّلَامُ عَلَى السَّيِّدَيْنِ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ السَّلَامُ عَلَى خَدِيجَةَ اُمِّ الْمُؤْمِنِينَ وَأُمِّ سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ السَّلَامُ عَلَى فَاطِمَةَ عَلَيْهَا السَّلَامُ اُمُّ الْأَمَّةِ الطَّاهِرَيْنِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ عَلَى النُّفُوسِ الْفَاجِرَةِ بُحُورِ الْعُلُومِ الرَّازِّيَّةِ شُفَعَانِي فِي الْآخِرَةِ وَأُولَيَانِي عِنْدَ

ص: 53

عَوْدِ الرُّوحِ إِلَى الْعِظَامِ النَّخْرَةِ أَثْنَيْهَا الْحَلْقِ وَوُلَاةِ الْحَقِّ السَّالِمُ عَلَيْكَ أَيَّهَا الشَّخْصُ الشَّرِيفُ إِسْمَاعِيلُ بْنُ مَوْلَانَا جَعْفِرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ الطَّاهِرُ الْكَرِيمُ أَشَّهُدُ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّداً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَبْدُهُ وَمُصْطَفَاهُ وَأَنَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ وَلِيُّهُ وَمُجْتَبَاهُ وَأَنَّ الْإِمَامَةَ فِي وُلْدِهِ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ تَعْلَمُ ذَلِكَ عِلْمُ الْيَقِينِ وَنَحْنُ بِذَلِكَ مُعْتَقِدُونَ وَفِي نَصْرِهِمْ مُجْتَهِدونَ.

مشخصات

شهر مدینه ویژگیهای بسیاری دارد، از آن جمله آثار تاریخی این شهر است که البته میراث دینی و مذهبی ما نیز می باشد و پر واضح است هر امتی و ملتی به آثار تاریخی خصوصاً اگر به ارزشها و مقدساتش تعلق داشته، باشد ارج می نهد؛ در این فصل مساجد و مشاهد شریفه ای که در مدینه و اطرافش واقع شده اند، یادآور می شویم.

ص: 55

زيارت حضرت عبدالله عليه السلام پدر پیامبر اکرم صَلَّی اللہُ عَلَیْهِ وَآلِہِ وَسَلَّمَ

پدر پیامبر اکرم صَلَّی اللہُ عَلَیْهِ وَآلِہِ وَسَلَّمَ قبل از تولد ایشان در بازگشت از سفر تجاری شام فوت کردند مرقد ایشان در مقابل باب السلام مسجد نبوی صَلَّی اللہُ عَلَیْهِ وَآلِہِ وَسَلَّمَ قرار داشت که همینک داخل مسجد النبی صَلَّی اللہُ عَلَیْهِ وَآلِہِ وَسَلَّمَ واقع شده است. زیارت آنحضرت:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيِّ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِينَ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُسْتَوْدِعَ نُورِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللہُ عَلَیْهِ وَآلِہِ وَسَلَّمَ السَّلَامُ عَلَيْکَ يَا وَالِدَ حَاتَّمِ الْأَنْبِيَاءِ صَلَّی اللہُ عَلَیْهِ وَآلِہِ وَسَلَّمَ السَّلَامُ عَلَيْکَ يَا مَنِ اتَّهَىٰ إِلَيْهِ الْوَدِيعَةُ وَالْأَمَانَةُ الْمَنِيعَةُ السَّلَامُ عَلَيْکَ يَا مَنْ أَوْدَعَ اللَّهَ فِي صُلْبِهِ الطَّيِّبِ الطَّاهِرِ الْمَكِينِ نُورَ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ الصَّادِقُ الْأَمِينُ اللَّهُ أَعْلَمُ بِالْأُنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ حَفِظْتَ الْوَحْيَةَ وَأَدَى
الْأَمَانَةَ عَنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ فِي رَسُولِهِ وَكُنْتَ فِي دِينِكَ عَلَى يَقِينٍ وَأَشَّهُدُ أَنَّكَ اتَّبَعْتَ دِينَ اللَّهِ عَلَى مِنْهَاجِ جَدِّكَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلَ اللَّهِ فِي حَيَاةِكَ
وَبَعْدَهُ وَفَاتِكَ عَلَى مَرْضَاهُ اللَّهِ فِي رَسُولِهِ وَأَفْرَزْتَ وَصَدَقْتَ بِنُبُوَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَوِلَايَةِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ
الْأَعْمَةِ الطَّاهِرِيْنَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ. فَصَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ حَيَاً وَمَيَّتًا وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

زیارت حضرت حمزه علیه السلام عمومی پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهٖ وَ سَلَّمَ

منطقه احد در چهار کیلومتری مدینه واقع است و محل شهادت عده ای از اصحاب پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهٖ وَ سَلَّمَ از جمله عمومی ایشان حضرت حمزه علیه السلام می باشد، مرحوم شیخ عباس قمی رحمة الله عليه نقل می فرمایند که زیارت حضرت حمزه علیه السلام و باقی شهداء احد مستحب است، بلکه پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهٖ وَ سَلَّمَ فرموده است: «کسی که مرا زیارت کند و عمومی حمزه را زیارت نکند بر من ستم روا داشته است»⁽¹⁾.

و شیخ مفید رحمة الله عليه نقل می نماید که پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهٖ وَ سَلَّمَ در زمان حیاتشان به مردم امر می فرمودند که به زیارت

ص: 58

1- المستدرک، ج 10، ص 198.

حضرت حمزه برون و همچنین فاطمه زهرا علیها السلام صبح و شام به زیارت قبر حضرت حمزه علیه السلام می رفتند (۱)؛ آن حضرت را اینگونه زیارت کنید:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَبْرَمَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَيْرَ الشَّهَادَةِ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَسْدَ الدُّلَّهِ وَأَسْدَ رَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ جَاهَدْتَ فِي اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَجُدْتَ بِنَفْسِكَ وَنَصَحْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَكُنْتَ فِيَّا عِنْدَ اللَّهِ سُبْحَانَهُ راغبًا بِأَنْتَ وَأَمِي أَتَيْتُكَ مُتَّقِرِّبًا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِذَلِكَ راغبًا إِلَيْكَ فِي الشَّفَاعَةِ أَبْتَغَيْ بِزِيَارَتِكَ خَلاصَ تَقْسِيٍ مُتَعَوِّدًا بِكَ مِنْ نَارٍ اسْتَحْقَّهَا مِثْلِي بِمَا جَنَيْتُ

ص: 59

1- مفاتیح الجنان، ص 423

عَلَى نُسُسِي هاربًا مِنْ ذُنُوبِي الَّتِي احْتَطَبْتُهَا عَلَى ظَهْرِي فَزِعًا إِلَيْكَ رَجَاءً رَحْمَةً رَبِّي أَتَيْتُكَ مِنْ شُدُّقَةٍ بَعِيدَةٍ طالبًا فَكاكَ رَقْبَتِي مِنَ النَّارِ وَقَدْ أَوْقَرْتُ ظَهْرِي ذُنُوبِي وَأَتَيْتُ مَا أَسْسَخَتْ رَبِّي وَلَمْ أَجِدْ أَحَدًا أَفْرَغَ إِلَيْهِ خَيْرًا لِي مِنْكُمْ أَهْلَ بَيْتِ الرَّحْمَةِ فَكُنْ لِي شَفِيعًا يَوْمَ قُفْرِي وَحَاجَتِي فَقَدْ سِرْتُ إِلَيْكَ مَحْزُونًا وَأَتَيْتُكَ مَكْرُوبًا وَسَكَبْتُ عَبْرَتِي عَنْ دِلْكَ بَاكِيًا وَصَرَّتُ إِلَيْكَ مُفْرَداً وَأَنْتَ مِنْ أَمْرَنِي اللَّهُ بِصِدْرِي وَحَثَّنِي عَلَى بَرَّهُ وَدَلْنِي عَلَى فَضْلِهِ وَهَدَانِي لِحُبِّهِ وَرَغْبَتِي فِي الْوِفَادَةِ إِلَيْهِ وَأَهْمَنِي طَلَبَ الْحَوَائِجِ عِنْدَهُ أَهْمَلْتُ لَيْتِ لَيْسَقَ مَنْ تَوَلَّكُمْ وَلَا يَخِبُّ مَنْ أَتَكُمْ وَلَا يَخْسِرُ مَنْ يَهْوَكُمْ وَلَا يَسْعَدُ مَنْ عَادَكُمْ.

ص: 60

السلام عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ السَّلَامُ عَلَى نَبِيِّ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ السَّلَامُ عَلَى أَهْلِ بَيْتِ الطَّاهِرِينَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَيُّهَا الشُّهَدَاءُ الْمُؤْمِنُونَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَهْلَ بَيْتِ الإِيمَانِ وَالْتَّوْحِيدِ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَنْصَارَ دِينِ اللَّهِ وَأَنْصَارَ رَسُولِهِ عَلَيْهِ وَآلِهِ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَقِعْمَ عَقْبَيِ الدَّارِ⁽¹⁾ أَشَهُدُ أَنَّ اللَّهَ اخْتَارَكُمْ لِدِينِهِ وَاصْطَفَاكُمْ لِرَسُولِهِ وَأَشْهُدُ أَنَّكُمْ قَدْ جَاهَدْتُمْ فِي اللَّهِ حَقِّ جِهَادِهِ وَذَيَّسْتُمْ عَنْ دِينِ اللَّهِ وَعَنْ نَبِيِّهِ

ص: 61

-
- 1- در کتاب مصباح الزائر آمده است که عبارت «سلام عليکم بما صبرتم فنعم عقبی الدار» سه مرتبه تکرار شود.

وَجُدْتُم بِأَنفُسِكُمْ دُونَهُ وَأَشْهَدُ أَنْكُمْ قُتِّلْتُمْ عَلَى مِنْهَاجِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَجَرَأْتُمُ اللَّهُ عَنْ نَبِيِّهِ وَعَنِ الْإِسْلَامِ وَأَهْلِهِ أَفْضَلَ
الْجَرَاءِ وَعَرَفْنَا وَجُوهَكُمْ فِي مَحَلِّ رِضْوَانِهِ وَمَوْضِعِ إِكْرَامِهِ مَعَ التَّبِيَّنِ وَالصِّدِّيقَيْنِ وَالشَّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسْنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا أَشَهَدُ أَنْكُمْ
حِزْبُ اللَّهِ وَأَنَّ مَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَأَنْكُمْ لَمِنَ الْمُقْرَبِينَ الَّذِينَ هُمْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرَزَّقُونَ فَعَلَى مَنْ قَتَلَكُمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَ
الْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ أَتَتْكُمْ يَا أَهْلَ التَّوْحِيدِ زَائِرًا وَبِحَقِّكُمْ عَارِفًا وَبِزِيَارَتِكُمْ إِلَى اللَّهِ مُنْتَهَىً
الْأَفْعَالِ عَالِمًا فَعَلَيْكُمْ سَلَامُ اللَّهِ وَرَحْمَمُهُ وَبَرَكَاتُهُ وَعَلَى مَنْ

فَتَلْكُمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَغَضَبَ بُهْ وَسَخْطُهُ اللَّهُمَّ انْفَعْنِي بِرِيَارِتِهِمْ وَشَيْشِي عَلَى قَصْدِهِمْ وَتَوْفِيَ عَلَى تَوْفِيَتِهِمْ عَلَيْهِ وَاجْمَعْ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ فِي مُسْتَقْرَرٍ دَارِ رَحْمَتِكَ أَشْهَدُ أَنْكُمْ لَنَا فَرَطٌ وَنَحْنُ بِكُمْ لَاحِقُونَ.

در نزد قبر شهدای احمد به قدر امکان سوره قدر (آن‌اَنْزَلَنَا) را تلاوت کنید.

مسجد قبا

زائران و حاجیان معمولاً از مسجد قبا و دیگر مراکز اسلامی - تاریخی مدینه بازدید می کنند تا خاطره پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ زندگی پر خاطره آن حضرت و صبر و صلابت وی در راه هجرت و جهاد در ذهنشان زنده گردد؛ و بدانند که چگونه با کوشش و جانفشنانی پیامبر اسلام صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ و

ص: 63

معدود مسلمانان صدر اسلام حق بر باطل پیروز گشت. آن هنگام که پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ نه بر اثر فشارهای مشرکین از وطن خویش مکه هجرت کردند و رو به سوی مدینه نهادند به منطقه قبا (در حومه مدینه) رسیدند، آن حضرت بیست و چند روز در قبا منتظر آمدن امیر المؤمنین علی علیه السلام بودند تا به اتفاق ایشان وارد مدینه شوند، در این چند روز پیامبر اسلام فرصت را غنیمت شمردند و اولین مسجد اسلامی را بنیان نهادند؛ مسجدی که قرآن آنرا چنین توصیف می کند:

لَمَسْجِدٌ أَسِّسَ عَلَى التَّقْوَىٰ مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تُقْعُدَ فِيهِ^{*} فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ.

«مسجدی که از روز نخست بر اساس پرهیزکاری و تقوای بینان گذاشته شده شایسته تر است که در آن نماز بر پا کنی، در آن (مسجد) مردانی اند که دوست دارند پاک و طاهر باشند و خداوند پاکیزگان را دوست می دارد».

این مسجد قبلاً در فاصله سه کیلومتر و نیمی مدينه قرار داشت، ولی اینک درون شهر قرار گرفته است، مستحب است زائر در این مسجد ابتدا دورکعت نماز تحيت بجا آورد و بعد تسبیحات حضرت زهرا علیها السلام را بازگوید، پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فرمودند: «کسی که به مسجد قبا رود و دورکعت نماز بگذارد گویی عمرهای بجا آورده است»[\(1\)](#).

اللَّهُمَّ إِنِّي قُلْتَ وَقَوْلُكَ الْحَقُّ فِي كِتَابِكَ الْمُنْزَلِ

ص: 65

.278/1 - الوسائل 1

عَلَى صَدْرِ نَبِيِّكَ الْمُرْسَلِ: (لَمَسْجِدٌ أَسَسَ عَلَى التَّقْوَى مِنْ أَوْلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ * فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ).

همچنین خواندن زیارت جامعه صغیره در این مکان مستحب است (۱) و پسندیده است که این دعا را نیز تلاوت کنید:

اللَّهُمَّ طَهِّرْ قُلُوبَنَا مِنَ النِّفَاقِ وَأَعْمَالَنَا مِنَ الرِّيَاءِ وَفُرُوجَنَا مِنَ الزِّنَا وَالسَّيِّئَاتِ مِنَ الْكِذَبِ وَالْغِيَّةِ وَأَعْيُنَنَا مِنَ الْخِيَانَةِ فَإِنَّكَ تَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنْكُونَنَا مِنَ الْخَاسِرِينَ.

ص: 66

1- زیارت جامعه صغیره در صفحه 328 این کتاب موجود وجود است.

در پشت مسجد قبا خانه امیرالمؤمنین علی علیه السلام است و در پیشاپیش مسجد چاهی بود که آب شیرین و زلالی داشت، گویند انگشت را پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ در این چاه افتاده است، بنابراین آنرا بئر الخاتم نامیدند، نزدیک به مسجد اتفاقی است که به مشریه ام ابراهیم معروف است. ام ابراهیم (مادر ابراهیم) همسر رسول خداست صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ که نامش ماریه و از اهالی مصر بود بنابراین اتفاق مزبور مسکن و مصلای پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ نیز بوده است، نماز و دعا در این مکان نیز مستحب است.

مسجد فضیخ

در سمت شرقی مسجد قبا مسجدی است بنام فضیخ یا رد الشمس، در محل این مسجد بود که

ص: 67

خورشید برای امیرالمؤمنین علیه السلام بازگشت؛ دعا و نماز در این مسجد نیز مستحب است.

مسجد قبلتین

نخستین قبله مسلمانان بیت المقدس بود. پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ و مسلمانان در مکه و شش یا هفت ماه در مدینه رو به بیت المقدس نماز می خواندند، رسول اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بعد از هر نماز منتظر فرمان الهی در مورد قبله بود تا آنکه وحی ناز شد، «قَدْ تَرَى تَقْلُبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ...»⁽¹⁾ نگاههای انتظار آمیز تورا به آسمان می بینیم. اکنون تورا به سوی قبله ای که از آن خشنود

ص: 68

1- بقره آیه 144.

باشی، باز می گردانیم پس روی خود را به سوی مسجد الحرام کن...».

و آنچنان که نقل شده در ماه رجب بود که قبله از بیت المقدس به کعبه تغییر یافت، پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِہِ وَسَلَّمَ در مسجدی مشغول نماز ظهر بودند، دو رکعت از نماز را خوانده بودند که وحی نازل شده کعبه قبله گشت؛ پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِہِ وَسَلَّمَ به سوی کعبه ایستادند و زنان و مردان نمازگزار نیز مکان خویش را تغییر دادند. این مسجد به مسجد قباتین (دو قبله) معروف گشت، بعد از نماز تحيت مسجد قرائت این دعا پسندیده است.

اللَّهُمَّ إِنَّ هَذَا مَسْجِدُ الْقِبَائِيْنِ وَمُصَدَّقٌ لِّي نَبِيَّنَا وَحَبِيْبِنَا وَسَيِّدِنَا مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِہِ وَسَلَّمَ إِنَّكَ قُلْتَ وَقُولُكَ الْحَقُّ فِي كِتَابِكَ الْمُنْزَلِ عَلَى صَدْرِ نَبِيِّكَ الْمُرْسَلِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِہِ وَسَلَّمَ:

ص: 69

(قَدْ نَرَى تَقَلِّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَنَوَيْتُكَ قِبَلَةً تَرْضِيْهَا فَوْلٍ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) اللَّهُمَّ كَمَا بَأْعَثْنَا فِي الدُّنْيَا زِيَارَتَهُ وَمَا يَرُدُّهُ الشَّرِيفَةَ فَلَا تَرْحُمْنَا يَا اللَّهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ فَضْلِ شَفَاعَةِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَاحْسَرْنَا فِي زُمْرَتِهِ وَتَحْتَ لِوَائِهِ وَأَمْتَثَّلَ عَلَى مَحَبَّتِهِ وَسُنْنَتِهِ وَأَسْقَنَا مِنْ حَوْضِهِ الْمَوَرِّدِ بِيَدِهِ الشَّرِيفَةِ قَرِيَّةَ هَنِيَّةَ مَرِيَّةَ لَانْظَمْنَا بَعْدَهَا أَبْدًا إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

مسجد فتح

در جنگ احزاب گروههای مختلف مشرکین و منافقین دست به دست هم داده بودند که بر مسلمان یکباره حمله کنند و ریشه اسلام را برکنند عمروین عبدود عامری که از پهلوانان نامی عرب بود که از خندق

ص: 70

شهر مدینه عبور کرد و مبارز طلبید، امیرالمؤمنین علی علیه السلام با او به پیکار پرداخت و با پیروزی حضرت علی علیه السلام اسلام بر کفر غالب شد، این مسجد که بر سر تپه ای بنا شده است، یادبود جنگ احزاب و فتح و پیروزی مسلمانان است بعد از نماز تحیت مسجد
قرائت

دعای ذیل مستحب است، پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ در جنگ احزاب این دعا را قرائت فرمودند:

يَا صَرِيْخَ الْمَكْرُوْبِينَ وَيَا مُحِبَّ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّبِينَ وَيَا مُغِيْثَ الْمُهْمُومِينَ أَكْشِفْ عَنِّي ضُرِّيْ وَهَمِّي وَكَرْبِي وَعَمِّي كَمَا كَشَفْتَ عَنْ نَبِيِّكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَكَفَيْتُهُ هَوْلَ عَدُوِّهِ وَأَكْفَنِي مَا أَهَمَّنِي مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

ص: 71

مسجد امام علی ابن ابی طالب علیه السلام

در نزدیکی مسجد فتح مسجدی است که گویند حضرت علی علیه السلام آنگاه که می خواستند به جنگ عمر و بن عبدود بروند، در این مسجد نماز گزارند.

مسجد حضرت فاطمه زهرا علیها السلام

در نزدیکی مسجد فتح مسجدی است که بانوی اسلام حضرت فاطمه زهرا علیها السلام در جریان جنگ احزاب در آن مکان نماز می گزارند.

مسجد سلمان رضی الله عنه

ر نزدیکی مسجد فتح محل نمازگزاردن سلمان نیز به نام مسجد سلمان معروف است.

ص: 72

خانه این دو امام بر اثر توسعه داخل مسجد النبی صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِہِ وَسَلَّمَ قرار گرفته است.

مسجد مباھله

عده از کشیشان و روحانیون مسیحی با پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِہِ وَسَلَّمَ پیمان بستند تا در محلی جمع شوند و خدای را سوگند دهند تا دروغگو را عذاب کند تا بدین وسیله حقانیت یا کذب پیامبر عظیم الشأن اسلام صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِہِ وَسَلَّمَ روشن شود، مسلمانان و مسیحیان همگی در انتظار نتیجه این جریان بودند که پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِہِ وَسَلَّمَ به همراه امیرالمؤمنین علی علیه السلام، حضرت فاطمه زهرا و امام حسن و امام حسین علیهم السلام برای مباھله به این مکان (مسجد مباھله) آمدند، خداوند در قرآن در مورد مباھله چنین

ص: 73

می فرماید: پس از آنکه علم و دانش (درباره عیسی مسیح علیه السلام) به تورسید پس هر کس با توبه بحث و ستیز برخیزد به آنها بگو؛
بیانید ما فرزندان خود را دعوت می کنیم و شما هم فرزندان خود را، ما زنان خویش را دعوت می کنیم شما هم زنان خود را، ما از نفوس

(جانهای) خود دعوت می کنیم شما هم از نفوس خود دعوت کنید، آنگاه مباھله می کنیم و لعنت خدا را بر دروغگویان قرار می دهیم».
فَمَنْ حَاجَكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ تَبَّهُ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَى الْكَادِيْنَ [\(1\)](#).

ص: 74

.61-آل عمران 1- آل

در نزدیکی مسجد النبی صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ محلی است که مسجد مصلی یا غمامه (ابر) نام دارد پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ نماز عید (فطر و قربان) را در این محل به جای می آوردند و چون در هنگام نماز ابری بر بالای سر آن حضرت سایه می افکند آن مسجد را مسجد غمامه گفتند.

مسجد امام علی علیه السلام

در نزدیکی مسجد غمامه مسجد دیگری است که پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ و امیرالمؤمنین علی علیه السلام در این مکان نماز عید خوانده اند.

ص: 75

مشخصات

فصل اول: عمره تمنع

فصل دوم: حج تمنع

فصل سوم: اعمال و آداب مسجد الحرام و شهر مکه

ص: 76

مشخصات

در اسلام سه گونه حج قرار داده شده است؛ حج قرآن و افراد بر کسانی واجب است که اهل مکه یا اطراف مکه (تا شعاع 16 فرسخی حدود 88 کیلومتر) باشند ولی مسلمانانی که فاصله محل زندگیشان تا مکه بیش از 88 کیلومتر است باید حج تمتع بجا آورند؛ حج تمتع دو قسمت دارد: عمره تمتع و حج تمتع.

واجبات عمره تمتع پنج عمل است:

- 1- از میقات احرام بیندد.
- 2- هفت دور خانه خدا را طواف کند.
- 3- نزد مقام ابراهیم علیه السلام (در مسجد الحرام) دور رکعت نماز طواف بجا آورد.

ص: 77

4- سعی صفا و مروه را انجام دهد.

5- تقصیر کند (مقداری از موی سر یا بدن یا ناخن خود را کوتاه کند).

میقات

میقات از ماده وقت گرفته شده یعنی مکانی که مردم برای دیدار با معبدشان از آنجا حرکت می کنند. پس در نظر داشته باشید که میقات میعادگاه ملاقات با خداست و این میعادگاه در ماه حرام (شوال، ذی القعده و ذی الحجه) و در بلد حرام (مکه و اطرافش) قرار گرفته است. حاجی از این مکان خود را برای حضور در پیشگاه خداوند منان آماده می سازد؛ کسی که قصد دارد حج تمتع انجام دهد باید در یکی از سه ماه (شوال

ص: 78

ذی القعده و یا ذی الحجه) از میقات احرام بینند.

در اطراف مکه پنج میقات است:

1- مسجد شجره: یا «ذو الحلیفه» که به «ابیار علی» معروف است، کسانی که از مدینه به حج مشرف می شوند از این مسجد باید احرام بینند (494 کیلومتری شمال مکه).

2- وادی عتیق: ساکنین عراق و کسانی که از آن سوی به مکه می آیند در این مکان احرام می بندند (94 کیلومتری شمال شرقی مکه).

3- قرن المنازل: میقات اهالی طائف (مشرق مکه) است.

4- یمللم: اهالی یمن و کسانی که از آن جهت می آیند، در این مکان احرام می بندند (94 کیلومتری جنوب مکه).

5- جحفه: ساکنین شام و مصر از این مکان احرام می بندند (320 کیلومتری شمال غربی مکه).

مستحب است که قبل از احرام تمتع، حاجی غسل کند و در هنگام غسل این دعا را قرائت نماید:

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ الْأَعْلَمُ أَجْعَلْنَا لَنِي نُورًا وَ طَهُورًا وَ حِرْزًا وَ أَمْنًا مِنْ كُلِّ دَاعٍ وَ شَدَّفَاءَ مِنْ كُلِّ حَوْفٍ وَ شَدَّفَاءٍ مِنْ كُلِّ دَاعٍ وَ سَقْمٍ اللَّهُمَّ طَهِّرْنِي وَ طَهِّرْ قَلْبِي وَ اشْرَحْ لِي صَدْرِي وَ أَجْرِ عَلَى لِسَانِي مَحْبَبَتِكَ وَ مِدْحَاتِكَ وَ الشَّاءَ عَلَيْكَ فَإِنَّهُ لَا قُوَّةَ لِي إِلَّا بِكَ وَ قَدْ عَلِمْتُ أَنَّ قِوَّامَ دِينِي التَّسْتَلِيمُ لَكَ وَ الإِتَابَةُ لِسَنَةِ نَيَّكَ صَلَواتُكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ.

ص: 81

و هنگام پوشیدن دو قطعه احرام خواندن این دعا نیز پسندیده می باشد:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي رَزَقَنِي مَا أُوَارِي بِهِ عَوْرَتِي وَأُؤْدِي فِيهِ فَرْضِي وَأَعْبُدُ فِيهِ رَبِّي وَأَشْتَهِي فِيهِ إِلَى مَا أَمْرَنِي الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي قَصَدْتُهُ فَبَلَّغَنِي وَأَرْدَدْتُهُ فَأَعَمَّنِي وَقَبَّلَنِي وَلَمْ يُقْطِعْ بِي وَوَجْهُهُ أَرَدْتُ فَمَمْنَى فَهُوَ حِرْزِي وَظَهْرِي وَمَلَازِي وَمَلْجَائِي وَمَنْجَائِي وَذُخْرِي وَعَمَدَتِي فِي شِدَّتِي وَرَحَائِي.

ص: 82

احرام عمره سه عمل واجب دارد:

1- پوشیدن دو قطعه احرام که می بایست پاک باشند، دوخته نشده باشند، از ابریشم یا پوست حیوانات حرام گوشت، نباشند و آنقدر نیز نازک نباشد که بدن در زیر آن نمایان شود و مستحب است؛ لباس احرام سفید باشد، یک قطعه از احرام را به صورت لنگ می بندند و قطعه دوم را مانند عباء بر دوش می افکنند.

لباس احرام نشانگر وحدت مسلمانان است؛ همگی، فقیر و غنی، ضعیف و قوی، یک لباس واحد می پوشند و تفاوتها از بین می رود.
حاجی باید تمام لباسهایش را از بدن بدر آورد و فقط احرام بپوشد، گویی تمام تعلقات و

ص: 83

خواسته هایش را از نظر بیرون می کند و فقط خدا را در نظر دارد؛ از همه کس دل بریده تا به او دل بینند و با او سخن بگوید.

2- نیت: در هنگام پوشیدن دو قطعه احرام حاجی باید نیت کند که:

«برای عمره تمتع که برای حج واجب است قربة الى الله احرام می بندم». و اگر حج او استحبابی است، بگوید: عمره تمتع از حج مستحبی و اگر نائب دیگری است نیت کند که این حج را از برای چه کسی انجام می دهد.

نکته: نیت یعنی قصد و اراده، کسی که تصمیم دارد کاری از (نمایز روزه و یا حج) برای تقرب به خدا انجام دهد، می گوییم نیت کرده است، بنابراین نیت کردن

احتیاج به گفتن ندارد، ولی بر زبان آوردن نیت حج عمره مستحب است.

3- تلبیه (لیک گفتن):

حاجی بعد از پوشیدن لباس احرام آمادگی آنرا پیدا کرده است که با خداوند سخن گوید بنابراین پروردگار را خواند و ندای لیک سر می دهد همراه با گفتن لیک احرام شکل می گیرد مانند نماز که با تکبیره الا حرام آغاز می شود؛ تلبیه واجب چنین است:

لَبِيْكَ اللَّهُمَّ لَبِيْكَ لَبِيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبِيْكَ إِنَّ الْحَمْدَ وَ النِّعْمَةَ لَكَ وَ الْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ (لَبِيْكَ) (1)

ص: 85

1- گفتن این لیک آخر احتیاطی است.

مستحب است بعد از تلبیه واجب این دعا را بخوانند:

لَيْسَكَ ذَا الْمَعَارِجَ لَيْسَكَ دَاعِيًّا إِلَى دَارِ السَّلَامِ لَيْسَكَ، لَيْسَكَ أَهْلَ الْتَّائِبَةِ لَيْسَكَ، لَيْسَكَ ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ لَيْسَكَ،
لَيْسَكَ تُبَدِّيُءُ وَالْمَعَادُ إِلَيْكَ لَيْسَكَ، لَيْسَكَ تَسْتَغْنِيُ وَيُفْتَنُ إِلَيْكَ لَيْسَكَ، لَيْسَكَ مَرْغُوبًا وَمَرْهُوبًا إِلَيْكَ لَيْسَكَ، لَيْسَكَ إِلَهُ الْحَقِّ لَيْسَكَ، لَيْسَكَ ذَا التَّعْمَاءِ
وَالْفَضْلِ الْحَسَنِ الْجَمِيلِ لَيْسَكَ، لَيْسَكَ كَشَافَ الْكُرْبَ الْعِظَامِ لَيْسَكَ، لَيْسَكَ عَبْدُكَ وَأَبْنُ عَبْدَيْكَ لَيْسَكَ، لَيْسَكَ يَا كَرِيمُ لَيْسَكَ.

ص: 86

و این دعا را نیز بخواند:

لَبِيْكَ أَنْتَرَبُ إِلَيْكَ يُمْحَدِّدٌ وَآلِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ لَبِيْكَ، لَبِيْكَ بِحِجَّةٍ أَوْ عُمْرَةَ لَبِيْكَ، لَبِيْكَ وَهَذِهِ عُمْرَةٌ مُتَعَّدَّةٌ إِلَى الْحَجَّ لَبِيْكَ،
لَبِيْكَ أَهْلَ التَّلِيَّةِ لَبِيْكَ، لَبِيْكَ تَأْبِيَّةً تَمَامُهَا وَبَلَاغُهَا عَلَيْكَ.

حاجی باید در نظر داشته باشد که لبیک گفتش از صدا و لفظ بگذرد و در اعمال و رفتار او اثر بگذارد، او دعوت خداوند را پاسخ گفته،
بسوی او می رود و از آن به بعد نه تنها در زمان حج بلکه در طول زندگیش همیشه به دعوت الهی لبیک گوید.

محرم در حال احرام باید از بیست و چهار چیز دوری کند:

1- از صید حیواناتی که در خشکی زندگی می کنند، دوری کند.

در صید ذبح (سربریدن) و حتی خوردن گوشت حیوان صید شده مشارکت نکند البته کشن حیوانات درنده یا خطربناک مانند عقرب بدون اشکال است.

2- هرگونه لذت جنسی حتی نگاه شهوت آمیز ممنوع است.

3- خواندن عقد ازدواج برای خویشتن یا دیگری همچنین شاهد عقد ازدواج و یا اداء شهادت در مورد عقد ممنوع است.

ص: 88

۴- استمناء.

۵- استفاده از عطر و مواد خوشبو کننده چه به صورت استشمام (بو کردن) و یا بصورت خوراکی (مانند زعفران) و یا به صورت استعمال عطر ممنوع است همچنین گرفتن بینی در مقابل بوی بد نیز حرام است.

۶- سرمه کشیدن.

۷- نگاه کردن در آینه.

۸- پوشیدن جوراب یا کفش رو بسته، به طور کلی هر آنچه که روی پا را پوشاند ممنوع است.

۹- «فسوق» که به معنای دروغ، گفتن فحش دادن و فخر فروشی است.

۱۰- «جدال» که به معنی قسم خوردن است.

ص: 89

- 11- کشتن حشرات که بر بدن می نشینند مانند پشه یا شپش و مگس حرام است.
- 12- انگشت پوشیدن اگر برای زینت باشد ممنوع است ولی اگر برای استحباب و ثواب باشد، اشکالی ندارد.
- 13- روغن مالیدن به سر یا بدن ممنوع است.
- 14- کندن یا کوتاه کردن مو از سر و بدن ممنوع است. البته اگر در حال وضو بدون اختیار موبی جدا شود، اشکالی ندارد.
- 15- خارج کردن خون از بدن به هر نحو ممنوع است.
- 16- کندن دندان هر چند موجب خونریزی نشود.
- 17- کوتاه کردن ناخن - کم یا زیاد - ممنوع است.
- 18- بریدن یا کندن درختان و گیاهان و حتی

ص: 90

برگهایی که در محدوده حرم روئیده شده، حرام است.

19- به همراه داشتن اسلحه چه سرد و چه گرم ممنوع است.

20- پوشیدن لباس دوخته شده برای مردان ممنوع است، البته کمربند یا همیانی که بر دوش می افکنند، اشکال ندارد.

21- برای مردان ممنوع است که سر یا دوگوش و یا قسمتی از سر را پوشانند. حناء بر سر مالیدن و یا فرويردن سر در آب، پوشاندن سر محسوب می گردد.

22- برای مردان ممنوع است که در حال حرکت، در بیرون شهر مکه، زیر سایه بروند.

23- برای زنان استفاده از زیورآلات ممنوع است.

پوشیدن زینتی که به طور عادی و همیشگی به همراه داشته اند، اشکال ندارد به شرط آنکه برای هیچ کس حتی محرم خویش ظاهر نسازند.

24- برای زنان پوشاندن صورت -همه یا بعضی- ممنوع است.

نکته: دو مورد صید و کندن گیاهان (1 و 18) مختص محرم نیست بلکه برای هر کسی (هر چند محرم نباشد) این دو کار در حرم الھی حرام است.

بیشتر این محرمات موجب کفاره است، برای آگاهی بیشتر به کتب مناسک حج مراجعه فرمائید.

ص: 92

اللّٰهُمَّ إِنَّكَ قُلْتَ فِي كِتَابِكَ وَقَوْلُكَ الْحَقُّ «وَإِذْنُ النَّاسِ بِالْحَجَّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَىٰ كُلِّ صَامِرٍ يَأْتُينَ مِنْ كُلِّ فَجَّ عَمِيقٍ» اللّٰهُمَّ إِنِّي أَرْجُو أَنْ أَكُونَ مِمَّنْ أَجَابَ دَعْوَتَكَ وَقَدْ حِنْتُ مِنْ شَفَقَةٍ بَعِيدَةٍ وَفَجْ عَمِيقٍ سَامِعًا لِنِدَايَكَ وَمُسْتَتِحِبًا لَكَ مُطِيعًا لَأَمْرِكَ وَكُلُّ ذَلِكَ بِفَضْلِكَ عَلَيَّ وَإِحْسَانِكَ إِلَيَّ فَلَكَ الْحَمْدُ عَلَىٰ مَا وَقْتَنَتِي لَهُ أَبْتَغَيْ بِذَلِكَ الرُّلْفَةَ عِنْدَكَ وَالْقُرْبَةَ إِلَيْكَ وَالْمَنْزِلَةَ لِدَيْكَ وَالْمَغْفِرَةَ لِذُنُوبِي وَالتَّوْبَةَ عَلَيَّ مِنْهَا بِمَنْكَ اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَىٰ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَحَرَمْ بَدَنِي عَلَى النَّارِ وَأَمِنِي مِنْ عَذَابِكَ وَعِقَابِكَ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

هنگامی که حاجی وارد مکه شد، می بایست به مسجد الحرام برود تا طواف عمره و نماز طواف و سعی انجام دهد، زمانی که بر در مسجد الحرام رسید، مستحب است این دعا را قرائت کند.

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ يُسَمِّ اللَّهُ وَبِاللَّهِ وَمِنَ اللَّهِ وَمَا شَاءَ اللَّهُ وَالسَّلَامُ عَلَى أَنْبِيَاءِ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَالسَّلَامُ عَلَى إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

و در روایت است که بر در مسجد می ایستی و می خوانی:

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ وَمِنَ اللَّهِ وَإِلَيَّ اللَّهُ وَمَا شَاءَ اللَّهُ

وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَخَيْرِ الْأَسْمَاءِ اللَّهِ وَالْحَمَّادُ لِلَّهِ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيَّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَى أَنْبِيَاءِ اللَّهِ وَرُسُلِهِ السَّلَامُ عَلَى إِبْرَاهِيمَ حَلِيلِ الرَّحْمَنِ السَّلَامُ عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَأَرْحَمْ مُحَمَّدًا وَآلَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَمَا صَلَّيْتَ وَبَارَكْتَ وَتَرَحَّمْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَآلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَحِيدٌ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى إِبْرَاهِيمَ حَلِيلِكَ وَعَلَى أَنْبِيَائِكَ وَرُسُلِكَ وَسَلِّمْ

ص: 95

عَلَيْهِمْ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ وَاسْتَعْمِلْنِي فِي طَاعَاتِكَ وَمَرْضَاتِكَ وَاحْفَظْنِي بِحِفْظِ
الإِيمَانِ أَبْدًا مَا بَقَيَّتِي جَلَّ ثَنَاءً وَجَهْكَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَنِي مِنْ وَفْدِهِ وَزُوْارِهِ وَجَعَلَنِي مِمَّنْ يَعْمُرُ مَسَاحِدَهُ وَجَعَلَنِي مِمَّنْ يُنَاجِيَهُ اللَّهُمَّ
إِنِّي عَبْدُكَ وَرَازِئُكَ فِي بَيْتِكَ وَعَلَى كُلِّ مَأْتَى حَقٍّ لِمَنْ أَتَاهُ وَرَازَرَهُ وَأَنْتَ خَيْرُ مَأْتَىٰ وَأَكْرَمُ مَزُورٍ فَاسْأَلْكَ يَا اللَّهُ يَا رَحْمَنْ بِأَنِّي أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا
أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ وَبِأَنِّي وَاحِدٌ أَحَدٌ صَمَدْ لَمْ تَلِدْ وَلَمْ يُكُنْ لَكَ كُفُواً أَحَدٌ وَأَنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَبْدُكَ وَ
رَسُولُكَ صَلَوَاتُكَ عَلَيْهِ وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ يَا جَوَادُ يَا كَرِيمُ يَا مَاجِدُ

يَا جَبَّارُ يَا كَرِيمُ أَسْأَلُكَ أَنْ تَجْعَلَ تُحْفَتَكَ إِيَّا يَ بِنِيَارَتِي إِيَّاكَ أَوْلَ شَيْءٍ تُعْطِينِي فَكَالَّكَ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ.

سپس سه مرتبه می گوئی: اللَّهُمَّ فُكْ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ.

آنگاه بخوان:

وَأَوْسِعْ عَلَيَّ مِنْ رِزْقَكَ الْحَالَلِ الطَّيِّبِ وَأَدْرُأْ عَنِّي شَرَّ شَيَاطِينِ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ وَشَرِّ فَسَقَةِ الْعَرَبِ وَالْعَجَمِ.

سپس وارد مسجد شوید و بگوئید:

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ.

پس دو دست را به حالت دعا برآورد و رو به کعبه بايستد و بخواند:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ فِي مَقَامِي هَذَا وَفِي أَوَّلِ

ص: 97

مناسٍ كي أَنْ تَقْبِلَ تَوْبَتِي وَأَنْ تَسْجَوَرَ عَنْ خَطِيئَتِي وَتَضَعَ عَنِي وَزُرِي الْحَمْدُ لِلّهِ الَّذِي بَلَغَنِي بِيَتَةُ الْحَرَامِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَشَدُ هَذَا بَيْتَكَ الْحَرَامُ الَّذِي جَعَلْتَهُ مَثَابَةً لِلنَّاسِ وَأَمْنًا مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ اللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ وَالْبَلَدُ بَلَدُكَ وَالْبَيْتُ بَيْتُكَ حِنْتُ أَطْلُبُ رَحْمَتَكَ وَأَوْمَ طَاعَتَكَ مُطِيعًا لِأَمْرِكَ راضِيًا بِقَدْرِكَ أَسْأَلُكَ مَسْأَلَةَ الْمُضْطَرِ إِلَيْكَ الْخَافِفِ لِعُقوَبَتِكَ اللَّهُمَّ افْتُحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ وَاسْتَعِمْلِنِي بِطَاعَتِكَ وَمَرْضَاتِكَ.

سپس حاجی به کعبه نگاه کند و بخواند:

الْحَمْدُ لِلّهِ الَّذِي عَظَمَكِ وَشَرَفَكِ وَكَرَمَكِ وَجَعَلَكِ مَثَابَةً لِلنَّاسِ وَأَمْنًا مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ.

هنگامی که به نزدیکی حجر الاسود رسید، بخواند: صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

اللَّهُمَّ أَمَانَى أَدِيْتُهَا وَمِيْثَاقِي تَعَاهَدْتُهُ لِشَهَدَ لِي بِالْوَافَةِ اللَّهُمَّ تَصَّهْ دِيْقًا بِكِتَابِكَ وَعَلَى سَمَاءِ تَبِيْكَ صَدَلَوَاتُكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ أَشَهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحَمْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ آمَنْتُ بِاللَّهِ وَكَفَرْتُ بِالْجُبْنِ وَالْطَّاغُوتِ وَالْإِلَهَ وَالْعَرَى وَعِبَادَةِ الشَّيْطَانِ وَعِبَادَةِ كُلِّ نَدِيدٍ يُدعى مِنْ دُونِ اللَّهِ اللَّهُمَّ إِلَيْكَ بَسْطُتْ يَدِي وَفِيمَا عِنْدَكَ عَظُمَتْ رَغْبَتِي فَأَقْبَلْ سَبْحَتِي وَأَعْفِرْ لِي وَأَرْحَمْنِي اللَّهُمَّ إِلَيْيَ أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَالْفَقْرِ وَمَوَاقِفِ الْخَزْيِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ.

دومین عمل عمره طواف است، حاجی می بایست هفت دور به گرد خانه خدا طواف کند، طواف را از حجر الاسود شروع کند و به حجر الاسود ختم نماید و همواره خانه خدا را سمت چپ خویش قرار دهد، پای برhenه و با قدمهای کوتاه در حالیکه مشغول ذکر و دعا و قرائت قرآن

است طواف انجام دهد و بخواند:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِإِيمَانِكَ الَّذِي يُمْسَكُ بِهِ عَلَىٰ ظُلْلَىٰ الْمَاءِ كَمَا يُشَكُّ بِهِ عَلَىٰ جُدَادِ الْأَرْضِ وَأَسْأَلُكَ بِإِيمَانِكَ الَّذِي يَهْتَزُ لَهُ عَرْشُكَ وَأَسْأَلُكَ
بِإِسْمِكَ الَّذِي تَهْتَزُ لَهُ أَقْدَامُ مَلَائِكَتِكَ وَأَسْأَلُكَ بِإِسْمِكَ الَّذِي دَعَاكَ بِهِ مُوسَىٰ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ

ص: 100

فَاسْتَبَّجْتَ لَهُ وَالْقِيَّتْ عَلَيْهِ مَحَبَّةً مِنْكَ وَأَسْأَلَكَ بِاَسْمَكَ الَّذِي غَفَرْتَ بِهِ لِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأْخَرَ وَأَتَمَّتَ عَلَيْهِ نِعْمَتَكَ أَنْ تَرْزِقَنِي خَيْرَ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ. آنگاه حاجت خود را بطلبید.

واجبات طواف

در طواف خانه خدا هفت چیز باید رعایت شود:

- 1- نیت کند: «هفت دور گرداندن خانه خدا طواف عمره تمتع برای حج قربة الى الله بجا می آورم».
- 2- در حال طواف جنب و بدون وضعونباشد (ظاهر باشد).
- 3- لباس و بدنش پاک باشد.
- 4- برای مردان شرط است که ختنه شده باشند.

ص: 101

5- در حال طواف عورت باید پوشیده شده باشد بلکه احتیاط آن است که در حال طواف شرایط لباس نمازگزار را رعایت کند.

6- حجر اسماعیل علیه السلام را داخل طواف خود قرار دهد.

7- در حال طواف اعضای بدنش (حتی دستش) با ساختمان کعبه (حتی پایه های کعبه که کمی بیرون زده است) و حجر اسماعیل برخورد نکند و به طور کامل خارج از این محدوده باشد.

در هر شوط (دور) طواف دعای مخصوصش را به امید ثواب قرائت کند.

ص: 102

اللّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَلَا تَذْعُنْ لِي فِي هَذَا الْمَكَانِ الْمُكَرَّمِ وَالْمَسَّاجِدِ الْمُعَظَّمِ ذَنْبًا إِلَّا عَفَّ وَلَا هَمًا إِلَّا فَرَجَّهُ وَلَا مَرَضًا إِلَّا شَفَّيْتُهُ وَلَا عَيْنًا إِلَّا سَرَّأْتُهُ وَلَا رِزْقًا إِلَّا بَسَطْتُهُ وَلَا خَوْفًا إِلَّا آمَنْتُهُ وَلَا شَمْلًا إِلَّا حَفَظْتُهُ وَلَا غَائِبًا إِلَّا جَمَعْتُهُ وَلَا دَيْنًا إِلَّا أَدْيَتُهُ وَلَا دَيْنًا إِلَّا أَدْيَتُهُ وَلَا حَاجَةً مِنْ حَوَائِجِ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ لَكَ فِيهَا صَلَاحٌ إِلَّا قَضَيْتَهَا يَا قاضِي حَوَائِجِ السَّائِلِينَ، يَامَنْ يَعْلَمُ مَا فِي صَدَقَاتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. رَبَّنَا آتَنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقَنَا عَذَابَ النَّارِ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَلِيلٌ فَقِيرٌ وَمِنْ عَذَابِكَ خَائِفٌ مُسْتَجِيرٌ اللَّهُمَّ لَا تُبَدِّلْ إِسْمِي وَلَا تَعْيِرْ جَسْمِي وَلَا تَجْهَدْ بَلَانِي وَلَا تُشْمِتْ بِي أَعْدَانِي سَأَثْلِكَ فَقِيرُكَ
مِسْكِينُكَ بِبَالِكَ فَتَصْدِقَ عَلَيْهِ بِالجَنَّةِ اللَّهُمَّ الْبَيْتُ بَيْنَكَ وَالْحَرَمُ حَرَمُكَ وَالْأَمْنُ أَمْنُكَ وَالْعَبْدُ عَبْدُكَ وَهَذَا مَقَامُ الْعَائِدِ بِكَ الْمُسْتَجِيرِ بِكَ مِنَ
النَّارِ فَاعْتَقِنِي وَوَالِدَيِّ وَأَهْلِي وَوْلَدِي وَإِخْرَانِي الْمُؤْمِنِينَ مِنَ النَّارِ يَا كَرِيمُ اللَّهُمَّ إِنَّ بَيْتَكَ عَظِيمٌ وَوَجْهَكَ كَرِيمٌ وَأَنْتَ يَا اللَّهَ حَلِيمٌ
كَرِيمٌ عَظِيمٌ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِي يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ صَبَرَ الشَّاكِرِينَ لَكَ وَعَمَلَ الْحَافِقِينَ مِنْكَ وَبِقِيمَةِ الْعَادِيَدِينَ لَكَ اللَّهُمَّ أَنْتَ الْعُلَيِّ الْعَظِيمُ وَأَنَا عَبْدُكَ الْبَاسُ الْفَقِيرُ أَنْتَ
الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ وَأَنَا الْعَبْدُ الدَّلِيلُ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَامْنُثْ بِعْنَاكَ عَلَى فَقْرِي وَبِحَلْمِكَ عَلَى جَهْلِي وَبِقُوَّتِكَ عَلَى ضَعْفِي يَا
قَوِيُّ يَا عَزِيزُ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الْأَوْصِيَاءِ الْمُرْضِيَّينَ وَأَكْفِنِي مَا أَهَمَّنِي مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَدْعُوكَ كَمَا أَمَرْتَ فَاسْتَجِبْ
لِي كَمَا وَعَدْتَ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

ص: 105

يَا أَللّٰهُ يَا وَلِيِّ الْعَافِيَةِ وَخَالِقِ الْعَافِيَةِ وَرَازِقِ الْعَافِيَةِ وَالْمَنَانِ بِالْعَافِيَةِ وَالْمُتَكَبِّلِ بِالْعَافِيَةِ عَلَيَّ وَعَلَى جَمِيعِ خَلْقِكَ يَا رَحْمَنَ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَرَحِيمُهُمَا صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَرْزُقْنَا الْعَافِيَةَ وَدَوَامَ الْعَافِيَةَ وَتَمَامَ الْعَافِيَةَ وَشُكْرُ الْعَافِيَةِ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ اللَّهُمَّ أَمْتَعْنَا بِأَسْمَاعِنَا وَأَبْصَارِنَا وَقُوَّتْنَا مَا أَحْيَيْتَنَا يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. رَبَّنَا آتَنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقَنَا عَذَابَ النَّارِ وَأَدْخَلْنَا الْجَنَّةَ مَعَ الْأَبْرَارِ يَا عَزِيزُ يَا غَفَّارُ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

اللَّهُمَّ حَبِّبْ إِلَيْنَا الْإِيمَانَ وَزَيَّنْهُ فِي قُلُوبِنَا وَكَرِّهْ إِلَيْنَا الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ وَاجْعَلْنَا مِنَ الرَّاشِدِينَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّكِّ وَالشَّرِّكِ وَالتَّنَاقِ وَسُوءِ الْأَخْلَاقِ وَسُوءِ الْمَنْتَرِ وَالْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ وَالْوَالَّدِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْقَبْرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمُحْيَا وَالْمُمَاتِ، يَا مُفْعِلَ الْعَرَاثَاتِ أَقْلِنِي عَثْرَتِي، يَا مُحِيطَ الدَّعَوَاتِ أَجِبْ دَعْوَتِي، يَا سَامِعَ الْأَصْوَاتِ إِسْمَهُ مَعْ صَوْتِي وَأَرْحَمْنِي وَتَجَاوِزْ عَنْ سَيِّنَاتِي وَمَا عِنْدِي، يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْكِرَامِ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

اللَّهُمَّ أَطْلِنِي تَحْتَ ظِلِّ عَرْشِكَ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّكَ وَ لَا بَاقِي إِلَّا وَجْهُكَ اللَّهُمَّ إِنِّي صَاعِدٌ فَصَاعِدْ فَعَفْنَاهُ لِي وَ اغْفِرْ لِي مَا أَطْلَعْتَ عَلَيْهِ مِنِّي وَ خَفَى عَلَى خَلْقِكَ أَسَّهَ تَحْيِيرُ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ حَاجَّاً مَبْرُوراً وَ سَعْيًا مَسْكُوراً وَ ذَنْبًا مَغْفُوراً وَ عَمَلاً صَالِحاً مَقْبُولاً وَ تِجَارَةً لَنْ تَبُورَ يَا عَالَمَ مَا فِي الصَّدْرِ دُورِ أَخْرِجْنِي يَا اللَّهُ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ (رَبَّنَا إِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِي لِإِيمَانِنَا أَنْ آمِنُوا بِرِبِّكُمْ فَأَمَّا رَبَّنَا فَأَعْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَ كَفِرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَ تَوَقَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ).

ص: 108

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ إِيمَانًا كَامِلًا تُبَاشِرُ بِهِ قَلْبِي وَيَقِينًا صَادِقًا حَتَّى أَعْلَمَ أَنَّهُ لَنْ يُصِيهِ يَبْيَنِي إِلَّا مَا كَتَبْتَ لِي إِنَّ وَلَيْئَيَ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ الْمُهْمَمُ
إِيمَانًا بِكَ وَتَصْدِيقًا بِكِتَابِكَ وَوَفَاءً بِعَهْدِكَ وَاتِّباعًا لِسُنْنَةِ نَبِيِّكَ وَحَسِيلَكَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي التَّجَافِي عَنْ دَارِ
الْغُرُورِ، وَالْإِنْجَاجِ إِلَى دَارِ الْخُلُودِ وَالْإِسْمَ تَعْدَادَ الْلِّمُوتِ قَبْلَ حُلُولِ الْفَوْتِ، اللَّهُمَّ أَدْخِلْنِي الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِكَ وَأَجْرِنِي بِرَحْمَتِكَ مِنَ النَّارِ وَعَافِنِي
مِنَ السُّقْمِ وَأَوْسِعْ عَلَيَّ مِنَ الرِّزْقِ الْحَالَلِ وَأَدْرِأْ عَنِّي شَرَّ فَسَقَةِ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ.

حاجی بعد از اتمام طواف پشت مقام ابراهیم علیه السلام(یا نزدیک آن) می رود و نیت می کند، «دورکعت نماز طواف عمره تمنع قربة الى الله بجای می آوردم و سپس دورکعت نماز بخواند و بعد از نماز دعا کند:

اللَّهُمَّ تَقْبِلْ مِنِّي وَ لَا تَجْعَلْهُ أَخِرَّ الْعَمَرِ مِنِّي الْحَمْدُ لِلَّهِ بِمَحَامِدِهِ كُلِّهَا عَلَى نَعْمَائِهِ كُلِّهَا حَتَّى يَتَهَيَّءَ الْحَمْدُ لِلَّهِ إِلَى مَا يُحِبُّ وَ يَرْضِي اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَ تَقْبِلْ مِنِّي وَ طَهِّرْ قَلْبِي وَرَكِّ عَمَالِي.

ص: 110

چهارمین عمل عمره، سعی بین صفا و مروه است؛ سعی یعنی کوشش برای تأمین احتیاجات دنیا و زاد و توشه آخرت، همانگونه که هاجر مادر اسماعیل علیه السلام برای یافتن آب بین این دو کوه سعی کرد.

مسلمانان برای دنیا و آخرتشان باید سعی و کوشش کنند چراکه؛ «لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى»⁽¹⁾ (برای انسان چیزی نیست مگر آنچه که سعی کند).

«هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذُلْلًا فَامْشُوا فِي مَنَابِكُهَا وَ كُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَ إِلَيْهِ التُّشُورُ»⁽²⁾ (هموست که زمین را برای شما رام کرد پس بر آن راه بروید و از روزی خدا بخورید و همانا بازگشت

ص: 111

1- النجم آیه 39.

2- الملک آیه 15.

بسوی اوست».

واجبات سعی عبارتند از:

- 1- نیت قبل از شروع سعی باید نیت کند که «برای عمره تمتع از حج واجب بین صفا و مروه هفت بار قربة الى الله سعی می کنم».
- 2- از کوه صفا شروع کند.
- 3- سعی به کوه مروه ختم می شود و اگر بالعكس انجام دهد، سعی او باطل است.
- 4- هفت بار باید مسافت بین صفا و مروه را بپیماید (سه بار رفت و برگشت و یک بار هم از صفا به مروه).
- 5- سعی را باید در طریق معین بین دو کوه انجام دهد، بنابراین اگر از این راه خارج شود و داخل مسجد الحرام شود و یا به قسمت بیرونی (بازار) برود؛ سعی او باطل است.

ص: 112

6- در حال سعی باید رو به مقصد خود کند. بنابراین اگر از صفا به مرده می‌رود باید رو به مرده کند و راه رفتن به صورت عرضی یا قهقری (به پشت) صحیح نیست، البته توجه به سمت راست و چپ اشکال ندارد، به شرط آنکه بدنش رو به مقصد باشد.

7- در حال سعی، سواری و کفش و لباس حاجی باید از اموال پاک و طاهر باشد. (غصبی نباشد). و احتیاط آن است که حاجی در حال سعی هیچ چیز غصبی به همراه نداشته باشد.

8- حاجی باید بین اعمال عمره ترتیب را رعایت کند. (احرام، طوف، نماز طوف، سعی) بنابراین تقدیم سعی بر طوف اشکال دارد. مگر در موقع ضروری که در مناسک نوشته شده است.

1- با وضوء باشد.

2- بلافاصله بعد از دورکعت طوف، سعی را انجام دهد؛ البته کسی که خسته شده، می تواند استراحت کند.

3- قبل از شروع سعی به چاه زمزم برود و از آب آن بنوشد و در هنگام نوشیدن آب زمزم این دعاء را بخواند: «اللَّهُمَّ اجْعِلْهُ عِلْمًا نَافِعًا وَرِزْقًا وَاسِعًا وَشِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَسُقْمٍ، بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ وَالسُّكْرُ لِلَّهِ».

4- از دری که روی روی حجر الاسود است، بسوی صفا برود، این در به باب الصفا معروف است و پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ از این در بسوی صفا می رفتند.

5- با آرامش و وقار بسوی صفا برود.

6- بر بالای کوه صفا رود به طوری که کعبه را ببیند و

آنگاه رو بسوی حجر الاسود بایستد، خدای را حمد و سپاس گوید؛ نعمتها و عنایات الهی را بشمارد و آنگاه در حالیکه رو به کعبه دارد هفت مرتبه «الله اکبر» گوید و پس هفت مرتبه «الحمد لله» و بعد هفت مرتبه «لا اله الا الله» و صد مرتبه تکبیر «الله اکبر» و دویاره صد مرتبه «لا اله الا الله» و صد مرتبه «الحمد لله» و صد مرتبه «سبحان الله».

7- در حال سعی در مسافتی که با چراغهای سبز مشخص شده (و تقریباً روی روی چاه زمزم است). برای مردان مستحب است که هروله کنند.

هروله به معنی راه رفتن سریع است ولی نه به حد دویدون؛ پسندیده است که حاجی در حال سعی مشغول ذکر و دعا باشد. بدین جهت برای هر دور سعی دعایی انتخاب کرده ایم.

(از صفا به مروه)

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ الحَمْدُ لِلَّهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمَلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْمِي وَيُمْسِي وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ يَدِيهِ الْحَيْرَ
وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، أَللَّهُ أَكْبَرُ عَلَى مَا هَدَانَا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى مَا أَوْلَانَا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الْحَقِّ الْقِيَومُ الْحَقِّ الدَّائِمُ أَشَهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ
أَشَهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ لَا تَعْبُدُ إِلَّا إِيَّاهُ مُخْلِصِيهِنَّ لِهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى دِينِي
بِدُّنْيَايَ وَعَلَى آخِرَتِي بِتَقْوَايِ الْلَّهُمَّ إِنَّكَ قُلْتَ فِي كِتَابِكَ الْمُنْزَلِ: (أَدْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ)، دَعْوَنَاكَ رَبَّنَا

ص: 116

فَأَغْفِرْ لَنَا كَمَا أَمْرَتَنَا إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادِ: (رَبَّنَا إِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًّا لِلإِيمَانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَا رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفْرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ رَبَّنَا وَآتَنَا مَا وَعَدْنَا عَلَى رُسُّهُ مِلْكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادِ)، (رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوْكِلْنَا وَإِلَيْكَ أَتَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ) (رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلَا حَوَانِنَا الَّذِينَ سَيِّقُونَا بِالإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلَالَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَوْفٌ رَّحِيمٌ) اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ وَالْيَقِينَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ «إِنَّ الصِّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَوَّفَ بِهِمَا، وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيهِمْ».

(از مروده به صفا)

اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا وَ سُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً وَ أَصْيَالًا وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَ مَا كُنَّا لِنَهْتَدِي لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ وَحْدَهُ الْأَنْجَزُ وَ عَدَهُ وَ نَصَارَ عَبْدَهُ وَ هَزَمَ الْأَحْزَابَ وَ حَدَهُ يُحِبِّي وَ يُمِيَّزُ وَ هُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، اللَّهُمَّ إِلَيْكَ مَغْفِرَتِكَ وَ فَدْتُ وَ إِلَيْكَ عَفْوِكَ قَصَدْتُ وَ إِلَيْكَ تَجَازُرِكَ اشْتَقْتُ وَ بِفِضْلِكَ وَنِقْتُ، اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي الْمَوْتِ وَ فِيمَا بَعْدَ الْمَوْتَ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ ظُلْمَةِ الْقَبْرِ وَ وَحْسَتِهِ اللَّهُمَّ أَظِلْنِي تَحْتَ ظِلِّ عَرْشِكَ يَوْمَ

لَا ظَلَّكَ، رَبِّ أَغْفِرْ وَأَرْحَمْ وَاعْفُ وَتَكَرَّمْ وَتَجَاوزَ عَمَّا تَعْلَمْ إِنَّكَ تَعْلَمْ مَا لَا نَعْلَمْ إِنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ، رَبِّ نَجَنا مِنْ النَّارِ
سَالِمِينَ غَانِمِينَ فَرِحِينَ مُسْتَبْشِرِينَ مَعَ عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ «مَعَ الَّذِينَ أَعْمَلُوا اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ التَّبِيِّنَ وَالصِّدِيقَيْنَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسْنَ
أَوْئِلَكَ رَفِيقًا» لَا إِلَهَ إِلا اللَّهُ حَقًا، لَا إِلَهَ إِلا اللَّهُ وَلَا يُعْبُدُ إِلَّا إِيَّاهُ مُخْلِصِيهِنَّ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرَّةُ الْكَافِرُونَ «إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةُ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ
فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطْوِفَ بِهِمَا وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ

شَاكِرٌ عَلَيْهِمْ».

ص: 119

(از صفا به مروه)

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ وَلِلَّهِ الْحَمْدُ (رَبَّنَا آتَانَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقَنَا عَذَابَ النَّارِ) اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْحَيْرَ كُلَّهُ عَاجِلَهُ وَآجِلَهُ وَأَسْأَلُكَ تَغْفِيرَكَ لِذَنْبِنِي، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدْ سَلَفَ مِنْ ذُنُوبِي وَاصْصِ مُنْيِ فِيمَا يَعْلَمُ مِنْ عُمْرِي وَارْزُقْنِي عَمَلاً تَرْضَى بِهِ عَنِّي: (رَبَّنَا لَا تُغْرِيْ
قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَابُ) أَسْأَلُكَ تَوَدُّعَ اللَّهَ الرَّحْمَنَ الرَّحِيمَ الَّذِي لَا تَنْصِيْعُ وَلَا تَأْتِيْعُ دِينِي وَتَقْسِيْيَ وَأَهْلِي
اللَّهُمَّ اسْتَعْمَلِنِي عَلَى كِتَابِكَ وَسُنْنَةَ نَبِيِّكَ وَتَوَفَّنِي عَلَى

ص: 120

مِلَّتِهِ وَأَعْدَنِي مِنَ الْفِتْنَةِ اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي سَمِعِي وَبَصَرِي، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ، يَا مَنْ لَا يَخِيبُ سَائِلُهُ وَلَا يَنْفَدُ نَائِلُهُ
صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاجْرُنِي مِنَ النَّارِ بِرَحْمَتِكَ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَّاكَ مِنْ سَخَطِكَ وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُغْوَبِتِكَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ
لَا أَحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ فَلَكَ الْحَمْدُ حَتَّى تَرْصَدَى: (إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ
فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَوَّفَ بِهِمَا وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلَيْمٌ).

(از مروده به صفا)

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ وَلِلَّهِ الْحَمْدُ اللَّهُمَّ نَوْزِعُ بِالْعِلْمِ قَلْبِي وَاسْتَعْمِلُ بِطَاعَتِكَ بَدَنِي وَخَلَصْنِي مِنَ الْفِتْنَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي كُلَّ ذَنْبٍ أَذْتُهُ
قَطْ فَإِنْ عَذْتُ فَعُذْ عَلَيَ بِالْمَغْفِرَةِ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ اللَّهُمَّ أَفْعَلْ فِي مَا أَئْتَ أَهْلَهُ فَإِنَّكَ إِنْ تَقْعَلْ تَقْعَلْ فِي مَا أَئْتَ أَهْلَهُ تَرَحْمَنِي وَإِنْ
تُعَذِّبِنِي فَأَنَّتَ غَنِيٌّ عَنْ عَذَابِي وَأَنَا مُحْتَاجٌ إِلَى رَحْمَتِكَ فَيَا مِنْ أَنَا مُحْتَاجٌ إِلَى رَحْمَتِهِ أَرْحَمْنِي اللَّهُمَّ لَا تَقْعَلْ بِي مِا أَنَا أَهْلُهُ فَإِنَّكَ إِنْ تَقْعَلْ بِي
مَا أَنَا أَهْلُهُ تُعَذِّبِنِي وَلَمْ تَظْلِمْنِي أَصْبَحْتُ أَنْتِي عَدْلَكَ وَلَا

ص: 122

أَخَافُ جَوْرَكَ فِيَامَنْ هُوَ عَدْلٌ لَا يَجُورُ أَرْحَمْنِي، يَا مَنْ لَا يَخِبُّ سَائِلُهُ وَ لَا يَنْفَدِعُ نَائِلُهُ صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَعْذُنِي مِنَ النَّارِ بِرَحْمَتِكَ
اللَّهُمَّ أَجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا وَ فِي سَمَاءِنِي نُورًا، وَ فِي بَصَرِي نُورًا وَأَعُوذُ بِكَ، مِنْ شَرِّ وَسَاوِسِ الْصَّدْرِ وَشَرِّتِ الْأَمْرِ، وَ فِتْنَةِ الْقَبْرِ، اللَّهُمَّ إِنِّي
أَعُوذُ بِكَ مِنْ مَا يَلْجُ فِي اللَّيْلِ وَ مِنْ شَرِّ مَا يَلْجُ فِي النَّهَارِ، وَ مِنْ شَرِّ مَا تَهُبُّ بِهِ الرِّياحُ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، سُبْحَانَكَ مَا عَرَفْنَاكَ حَقْ مَعْرِفَتِكَ، وَ
مَا عَبَدْنَاكَ حَقْ عِبَادَتِكَ وَ مَا ذَكَرْنَاكَ حَقْ ذِكْرِكَ يَا اللَّهُ، رَبِّ أَغْفِرْ وَأَرْحَمْ وَ تَحَاوَرْ عَمَّا تَعْلَمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ: (رَبِّنَا آتَنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَ
فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ).

(از صفا به مروه)

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ وَلَلَّهِ الْحَمْدُ، سُبْحَانَكَ يَا عَظِيمُ أَغْفِرْ لِي الذَّنَبَ الْعَظِيمَ فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذَّنَبَ الْعَظِيمَ إِلَّا الْعَظِيمُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَفِتْنَتِهِ وَعُرْبَتِهِ وَوَحْشَتِهِ وَظُلْمَتِهِ وَضَيْقَهِ وَضَنْكِهِ، اللَّهُمَّ أَظِلَّنِي تَحْتَ ظِلِّ عَرْشِكِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّكَ يَا رَبَّ الْعَفْوِ، يَا مَنْ أَمَرَ بِالْعَفْوِ، يَا مَنْ هُوَ أَوْلَى بِالْعَفْوِ يَا مَنْ يُثِيبُ عَلَى الْعَفْوِ الْعَفْوَ الْعَفْوَ يَا جَوَادُ يَا كَرِيمُ يَا قَرِيبُ يَا بَعِيدُ ارْدُدْ عَلَى نِعْمَتَكَ وَاسْتَعْمِلْنِي بِطَاعَتِكَ وَمَرْضاتِكَ، اللَّهُمَّ اهْدِنِي بِالْهُدَى، وَنَقِنِي بِالنَّقْوَى

ص: 124

وَأَغْفِرْ لِي فِي الْآخِرَةِ وَالْأُولَى اللَّهُمَّ أَبْسِطْ عَلَيْنَا مِنْ بَرَكَاتِكَ وَرَحْمَتِكَ وَفَضْلِكَ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ النَّعِيمَ الْمُقِيمَ الَّذِي يَحُولُ وَلَا يَزُولُ أَبَدًا، اللَّهُمَّ أَجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا، وَفِي سَمَاءِ مَعِي نُورًا وَفِي بَصَرِي نُورًا وَاجْعَلْ فِي نَفْسِي نُورًا، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ حُسْنَ الظَّنِّ بَكَ عَلَى كُلِّ حَالٍ وَصِدْقَ النِّسَيَةِ فِي التَّوْكِيلِ عَلَيْكَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَدْعُوكَ كَمَا أَمْرَتَ فَاسْمَتَ تَحِبُّ لِي كَمَا وَعَدْتَ إِنَّكَ لَا تُحَلِّفُ الْمِيعَادَ (رَبَّنَا آتَنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقَنَا عَذَابَ النَّارِ). (إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطْوَافَ بِهَا وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلَيْهِ).

ص: 125

(از مروده به صفا)

بِسْمِ اللَّهِ وَاللَّهِ أَكْبَرُ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ بَيْتِهِ اللَّهُمَّ أَغْفِرْ وَارْحَمْ وَتَجَاوِزْ عَمَّا تَعْلَمْ إِنَّكَ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ وَاهْدِنِي لِلَّتِي هِيَ أَفْوَمُ، اللَّهُمَّ
إِنَّ عَمَلِي ضَعِيفٌ فَضْدَلَةٌ لِي وَتَقَبَّلْ مِنِّي، اللَّهُمَّ سَهِّلْ حَوْلِي وَقُورْتِي تَقَبَّلْ عَمَلِي يَا مَنْ يَقْبِلْ عَمَلَ الْمُتَقِينَ يَا ذَا الْمَنِّ وَالْفَضْلِ وَ
الْكَرْمِ وَالنَّعْمَاءِ وَالْجُودِ أَغْفِرْ لِي ذُنُوبِي إِنَّهُ لَا يَعْفُرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالتَّقْوَى وَالعِفَافَ وَالغِنَى، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ
رِضَاكَ وَالجَنَّةَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ سَخِطِكَ وَالنَّارِ وَمَا يَقْرَبُنِي إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ

ص: 126

أَوْعَمَلَ، اللَّهُمَّ خَلَقْتَنِي كَمَا أَرْدَتَ فَاجْعَلْنِي كَمَا تُحِبُّ اللَّهُمَّ بِنُورِكَ اهْتَدِينَا، وَفِي كَنْفِكَ وَإِنْعَامِكَ وَعَطَائِكَ وَإِحْسَانِكَ
أَصَّبَحْنَا وَأَمْسَيْنَا، أَنْتَ الْأَوَّلُ فَلَا يَبْعَدُكَ شَيْءٌ، وَالآخِرُ فَلَا يَبْعَدُكَ شَيْءٌ، وَالظَّاهِرُ فَلَا يَشْعُرُكَ، وَالبَاطِنُ فَلَا يَشْعُرُكَ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ
لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحِبِّي وَيُمِيَّزُ وَيُحِبِّي، وَهُوَ حَيٌّ يَبْدِئُ الْخَيْرَ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اللَّهُمَّ ازْفَقْنَا حَلَوةَ
الْإِيمَانِ وَبَرْدَ الْمَغْفِرَةِ وَآمِنًا مِنْ عَذَابِكَ إِنَّا إِلَيْكَ رَاغِبُونَ يَا اللَّهُ يَا رَحْمَنُ يَا رَحِيمُ يَا حَيُّ يَا قَيْوُمُ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغْفِرُ.

(از صفا به مروه)

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا وَ سُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً وَ أصْبِلَا اللَّهُمَّ حَبِّبْ إِلَيْنَا الْأَيْمَانَ، وَ رَبِّنَهُ فِي قَلْوِينَا، وَ كَرَّهْ إِلَيْنَا الْكُفْرَ وَ الْفُسُوقَ وَ الْعِصَمَ يَانَ وَ اجْعَلْنَا مِنَ الرَّاشِدِينَ يَا مَنْ أَمَرَ بِالْعَفْوِ يَا مَنْ يُجْزِي عَلَى الْعَفْوِ يَا مَنْ دَلَّ عَلَى الْعَفْوِ يَا مَنْ زَيَّنَ الْعَفْوَ يَا مَنْ يُثْبِتْ عَلَى الْعَدْوَ وَ يَأْمَنْ يُحِبُّ الْعَفْوَ، يَأْمَنْ يُعْطَى عَلَى الْعَفْوِ يَا مَنْ يَعْفُو عَلَى الْعَنِيفِ، يَأْمَرِ الْعَفْوَ الْعَفْوَ الْعَفْوَ اللَّهُمَّ أَخْتِمْ بِالْخَيْرَاتِ آجَالَنَا وَ حِقْقَنْ بِفَضْلِكَ آمَالَنَا وَ سَهَّلْ لِيُلُوغَ رِضَاكَ سُبْلَنَا، وَ حَسِنْ فِي جَمِيعِ الْأَحْوَالِ أَعْمَالَنَا، يَا مُنْقِذَ الْعَرْقِيِّ، يَا مُنْجِي الْهَلْكَى،

ص: 128

يَا شَاهِدَ كُلِّ نَجْوَى، يَا مُنْتَهَى كُلِّ شَهْرٍ كُوْنَى، يَا قَدِيمَ الْإِحْسَانِ، يَا دَائِمَ الْمَعْرُوفِ يَا مَنْ لَأْغَنَ بِشَيْءٍ عَنْهُ وَلَأَبْدَلَ كُلِّ شَيْءٍ مِنْهُ يَا مَنْ رِزْقُ كُلِّ
شَيْءٍ عَلَيْهِ، وَمَصِيرُ كُلِّ شَيْءٍ إِلَيْهِ، اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا عَلَى الْإِسْلَامِ ثَابِتِينَ وَلِفَرَائِضِكَ مُؤَدِّيَنَ وَعَلَى صَلَوَاتِكَ حَافِظِينَ وَبِالْقَضَاءِ راضِينَ اللَّهُمَّ إِنَّ
عَمَلِي صَدَقَ فَضَّلَّ اعْفَهُ لِي وَتَقَبَّلَ مِنِّي. اللَّهُمَّ لَكَ سَعْيِي، وَبِكَ حَوْلِي وَقُوَّتي، وَتَقَبَّلْ مِنِّي عَمَلِي يَا مَنْ يَقْبُلُ عَمَلَ الْمُتَقْبِلِينَ. (إِنَّ الصَّفَّا وَ
الْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطْوِفَ بِهِمَا، وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلَيْهِمْ).

پنجمین و آخرین عمل عمره تمنع تقصیر است. تقصیر بدین معناست که حاجی بعد از اتمام اعمال عمره قسمتی از موی سر یا صورت و یا مقداری از ناخن خود را کوتاه کند و چنین نیت کند که: «برای آنکه از احرام عمره تمنع برای حج واجب خارج شوم قربة الى الله تقصیر می کنم».

بعد از آنکه حاجی تقصیر کرد از احرام خارج می شود و محرمات احرام بر او مجاز می گردد البته صید حیوانات و کندن و برشدن درخت و گیاه حرم تا وقتی در حرم است ممنوع خواهد بود.

ص: 130

مشخصات

حج تمتع شامل سیزده عمل عبادی است.

1- احرام 2- توقف در عرفات 3- توقف در مشعر 4- رمی جمره عقبه 5- قربانی 6- سر تراشیدن (حلق) یا تقصیر 7- طواف حج 8- نماز طواف 9- سعی 10- طواف نساء 11- نماز طواف نساء 12- شب یازدهم و دوازدهم ذی الحجه را در منی بگذراند. 13- در روز یازدهم و دوازدهم هر سه جمره را سنگ بزنند.

نکته: اگر حاجی شب سیزدهم را هم در منی بماند می بایست در روز سیزدهم نیز رمی جمرات کند.

احرام حج نیز همان اعمال و آداب احرام عمره تمتع را داراست. با این تفاوت که در نیت حاجی می گوید: «برای حج تمتع واجب قربة الى الله احرام می بندم» و احرام حج باید از داخل شهر مکه باشد و مستحب است در مسجد الحرام و داخل حجر اسماعیل عليه السلام یا نزد مقام ابراهیم عليه السلام ببند و سپس همان تلبیه (لبیک) احرام عمره را می خواند.

بعد از آنکه حاجی احرام حج بست لبیک گویان به سوی عرفات می رود، در بین راه آهسته لبیک می گوید و چون به زمین ابطح رسید با صدای بلند لبیک می گوید و این دعا را قرائت می کند: (اللهُمَّ إِيَّاكَ أَرْجُو وَإِيَّاكَ أَدْعُ فَبِلِّغْنِي أَمْلِي وَأَصْلِحْ لِي عَمَلِي).

حاجی باید از ظهر شرعی روز نهم ذی الحجه (روز عرفه) تا غروب شرعی نهم در عرفات بماند و از آن خارج نشود، برای وقوف چنین نیت کند: «در عرفات از ظهر تا غروب برای حج تمتع واجب قربة الى الله توقف می کنم». در عرفات است که حاجی عطر روح افزای حج را احساس می کند، نه خانه ای است و نه ساختمانی، نه کسی زیور به خود آویخته و نه ثروت و قدرت از کسی نمایان است؛ همگی در زیر خیمه ها بر خاک نشسته اند و فقط با احرام در مقابل پروردگارشان حاضر شده اند، عرفات یادآوری قیامت است؛ آنگاه که تمامی بشر در یک صحراء در محضر

عدل الهی حاضر می شوند و تک تک اعمال پسند و

ص: 133

ناپسند خویش را به چشم می بینند؛ اعضای بدنشان بر آنچه انجام داده اند، شهادت می دهند و هر کس به جزای واقعی خود می رسد. عرفات تصویری کوچک از محشر است ولی در این محشر کوچک انسانها هنوز فرصت دارند که به گناهان خویش اعتراف کنند و رو به خدا آورند و راه راستی و درستی پیش گیرند.

در «عرفات» معرفت باید پیدا کرد، در عرفات بایست به خود بازگشت و با کاوش و شناخت خویش پروردگار خود را باز شناخت که «من عَرَفْتُ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ»⁽¹⁾ آنکس که خود را بشناسد، پروردگارش را خواهد شناخت.

ص: 134

1- غرر الحكم .301

در عرفات به درون خویش نظری بیافکن و بیاد بیاور که تو ایامی چند بیشتر در این دنیا نیستی و در این فرصت چند روزه بنگر که بند کیستی؟

تاج عبودیت ذوالجلال را برق سر بنه و ریسمان بندگی مال و مقام دنیا را از گردن خویش بازکن، زن و فرزند و خانه و دوستان و آنچه در این دنیاست تو را در بند نکشد، خدای تو را آفریده و سود و زیان تو به دست اوست، برای او زندگی کن و در راه او جان فداکن؛

«إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ» که ما از خداییم و به سوی او باز می‌گردیم.

و همینک در عرفات فرصت راغنیمت بشمار و فارغ از همه چیز و همه کس فقط با خدای خویش مناجات کن.

1- روایت شده که هر کس این دعا را در شب عرفه بخواند، مورد بخشش و مغفرت الهی قرار می‌گیرد:

اللَّهُمَّ يَا شَاهِدَ كُلِّ نَجْوَى وَ مَوْضِعَ كُلِّ شَكْوَى وَ عَالَمَ كُلِّ حَفْيَةٍ وَ مُنْتَهَى كُلِّ حاجَةٍ يَا مُبَتَّدِئًا بِالنَّعَمِ عَلَى الْعِبَادِ يَا كَرِيمَ الْعَفْوِ يَا حَسَنَ التَّجَارُزِ يَا جَوَادُ يَا مَنْ لَا يُوَارِي مِنْهُ لَيْلٌ دَاجٌ وَ لَا بُحْرٌ عَجَاجٌ وَ لَا سَمَاءٌ ذَاتُ أَبْرَاجٍ وَ لَا ظُلْمٌ ذَاتُ إِرْتِياجٍ يَا مَنِ الظُّلْمَةُ عِنْهُ مَدَهُ ضَيَاءُ أَسَلَّكَ بِنُورٍ وَ جُهَّاكَ الْكَرِيمَ الَّذِي تَجَلَّيَتْ بِهِ لِلْجَبَلِ فَجَعَلْتَهُ دَكَّاً وَ خَرَّ مُوسَى صَدَ عِقَادًا وَ بِإِسَاسِ حِمَكَ الَّذِي رَفَعْتَ بِهِ السَّمَاءَ مَأْوَاتٍ بِلَا عَمَدٍ وَ سَطَحْتَ بِهِ الْأَرْضَ عَلَى وَجْهِ مَاءٍ جَمَدٍ وَ بِإِسْمِكَ

ص: 136

الْمَحْزُونِ الْمَكْنُونِ الْمَكْتُوبِ الطَّاهِرِ الَّذِي إِذَا دُعِيَتِ بِهِ أَجْبَتْ وَإِذَا سَأَلَتْ بِهِ أَعْطَيْتَ وَبِاسْسَةِ مِكَالِ السُّتُّ بُوْحِ الْقُدُوسِ الْبُرْهَانِ الَّذِي هُوَ نُورٌ عَلَى كُلِّ نُورٍ وَنُورٌ مِنْ نُورٍ يُضَعِّفُهُ مِنْهُ كُلُّ نُورٍ إِذَا بَلَغَ الْأَرْضَ إِنْشَقَّتْ وَإِذَا بَلَغَ السَّمَاوَاتِ فُتَحَتْ وَإِذَا بَلَغَ الْعَرْشَ اهْتَرَّ وَبِاسْمِكَ الَّذِي تَرَّ تَعْدُ مِنْهُ فَرَائِصُ مَلَائِكَتِكَ وَأَسْأَلَكَ بِحَقِّ جَبَرِيلَ وَمِيكَائِيلَ وَإِسْمَارَافِيلَ وَبِحَقِّ مُحَمَّدٍ الْمُصَّدَّقِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَعَلَى جَمِيعِ الْأَنْبِيَاءِ وَجَمِيعِ الْمَلَائِكَةِ وَبِالْإِسْمِ الَّذِي مَشَى بِهِ الْخَضْرُ عَلَى قُلُلِ الْمَاءِ كَمَا مَشَى بِهِ عَلَى جَدَدِ الْأَرْضِ وَبِاسْسَةِ مِكَالِ الَّذِي فَلَقَتْ بِهِ الْبَحْرَ لِمُوسَى وَأَغْرَقَتْ فِرْعَوْنَ وَقَوْمَهُ وَأَنْجَبَتْ بِهِ مُوسَى بْنَ

عِمَرَانَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَمَنْ مَعَهُ وَبِاسْمِ رَبِّ الْجِنَّاتِ الَّذِي دَعَاهُ بْنُ مُوسَى بْنُ عِمَرَانَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ فَاسْتَجَبَ لَهُ وَأَقْرَأَتْ عَلَيْهِ مَحَاجَةً مِنْكَ وَبِاسْمِكَ الَّذِي بِهِ أَحْيَا عِيسَى بْنُ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ الْمَوْتَىٰ وَتَكَلَّمَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا وَأَبْرَأَ الْأَكْمَةَ وَالْأَبْرَصَ بِإِذْنِكَ وَبِاسْمِكَ الَّذِي دَعَاهُ حَمَلَةُ عَرْشِكَ وَجَبْرِيلُ وَمِيكَائِيلُ وَإِسْرَافِيلُ وَحَبِيبُكَ مُحَمَّدُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَمَلَائِكَتُكَ الْمُقْرَبُونَ وَأَنْبِيَاُكَ الْمُرْسَلُونَ وَعِبَادُكَ الصَّالِحُونَ مِنْ أَهْلِ السَّاَوَاتِ وَالْأَرْضِينَ وَبِاسْمِكَ الَّذِي دَعَاهُ ذَهَبٌ مُغَاضِبًا فَظَنَّ أَنْ تُنْقِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ فَاسْتَجَبَ لَهُ وَنَجَيْتُهُ مِنَ الْعُمُّ وَكَذِلَكَ

ص: 138

تُسْجِي الْمُؤْمِنِينَ وَبِاسْمِكَ الْعَظِيمِ الَّذِي دَعَاكَ بِهِ دَاءُدُّ وَخَرَّ لَكَ سَاجِدًا فَغَفَرْتَ لَهُ ذَنْبُهُ وَبِاسْمِكَ الَّذِي دَعَتْكَ بِهِ آسَةٌ يَةٌ اُمْرَأَةٌ فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَ
رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدِكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَحْنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلَهُ وَنَحْنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ فَاسْتَجَبْتَ لَهَا دُعَاءَهَا وَبِاسْمِكَ الَّذِي دَعَاكَ بِهِ أَيُّوبُ إِذْ
حَلَّ الْبَلَاءُ بِهِ فَعَافَيْتَهُ وَآتَيْتَهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِكَ وَذَكْرِي لِلْعَابِدِينَ وَبِاسْمِكَ الَّذِي دَعَاكَ بِهِ يَعْقُوبُ فَرَدَدْتَ عَلَيْهِ بَصَرَهُ وَقُرْبَةً
عَيْنِهِ يُوسُفَ وَجَمَعْتَ شَهْمَلَهُ وَبِاسْمِكَ الَّذِي دَعَاكَ بِهِ سَهْلَيْمَانُ فَوَهَبْتَ لَهُ مُلْكًا لَا يُبَغِي لَا حَدٍ مِنْ بَعْدِهِ إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَابُ وَبِاسْمِكَ الَّذِي
سَخَّرْتَ بِهِ الْبُرَاقَ

ص: 139

لِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِذْ قَالَ تَعَالَى سَبِّحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَيْنِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى وَقَوْلُهُ سُبْحَانَ الَّذِي سَبَّحَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُقْلِبُونَ وَبِاسْمِ حِكْمَةِ الَّذِي تَنَزَّلَ بِهِ جَبْرِيلُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَبِاسْمِ حِكْمَةِ الَّذِي دَعَاكَ بِهِ فَغَفَرْتَ لَهُ ذَنْبَهُ وَأَسْمَكَتَهُ جَنَّتَكَ وَأَسْأَلَكَ بِحَقِّ الْقُرْآنِ الْعَظِيمِ وَبِحَقِّ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ حَاتَّمَ النَّبِيِّنَ وَبِحَقِّ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَبِحَقِّ فَصَّةِ مِلْكِ يَوْمِ الْقِضَاءِ وَبِحَقِّ الْمُؤَازِّينِ إِذَا نُصِّبَتْ وَالصُّحْفُ إِذَا نُشَرَّتْ وَبِحَقِّ الْقَلْمَنِ وَمَا جَرَى وَاللَّوْحُ وَمَا أَحْصَى وَبِحَقِّ الْإِسْمِ الَّذِي كَبَّتَهُ عَلَى سُرَادِقِ الْعَرْشِ قَبْلَ خَلْقِ الْخَلْقِ وَالْدُّنْيَا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرِ بِالْفَنِّي عَامٍ وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا

الله وَحْدَه لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّداً صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ وَأَسْأَلَكَ بِاسْمِ مِكَ الْمَحْزُونِ فِي خَزَائِنَكَ الَّذِي اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِي
عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ لَمْ يَظْهُرْ عَلَيْهِ أَحَدٌ مِنْ خَلْقِكَ لِامْلَكُ مُقَرَّبٌ وَلَا تَبِي مُرْسَلٌ وَلَا عَبْدٌ مُصَدَّطٌ طَمَئِنٌ وَأَسْأَلَكَ بِاسْمِ مِكَ الَّذِي شَقَقْتَ بِهِ الْبِحَارَ وَ
قَامَتْ بِهِ الْجِبَالُ وَاحْتَلَفَ بِهِ الْلَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَبِحَقِّ السَّبِيعِ الْمَشَانِيِّ وَالْقُرْآنِ الْعَظِيمِ وَبِحَقِّ الْكَرِيمِ الْكَمَاتِينَ وَبِحَقِّ طُهُ وَيُسَ وَكَهْيَعْصُ وَ
حَمْعَسْقُ وَبِحَقِّ تَوْرَةِ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ وَإِنْجِيلِ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ وَرَبُورِ دَاؤَدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَفُقَانِ مُحَمَّدٍ صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَ
عَلَى جَمِيعِ الرُّسُلِ وَبَاهِيَا شَرَاهِيَا اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحَقِّ تِلْكَ الْمَنَاجَةِ الَّتِي كَانَتْ بِيَنَكَ وَبَيْنَ مَوْسَى بْنِ عِمْرَانَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

فَوْقَ جَبَلٍ طُورِ سَيْنَاءَ وَأَسَالَكَ يَا سَمَاءَ مِلَكَ الْمَوْتِ لِقَبْضِ الْأَرْوَاحِ وَأَسَالَكَ يَا سَمَاءَ مِلَكَ الَّذِي كُتِبَ عَلَى وَرَقِ الرِّيُوتُونِ فَخَصَّعْتِ
الْيَرَانُ لِتِلْكَ الْوَرَقَةِ فَقُلْتَ يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا وَأَسَالَكَ يَا سَمَاءَ مِلَكَ الَّذِي كَتَبَتْهُ عَلَى سُرَادِقِ الْمَجْدِ وَالْكَرَامَةِ يَا مَنْ لَا يُخْفِي هِيَ سَائِلٌ وَلَا يُنْقُصُهُ
نَائِلٌ يَا مَنْ بِهِ يُسْتَغَاثُ وَإِلَيْهِ يُلْجَأُ أَسَالَكَ بِمَعَاقِدِ الْعِزَّ مِنْ عَرْشِكَ وَمُنْتَهَى الرَّحْمَةِ مِنْ كِتَابِكَ وَيَا سَمَاءَ مِلَكَ الْأَعْظَمِ وَجَدِّكَ الْأَعْلَى وَكَلِمَاتِكَ
الثَّامِنَاتِ الْعُلَى اللَّهُمَّ رَبَّ الرِّيَاحِ وَمَا ذَرْتُ وَالسَّمَاءُ وَمَا أَظَلْتُ وَالْأَرْضِ وَمَا أَقْلَتُ وَالشَّيَاطِينِ وَمَا أَضَلْتُ وَالْبِحَارِ وَمَا جَرْتُ وَمَا بِحَقِّ كُلِّ

حَقٌّ هُوَ

ص: 142

عَلَيْكَ حَقٌّ وَبِحَقِّ الْمَلَائِكَةِ الْمُعَرَّبِينَ وَالرُّوحَاتِ الْأَنْجَانِيَّنَ وَالْكُرُوبيَّنَ وَالْمُسَّيْحِينَ لَكَ بِاللَّيلِ وَالنَّهارِ لَا يُفْتَرُونَ وَبِحَقِّ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ خَلِيلَكَ وَبِحَقِّ كُلِّ وَلِيٍّ يُنَادِيكَ بَيْنَ الصَّفَافَاتِ الْمُرْوَةِ وَتَسَّتَّ تَحِيَّبُ لَهُ دُعَاءَهُ يَا مُجِيبُ أَسْأَلُكَ بِحَقِّ هَذِهِ الْأَسْمَاءِ وَبِهَذِهِ الدَّوَاتِ أَنْ تَغْفِرْ لَنَا مَا قَدَّمْنَا وَمَا أَخْرَجْنَا وَمَا أَسْهَرْنَا وَمَا أَعْلَمْنَا وَمَا أَخْفَيْنَا وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنَ إِنْكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ يَا حَافِظَ كُلِّ غَرِيبٍ يَا مُؤْنَسَ كُلِّ وَحِيدٍ يَا قُوَّةَ كُلِّ ضَعِيفٍ يَا نَاصِرَ كُلِّ مَظْلُومٍ يَا رَازِقَ كُلِّ مَحْرُومٍ يَا مُونَسَ كُلِّ مُسَسَّ تَوْحِيشٍ يَا صَاحِبَ كُلِّ مُسَافِرٍ يَا عِمَادَ كُلِّ حَاضِرٍ يَا غَافِرَ كُلِّ ذَنْبٍ وَخَطِيئَةٍ

ص: 143

ياغيات المُسَّةَ تَغْشِيَنَ يَا صَرِيخَ الْمُسْتَصْرِخِينَ يَا كَافِرَ الْمَكْرُوِينَ يَا فَارِجَ هَمِ الْمُهْمُومِينَ يَا بَدِيعَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِينَ يَا مُنْتَهِيَ غَايَةِ
الْطَّالِبِينَ يَا مُجِيبَ دَعْوَةِ الْمُضَدِّ طَرِيقَنَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ يَا دَيَانَ يَوْمَ الدِّينَ يَا أَجْوَادَ الْأَجْوَادِينَ يَا أَكْرَمَ الْأَكْرَمِينَ يَا أَسَّةَ مَعَ
السَّامِعِينَ يَا أَبْصَرَ النَّاطِرِينَ يَا أَقْدَرَ الْقَادِرِينَ اغْفِرْ لِي الدُّنُوبَ الَّتِي تُغَيِّرُ النَّعَمَ وَأَغْفِرْ لِي الدُّنُوبَ الَّتِي تُورِثُ النَّدَمَ وَأَغْفِرْ لِي الدُّنُوبَ الَّتِي
تُورِثُ السَّقَمَ وَأَغْفِرْ لِي الدُّنُوبَ الَّتِي تَهْبِكُ الْعَصَمَ وَأَغْفِرْ لِي الدُّنُوبَ الَّتِي تَرُدُّ الدُّعَاءَ وَأَغْفِرْ لِي الدُّنُوبَ الَّتِي تَحْسِسُ قَطْرَ السَّمَاءِ وَأَغْفِرْ لِي
الْدُّنُوبَ

ص: 144

الّتِي تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ وَأَغْفِرُ الذَّنُوبَ الّتِي تَجْلِبُ الشَّفَاءَ وَأَغْفِرُ لِي الذَّنُوبَ الّتِي تَكْسِفُ الْغِطَاءَ وَأَغْفِرُ لِي
الذَّنُوبَ الّتِي لَا يَغْفِرُهَا غَيْرُكَ يَا اللَّهُ وَاحْمِلْ عَنِّي كُلَّ تَعْبٍ لِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ وَاجْعَلْ لِي مِنْ أَمْرِي فَرَجاً وَمَحْرَجاً وَيُسَمِّ رَأْ وَأَنْزِلْ يَقِينَكَ فِي
صَدْرِي وَرَجَاءَكَ فِي قَلْبِي حَتَّى لَا أَرْجُو غَيْرَكَ اللَّهُمَّ احْفَظْنِي وَعَافِنِي فِي مَقَامِي وَاصْحَّنِي فِي لَيْلِي وَنَهَارِي وَمِنْ بَيْنَ يَدَيِّي وَمِنْ خَلْفِي وَ
عَنْ يَمِينِي وَعَنْ شِمَالِي وَمِنْ فَوْقِي وَمِنْ تَحْتِي وَيَسِّرْ لِي السَّبِيلَ وَأَحْسِنْ لِي التَّسْبِيرَ وَلَا تَخْذُلْنِي فِي الْعَسِيرِ وَاهْلِنِي يَا حَبْرَ دَلِيلٍ وَ
لَا تَكْلِنِي إِلَى نُفُسي فِي

ص: 145

الْأَمُورِ وَلَقَنِي كُلِّ شَرٍ وَ أَقْلِبَنِي إِلَى أَهْلِي بِالْفَلَاحِ وَ النَّجَاحِ مَحْبُورًا فِي الْعَاجِلِ وَ الْآجِلِ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَ ارْتُنِي مِنْ فَضْلِكَ وَ
أَوْسِعْ عَلَيَّ مِنْ طَبِيعَاتِ رُزْقِكَ وَ اسْتَعْمَلْنِي فِي طَاعَاتِكَ وَ أَجِرْنِي مِنْ عَذَابِكَ وَ نَارِكَ وَ أَقْبِلْنِي إِذَا تَوَفَّيْتَنِي إِلَى جَنَّتَكَ بِرَحْمَتِكَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ
مِنْ زَوَالِ نِعْمَاتِكَ وَ مِنْ تَحْوِيلِ عَافِيَتِكَ وَ مِنْ حُلُولِ تَقْمِيَتِكَ وَ مِنْ نُزُولِ عَذَابِكَ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ جَهَنَّمِ الْبَلَاءِ وَ دَرَكَ الشَّقَاءِ وَ مِنْ سُوءِ الْقَضَاءِ وَ
شَمَائِلِ الْأَعْدَاءِ وَ مِنْ شَرِّ مَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَ مِنْ شَرِّ مَا فِي الْكِتَابِ الْمَنْزُلِ اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْنِي مِنَ الْأَشْرَارِ وَ لَا مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ وَ لَا تَحْرِمْنِي
صُحْبَةَ الْأَخِيَارِ

ص: 146

وَأَحِنِّي حَيَاةً طَيِّبَةً وَتَوَفَّنِي وَفَاهَا طَيِّبَةً تُلْحِقُنِي بِالْأَبْرَارِ وَأَرْرُقُنِي مُرَافَقَةَ الْأَنْبِياءِ فِي مَقْعَدٍ صِدْقٍ عِنْدَ مَلَكَ مُقْتَدِرٍ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى حُسْنِ
بَلَاتِكَ وَصُنْعُكَ وَلَكَ الْحَمْدُ عَلَى الْإِسْلَامِ وَاتِّباعِ السُّنْنَةِ يَارَبِّ كَمَا هَدَيْتُهُمْ لِدِينِكَ وَعَلَمْتُهُمْ كِتَابَكَ فَاهْدِنَا وَعَلَمْنَا وَلَكَ الْحَمْدُ عَلَى حُسْنِ
بَلَاتِكَ وَصُنْعُكَ عَنْدِي خَاصَّةً كَمَا خَلَقْتَنِي فَأَحْسَنْتَ خَلْقِي وَعَلَمْتَنِي فَأَحْسَنْتَ تَعْلِيمِي وَهَدَيْتَنِي فَأَحْسَنْتَ هِدايَتِي فَلَكَ الْحَمْدُ عَلَى إِنْعَامَكَ
عَلَيَّ قَدِيمًا وَحَدِيثًا فَكُمْ مِنْ كَرْبٍ يَا سَيِّدِي قَدْ فَرَجْتَهُ وَكُمْ مِنْ غَمٌ يَا سَيِّدِي قَدْ نَفَسْتَتَهُ وَكُمْ مِنْ هَمٌ يَا سَيِّدِي قَدْ كَشَفْتَهُ وَكُمْ مِنْ بَلَاءٍ يَا
سَيِّدِي قَدْ صَرَفْتَهُ وَكُمْ مِنْ

عَيْبٌ يَا سَادِي قَدْ سَتَرْتَهُ فَلَكَ الْحَمْدُ عَلَى كُلِّ حَالٍ فِي كُلِّ مَشْوِي وَزَمانٍ وَمَنْقَلِبٍ وَمَقَامٍ وَعَلَى هِذِهِ الْحَالِ وَكُلُّ حَالٍ لِلَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنْ أَفْضَلِ عِبَادِكَ نَصِيْبًا فِي هَذَا الْيَوْمِ مِنْ خَيْرِ تَقْسِيمِهِ أَوْ صُدُّرِ تَكْسِيفِهِ أَوْ سُوءِ تَصْرِفِهِ أَوْ بَلَاءِ تَدْفَعِهِ أَوْ خَيْرِ تَسْوُقِهِ أَوْ رَحْمَةِ تَشْرُهَا أَوْ عَافِيَةِ تُلْبِسُهَا فَإِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَبِيَدِكَ خَزَانَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَنْتَ الْوَاحِدُ الْكَرِيمُ الْمُعْطِي الَّذِي لَا يُرِدُّ سَائِلُهُ وَلَا يُحِيدُ آمِلُهُ وَلَا يَنْقُصُ نَائِلُهُ وَلَا يَنْهَا مَا عِنْدُهُ بَلْ يَزْدَادُ كَثْرَةً وَ طِيبًا وَ عَطَاءً وَ جُودًا وَ أَرْزُقْنِي مِنْ خَرَائِثِكَ الَّتِي لَا تَقْنَى وَ مِنْ رَحْمَتِكَ الْوَاسِيَّةِ إِنَّ عَطَاءَكَ لَمْ يَكُنْ مَحْظُورًا وَ أَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

ص: 148

2- قرائت این دعا نیز در شب عرفه و همچنین روز و شب جمعه مستحب است.

اللَّهُمَّ مِنْ تَعْبَأَ، وَتَهَيَّأَ، وَأَعَدَّ، وَأَسْتَعَدَ لِوِفَادَةٍ إِلَى مَخْلُوقٍ، رَجَاءً رِفْدِهِ، وَ طَلَبَ نَائِلِهِ وَ جَائِرَتِهِ، فِإِلَيْكَ يَارَبِّ تَعْبِيَّتِي وَ اسْتِعْدَادِي، رَجَاءً عَفْوِكَ، وَ طَلَبَ نَائِلِكَ وَ جَائِرَتِكَ، فَلَا تُخِيبْ دُعَائِي، يَامَنْ لَا يَخِبُ عَلَيْهِ سَائِلٌ وَ لَا يَنْقُصُهُ نَائِلٌ، فَإِنِّي لَمْ آتِكَ ثِقَةً بِعَمَلِ صَالِحٍ عَمِلْتُهُ، وَ لَا لِوِفَادَةٍ مَخْلُوقٍ رَجَوْتُهُ، أَتَيْتُكَ مُقْرَأً عَلَى نَفْسِي بِالإِسَاعَةِ وَ الظُّلْمِ، مُعْتَرِفًا بِأَنْ لَا حُجَّةَ لِي وَ لَا عَذْرٌ، أَتَيْتُكَ أَرْجُو عَظِيمَ عَفْوَكَ، الَّذِي عَفَوْتَ بِهِ عَنِ الْخَاطِئِينَ فَلَمْ يَمْنَعْكَ طُولُ عُكُوفِهِمْ عَلَى

ص: 149

عَظِيمُ الْجُرْمِ، أَنْ عَدْتَ عَلَيْهِمْ بِالرَّحْمَةِ، فَيَا مَنْ رَحْمَتْهُ وَاسْعَاهُ، وَعَفْوُهُ عَظِيمٌ، يَا عَظِيمٌ يَا عَظِيمٌ لَا يَرُدُّ غَصَّبَكَ إِلَّا حِلْمَكَ، وَلَا يُنْجِي
مِنْ سَخَطِكَ إِلَّا التَّضَرُّعُ إِلَيْكَ، فَهَبْ لِي يَا إِلَهِي فَرَجًا، بِالْأَنْدَرَةِ الَّتِي تُحِبِّي بِهَا مَيْتَ الْبَلَادِ، وَلَا تُهْلِكُنِي غَمًا، حَتَّى تَسْتَجِيبَ لِي، وَتُعْرَفَنِي
إِلَيْجَابَةِ فِي دُعَائِي، وَأَذْفَنِي طَعْمَ الْعَافِيَةِ إِلَى مُنْتَهِي أَجَلِي وَلَا تُشَمِّثْ بِي عَدُوِّي، وَلَا تُسْأَلْ بِطْهُ عَلَيَّ، وَلَا تُمَكِّنْنِي مِنْ عُنْقِي، اللَّهُمَّ إِنْ وَضَعْتَنِي،
فَمَنْ ذَا الَّذِي يَرْفَعُنِي، وَإِنْ رَفَعْتَنِي فَمَنْ ذَا الَّذِي يَضْعِنِي، وَإِنْ أَهْلَكْتَنِي فَمَنْ ذَا الَّذِي يَعْرِضُ لَكَ فِي عَبْدِكَ، أَوْ بَسُّالَكَ عَنْ أَمْرِهِ الَّذِي يَعْرِضُ
لَكَ

فِي عَبْدِكَ، أَوْ يَسْأَلُكَ عَنْ أُمْرٍ، وَقَدْ عَلِمْتُ أَنَّهُ لَيْسَ فِي حُكْمِكَ ظُلْمٌ، وَلَا فِي تَقْرِيمِكَ عَجَلَةٌ، وَإِنَّمَا يَعْجَلُ مَنْ يَخَافُ الْفَوْتَ، وَإِنَّمَا يَحْتاجُ إِلَى الظُّلْمِ الصَّعِيفِ، وَقَدْ تَعَالَيْتَ يَا إِلَهِي عَنْ ذَلِكَ عُلُوًّا كَبِيرًا، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ فَاعِذْنِي، وَأَسْأَمْتَ تَجِيرُ بِكَ فَاجْرِنِي، وَاسْتَرْزَعْتَكَ فَارْزُقْنِي وَأَتَرَكْتُ عَلَيْكَ فَأَكْفِنِي، وَاسْتَنْصَرْتُكَ عَلَى عَدُوِّي فَانْصُرْنِي، وَاسْتَعِينُ بِكَ فَاعِنِّي، وَاسْتَغْفِرْتُكَ يَا إِلَهِي فَاغْفِرْ لِي، آمِينَ آمِينَ.

3- زیارت امام حسین علیه السلام نیز در شب عرفه مستحب است.

ص: 151

- 1- غسل در این روز به ویژه هنگام ظهر مستحب است.
- 2- در طول روز با وضوء و طهارت باشد.
- 3- نماز ظهر و عصر را با یک اذان و دو اقامه با هم بخواند (برای نماز عصر اذان جداگانه نگوید).
- 4- در طول روز به درگاه ایزد بی نیاز، نیاز برد و همواره او را در نظر داشته باشد.
- 5- پسندیده است که در طول روز عرفه بر پای خویش بایستند.
- 6- همواره رو به قبله باشد.
- 7- روز عرفه، روز دعاء و گریه، توبه و ندبه است و چه بهتر که دعا برای مومنین دیگر مخصوصاً پدر و مادر را

فراموش نفرمایید چرا که اگر در حق مومنین دیگر دعا کنید خداوند دعای شما را مستجاب می کند و دو چندان به خودتان عنایت می فرماید و همچنین فراموش نفرمایید که سر لوحه خواسته های خویش را تعجیل فرج امام زمان «عجل الله فرجه الشریف» قرار دهید.

8- در محضر خدا به تک گناهان اعتراف کنید و از ارتکاب آنها ابراز پشیمانی نموده و از خدا طلب مغفرت نماید.

9- در مقابل حیله ها و وسوسه های شیطان به خدا پناه ببرد.

10- در عرفات هر گونه ذکر و دعا مستحب است و به خصوص هر یک از اذکار «الله أَكْبَر» «لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ»

«الْحَمْدُ لِلّٰهِ» «سُبْحَانَ اللّٰهِ» «مَا شَاءَ اللّٰهُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّٰهِ» «اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ

آلِ مُحَمَّدٍ» صد مرتبه خوانده شود.

11- فرائت ده آيه از ابتدای سوره بقره.

12- هر یک از سوره های توحید «قل هو الله احد»، قدر «إِنَّا أَنزَلْنَا» و همچنین آية الكرسي را صد مرتبه فرائت کند.

13- آيه 54 سوره اعراف (آيه سخره) را فرائت کند:

«إِنَّ رَبَّكُمُ اللّٰهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يَغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَيْثُنَّا وَاللّٰهُ مُسَّ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ أَلَا لَهُ الْحَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللّٰهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ».

ص: 154

14- دو سوره فلق و ناس را قرائت کند.

15- خواندن این دعا نیز مستحب است:

أَسْأَلُكَ يَـا اللَّهُ يـا مـا حـمـنـ بـكـ لـ أـسـمـ هـوـ لـكـ وـ أـسـأـلـكـ بـقـوـتـكـ وـ قـدـرـتـكـ وـ عـزـتـكـ وـ بـجـمـعـ مـا أـحـاطـ بـهـ عـلـمـكـ وـ بـأـرـكـانـكـ كـلـهاـ وـ بـحـقـ رـسـوـلـكـ صـلـوـاتـكـ عـلـيـهـ وـ آلـهـ وـ بـإـسـمـ مـكـ الـعـظـيمـ الـذـيـ مـنـ دـعـاءـ بـهـ كـانـ حـقـاـ عـلـيـكـ أـنـ تـحـبـهـ وـ بـإـسـمـكـ الـأـعـظـمـ الـأـعـظـمـ الـذـيـ مـنـ بـهـ كـانـ حـقـاـ عـلـيـكـ أـنـ لـاـ تـرـدـهـ وـ أـنـ تـعـطـيـهـ مـاـ سـأـلـكـ أـنـ تـغـفـرـ لـيـ جـمـيـعـ ذـنـبـيـ فـيـ جـمـيـعـ عـلـمـكـ فـيـ».

16- هفتاد مرتبه «اسألكَ الجنة».

17- هفتاد مرتبه «استغفرُ الله زبّي و أتوبُ إلية».

ص: 155

18- بعد از این دو ذکر قرائت این دعا مستحب است.

اللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ فَلَا تَجْعَلْنِي مِنَ الْأُخْيَرِ وَفَدِيكَ وَأَرْحَمَ مَسِيرِي يَرِي إِلَيْكَ مِنَ الْفَرِيقِ الْعَمِيقِ اللَّهُمَّ رَبَّ الْمَشَايِرِ كُلُّهَا فُكَّ رَقْبَتِي مِنَ النَّارِ وَأُوسِيْعَ عَلَيَّ مِنْ رِزْقِكَ الْحَلَالِ وَأَدْرَا عَنِّي شَرَّ فَسَقَةِ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ اللَّهُمَّ لَا تَمْكُرْ بِي وَلَا تَخْدُعْنِي وَلَا تَسْتَدِرْ جُنْبِي اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحَوْلِكَ وَجُودِكَ وَكَرَمِكَ وَمَنْكَ وَفَضْلِكَ يَا أَسَّةَ مَعِ السَّامِعِينَ يَا أَبْصَرَ النَّاطِرِينَ يَا أَسْرَعَ الْحَاسِبِينَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ أَنْ تُصَلِّي عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تَرْزُقَنِي خَيْرَ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ.

سپس دستها را به طرف آسمان بلند کنده و حواچ خویش را بخواهد، آنگاه بخواند:

ص: 156

اللَّهُمَّ حَاجِتِي إِلَيْكَ الَّتِي إِنْ أَعْطَيْتِهَا لَمْ يَضْرُبْنِي مَا مَنَعْتِهَا لَمْ يُفْعَنِي مَا أَعْطَيْتِ أَسْأَلُكَ خَلاصَ رَقْبَتِي مِنَ النَّارِ اللَّهُمَّ إِنِّي
عَبْدُكَ وَ مَلْكُ يَدِكَ نَاصِيَتِي بِيَدِكَ وَ أَجَلِي بِعِلْمِكَ أَسْأَلُكَ أَنْ تُوَقِّنِي لِمَا يُرْضِيَكَ عَنِي وَ أَنْ تُسَلِّمَ مِنِّي مَنَاسِكِي كَيْفَيَةً أَرِتُّهَا خَلِيلَكَ إِبْرَاهِيمَ
صَلَّاَتِ اللَّهُ عَلَيْهِ وَ دَلَّلَتِ عَلَيْهَا نَبِيَّكَ مُحَمَّداً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنْ رَاضِيَتِ عَمَلَهُ وَ أَطْلُتْ عُمْرَهُ وَ أَحْيِيَتُهُ بَعْدَ
الْمَوْتِ حَيَاةً طَيِّبَةً

سپس بگوید: لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْبِي وَ يُمِيَّزُ وَ هُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ يَدِهِ الْخَيْرُ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ كَالَّذِي تَقُولُ وَ خَيْرًا مِمَّا تَقُولُ وَ فَوْقَ

مَا يَقُولُ الْقَاتِلُونَ اللَّهُمَّ لَكَ صَدَقَةٌ لَّاتِي وَسُسَّكِي وَمَحْيَائِي وَمَمَاتِي وَلَكَ تُرَاثِي وَبِكَ حَوْلِي وَمِنْكَ قُوتِي اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْفَقْرِ وَمِنْ وَسَاوِسِ الصُّدُورِ وَمِنْ شَتَاتِ الْأَمْرِ وَمِنْ عَذَابِ الْقُبْرِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسأَلُكَ خَيْرَ الرِّيَاحِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَاتَجِيءٍ بِهِ الرِّيَاحُ فَأَسأَلُكَ خَيْرَ اللَّيلِ وَخَيْرَ النَّهَارِ اللَّهُمَّ أَجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا وَفِي سَمْعِي نُورًا وَفِي بَصَرِي نُورًا وَفِي لَحْمِي وَدَمِي وَعِظَامِي وَعُرُوقِي وَمَعْنَدِي وَمَدْخَلِي وَمَخْرِجِي نُورًا وَأَعْظَمْ لِي نُورًا يَا رَبِّ يَوْمَ الْقَالَكَ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

19- جبرئيل امين دعائي را به حضرت آدم عليه السلام تعليم داد تا برای قبول توبهاش آنرا قرائت کند. خواندن این

ص: 158

دعا نیز در روز عرفه مستحب است:

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ عَمِلْتُ سُوءًا وَظَلَمْتُ نَفْسِي وَأَعْتَرَفْتُ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي إِنَّكَ أَنْتَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ، سَبَّحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ عَمِلْتُ سُوءًا وَظَلَمْتُ نَفْسِي فَاعْتَرَفْتُ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَابُ الرَّحِيمُ.

«وَقُلْ رَبِّ أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَآخِرِ جَنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ وَاجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا»

ص: 159

20- از مشهورترین و زیباترین ادعیه روز عرفه دعای عرفه امام حسین علیه السلام است.

حجاج محترم این دعا را با توجه کامل قرأت کنند که تک جملات آن دریابی مالامال از شناخت و معرفت است، شبیر و شبیر دو فرزند غالب اسدی نقل کرده اند که ما همراه امام حسین علیه السلام به حج مشرف شده بودیم، عصر عرفه بود که امام علیه السلام از خیمه خود خارج شد، آهسته آهسته با توجه و فروتنی گام بر می داشت تا آنکه آن حضرت و اصحاب و یاران و اولادش در سمت چپ کوه (جبل الرحمة) رو به قبله ایستادند آنگاه امام علیه السلام دو دست مبارکشان را مانند کسی که خواسته و حاجتی

ص: 160

دارد تا مقابل صورتشان بالا گرفته و دعا را شروع کردن:

الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي لَيْسَ لِقَضَائِهِ دَافِعٌ وَ لَا عَطَائِهِ مَانِعٌ وَ لَا كَصْبُ نَعِهِ صَنْعٌ وَ هُوَ الْجَوَادُ الْوَاسِعُ فَطَرَ أَجْنَاسَ الْبَدَائِعِ وَ أَفَقَنَ بِحِكْمَتِهِ الصَّنَائِعَ
لَا تَخْفَى عَلَيْهِ الطَّلَائِعُ وَ لَا تَضِيَّ يُعْنِيَةُ الْوَدَائِعِ جَازِي كُلِّ صَانِعٍ وَ رَائِسٌ كُلِّ قَانِعٍ وَ رَاحِمٌ كُلِّ ضَارِعٍ وَ مُنْزِلُ الْمَنَافِعِ وَ الْكِتَابُ الْجَامِعُ بِالنُّورِ
السَّاطِعِ وَ هُوَ لِلْدَّعَوَاتِ سَامِعٌ وَ لِلْكُرُبَاتِ دَافِعٌ وَ لِلْدَرَجَاتِ رَافِعٌ وَ لِلْجَبَابِرَةِ قَامِعٌ فَلَا إِلَهَ غَيْرُهُ وَ لَا شَيْءٌ يَعْدُلُهُ وَ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَ هُوَ السَّمِيعُ
الْبَصِيرُ الْلَّطِيفُ الْخَيْرُ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اللَّهُمَّ إِنِّي أَرْغُبُ إِلَيْكَ وَ أَشْهَدُ بِالرُّبُوبِيَّةِ لَكَ مُتَّرِضاً

ص: 161

بِأَنْكَ رَبِّي وَأَنْ إِلَيْكَ مَرَدِّي إِنْتَادَتِي بِنِعْمَتِكَ قَبْلَ أَنْ أَكُونَ شَيْئاً مَذْكُوراً وَخَلْقَتِي مِنَ التَّرَابِ ثُمَّ

أَسْكَنْتِي الْأَصْلَ لَابَ آمِنَاً لِرَبِّ الْمَنْوِنِ وَالْخِتَافِ الدُّهُورِ وَالسِّينِ فَلَمْ أَزِلْ ظَاعِنَاً مِنْ صُلْبٍ إِلَى رَحْمٍ فِي تَقَادِمٍ مِنَ الْأَيَّامِ الْمَاضِيَّةِ وَالْفُرُونِ
الْخَالِيَّةِ لَمْ تُخْرِجْنِي لِرَأْفَتِكَ بِي وَلُطْفِكَ لِي وَإِحْسَانِكَ إِلَيَّ فِي دُولَةِ أَئِمَّةِ الْكُفَّارِ الَّذِينَ تَقْضُوا عَهْدَكَ وَكَذَّبُوا رُسُوْلَكَ لَكِنَّكَ أَخْرَجْتَنِي لِلَّذِي
سَبَقَ لِي مِنَ الْهُدَى الَّذِي لَهُ يَسِّرْتَنِي وَفِيهِ أَشَاتُنِي وَمِنْ قَبْلِ ذَلِكَ رَوْفَتَ بِي بِجَمِيلٍ صُنْعَكَ وَسَوَابِغِ نِعِيمِكَ فَأَبْتَدَعْتَ حَلْقِي مِنْ مَنِّيْ يُمْنَى وَ
أَسْكَنْتَنِي فِي ظَلَمَاتٍ ثَلَاثٍ بَيْنَ لَحْمٍ وَدَمٍ وَحِلْدٍ لَمْ تُشْهِدْنِي خَلْقٌ وَلَمْ

تَجْعَلُ إِلَيَّ شَيْئاً مِنْ أَمْرِي ثُمَّ أَخْرَجْتَنِي لِلَّذِي سَبَقَ لِي مِنَ الْهُدَى إِلَى الدُّنْيَا تَامًا سَوِيًّا وَ حَفِظْتَنِي فِي الْمَهْدِ طِفْلًا صَبِيًّا وَ رَزَقْتَنِي مِنَ الْغِذَاءِ لَبَنًا مَرِيًّا وَ عَطَفْتَ عَلَى قُلُوبِ الْحَوَاضِنَ وَ كَفَلْتَنِي الْأُمَّهَاتِ الرَّوَاحِمَ وَ كَلَّاتِي مِنْ طَوَارِقِ الْجَانُ وَ سَلِيمْتَنِي مِنَ الزِّيَادَةِ وَ التُّقْصَانِ فَتَعَالَيْتَ يَا رَحِيمُ يَا رَحْمَانُ حَتَّى إِذَا سَتَهَلَلْتُ نَاطِقاً بِالْكَلَامِ أَتَمْمَتَ عَلَيَّ سَوَابِعَ الْإِنْعَامِ وَ رَيَّسْتَنِي زَايِداً فِي كُلِّ عَامٍ حَتَّى إِذَا أَكْتَمَلْتُ فِطْرَتِي وَ اعْتَدَلْتُ مِرَّتِي أَوْجَبْتَ عَلَى حُجَّتَكَ بِأَنَّ الْهَمْتَنِي مَعْرِفَتَكَ وَ رَوَعْتَنِي بِعَجَابِ حِكْمَتِكَ وَ أَيَقْظَنِي لِمَا ذَرَّتْ فِي سَهَابَتِكَ وَ أَرْضَكَ مِنْ بَدَائِعِ خَلْقِكَ وَ تَهْمَتَنِي لِشُكْرِكَ وَ ذِكْرِكَ وَ أَوْجَبْتَ عَلَيَّ

طاعتك وَعِبادتك وَفَهْمِتَنِي مَا جَاءَتْ بِهِ رُسْتَ مَلَكَ وَيَسَرْتَ لِي تَقْبِيلَ مَرْضاتِكَ وَمَنْتَ عَلَيَّ فِي جَمِيعِ ذَلِكَ بِعَوْنَكَ وَلُطْفِكَ ثُمَّ إِذْ خَلَقْتَنِي مِنْ خَيْرِ التَّرَى لَمْ تَرْضِ لِي يَا أَلَّهِي نِعْمَةً دُونَ أُخْرَى وَرَزَقْتَنِي مِنْ أَنْوَاعِ الْمَعَاشِ وَصَدَّقْتَنِي مِنْ فِي الرِّيَاسِ بِمَنْكَ الْعَظِيمِ الْأَعْظَمِ عَلَيَّ وَإِحْسَانِكَ الْقَدِيمِ إِلَى حَتَّى إِذَا أَتَمْتَ عَلَيَّ جَمِيعَ النِّعَمِ وَصَدَّقْتَنِي كُلَّ النَّفَمِ لَمْ يَمْنَعْكَ جَهْلِي وَجُرْأَتِي عَلَيْكَ أَنْ دَلَّتْتَنِي إِلَى مَا يُغَرِّنِي إِلَيْكَ وَوَقَّتْتَنِي لِمَا يُزْلِفُنِي لَدَيْكَ فَإِنْ دَعَوْتُكَ أَجْهَشْتَنِي وَإِنْ سَأَلْتُكَ أَعْطَيْتَنِي وَإِنْ شَكَرْتُكَ زَدْتَنِي كُلُّ ذَلِكَ إِكْمَالُ لَأَنْعُمْكَ عَلَيَّ وَإِحْسَانِكَ إِلَيَّ فَسَبْبَحَانَكَ سُبْبَحَانَكَ مِنْ مُبْدِيٍ

مُعِيدٍ حَمِيدٍ مَجِيدٍ تَقَدَّسْتُ أَسْمَهُ مَأْوِيَ وَعَظُمْتُ الْأَوْكَ فَأَيُّ نَعَمْكَ يَا إِلَهِي أَحْصِي عَدَدًا وَذِكْرًا أَمْ أَيُّ عَطَايَاكَ أَقْوَمُ بِهَا شُكْرًا وَهِيَ يَارِبِّ أَكْثَرِ
مِنْ أَنْ يُحْصِيهَا الْعَادُونَ أَوْ يَلْعُغَ عِلْمًا بِهَا الْحَافِظُونَ ثُمَّ مَا صَرَفْتَ وَدَرَأْتَ عَنِ اللَّهُمَّ مِنَ الصُّرُّ وَالضَّرِّ أَكْثَرَ مِمَّا ظَهَرَ لِي مِنَ الْعَافِيَةِ وَالسَّرَّاءِ
وَأَنَا أَشَّهُدُ يَا إِلَهِي بِحَقِيقَةِ إِيمَانِي وَعَقْدِ عَزَّمَاتِي يَقِينِي وَحَالِصِ صَرِيحٌ تَوْحِيدِي وَبَاطِنٌ مَكْنُونٌ صَمِيرِي وَعَلَاقَتِ تَجَارِي نُورٌ بَصَرِي وَ
أَسَارِيرِ صَفْحَةِ جِينِي وَخُرُقِ مَسَارِبِ نَفْسِي وَخَدَارِيفِ مَارِنِ عَرْنَبِي وَمَسَارِبِ سِماخَ سَمْعِي وَمَا ضُمِّنَ وَأَطْبَقَتْ عَلَيْهِ شَفَتَايِ وَحَرَكَاتِ
لَفْظِ لِسَانِي وَمَغْرِزِ حَنَكِ فَمِي

وَفِي وَمَنَابِتِ أَضْرَاسِي وَمَسَاغِ مَطْعَمِي وَمَشْرِبِي وَحِمَالَةِ أَمْ رَأْسِي وَبُلُوغِ فَارِغِ حَبَائِلِ عُنْقٍ وَمَا اسْتَمَلَ عَلَيْهِ تَامُورُ صَدْرِي وَحَمَائِلِ حَبْلِ
وَتَينِي وَنِيَاطِ حِجَابِ قَلْبِي وَأَفْلَادِ حَوَاشِي كَبِدِي وَمَا حَوْتُهُ شَرَاسِيفُ أَضْلاعِي وَحِقَاقُ مَفَاصِلِي وَقَبْضُ عَوَامِلِي وَأَطْرَافُ أَنَامِلِي وَلَحْمِي وَ
دَمِي وَشَّاءِ عُرِي وَبَشَري وَعَصَبِي وَقَصَبِي وَعِظَامِي وَمُخِي وَعُرُوقِي وَجَمِيعُ جَوَارِحِي وَمَا اتَسَسَجَ عَلَى ذَلِكَ أَيَامَ رِضَاعِي وَمَا أَفَلَتِ الْأَرْضُ
مِنِّي وَنَوْمِي وَيَقْظَتِي وَسُكُونِي وَحَرَكَاتِ رُكُوعِي وَسُجُودِي أَنْ لَوْ حَاوَلْتُ وَاجْتَهَدْتُ مَدَى الْأَعْصَارِ وَالْأَحْقَابِ لَوْ عُمِّرْتُهَا أَنْ أَوَدَّي شُكْرُ

وَاحِدَةٌ مِنْ أَنْعُمِكَ مَا اسْتَطَعْتُ ذَلِكَ إِلَّا بِمَنْكَ الْمُوجَبِ عَلَيَّ بِهِ شَكْرُكَ أَبَدًا جَدِيدًا وَثَنَاءً طارفًا عَيْدًا أَجَلٌ وَلَوْحَرَضْتُ أَنَا وَالْعَادُونَ مِنْ أَنَامِكَ أَنْ تُحْصِيَ مَدَى إِنْعَامِكَ سَالِفِهِ وَآنِفِهِ مَا حَصَدَ رَنَاهُ عَدَدًا وَلَا حُصَدَ يَنَاهُ أَمَدًا هَيْهَاتَ أَنِي ذَلِكَ وَأَنْتَ الْمُخْبِرُ فِي كِتَابِكَ النَّاطِقِ وَالْتَّبَا الصَّادِقِ: (وَإِنْ تَعْدُوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُو هَا) صَدَقَ كِتَابَكَ اللَّهُمَّ وَإِنْبَأْوُكَ وَبَلَغَتْ أَنْبِيَاوُكَ وَرُسُلُكَ مَا أَنْزَلْتَ عَلَيْهِمْ مِنْ وَحْيِكَ وَشَرَعْتَ لَهُمْ وَبِهِمْ مِنْ دِينَكَ غَيْرَ أَنِي يَا إِلَهِي أَشَّهُدُ بِجُهْنَّمِي وَجِدِّي وَمَبْيَغَ طَافَتِي وَوُسْتَهُ عَيِّي وَأَقُولُ مُؤْمِنًا مُؤْمِنًا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَخَذْ وَلَدًا فَيَكُونَ مُوْرُوثًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ

شَرِيكٌ فِي مُلْكِهِ فَيُضادَهُ فِيمَا ابْتَدَأَ وَ لَا وَلِيٌّ مِنَ الذَّلِ فَيُرِيدَهُ فِيمَا صَنَعَ فَسُبْحَانَهُ سُبْحَانَهُ لَوْ كَانَ فِيهِمَا آللَّهُ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَنَا وَ تَقَطَّرَتَا سُبْحَانَ اللَّهِ لَوْاَحِدٌ الْأَحَدُ الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُواً أَحَدٌ الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا يُعادِلُ حَمْدَ مَلَائِكَتِهِ الْمُقَرَّبِينَ وَ أَنْبِيَاءِ الْمُرْسَلِينَ وَ صَلَى اللَّهُ عَلَى خَيْرِهِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ خَاتَمُ النَّبِيِّنَ وَآلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ الْمُخْلَصِينَ وَسَلَّمَ.

از این پس امام حسین علیه السلام در دعاء و خواهش اصرار می فرمودند و در حالیکه از چشمان مبارکشان اشک جاری بود به درگاه باریتعالی عرضه می داشتند.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي أَخْشَاكَ كَائِنَيْ أَرَاكَ وَ أَسْعِدْنِي

ص: 168

بِتَنْكُوكَ وَلَا تُشْقِنِي بِمَعْصِيَةِ يَتَّكَ وَخِرْ لِي فِي قَضَائِيكَ وَبَارِكْ لِي فِي قَدَرِكَ حَتَّى لَا أَحِبَّ تَعْجِيلَ مَا أَخْرَتَ وَلَا تَأْخِيرَ مَا عَجَلْتَ اللَّهُمَّ اجْعَلْ
غِنَائِي فِي نُفُسِّي وَالْيَقِينِ فِي قَلْبِي وَالْإِحْلَاصَ فِي عَمَلِي وَالنُّورَ فِي بَصَرِي وَالْبَصِيرَةَ فِي دِينِي وَمَتَّعْنِي بِجَوَارِحِي وَاجْعَلْ سَمْعِي وَبَصَرِي
الْوَارِثَيْنِ مِنِّي وَانْصُرْنِي عَلَى مَنْ ظَلَمَنِي وَأَرِنِي فِيهِ ثَارِي وَمَارِبِي وَاقْرِبْنِي بِذِلِّكَ عَيْنِي اللَّهُمَّ اكْشِفْ كُرْبَتِي وَأَسْتُرْ عَوْرَتِي وَاغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي وَ
اَخْسَأْ شَيْطَانِي وَفُكْ رِهَانِي وَاجْعَلْ لِي يَا إِلَهِي الدَّرْجَةَ الْعُلْيَا فِي الْآخِرَةِ وَالْأَوَّلِي اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ كَمَا خَلَقْتَنِي فَبَعْلَتَنِي سَمِيعًا بَصِيرًا وَ
لَكَ الْحَمْدُ كَمَا خَلَقْتَنِي

فَجَعَلْتَنِي حَلْقًا سَوِيًّا رَحْمَةً بِي وَقَدْ كُنْتَ عَنْ حَلْقِي غَنِيًّا رَبِّ بِمَا أَنْشَأْتَنِي فَأَحْسَنَتَ صُورَتِي رَبِّ بِمَا أَحْسَنَتَ

إِلَيَّ وَفِي نُفُسِي عَمَّا فَيَنْهَا أَوْلَيَتَنِي وَمِنْ كُلِّ خَيْرٍ أَعْطَيْتَنِي رَبِّ بِمَا أَطْعَمْتَنِي وَسَقَيْتَنِي وَأَقْيَسْتَنِي وَأَعْتَسْتَنِي وَ

أَعْزَزْتَنِي رَبِّ بِمَا أَبْسَطَنِي مِنْ سُرُكَ الصَّافِي وَيَسَّرْتَ لِي مِنْ صُنْعَكَ الْكَافِي صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَأَعْنَى

عَلَى بَوَائِقِ الدَّهُورِ وَصَدَّرْتَ الْلَّيَالِي وَالْأَيَامِ وَنَجَّنِي مِنْ أَهْوَالِ الدُّنْيَا وَكُربَاتِ الْآخِرَةِ وَأَكْفَنِي شَرَّ مَا يَعْمَلُ الطَّالِمُونَ فِي الْأَرْضِ اللَّهُمَّ مَا

أَخَافُ فَأَكْفُنِي وَمَا أَحْذَرُ فَقِنِي وَفِي نُفُسِي وَدِينِي فَأَحْرُسْنِي

وَفِي سَهْرِي فَاحْفَظْنِي وَفِي أَهْلِي وَمَالِي فَاحْلُفْنِي وَفِيمَا رَزَقْتِي فَبَارِكْ لِي وَفِي نَفْسِي فَدَلِّنِي وَفِي أَعْيُنِ النَّاسِ فَعَظِّمْنِي وَمِنْ شَرِّ الْجَنِّ وَالْإِنْسَنِ فَسَهْرِي لِمُنْبِتِي وَبِذُنُوبِي فَلَا تَغْصَبْ حُنْبِي وَبِسَهْرِي فَلَا تُخْزِنِي وَبِعَمَلِي فَلَا تَبْتَلِنِي وَبِعَمَلَكَ فَلَا تَسْلِمْنِي وَإِلَى غَيْرِكَ فَلَا تَكْلِنِي إِلَيْهِي إِلَى مَنْ تَكْلِنِي إِلَى قَرِيبٍ فَيَقْطَعْنِي أَمْ إِلَى بَعِيدٍ فَيَنْجَهَمْنِي أَمْ إِلَى الْمُسْتَضَدِّ عَفَيْنِ لِي وَأَنْتَ رَبِّي وَمَلِيكُ أَمْرِي أَشْكُوكُ إِلَيْكَ غُرْبَتِي وَبُعْدَ دَارِي وَهَوَانِي عَلَى مَنْ مَلَكْتُهُ أَمْرِي إِلَيْيِ فَلَا تُحْلِلْ عَلَيِّ غَصَّبَكَ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ غَصَّبَتَ عَلَيِّ فَلَا أُبَالِي سُواكَ سُبْحَانَكَ غَيْرَ أَنْ عَافَيْتَكَ أَوْسَعْ لِي فَأَسْأَلُكَ يَا رَبِّ بُنُورَ وَجْهِكَ الَّذِي أَشْرَقْتَ لَهُ

الْأَرْضُ وَالسَّمَاوَاتُ وَكُثِّيَّفَتْ بِهِ الظُّلْمَاتُ وَصَدَّحَ أَمْرُ الْأَوْلَىنَ وَالآخِرِينَ أَنْ لَا تُمْسِيَ عَلَى غَصَّبِكَ وَلَا تُنْزِلَ فِي سَخَطَكَ لَكَ الْعُتْبَى حَتَّى تَرْضَى قَبْلَ ذَلِكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ رَبُّ الْبَلْدِ الْحَرَامَ وَالْمَسْعُرِ الْحَرَامَ وَالْبَيْتِ الْعَتِيقِ الَّذِي أَحْلَلْتَهُ الْبَرَكَةَ وَجَعَلْتَهُ لِلنَّاسِ أَمْنًا يَا مَنْ عَفَّا عَنْ عَظِيمِ الذُّنُوبِ بِحِلْمِهِ يَا مَنْ أَسْبَغَ النَّعْمَاءَ بِفَضْلِهِ يَا مَنْ أَعْطَى الْجَزِيلَ بِكَرَمِهِ يَا عُذْتَى فِي شِدَّتِي يَا صَاحِبِي فِي وَحْدَتِي يَا غَيَاثِي فِي كُرْبَتِي يَا وَلِيِّي فِي نِعْمَتِي يَا إِلَهِي وَإِلَهَ آبَانِي إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْمَاعِيلَ وَيَعْقُوبَ وَرَبَّ جَبَرَائِيلَ وَمِيكَائِيلَ وَرَبَّ رَافِيلَ وَرَبَّ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ خَاتَمُ النَّبِيِّنَ وَآلِهِ

المنتَجِينَ وَمُنْزِلَ التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالرَّبُورِ وَالْفُرْقَانِ وَمُنْزِلَ كَهِيْعَصْ وَطَهَ وَيَسَ وَالْقُرْآنُ الْحَكِيمُ أَنْتَ كَهْفِي حِينَ تُعَيِّنِي الْمَذَاهِبُ فِي
سَعَيْهَا وَتَضَيِّقُ بِي الْأَرْضُ بِرُحْبَهَا وَلَوْلَا رَحْمَتُكَ لَكُنْتُ مِنَ الْهَالِكِينَ وَأَنْتَ مُقِيلُ عَثْرَتِي وَلَوْلَا سَرْتُكَ إِيَّايَ لَكُنْتُ مِنَ الْمُفْضُوْحِينَ وَأَنْتَ
مُؤَيِّدِي بِالنَّصْرِ عَلَى أَعْدَائِي وَلَوْلَا نَصْرُكَ إِيَّايَ لَكُنْتُ مِنَ الْمَغْلُوبِينَ يَا مَنْ خَصَّ نَفْسَهُ بِالسُّمُوِّ وَالرِّفْعَةِ فَأَوْلَيَاْوَهُ بِعَزِّهِ يَعْتَرُونَ يَا مَنْ جَعَلَتْ لَهُ
الْمُلُوكُ نِيرَ الْمُدَلَّةِ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ فَهُمْ مِنْ سَهَ طَوَاتِهِ خَائِفُونَ يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصَّدُورُ وَغَيْبٌ مَا تَأْتِي بِهِ الْأَرْمَةُ وَالدُّهُورُ يَا مَنْ
لَا يَعْلَمُ كَيْفَ

ص: 173

هُوَ إِلَّا هُوَ يَا مَنْ لَا يَعْلَمُ مَا هُوَ إِلَّا هُوَ يَا مَنْ كَبَسَ الْأَرْضَ عَلَى الْمَاءِ وَ سَدَ الْهَوَاءِ بِالسَّمَاءِ يَا مَنْ لَهُ أَكْرَمُ الْأَسْمَاءِ
يَاذَا الْمَعْرُوفِ الَّذِي لَا يَنْقَطِعُ أَبَدًا يَا مُقِيسَ الرَّكْبِ لِيُوسُفَ فِي الْبَلَدِ الْفَقِيرِ وَ مُخْرِجَهُ مِنَ الْجُبِّ وَ جَاعِلَهُ بَعْدَ الْعُبُودِيَّةِ مَلِكًا يَا رَادَةَ عَلَى يَعْقُوبَ
بَعْدَ أَنْ اِيَّضَتْ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزْنِ فَهُوَ كَظِيمٌ يَا كَاثِفَ الصُّرُّ وَ الْبُلُوِي عَنْ أَيُّوبَ وَ مُمْسِكَ يَدَيِّ إِبْرَاهِيمَ عَنْ دَبَّحِ ابْنِهِ بَعْدَ كَبَرِ سِنِّهِ وَ فَنَاءِ عُمُرِهِ يَا
مَنِ اسْتَجَابَ لِرَكْرِيَا فَوَهَبَ لَهُ يَحْيَى وَ لَمْ يَدَعْهُ فَرْدًا وَ حِيدَارًا يَا مَنْ أَخْرَجَ يُونُسَ مِنْ بَطْنِ الْحُوتِ يَا مَنْ فَلَقَ الْبَحْرَ لِيَنْتَيِ إِسْرَائِيلَ فَأَنْجَاهُمْ وَ جَعَلَ
فِرْعَوْنَ

وَجُنُودَه مِنَ الْمُغَرَّقِينَ يَا مَنْ أَوْسَلَ الرِّبَاحَ مُبَشِّرًا راتٍ بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ يَا مَنْ لَمْ يَعْجَلْ عَلَىٰ مِنْ عَصَاهُ مِنْ خَلْقِهِ يَا مَنِ اسْتَتَقَدَ السَّحَرَةَ مِنْ بَعْدِ طُولِ الْجُحُودِ وَقَدْ غَدَوا فِي نِعْمَتِهِ يَا كُلُونَ رِزْفَهُ وَيَعْبُدُونَ غَيْرَهُ وَقَدْ حَادُوهُ وَكَذَّبُوا رُسُلَهُ يَا اللَّهُ يَا بَدِيِّهُ يَا بَدِيِّهَا لَانِدَ لَكَ يَا دَائِمًا لَا تَفَادَ لَكَ يَا حَيَا حِينَ لَا حَيٍّ يَا مُحْيِيِّ الْمَوْتَىٰ يَا مَنْ هُوَ قَائِمٌ عَلَىٰ كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَّ بَثْ يَا مَنْ قَلَ لَهُ شُكْرِيٌّ يَجْرِمُنِيٌّ وَعَظَمَتْ حَطِيشَتِيٌّ فَلَمْ يُفْضِهِ حُنْيٌ وَرَآنِيٌّ عَلَىٰ الْمُعَاصِي فَلَمْ يَسْهُرْنِيٌّ يَا مَنْ حَفَظَنِيٌّ فِي صَغَرِيٌّ يَا مَنْ رَزَقَنِيٌّ فِي كَبَرِيٌّ يَا مَنْ أَيَادِيهِ عِنْدِيٌّ لَا تُحْصِى وَنِعْمَهُ لَا تُحَاجِرِيٌّ يَا مَنْ عَارَضَنِيٌّ بِالْخَيْرِ

وَالإِحْسَان وَعَارَضَهُ بِالإِسَاعَةِ وَالْعِصْيَانِ يَا مَنْ هَدَانِي لِلإِيمَانِ مِنْ قَبْلٍ أَنْ أَعْرِفَ شُكْرَ الْإِمْتَانِ يَا مَنْ دَعَوْتُهُ مَرِيضًا فَشَفَانِي وَعُرْيَانًا فَكَسَانِي
وَجَائِعًا فَأَشَّبَعَنِي وَعَطْشَانَ فَأَزَّوَانِي وَذَلِيلًا فَأَعْرَنِي وَجَاهِلًا فَعَرَفَنِي وَحِيدًا فَكَثَرَنِي وَغَائِبًا فَأَغْنَانِي وَمُقْلًا فَأَغْنَانِي وَمُنْتَصِرًا فَنَصَرَنِي وَغَيْبًا
فَلَمْ يَسْمَلْنِي وَأَمْسَكْتُ عَنْ جَمِيعِ ذَلِكَ فَابْتَدَأَنِي فَلَكَ الْحَمْدُ وَالشُّكْرُ يَا مَنْ أَفَالَ عَثْرَتِي وَنَفَسَ كُرْبَتِي وَأَجَابَ دَعْوَتِي وَسَتَرَ عَوْرَتِي وَغَفَرَ
ذُنُوبِي وَبَلَّغَنِي طَلَبَتِي وَنَصَرَنِي عَلَى عَدُوِّي وَإِنْ أَعْدَّ بِعَمَكَ وَمِنْكَ وَكَرَائِمَ مِنْ حَكَ لِأَحْصِيهَا يَا مَوْلَايَ أَنْتَ الَّذِي مَنَّتَتْ أَنْتَ الَّذِي آتَيْتَ
أَنْتَ الَّذِي

أَحْسَنْتَ أَنْتَ الَّذِي أَجْمَلْتَ أَنْتَ الَّذِي أَفْضَلْتَ أَنْتَ الَّذِي رَزَقْتَ أَنْتَ الَّذِي أَعْطَيْتَ أَنْتَ الَّذِي أَغْنَيْتَ
أَنْتَ الَّذِي أَقْبَلْتَ أَنْتَ الَّذِي كَفَيْتَ أَنْتَ الَّذِي هَدَيْتَ أَنْتَ الَّذِي عَصَمْتَ أَنْتَ الَّذِي سَرَّتَ أَنْتَ الَّذِي غَفَرَتَ أَنْتَ الَّذِي
أَقْبَلَتَ أَنْتَ الَّذِي مَكَّنْتَ أَنْتَ الَّذِي أَعْزَزْتَ أَنْتَ الَّذِي أَعْنَتَ أَنْتَ الَّذِي أَيَّدَتَ أَنْتَ الَّذِي نَصَّرْتَ أَنْتَ الَّذِي شَفَّيْتَ أَنْتَ
الَّذِي عَافَيْتَ أَنْتَ الَّذِي أَكْرَمْتَ، أَنْتَ الَّذِي تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ فَلَكَ الْحَمْدُ دَائِمًا وَلَكَ الشُّكْرُ وَاصِبَاً لَبَدَاً ثُمَّ أَنَا يَا إِلَهِي الْمُعْتَرِفُ بِذُنُوبِي
فَاغْفِرْهَا لِي أَنَا

الَّذِي جَهَلْتُ أَنَا الَّذِي غَفَلْتُ أَنَا الَّذِي سَهَوْتُ أَنَا الَّذِي اعْتَمَدْتُ أَنَا الَّذِي تَعَمَّدْتُ أَنَا الَّذِي أَخْلَفْتُ أَنَا الَّذِي نَكْثَتُ أَنَا الَّذِي
أَفْرَزْتُ أَنَا الَّذِي اعْتَرَفْتُ بِنِعْمَتِكَ عَلَى وَعِنْدِكِي وَأَبُوءُ بِذُنُوبِي فَاغْفِرْهَا لِي يَا مَنْ لَا تَضْرُبُ ذُنُوبُ عِبَادِهِ وَهُوَ الْغَنِيُّ عَنْ طَاعَتِهِمْ وَالْمُؤْفَقُ مَنْ
عَمِلَ صَالِحًا مِنْهُمْ بِعُونَتِهِ وَرَحْمَتِهِ فَلَكَ الْحَمْدُ وَسَيِّدِي إِلَهِي أَمْرَتَنِي فَعَصَيْتُكَ وَنَهَيْتَنِي فَازْتَكَتُ نَهْيَكَ فَاصْبَحْتُ لَاذَا بَرَاءَةً لِي فَاعْتَذِرْ وَلَاذَا
قُوَّةً فَانْتَصَرْ فِيَّ شَيْءٍ أَسْتَقْبِلُكَ يَا مَوْلَايَ إِسْمَاعِيلْ أَمْ بِسَارِي أَمْ بِيَدِي أَمْ بِرِجْلِي أَلَيْسَ كُلُّهَا بِعَمَلَكَ عِنْدِي وَبِكُلِّهَا عَصَيْتُكَ يَا مَوْلَايَ
فَلَكَ

ص: 178

الْحَجَّةُ وَ السَّبِيلُ عَلَيَّ يَا مَنْ سَتَرَنِي مِنَ الْآباءِ وَ الْأَمْهَاتِ أَنْ يَرْجُونِي وَ مِنَ الْعَشَائِرِ وَ الْإِخْوَانِ أَنْ يُعِيرُونِي وَ مِنَ السَّلاطِينِ أَنْ يُعَاقِبُونِي وَ لَوْ اطَّلَعُوا يَا مَوْلَايَ عَلَى مَا اطَّلَعْتَ عَلَيْهِ مِنِّي إِذَا مَا أَنْظَرُونِي وَ لَرَقَضُونِي وَ قَطَّعُونِي فَهَا أَنَا ذَا يَا إِلَهِي يَدِيلُكَ يَا سَهِيلِي خَاصِحٌ ذَلِيلٌ حَصِيرٌ لَادُورَبَاءِ فَاعْتَذِرُ وَ لَادُورَقُوَّةِ فَانْتَصِرُ وَ لَاحْجَّةِ فَاحْتَاجُ بِهَا وَ لَا قَاتِلُ لَمْ أَجْتَرْ وَ لَمْ أَعْمَلْ سُوءًا وَ مَاعَسَى الْجُحُودُ وَ لَوْ جَحَدْتُ يَا مَوْلَايَ يَنْفَعُنِي كَيْفَ وَ أَنِّي ذَلِيلَ وَ جَوَارِحِي كُلُّهَا شَاهِيدَهُ عَلَيَّ قَدْ عَمِلْتُ وَ عَلِمْتُ يَقِينًا غَيْرَ ذِي شَيْءٍ أَنَّكَ سَائِلِي مِنْ عَظَيْمِ الْأُمُورِ وَ أَنَّكَ الْحَكَمُ الْعَدْلُ الَّذِي لَا

تَجُورُ وَعَدْلُكَ مُهْلِكَ وَمِنْ كُلِّ عَدْلِكَ مَهْرَبِي فَإِنْ تُعَذِّبْنِي يَا إِلَهِي فَيَذْنُوبِي بَعْدَ حُجَّتَكَ عَلَيَّ وَإِنْ تَعْفُ عَنِي فَيَحْلِمُكَ وَجُودُكَ وَكَرْمُكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سَبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سَبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الْمُسَسَّةَ تَغْفِرِينَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سَبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الْمُوَحَّدِينَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سَبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الْخَانِقِينَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سَبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الْوَحْلِينَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سَبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الرَّاجِينَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سَبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الرَّاغِبِينَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سَبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الْمُهَلَّلِينَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سَبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ السَّائِلِينَ

ص: 180

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سَمْبَحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الْمُسَسَّةِ بِحَيْنَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سَمْبَحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الْمُكَبِّرِينَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سَمْبَحَانَكَ رَبِّي وَرَبُّ آبَانِي
 الْأَقْلَى اللَّهُمَّ هَذَا ثَنَائِي عَلَيْكَ مُمَجَّدًا وَ إِخْلَاصِي لِذِكْرِكَ مُوَحَّدًا وَ إِقْرَارِي بِالآتِكَ مُعَدِّدًا وَ إِنْ كُنْتُ مُقْرَأً إِنِّي لَمْ أُحْصِهَا لِكَثْرَتِهَا وَ سُبُوعَهَا وَ
 تَظَاهِرِهَا وَ تَقَادُمِهَا إِلَى حَادِثٍ مَالِمٍ تَزُلُّ تَسْعَهَ مُدْنِي بِهِ مَعَهَا مُنْذُ خَلْقَتِي وَ بَرَأَتِي مِنْ أَوْلِ الْعُمُرِ مِنَ الْإِغْنَاءِ مِنَ الْفَقْرِ وَ كَشْفِ الصُّرُّ وَ تَسْبِيبِ
 الْأُيُّسِ وَ دَفْعِ الْعُسْرِ وَ تَقْرِيرِ الْكَرْبِ وَ الْعَافِيَةِ فِي الْبَدَنِ وَ السَّلَامَةِ فِي الدِّينِ وَ لَوْرَدَنِي عَلَى قَدْرِ ذِكْرِ نِعْمَتِكَ جَمِيعُ الْعَالَمِينَ مِنَ الْأَقْلَى وَ
 الْآخِرِينَ

ص: 181

ما قَدَرْتُ وَلَا هُمْ عَلَى ذَلِكَ تَقَدَّسْتَ وَتَعَالَيْتَ مِنْ رَبِّ كَرِيمٍ عَظِيمٍ رَحِيمٍ لَا تُحْصِى أَلَّا فُكَّ وَلَا يُنْلَغُ تَنَاؤُكَ وَلَا تُكَافَى صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَتَمِّمْ عَلَيْنَا نِعْمَكَ وَأَسْمَ عِدْنَا بِطَاعَتَكَ سُبْحَانَكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ اللَّهُمَّ إِنَّكَ تُحِبُّ الْمُضْطَرَّ وَتُكْشِفُ السُّوءَ وَتُعِيْثُ الْمَكْرُوبَ وَتَسْفِي السَّقِيمَ وَتُعْنِي الْفَقِيرَ وَتَجْبِرُ الْكَسِيرَ وَتَرْحَمُ الصَّغِيرَ وَتُعِينُ الْكَبِيرَ وَلَيْسَ دُونَكَ ظَهِيرٌ وَلَا فُوقَكَ قَدِيرٌ وَأَنْتَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ يَا مُطْلِقَ الْمُكَبِّلِ الْأَسْيَرِ يَا رَازِقَ الطِّفْلِ الصَّغِيرِ يَا عِصْمَةَ الْخَابِفِ الْمُسْتَحِيرِ يَا مَنْ لَا شَرِيكَ لَهُ وَلَا وَزِيرَ صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَعْطَنِي فِي هَذِهِ الْعَشِيَّةِ أَفْضَلَ مَا أَعْطَيْتَ وَأَنْلَتَ

أَحَدًا مِنْ عِبَادِكَ مِنْ نِعْمَةٍ تُولِّهَا وَآلَاءٍ تُجَدِّدُهَا وَبَلِيهَ تَصْرِفُهَا وَكُرْبَةٍ تَكْسِيْهَا وَدَعْوَةٍ شَسْمَعُهَا وَحَسَنَةٍ تَسْقَبُهَا وَسَيِّةٍ تَسْغَمُهَا إِنَّكَ لَطِيفٌ بِمَا
تَشَاءُ خَيْرٌ وَعَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرُ اللَّهُمَّ إِنَّكَ أَقْرَبُ مَنْ دُعِيَ وَأَسْرَعُ مَنْ أَجَابَ وَأَكْرَمُ مَنْ عَفَا وَأَوْسَعُ مَنْ أَعْطَى وَأَسْمَعُ مَنْ سُئِلَ يَا رَحْمَانَ
الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَرَحِيمُهُمَا لَيْسَ كَمِثْلَكَ مَسْؤُولٌ وَلَا سِوَاكَ مَأْمُولٌ دَعْوَتَكَ فَاجْبُتَنِي وَسَأَلْتُكَ فَاعْطَيْتَنِي وَرَغَبْتُ إِلَيْكَ فَرَحِمْتَنِي وَوَثَقْتُ بِكَ
فَنَجَّيْتَنِي وَفَزَعْتُ إِلَيْكَ فَكَفَيْتَنِي اللَّهُمَّ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلِّمْ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ وَنَبِيِّكَ وَعَلَى آلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ
أَجْمَعِينَ وَتَمَّ لَنَا نِعْمَاءُكَ وَهَنَّا عَطَاءُكَ

وَأَكْتُبْنَا لَكَ شَاكِرِينَ وَلَا لَاذِكَ ذَاكِرِينَ آمِينَ آمِينَ رَبَ الْعَالَمِينَ اللَّهُمَّ يَا مَنْ مَلَكَ قَدَرَ وَقَدَرَ فَقَهَرَ وَعُصِيَ فَسَرَرَ وَأَسَّ تَغْفِرَ فَغَفَرَ يَا غَايَةَ
الْطَّالِبِينَ الرَّاغِبِينَ وَمُنْتَهِي أَمْلِ الرَّاحِيْنَ يَا مَنْ أَحَاطَ بِكُلِّ عِلْمًا وَوَسَعَ الْمُسْسَةَ تَقْبِيلِيْنَ رَافِةً وَرَحْمَةً وَحِلْمًا اللَّهُمَّ إِنَّا نَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ فِي هَذِهِ الْعَشِيَّةِ
الَّتِي شَرَّفَهَا وَعَظَمْتَهَا بِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ نَبِيِّكَ وَرَسُولِكَ وَخِيرِكَ مِنْ خَلْقِكَ وَأَمِينِكَ عَلَى وَحْيِكَ الْبَشِيرِ التَّنْذِيرِ السَّرَّاجِ
الْمَنِيرِ الَّذِي أَنْعَمْتَ بِهِ عَلَى الْمُسْتَلِمِيْنَ وَجَعَلْتَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ اللَّهُمَّ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ كَمَا مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
أَهْلُ لِذِلِّكَ مِنْكَ يَا عَظِيمُ فَصَلِّ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الْمَنْتَجِيْنَ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِيْنَ أَجْمَعِيْنَ وَتَغْمَدْنَا

ص: 184

بِعَفْوِكَ عَنَا فَإِلَيْكَ عَجَّتِ الْأَصْوَاتُ بِصَدَّ نُوفِ اللِّغَاتِ فَاجْعَلْ لَنَا اللَّهُمَّ فِي هِذِهِ الْعَشِيَّةِ نَصِّيْبًا مِنْ كُلِّ خَيْرٍ تَقْسِيْمُهُ بَيْنَ عِبَادِكَ وَنُورٍ تَهْدِي بِهِ وَرَحْمَةً تَسْثُرُهَا وَبَرَكَةً تُنْزِلُهَا وَعَافِيَةً تُجَلِّلُهَا وَرِزْقٍ تَبْسُطُ طُهْ يَا أَرَحَمَ الرَّاحِمِينَ اللَّهُمَّ أَقْبِلُنَا فِي هَذَا الْوَقْتِ مُنْجِحِينَ مُفْلِحِينَ مَبْرُورِينَ غَانِمِينَ وَلَا تَجْعَلْنَا مِنَ الْقَابِطِينَ وَلَا تُخْلِنَا مِنْ رَحْمَتِكَ وَلَا تَحْرِمْنَا مِنْ فَضْلِكَ وَلَا تَجْعَلْنَا مِنْ رَحْمَتِكَ مَحْرُومِينَ وَلَا لِفَضْلِكَ مَا نُؤْمِلُهُ مِنْ عَطَائِكَ قَانِطِينَ وَلَا تُرْدِنَا خَائِبِينَ وَلَا مِنْ بِالْكَ مَطْرُودِينَ يَا أَجْوَدَ الْأَجْوَدِينَ وَأَكْرَمَ الْأَكْرَمِينَ إِلَيْكَ أَقْبِلُنَا مُؤْقِنِينَ وَلِيُسْتَكَ الْحَرَامَ آمِنِينَ قَاصِدِينَ

فَأَعْنَا عَلَى مَنَاسِكِنَا

ص: 185

وَأَكْمَلْ لَنَا حَجَّنَا وَاعْفُ عَنَّا وَعَافِنَا فَقَدْ مَدَدْنَا إِلَيْكَ أَيْسَدِينَا فَهِيَ بِذِلَّةِ الْإِعْتِرَافِ مَوْسُومَةُ اللَّهُمَّ فَاعْطِنَا فِي هَذِهِ الْعَشِيَّةِ مَا سَأَلْنَاكَ وَ اكْفِنَا مَا اسْتَكْفَنَاكَ فَلَا كَافِي لَنَا سِوالُكَ وَ لَا رَبٌ لَنَا غَيْرُكَ نَافِذُ فِينَا حِكْمُكَ مُحِيطٌ بِنَا عِلْمُكَ عَدْلٌ فِينَا قَضَاؤُكَ إِقْضٌ لَنَا الْخَيْرُ وَ اجْعَلْنَا مِنْ أَهْلِ الْخَيْرِ اللَّهُمَّ أَوْجِبْ لَنَا بِجُودِكَ عَظِيمَ الْأَجْرِ وَ كَرِيمَ الدُّخْرِ وَ دَوَامَ الْيُسْرِ وَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا أَجْمَعِينَ وَ لَا تُهْلِكْنَا مَعَ الْهَالِكِينَ وَ لَا تَصْدِرْنَا رَفِ عَنَّا رَفْتَكَ وَ رَحْمَتَكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا فِي هَذَا الْوَقْتِ مِمْنُ سَالَكَ فَاعْطِنِيهِ وَ شَكِّرْكَ فَرْدُتَهُ وَ ثَابَ إِلَيْكَ فَقَبِيلَتَهُ وَ تَنَصَّلَ إِلَيْكَ مِنْ ذُنُوبِهِ كُلُّهَا فَغَفِرْنَاهَا لَهُ

ص: 186

يَاذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ اللَّهُمَّ وَقَنَا وَسَدِّدْنَا وَأَقْبَلَ تَضَرُّعَنَا يَا خَيْرَ مَنْ سُئِلَ وَيَا أَرْحَمَ مَنْ اسْتُرْحَمَ يَا مَنْ لَا يَخْفَى عَلَيْهِ إِغْمَاصُ الْجُفُونِ وَلَا حُظُّ الْعُيُونِ وَلَا مَا اسْتَنَرَ فِي الْمَكْنُونِ وَلَا مَا انطَوَتْ عَلَيْهِ مُضَّةٌ مَرَّاتُ الْقُلُوبُ أَلَا كُلُّ ذَلِكَ قَدْ أَحْصَاهُ عِلْمُكَ وَوَسِعَهُ حِلْمُكَ سُدْ بَحَانَكَ وَتَعَالَيْتَ عَمَّا يَقُولُ الطَّالِمُونَ عُلُواً كَبِيرًا تُسَبِّحُ لَكَ السَّمَاوَاتُ السَّبَعُ وَالْأَرْضُونَ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ فَلَكَ الْحَمْدُ وَالْمَجْدُ وَعُلُوُّ الْحَمْدٍ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ وَالْفَضْلِ وَالْإِنْعَامِ وَالْأَيَادِي الْجَسَامِ وَأَنْتَ الْجَوَادُ الْكَرِيمُ الرَّوُوفُ الرَّحِيمُ اللَّهُمَّ أَوْسِعْ عَلَيَّ مِنْ رِزْقِكَ الْحَالَلِ وَعَافِيَ فِي

بَدَنِي وَ دِينِي وَ آمِنْ خَوْفِي وَ أَعْقِبَتِي مِنَ النَّارِ اللَّهُمَّ لَا تَمْكِرْ بِي وَ لَا تَسْتَدِرْ جُنْيِي وَ لَا تَخْدَعْنِي وَ أَدْرَأْ عَنِي شَرَّ فَسَقَةِ الْحِنْ وَ الْإِنْسِ.

آنگاه سر بلند کردند و در حالیکه چشمان مبارکشان همچون ابر بهاری می گریست، به آسمان نگریستند و با صدای بلندی عرضه داشتند:

يَا أَكْثَمَ السَّامِعِينَ يَا أَبْصَرَ النَّاظِرِينَ وَ يَا أَكْثَرَ الْحَاسِبِينَ وَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ السَّادَةِ الْمَيَامِينَ وَ أَسْأَلُكَ اللَّهُمَّ حَاجَتِي إِنْ أَعْطَيْتِهَا لَمْ يَضُدْ رَنِي مَا مَنَعْتِي وَإِنْ مَنَعْتِهَا لَمْ يَنْعَنِي مَا أَعْطَيْتِي أَسْأَلُكَ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَ حَمَدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَكَ

الْمَلْكُ وَلَكَ الْحَمْدُ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ يَارَبِّ.

و همچنان ذکر «یارَبِّ» را تکرار می کردند، مردم دعای خویش را رهای کرده بودند و به دعای آن حضرت گوش می سپردند و آمین می گفتند، صدای گریه برخاسته بود و دیگر خورشید غروب کرده بود، آنگاه مردم همراه امام علیه السلام به سوی مشعر رفتند.

نکته: کفعمی در کتاب بلد الامین و علامه مجلسی رحمة الله عليه در کتاب زاد المعاد دعای عرفه را تا این مقدار نقل کرده اند ولی سید بن طاووس در اقبال نقل کرده است که امام علیه السلام بعد از ذکر «یارَبِّ» عرضه داشتند:

إِلَهِي أَنَا الْفَقِيرُ فِي غِنَّاي فَكَيْفَ لَا كُونُ فَقِيرًا

فِي قُرْبِي إِلَهِي أَذَا الْجَاهِلُ فِي عِلْمِي فَكَيْفَ لَا أَكُونْ جَهُولًا فِي جَهْلِي إِلَهِي إِنَّ اخْتِلَافَ تَدْبِيرِكَ وَسَرْعَةَ طَوَاءَ مَقَادِيرِكَ مَنَعَ عِبَادَكَ الْعَارِفِينَ بِكَ عَنِ السُّكُونِ إِلَى عَطَاءِ وَالْيُلُوسِ مِنْكَ فِي بَلَاءِ إِلَهِي مِنِّي مَا يَلِيقُ بِلُؤْمِي وَمِنْكَ مَا يَلِيقُ بِكَرَمِكَ إِلَهِي وَصَدَفَتْ نَفْسَكَ بِاللُّطْفِ وَالرَّافَةِ لِي قَبْلَ وُجُودِ صَدَفَ عَفْيَ أَقْمَنَنِي مِنْهُمَا بَعْدَ وُجُودِ صَدَفَ عَفْيَ إِلَهِي إِنْ ظَهَرَتِ الْمَحَاسِنُ مِنِّي فِي فَضْلِكَ وَلَكَ الْمِنَةُ عَلَيَّ وَإِنْ ظَهَرَتِ الْمَسَاوِي مِنِّي فَعَدْ لِكَ وَلَكَ الْحُجَّةُ عَلَيَّ إِلَهِي كَيْفَ تَكْلِينِي وَقَدْ تَكَفَّلَتِ لِي وَكَيْفَ أَضَامُ وَأَنْتَ النَّاصِرُ لِي أَمْ كَيْفَ أَخِيبُ وَأَنْتَ الْحَفْيُ بِي هَا أَنَا أَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِفَقْرِي إِلَيْكَ وَكَيْفَ أَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ مَا هُوَ مَحَالٌ أَنْ يَصِلَ إِلَيْكَ أَمْ كَيْفَ أَشْكُو إِلَيْكَ

حالی و هُو لا يَخْفَى عَلَيْكَ أَمْ كَيْفَ أَتَرْحِمُ بِمَقَالِي وَ هُو مِنْكَ بَرْزٌ إِلَيْكَ أَمْ كَيْفَ تُخَبِّئُ آمَالِي وَ هِي قَدْ وَفَدَتْ إِلَيْكَ أَمْ كَيْفَ لَا تُحْسِنُ أَحْوَالِي
وَ بِكَ قَامَتْ إِلَهِي مَا لَطَفَكَ بِي مَعَ عَظِيمِ جَهَلِي وَ مَا أَرْحَمَكَ بِي مَعَ قَبِيحِ فَعْلَيِ إِلَهِي مَا أَقْرَبَكَ مِنِّي وَ أَبْعَدَنِي عَنْكَ وَ مَا أَرْأَكَ بِي فَمَا الَّذِي
يَحْجُبُنِي عَنْكَ إِلَهِي عَلِمْتُ بِاِختِلَافِ الْآثَارِ وَ تَنَقَّلَاتِ الْأَطْوَارِ أَنْ مُرَادَكَ مِنِّي أَنْ تَتَعَرَّفَ إِلَيَّ فِي كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى لَا جَهَلَكَ فِي شَيْءٍ إِلَهِي كُلَّمَا
أَخْرَسَنِي لُؤْمِي أَنْطَقَنِي كُرْمُكَ وَ كُلَّمَا آيَةً شَتِي أَوْصَافِي أَطْعَمَتْنِي مِنْكَ إِلَهِي مَنْ كَانَتْ مَحَاسِنُهُ مَسَاوِيَ فَكَيْفَ لَا تَكُونُ مَسَاوِيَ وَ مَنْ
كَانَتْ حَقَائِقُهُ دَعَاوِي فَكَيْفَ لَا تَكُونُ دَعَاوِيَ دَعَاوِيَ

إِلَهِي حُكْمُكَ التَّافِدُ وَ مَشِّيَّتُكَ الْقَاهِرَةُ لَمْ يَتُرِكَ الْأَذْنِي مَقَالٍ مَقَالًا وَ لَا لِنِي حَالٍ حَالًا إِلَهِي كَمْ مِنْ طَاعَةٍ بَيَّنْتُهَا وَ حَالَةٍ شَدَّدْتُهَا هَدَمَ اعْتِمَادِي عَلَيْهَا عَدْلُكَ بَلْ أَقَالَنِي مِنْهَا فَضْلُكَ إِلَهِي إِنَّكَ تَعْلَمُ أَتَيْ وَ إِنَّ لَمْ تَدْمُ الطَّاعَةَ مِنْ فِعْلًا جَزْمًا فَقَدْ دَامَتْ مَحَبَّةً وَ عَزَّمًا إِلَهِي كَيْفَ أَعْزُمُ وَ أَنْتَ الْقَاهِرُ وَ كَيْفَ لَا أَعْزُمُ وَ أَنْتَ الْأَمْرُ إِلَهِي تَرَدُّدِي فِي الْآثَارِ يُوجِبُ بَعْدَ الْمَزَارِ فَاجْمَعْنِي عَلَيْكَ بِخِدْمَةٍ تُوْصِلُنِي إِلَيْكَ كَيْفَ يُسْتَدِلُّ عَلَيْكَ بِمَا هُوَ فِي وُجُودِهِ مُفْتَنِرٌ إِلَيْكَ أَيْكُونُ لِغَيْرِكَ مِنَ الظُّهُورِ مَا لِيْسَ لَكَ حَتَّى يَكُونَ هُوَ الْمُظْهَرُ لَكَ مَتَى غَبَّتْ حَتَّى تَحْتَاجَ إِلَى دَلِيلٍ يَدْلُلُ عَلَيْكَ وَ مَتَى بَعْدَتْ حَتَّى تَكُونُ الْآثَارُ هِيَ الَّتِي تُوْصِلُ إِلَيْكَ عَمِيَّتْ عَيْنِ لَا تَرَاكَ عَلَيْهَا رَقِيبًا

وَخَسِرْتُ صَفَقَةً عَبَدِي لَمْ تَجْعَلْ لَهُ مِنْ حُبِّكَ نَصِي بِيَا إِلَهِي أَمْرْتَ بِالرُّجُوعِ إِلَى الْأَثَارِ فَأَرْجِعني إِلَيْكَ بِكُسْوَةِ الْأُنُوارِ وَهِدَايَةِ الْإِسْلَامِ تِبْصَارِ حَتَّى
أَرْجِعَ إِلَيْكَ مِنْهَا كَمَا دَخَلْتُ إِلَيْكَ مِنْهَا مَصْوُنَ السَّرِّ عَنِ النَّظَرِ إِلَيْهَا وَمَرْفُوعَ الْهُمَّةِ عَنِ الْاعْتِادِ عَلَيْهَا إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ إِلَهِي هَذَا ذُلْيِ
ظَاهِرٌ بَيْنَ يَدَيْكَ وَهُذَا حَالِي لَا يَحْفَى عَلَيْكَ مِنْكَ أَطْلُبُ الْوُصُولَ إِلَيْكَ وَبِكَ أَسْتَدِلُّ عَلَيْكَ فَاهْدِنِي بِنُورِكَ إِلَيْكَ وَأَقِمْنِي بِصِدْقِ الْعُبُودِيَّةِ بَيْنَ
يَدَيْكَ إِلَهِي عَلِّيَّنِي مِنْ عِلْمِكَ الْمَخْزُونِ وَصَنَّبِي بِسِرْكَ المَصْوُنِ إِلَهِي حَقَّقْنِي بِحَقَّائِقِ أَهْلِ الْقُرْبَى وَاسْتَلِكْ بِي مَسَّةَ مَلَكَ أَهْلَ الْجَذْبِ إِلَهِي
أَغْنِنِي بِتَدْبِيرِكَ عَنْ تَدْبِيرِي وَبِاِخْتِيارِكَ عَنِ اخْتِيارِي وَأَوْقِنْنِي عَلَى مَرَاكِزِ

اضطراري إلهي أخرجنبي مِنْ ذُلْ نَفْسِي وَ طَهْرْنِي مِنْ شَكْيٍ وَ شُرْكِي قَبْلَ حُلُولِ رَمْسيِي بِكَ أَنْتَصِرُ فَانْصُرْنِي وَ عَلَيْكَ أَتَوَكَّلُ فَلَا تَكْلِنِي وَ إِيَّاكَ أَسْأَلُ فَلَا تُخَيِّنِي وَ فِي فَضْلِكَ أَرْغَبُ فَلَا تَحْرِمْنِي وَ بِجَنَابِكَ أَتَسْبُ فَلَا تُبْعِدْنِي وَ بِبَالِكَ أَقِفُ فَلَا تَنْطِرْدِنِي إِلَهِي تَقَدَّسَ رِضَاكَ أَنْ يَكُونَ لَهُ عِلْمٌ مِنْكَ فَكَيْفَ يَكُونُ لَهُ عِلْمٌ مِنِّي إِلَهِي أَنْتَ الْغَنِيُّ بِذَاتِكَ أَنْ يَصِلَ إِلَيْكَ التَّفْعُلُ مِنْكَ فَكَيْفَ لَا تَكُونَ غَنِيًّا عَنِّي إِلَهِي إِنَّ الْقَضَاءَ وَ الْقُدْرَةُ يُمَنِّيُنِي وَ إِنَّ الْهَوْى بِوَثَاقِ الشَّهْرَوَةِ أَسَّرَنِي فَكُنْ أَنْتَ النَّصِيرَ لِي حَتَّى تَصْصِرَنِي وَ تُبْصِرَنِي وَ أَغْنِي بِفَضْلِكَ حَتَّى أَسْتَعْنُكِ بِكَ عَنْ طَلَيِّ أَنْتَ الَّذِي أَشْرَقْتَ الْأَنوارَ فِي قُلُوبِ أُولَيَائِكَ حَتَّى عَرَفْوَكَ وَ حَدُوكَ وَ أَنْتَ

الَّذِي أَرْلَتِ الْأَغْيَارَ عَنْ قُلُوبِ أَحْبَائِكَ حَتَّى لَمْ يُجِبُوا سِوَاكَ وَلَمْ يَلْجَأُوا إِلَى غَيْرِكَ أَنْتَ الْمُؤْنِسُ لَهُمْ حَيْثُ أُوحَشَتُهُمُ الْعَوَالِمُ وَأَنْتَ الَّذِي
هَدَيْتُهُمْ حَيْثُ اسْتَبَانْتُ لَهُمُ الْمَعَالِمُ مَاذَا وَجَدَ مَنْ فَقَدَكَ وَمَا الَّذِي فَقَدَ مَنْ وَجَدَكَ لَقَدْ خَابَ مَنْ رَضِيَ بِدُونَكَ بَدَلًا وَلَقَدْ خَسِرَ مَنْ بَغَى
عَنْكَ مُتَحَوِّلًا كَيْفَ يُرْجِي سِوَاكَ وَأَنْتَ مَا قَطَعْتَ إِلَى حُسَانَ وَكَيْفَ يُطْلَبُ مِنْ غَيْرِكَ وَأَنْتَ مَا بَدَلْتَ عَادَةً إِلَمْتَانِ يامَنْ أَذَاقَ أَحْبَاءَهُ حَلَاوةَ
الْمُوَانَسَةِ فَقَامُوا بَيْنَ بَدَيْهِ مُتَمَلِّقِينَ وَيَا مَنْ السَّرَّ أَوْلِيَاءُهُ مَلَابِسَ هَيَّتِهِ فَقَامُوا بَيْنَ يَدَيْهِ مُسَسَّةً تَغْفِرِينَ أَنْتَ الذَّاكِرُ قَبْلَ الذَّاكِرِينَ وَأَنْتَ الْبَادِيُّ
بِإِلَى حُسَانِ قَبْلَ تَوْجِهِ الْعَابِدِينَ وَأَنْتَ الْجَوَادُ بِالْعَطَاءِ قَبْلَ طَلَبِ الطَّالِبِينَ

ص: 195

وَأَنْتَ الْوَهَابُ ثُمَّ لِمَا وَهَبْتَ لَنَا مِنَ الْمُسْتَحْرِضِ يَنِ الْهَمِي أَطْلَنِي بِرَحْمَتِكَ حَتَّى أَصِلَّ إِلَيْكَ وَاجْدَنِي بِمِنْكَ حَتَّى أَقْلِلَ عَلَيْكَ إِلَهِي إِنْ رَجَاءِي
لَا يَنْقَطِعُ عَنْكَ وَإِنْ عَصَيْتَكَ كَمَا أَنْ خَوْفِي لَا يُزَانِي وَإِنْ أَطْعَثْتَكَ فَقَدْ دَفَعْتَنِي الْعَوَالِمُ إِلَيْكَ وَقَدْ أَوْقَعْنِي عِلْمِي بِكَرْمِكَ عَلَيْكَ إِلَى كَيْفَ
أَخِيبُ وَأَنْتَ كَيْفَ أَهَانُ وَعَلَيْكَ مُتَكَلِّي إِلَهِي كَيْفَ أَسْتَعِرُ وَفِي الذُّلَّةِ أَرْكَرْتَنِي أَمْ كَيْفَ لَا أَسْتَعِرُ وَإِلَيْكَ إِلَهِي كَيْفَ لَا فَتَرُ وَأَنْتَ الَّذِي فِي
الْفُقَرَاءِ أَقْمَسْتَنِي أَمْ كَيْفَ أَفَتَرُ وَأَنْتَ الَّذِي بِجُودِكَ أَغْنَيْتَنِي وَأَنْتَ الَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُكَ تَعْرَفْتَ لِكُلِّ شَيْءٍ فَمَا جَهَلْتَكَ شَيْءٌ وَأَنْتَ الَّذِي تَعْرَفْتَ إِلَيْيِ
فِي كُلِّ فَرَأَيْتَكَ ظَاهِرًا فِي كُلِّ شَيْءٍ وَأَنْتَ الظَّاهِرُ لِكُلِّ

شَيْءٌ يَا مَنِ اسْتَوَى بِرَحْمَةِ نَاتِيَّتِهِ فَصَارَ الْعَرْشُ غَيْبًا فِي ذَاتِهِ مُحَقَّتَ الْاَثَارِ وَ مَحْوَتَ الْأَغْيَارِ بِمُحِيطَاتِ أَفْلَاكِ الْأَنْوَارِ يَا مَنِ احْتَجَبَ فِي سُرَادِقَاتِ عَرْشِهِ عَنْ أَنْ تُنْدِرَكَهُ الْأَبْصَارُ يَا مَنْ تَجَلَّ بِكَمَالِ بَهَائِهِ فَتَحَقَّقَتْ عَظَمَتُهُ مِنَ الْإِسْتِوَاءِ كَيْفَ تَخْفَى وَ أَنَّتِ الظَّاهِرُ أَمْ كَيْفَ تَغِيَّبُ وَ أَنَّتِ الرَّقِيبُ الْحَاضِرُ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَحْدَهُ.

□

ص: 197

21- از برترین مستحبات روز عرفه زیارت سید الشهداء حضرت امام حسین علیه السلام است چراکه زیارت آن حضرت در عرفه برابر با هزار حج و هزار عمره است.

اللَّهُ أَكْبَرُ كَيْرًا، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا، وَسُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِي لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ، لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلٌ رَبِّنَا بِالْحَقِّ السَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، السَّلَامُ عَلَى امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ السَّلَامُ عَلَى فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ عَلَيْهَا السَّلَامُ سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ السَّلَامُ عَلَى الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ، السَّلَامُ عَلَى عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ، السَّلَامُ عَلَى جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ، السَّلَامُ عَلَى

ص: 198

مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ، السَّلَامُ عَلَى عَلِيٍّ بْنِ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ، السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ، السَّلَامُ عَلَى الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ، السَّلَامُ عَلَى الْخَلَفِ الصَّالِحِ الْمُتَنَظَّرِ عَجَ اللَّهُ تَعَالَى فِرْجَهُ الشَّرِيفِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ وَابْنُ أَمِّكَ الْمُوَالِي لِوَلِيِّكَ، الْمُعَادِي لِعَدُوكَ، اسْتَجَارَ بِمَسْهَدِكَ وَتَقَرَّبَ إِلَى اللَّهِ بِقَصْدِكَ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانِي لِوَلَايَتِكَ وَخَصَّنِي بِزِيَارَتِكَ، وَسَهَلَ لِي قَصْدِكَ.

آنگاه می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ آدَمَ صَفْوَةِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ نُوحٍ نَبِيِّ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ

ص: 199

يَا وَارِثَ مُوسَى كَلِيمَ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ عِيسَى رُوحُ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ حَبِيبِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ فَاطِمَةَ الرَّهْرَاءِ عَلَيْهَا السَّلَامُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَابْنَ مُحَمَّدٍ الْمُصْطَفَى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَابْنَ عَلِيٍّ الْمُرْتَضَى عَلَيْهِ السَّلَامُ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَابْنَ فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ عَلَيْهَا السَّلَامُ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَابْنَ خَدِيجَةَ الْكُبْرَى عَلَيْهَا السَّلَامُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ثَانَرَ اللَّهِ وَابْنَ ثَارَهُ وَالوِتْرَ الْمَوْتُورَ، أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أَقْمَتَ الصَّلَاةَ وَآتَيْتَ الرَّكَأَةَ وَأَمْرَتَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَطَعْتَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ حَتَّى أَتَاكَ الْيَتَمُّ، فَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّةً قَتَلْتَكَ وَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّةً ظَلَمْتَكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّةً

ص: 200

سَمِعْتُ بِذَلِكَ فَرَضَيْتُ بِهِ، يَا مَوْلَايَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَشْهَدُ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ، وَأَنْبِيَانَهُ وَرُسُلَهُ أَنِّي بِكُمْ مُؤْمِنٌ وَبِإِيمَانِكُمْ مُوقِنٌ شَرَاعِي
دِينِي وَخَوَاتِيمِ عَمَلِي وَمُنْقَلِي إِلَى رَبِّي، فَصَدَّقَ لِمَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَعَلَى أَرْوَاحِكُمْ وَعَلَى أَجْسَادِكُمْ وَعَلَى شَاهِدِكُمْ وَعَلَى غَائِبِكُمْ وَظَاهِرِكُمْ وَ
بَاطِنِكُمْ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَابْنَ خَاتَمِ النَّبِيِّنَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَابْنَ سَيِّدِ الْوَصِيَّينَ، وَابْنَ إِمَامِ الْمُتَّقِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، وَابْنَ قَائِدِ الْغُرِّ
الْمَحَاجِلِينَ، إِلَى جَنَّاتِ النَّعِيمِ وَكَيْفَ لَا تَكُونُ كَذَلِكَ وَأَنْتَ بَابُ الْهُدَى وَإِمَامُ التَّقْوَى وَالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى وَالْحُجَّةُ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا وَخَامِسُ
أَصْحَابِ الْكِسَاءِ غَذْتُكَ يَدُ الرَّحْمَةِ، وَرُضِعْتَ مِنْ ثَدْيِ الإِيمَانِ، وَرُبِّيْتَ فِي حِجْرِ

إِلَّا سَلَامٌ، فَالنَّفْسُ غَيْرُ رَاضِيَةٌ بِفَرَاقِهِ وَلَا شَاكِرَةٌ فِي حَيَاتِكَ، صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَعَلَى أَبَائِكَ وَأَبْنَائِكَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَرِيعَ الْعَبْرَةِ السَّاِكِبَةِ، وَقَرِينَ الْمُصْبِيَةِ الرَّابِتَةِ، لَعْنَ اللَّهِ أُمَّةً أَسَّتَحَلَّتْ مِنْكَ الْمَحَارِمَ وَأَتَهَكَتْ فِيلَكَ حُرْمَةَ الْإِسْلَامِ، فُقْتِلْتَ، صَلَى اللَّهُ عَلَيْكَ مَقْهُورًا، وَأَصْبَحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِكَ مَؤْتُورًا وَأَصَّبَحَ كِتَابُ اللَّهِ بِفَقْدِكَ مَهْجُورًا، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَعَلَى جَدِّكَ وَأَبِيكَ وَأَمِّكَ وَأَخِيكَ وَعَلَى الْأَئِمَّةِ مِنْ بَنِيكَ وَعَلَى الْمُسْتَشَدِّهِ دِينَكَ، وَعَلَى الْمَلَائِكَةِ الْحَافِقِينَ بِقُنْتِرِكَ، وَالشَّاهِيدِينَ لِزُوْارِكَ، الْمُؤْمِنِينَ بِالْقَوْلِ عَلَى دُعَاءِ شِيعَتِكَ، وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ

ص: 202

وَبَرَكَاتُهُ، أَلِي أَنْتَ وَأَمِّي يَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَهْ لَمْ، بِأَنِّي أَنْتَ وَأَمِّي يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، لَقَدْ عَظُمَتِ الرِّزْقُ وَجَلَّ
الْمَصْبِيَّةُ بِكَ عَلَيْنَا وَعَلَى جَمِيعِ أَهْلِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ فَلَعْنَ اللَّهُ أُمَّةً أَسَرَّ رَجْحُ وَالْجَمْثُ وَتَهَيَّأْ لِقَتَالِكَ يَا مَوْلَايَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ
السَّلَامُ قَصَدْتُ حَرَمَكَ وَأَتَيْتُ مَشَّهَدَكَ، أَسَأَلُ اللَّهَ بِالشَّانِ الَّذِي لَكَ عِنْدَهُ وَبِالْحَلِّ الَّذِي لَكَ لَدَيْهِ أَنْ يُصَدِّلِي عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ
يَجْعَلَنِي، مَعَكُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ بِمَنَّةٍ وَجُودِهِ وَكَرَمِهِ.

(حضرت على اكبر عليه السلام)

السلام عليك يا ابن رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم السلام عليك يا ابن نبي الله صلى الله عليه وآله وسلم، السلام عليك يا ابن أمير المؤمنين عليه السلام، السلام عليك يا بن الحسنة يا بن الشهيد عليه السلام، السلام عليك أيها الشهيد يا بن الشهيد، السلام عليك أيها المظلوم بن المظلوم، لعنة الله أمة قتلت و لعنة الله أمة ظلمتك، و لعنة الله أمة سمعت بذلك فرضي يت به السلام عليك يا مولاي السلام عليك يا ولدي الله وأبن ولدك، لقد عظمت المصيبة و جلت الرزية بك علينا و على جميع المؤمنين لعنة الله أمة قتلت، و أجر إلى الله وإليكم من هم في الدنيا والآخرة.

ص: 204

السلامُ عَلَيْكُمْ يَا أَوْلِيَاءَ اللَّهِ وَأَحْبَابَهُ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَصْفَيَاءَ اللَّهِ وَأَوْدَائَهُ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَنْصَارَ دِينِ اللَّهِ وَأَنْصَارَ نَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَأَنْصَارَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَأَنْصَارَ فَاطِمَةَ عَلَيْهَا السَّلَامُ سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَنْصَارَ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ الْوَلِيِّ النَّاصِحِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَنْصَارَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْحُسَنِيِّ إِنَّ الشَّهِيدَ الْمَظْلُومَ صَلَواتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ، يَا أَبِي أَنْتُمْ وَأَمِّي طَبِيعَمْ وَطَابَتِ الْأَرْضُ الَّتِي فِيهَا دُفْنْتُمْ وَفُزْتُمْ وَاللَّهُ فَوْرًا عَظِيمًا، يَا لَيْتَنِي كُنْتُ مَعَكُمْ فَأَفْوَرَ مَعَكُمْ فِي الْجَنَانِ مَعَ الشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَ حَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

السلام عليك يا أبا الفضل العباس عليه السلام بن أمير المؤمنين عليه السلام، السلام عليك يا ابن سيد النوصين السلام عليك يا بن أول القوم إسلاماً و أقدامهم إيماناً و أقوامهم بدين الله و أحواتهم على الإسلام لقد نصحت لله و لرسوله، و لأخيك، فنعم الأخ المواسي فلعن الله أمة قتلتك و لعن الله أمة ظلمتك، و لعن الله أمة آمنت بمحلك منك المحارم، و انتهكت في قتلك حرمته الإسلام، فنعم الأخ الصابر الممجاهد المحامي الناصر والأخ الدافع عن أخيه المحب إلى طاعة ربّه، الراغب فيما زهد فيه غيره من الثواب الجليل و الشفاء الجميل، و الحمد لله

اللَّهُ بِدَرَجَةِ آبَائِكَ فِي دَارِ النَّعِيمِ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَحِيدٌ.

اللَّهُمَّ لَكَ تَعَرَضْتُ وَلِزِيَارَةِ أُولِيَّائِكَ قَصَدْتُ رَغْبَةً فِي ثَوَابِكَ، وَرَجَاءً لِمَغْفِرَتِكَ وَجَزِيلِ إِحْسَانِكَ، فَأَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّي عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تَجْعَلَ رِزْقِي بِهِمْ دَارِاً وَعَيْشِي بِهِمْ قَارِاً، وَزِيَارَتِي بِهِمْ مَقْبُولَةً وَذَنْبِي بِهِمْ مَغْفُورًا وَأَقْلَبِني بِهِمْ مُفْلِحًا مُنْجَحًا، مُسْتَجَابًا دُعَائِي بِأَفْضَلِ مَا يُنْقَلِبُ بِهِ أَحَدٌ مِنْ رُوَارِهِ وَالْقَاصِدِينَ إِلَيْهِ، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

آنگاه نماز زیارت به جای می آوری و می گویی:

اللَّهُمَّ تَقَبَّلْ مِنَا وَاغْفِرْ لَنَا وَلِوَالِدِينَا وَلِذَوِي أَرْحَامِنَا وَمَنْ لَهُ حَقٌّ عَلَيْنَا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

ص: 207

22- هنگام غروب روز عرفه این دعا مستحب است.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ الْفَقْرِ وَ مِنْ شَرِّ مَا يَحْدُثُ
بِاللَّيْلِ وَ النَّهَارِ أَمْسَى ظُلْمِي مُسَّةَ تَحْيِرًا بِعَفْوِكَ وَ أَمْسَى خَوْفِي مُسْتَجِيرًا
بِأَمَانِكَ وَ أَمْسَى ذَلِيلًا مُسَّتَّجِيرًا بِعَرَّتِكَ وَ أَمْسَى وَجْهِيَ الْفَانِي مُسَّةَ تَحْيِرًا بِوَجْهِكَ الْبَاقِي
يَا خَيْرَ مَنْ سَئَلَ وَ يَا أَجْوَادَ مَنْ أَعْطَى يَا أَرْحَامَ مَنْ
أَسْتَرْحَمَ جَلَّنِي بِرَحْمَتِكَ وَ أَلِسْنِي عَافِيَّتِكَ وَ أَصْرِفْ عَنِّي شَرَّ جَمِيعِ خَلْقِكَ.

23- برای خویشتن، پدر و مادر و برادران دینی دعا کنید و حداقل برای چهل مومن که می شناسید، دعا کنید.

24- امام صادق علیه السلام می فرماید: هنگام غروب روز عرفه این دعا را بخوانید:

ص: 208

اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْنَا أَخِرَّ الْعَمَدِ مِنْ هَذَا الْمَوْقِفِ وَ ارْزُقْنَا مِنْ قَابِلِ أَبْدًا مَا أَبْقَيْتِنَا وَ أَقْلِنْنَا إِلَيْهِ الْيَوْمَ مُفْلِحًا مُنْتَجَبًا لِي مَرْحُومًا مَغْفُورًا لِي
بِأَفْضَلِ مَا يَنْقَلِبُ بِهِ الْيَوْمَ أَحَدُ مِنْ وَفَدِكَ وَ حُجَّاجَ بَيْنَكَ الْحَرَامِ وَ أَجْعَلْنَا إِلَيْهِ الْيَوْمَ مِنْ أَكْرَمِ وَ فَدِكَ عَلَيْكَ وَ أَعْطِنَا أَفْضَلَ مَا أَعْطَيْتَ أَحَدًا مِنْهُمْ
مِنَ الْحَيْثِ وَ الْبَرَكَةِ وَ الرَّحْمَةِ وَ الرَّصْوَانَ وَ الْمَغْفِرَةِ وَ بَارِكْ لِي فِيهَا أَرْجَعُ إِلَيْهِ مِنْ أَهْلٍ أَوْ مَالٍ أَوْ قَلِيلٍ أَوْ كَثِيرٍ وَ بَارِكْ لَهُمْ فِيَّ.

- اين ذكر را بسيار بگويند:

«اللَّهُمَّ أَعْتَقْنِي مِنَ النَّارِ».

ص: 209

شب دهم ذی الحجه (شب عید) حاجیان از عرفه به مشعر می‌روند، مشعر را «مُذَلَّفه» و «جُمْع» نیز می‌نامند.

مشعر بین عرفه و منی است و حدود و مرزهای آن با علامتهای ویژه‌ای آشکار است. حاجی شب را در مشعر قربة الی الله به صبح می‌آورد و هنگام اذان صبح روز عید چنین نیت می‌کند:

«از اذان صبح (طلوع فجر) تا طلوع آفتاب در مشعر برای حج واجب قربة الی الله توقف می‌کنم».

وقوف در مشعر از واجبات و اركان حج است و ترک آن موجب بطلان حج می‌باشد.

1- با وقار و آرامش و در حال استغفار به مشعر برود.

2- ادعیه ذیل را در مسیر بخواند

اللَّهُمَّ أَرْحَمْ مَوْقِي وَزِدْ فِي عَمَلِي وَسَلِّمْ لِي دِينِي وَتَقْبِلْ مَنَاسِكِي؛ اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ هَذَا الْمَوْقِفِ وَأَرْزُقْنِيهِ أَبْدًا مَا أَبْقَيْتِنِي؛
اللَّهُمَّ أَعْتَقْ رَبَّتِي مِنَ النَّارِ؛ اللَّهُمَّ هَذِهِ جُمُعُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ أَنْ تَجْمَعَ لِي فِيهَا جَوَامِعَ الْخَيْرِ اللَّهُمَّ لَا تُؤْسِسْ نِي مِنَ الْخَيْرِ الَّذِي سَأَلْتُكَ أَنْ تَجْمَعَهُ لِي فِي قَبْيِ ثُمَّ أَطْلُبُ مِنْكَ أَنْ تُعَرِّفَنِي مَا عَرَفْتَ أُولِيَّكَ فِي مَنْزِلِي هَذَا وَأَنْ تَقِيَّنِي جَوَامِعَ الشَّرِّ.

ص: 211

3- اگر قبل از نصف شب به مشعر می رسد، نماز مغرب و عشاء را به تأخیر بیاندازد و در مشعر بخواند.

4- با وضوء باشد .

5- در مشعر نزدیک کوه و رو به قبله توقف کند.

6- شهادتین را بر زیان بیاورد و بر پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ و اهل بیتش علیهم السلام، صلوات بفرستد و تک تک ائمه اطهار علیهم السلام را نام ببرد و برای آنان دعا کند و تعجیل فرج امام زمان عَجَّلَ اللَّهُ فِرْجَهُ الشَّرِيفِ را از خدا بخواهد.

7- این دعا نیز مستحب است:

اللَّهُمَّ رَبَّ الْمَسَاجِدِ عَرِ الْحَرَامِ فُلَكَ رَقِبَتِي مِنَ النَّارِ وَأَوْسِعْ عَلَيَّ مِنْ رِزْقَكَ الْحَلَالِ الطَّيِّبِ وَأَدْرَا عَنِّي شَرَّ فَسَقَةِ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ اللَّهُمَّ أَنْتَ خَيْرٌ مَطْلُوبٌ

ص: 212

إِلَيْهِ وَخَيْرُ مَدْعُوٍّ وَخَيْرُ مَسْؤُولٍ وَلِكُلِّ وَافِدٍ جَائِزٌ فَاجْعَلْ جَائزَتِي فِي مَوْضِي هَذَا أَنْ تُقْبِلَ عَشْرَتِي وَتَقْبَلَ مَعْذِرَتِي وَتَسْجَاوَزَ عَنْ خَطِئَتِي
ثُمَّ أَجْعَلَ النَّهْوَ مِنَ الدُّنْيَا زَادِي وَتَقْلِبَنِي مُفْلِحًا مُمْحِيًّا مُسْتَجَابًا لِي بِأَفْضَلِ مَا يَرْجَعُ بِهِ أَحَدٌ مِنْ وَفْدِكَ وَزُوَّارِ بَيْتِكَ الْحَرَامِ.

8- همچنین خواندن این دعا در مشعر مستحب است.

اللَّهُمَّ اهْدِنِي مِنَ الصَّلَالَةِ، وَأَنْقِذْنِي مِنَ الْجَهَالَةِ، وَأَجْعَلْ لِي خَيْرَ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ، وَخُذْ بِنَاصِي إِلَى هُدَاكَ وَأَنْقِذْنِي إِلَى رِضَاكَ، فَقَدْ تَرَى
مَقَامِي بِهَذَا الْمَسْعَرِ الَّذِي أَنْخَضَ لَكَ فَرَقْعَتْهُ، وَذَلَّ لَكَ فَأَكْرَمْتْهُ، وَجَعَلْتْهُ عَلَمًا لِلنَّاسِ، فَبِلَّغْنِي

ص: 213

فِيهِ مُنَايَ وَ تَسْلِيلٌ رَجَانِي، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحَقِّ الْمَسْكَنِ عَرِ الْحَرَامِ أَنْ تُحرِمَ شَهْ عَرِيْ وَ بَشَرِي عَلَى النَّارِ، وَ أَنْ تَرْزُقَنِي حَيَاةً فِي طَاعَتِكَ وَ بَصِيرَةً فِي دِينِكَ وَ عَمَلاً بِفَرَائِضِكَ وَ أَتَبَاعاً لِأَمْرِكَ وَ خَيْرِ الدَّارِينَ، وَ أَنْ تَحْفَظَنِي فِي نُفُسِي وَ وَالدَّيْ وَ وُلَدِي وَ أَهْلِي وَ إِخْوَانِي وَ جِيَرَانِي بِرَحْمَتِكَ.

9- تا آنجا که در توان دارد برای خودش و والدین و اولادش و اهل و عیالش و همه مؤمنین دعا کند.

10- مستحب است هر یک از اذکار «الله اکبر» «الحمد لله» «سبحان الله» و «لا إله إلا الله» را صد مرتبه بگوید.

11- هفتاد سنگریزه برای رمی جمرات از مشعر بر چیند،

ص: 214

توجه کند که سنگریزه هایی که قبلًاً در رمی جمرات از آنها استفاده شده نمی تواند دوباره به کار برد.

12- هنگام طلوع خورشید روز عید هفت مرتبه به گناهان خویش اعتراف کند و از خداوند طلب بخشش و آمرزش کند و هنگامی که رو به منی می آورد خدا را در نظر داشته باشد و بگوید:

اللَّهُمَّ سَلِّمْ عَهْدِي وَ اقْبِلْ تَوْبَتِي وَ أَحْبِبْ دَعْوَتِي وَ أَخْلُفْنِي فِيمَنْ تَرَكْتُ بَعْدِي...
رَبِّ اغْفِرْ وَ ارْحَمْ وَ تَجَاوِرْ عَمَّا تَعْلَمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ.

ص: 215

۱- رمی جمره عقبه (گبری)

صبح هنگام که حاجی به منی میرسد به سمت جمره عقبه شیطان بزرگ می‌رود و هفت عدد از سنگریزه‌هایی که را که از مشعر آورده به جمره می‌زند.

وقت رمی جمره از صبح عید قربان تا غروب می‌باشد، رمی جمره شرایطی دارد:

- ۱- نیت، هنگام پرتاب سنگریزه‌ها باید نیت کند «جمره عقبه را با هفت سنگریزه برای حج واجب قربة الى الله می‌زنم».
- ۲- هفت سنگریزه باید به جمره بخورد اگر حتی یکی از سنگریزه‌ها هم اصابت نکند رمی تحقق نکرده است.

ص: 216

3- هر هفت سنگریزه باید به جمره (شیطان) برخورد کند و اگر به جمره اصابت نکرد باید نگریزه دیگری به جای آن بزنند.

4- رمی جمره باید پشت سر هم باشد یکی پس از دیگری به جمره بخورد؛ بنابراین اگر هفت سنگریزه را یکجا به جمره بزنند، صحیح نیست.

مستحبات رمی

1- با آرامش و وقار برای رمی برود.

2- وضو داشته باشد.

3- پیاده باشد.

4- پشت به قبله و رو به جمره اول بایستد.

صف: 217

5- در فاصله 10 تا 15 ذرعی (5 تا 7 متری) بایستد.

6- سنگریزه ها را در دست چپ بگیرد و با دست راست پرتاپ کند.

7- هنگام رمی دعای ذیل را که از امام صادق علیه السلام روایت شده بخواند:

اللَّهُمَّ إِنَّ هَذِهِ حَصِيَّاتِي فَأَحْصِبِهِنَّ لِي وَ ارْفَعْهُنَّ فِي عَمَلِي

و همچنین هنگام زدن هر سنگریزه بگوید:

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُمَّ أَدْحِرْ عَيْنِي الشَّيْطَانَ اللَّهُمَّ تَصِدِيقًا بِكِتَابِكَ، وَ عَلَى سُنْتَةِ نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ حَجَّاً مَبْرُورًا وَ عَمَلاً مَقْبُولاً وَ سَعْيًا مَشْكُورًا وَ ذَبْنًا مَغْفُورًا.

ص: 218

8- هنگامی که رمی را انجام داد و به سوی منزلگاهش در منی بازگشت، بگوید:

اللَّهُمَّ إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَيْكَ فِي نِعْمَةِ الرَّبِّ وَنِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ التَّصِيرِ

2- ذبح قربانی در منی

دومین عمل حاجی در منی قربانی است قربانی حج شرایطی دارد:

1- شتر گاو و یا گوسفند باشد (بز نیز گوسفند محسوب می شود).

2- اگر قربانی گوسفند باشد باید حداقل هفت ماهه و بنابر احتیاط یکساله باشد.

ص: 219

3- قربانی باید صحیح و تام الخلقه باشد، نباید کور یا لنگ یا گوش بریده و... باشد. هر نوع حیوان ناقصی برای قربانی کافی نیست.

4- باید در روز عید قربانی کند.

5- ذبح قربانی باید داخل سرزمین منی باشد.

6- در اعمال باید ترتیب را رعایت کند؛ ابتدا رمی جمراه عقبه سپس قربانی و بعد حلق (سر تراشیدن) و یا تقصیر.

7- نیت: «این قربانی را در حج تمتع برای حج واجب قربة الی الله ذبح می کنم».

مستحب است قربانی چاق باشد و حاجی خود قربانی را ذبح کند و در هنگام ذبح این دعا را بخوانند:

وَجَهْتُ وَجْهِي لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَاوَاتِ وَ

ص: 220

الْأَرْضَ حَنِيفًا مُسَمَّةً لِمَا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُسْتَرِ كِينَ إِنْ صَدَقَتِي وَسُسْتَكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أَمِرْتُ وَأَنَا مِنَ الْمُسْتَمِعِ اللَّهُمَّ مِنْكَ وَلَكَ سُسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ وَاللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُمَّ تَقَبَّلْ مِنِّي كَمَا تَقَبَّلَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ خَلِيلِكَ وَمُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ كَلِيلِكَ وَمُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ حَبِيبِكَ وَعَلَيْهِمْ.

8- احتیاط آن است که حاجی قربانی را سه قسمت کند؛ قسمتی را خود بردارد و بخورد، قسمتی را به مؤمن دیگری هدیه دهد (هر چند آن مومن فقیر نباشد)، قسمت سوم را به مؤمنین فقیر صدقه بدهد.

3- حلق یا تقصیر

سومین عمل منی حلق یا تقصیر است؛ بعد از آنکه حاجی رمی و ذبح را انجام داد سر خویش را می تراشد (حلق) و یا قسمتی از موی سر یا صورتش را کوتاه می کند(قصیر)؛ حلق یا تقصیر شرائطی دارد:

1- حلق و یا تقصیر باید در محدوده منی باشد. بنابراین اگر حاجی قبل از حلق یا تقصیر از روی عمد یا نادانی یا فراموشی از منی خارجی شود بر او لازم است که به منی بازگردد. تا در آنجا حلق یا تقصیر کند و اگر بازگشت ممکن نبود، در هر جا هست باید حلق یا تقصیر کند و موهای کنده شده را به منی بفرستد.

ص: 222

2- نیت «برای حج تمتع از حج واجب قربة الى الله سر می تراشم یا تقصیر می کنم».

3- زنان حلق (سر تراشیدن) ندارند و بلکه فقط مقداری از مو یا ناخن خویش را به عنوان تقصیر کوتاه می کنند، مردان نیز در سفر اول می بایست سر بتراشند و در سفرهای بعدی می توانند سر بتراشند یا تقصیر کند ولی سر تراشیدن فضیلت بیشتری دارد.

4- ترتیب بین اعمال منی باید محفوظ باشد؛ اول رمی، دوم ذبح، سوم حلق یا تقصیر.

ص: 223

1- در هنگام حلق یا تقصیر رو به قبله بنشیند.

2- دعای امام صادق علیه السلام در هنگام حلق را بخواند:

اللّٰهُمَّ أَعْطِنِي بِكُلِّ شَّيْءٍ نُورًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ حَسَنَاتِ مُضانِعَفَاتٍ وَ كَفَرُ عَنِي السَّيِّئَاتِ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ

3- موهایش را در سرزمین منی دفن کند.

پس از اتمام اعمال منی (رمی، ذبح و حلق) تمام ممنوعات احرام برای حاجی حلال و مباح خواهد شد. مگر چهار مورد:

استفاده از بوی خوش آنچه که مربوط به جنس مخالف است، صید، کندن و یا بریدن گیاه حرم.

ولی حاجی می تواند لباس دوخته در بر کند، در آینه بنگرد، زیور آلات استفاده کند.

۱- طواف حج تمتع

پس از اعمال منی حاجی به مکه باز می گردد. تا پنج عمل را در آنجا بجا آورد:

ابتدا طواف حج تمتع که به مانند طواف عمره می باشد به همان صورت از حجر الاسود شروع و بدان پایان می گیرد. شرایط مستحبات و مکروهات به مانند همان طواف عمره می باشد تنها تفاوت در نیت است:

(گردآگرد کعبه طواف می کنم طواف حج تمتع قربة الى الله)

ص: 225

2- نماز طواف

بعد از طواف حج نیت می کند: «دورکعت نماز طواف حج تمنع از حج واجب قربة الی الله بجای می آورم» و سپس در پشت مقام ابراهیم علیه السلام هر دورکعت نماز بجای می آورد.

3- سعی بین صفا و مروه

این سعی نیز مانند سعی عمره است و فقط دو فرق دارد:

- 1- در نیت (بین صفا و مروه هفت دور برای حج تمنع از حج واجب قربة الی الله سعی می کنم).
- 2- بعد از سعی عمره تقصیر بود ولی بعد از سعی حج تقصیر نیست.

ص: 226

4- طواف نساء

بعد از طواف و سعی حج، حاجی (چه مرد و چه زن) باید طواف نساء را بجا آورد تا جنس مخالف بر او حلال شود. نیت طواف نساء:

«گردآگرد خانه خدا هفت دور طواف نساء برای حج تمتع از حج واجب قربة الى الله به جای می آورم».

5- نماز طواف نساء

برای دورکعت نماز طواف نساء در پشت مقام ابراهیم علیه السلام چنین نیت می کنیم: «دورکعت نماز طواف نساء را برای حج تمتع از حج واجب قربة الى الله به جای می آورم». بعد از آنکه حاجی اعمال مکه را بجا آورد برای شب یازدهم به منی باز می گردد.

ص: 227

مبيت يا بیتوهه به معنی شب در جايی ماندن است. حاجى باید شب يازدهم ودوازدهم ذى الحجه در منى بماند و در سه مورد شب سیزدهم نيز باید در منى باشد:

1- اگر آفتاب روز دوازدهم غروب کند و او هنوز در منى باقى مانده باشد.

2- اگر در احرام با جنس مخالف ارتباطی داشته باشد.

3- اگر صید کرده باشد.

مقدار واجب مبيت (شب ماندن) بدین گونه است که حاجى يا از اول شب تا نيمه شب در منى بماند و يا از نيمه شب تا صبح ولی افضل آن است که تمامی شب را در منى بگذارند.

ص: 228

نیت مبیت «امشب را برای حج تمتع از حج واجب قربة الى الله در منی می مانم».

همانگونه که گذشت اگر حاجی با جنس مخالف ارتباط داشته باشد یا صید نموده یا تا هنگام غروب روزدوازدهم در منی باقی مانده باشد، شب سیزدهم را هم در منی باقی می ماند و گرنه بعد از اذان ظهر روزدوازدهم باید از منی خارج شود.

7- رمی جمرات

حاجی در هر شبی که در منی باشد، باید در صبح آن شب سه جمره (شیطان) را به ترتیب (کوچک، وسطی و بزرگ) رمی کند.

رمی جمرات نیز همان شرایط رمی جمره عقبه

ص: 229

(بزرگ) در روز عید را داراست هفت سنگریزه بانیت رمی جمرات به سه جمره می زند، وقت رمی جمرات از طلوع خورشید تا غروب آن است.

مستحبات منی

- 1- مستحب است حاجی روزها در منی بماند، باقی ماندن در منی بهتر از رفتن به مکه است.
- 2- حاجی از ظهر روز عید تا پانزده نماز (از نماز ظهر عید تا نماز صبح روز سیزدهم) بعد از هر نماز بلکه بعد از هر نافله مستحب است این تکبیرات را بگوید:

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ وَلَلَّهِ الْحَمْدُ اللَّهُ أَكْبَرُ عَلَى مَا هَدَانَا اللَّهُ أَكْبَرُ عَلَى مَا رَزَقَنَا مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى مَا أَبْلَانَا.

ص: 230

مسلمانان دیگر (غیر حاجی) مستحب است این تکبیرات را بعد از ده نماز (نماز ظهر عید تا صبح دوازدهم) بگویند.

3- مستحب است حاجی در مسجد خیف نماز بگذارد. روایت شده است که صدرکعت نماز در مسجد خیف برابر با عبادت هفتاد سال است.

4- صد مرتبه «سُبْحَانَ اللَّهِ» در منی مستحب است؛ هر کسی چنین کند خداوند برای او ثواب آزاد کردن یک بندۀ را می‌نویسد.

5- صد مرتبه «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» در منی ثواب زنده نگه داشتن یک انسان را داراست. (ثواب احیاء نفس را دارد).

6- هر کسی در منی صد مرتبه «الْحَمْدُ لِلَّهِ» گوید، گویی به مقدار در آمد سرزمنی بزرگ، در راه خدا اتفاق کرده است.

فصل سوم: آداب مسجد الحرام و مکه

مشخصات

مکه شهر مقدسی است و جای آن احترام و قداست دارد بنابراین نیکوست که حاجی در هنگام ورود به این شهر و در طول اقامت در آن با وضو و طهارت کامل باشد.

مسجد الحرام نیز آداب و اعمال ویژه ای دارد.

مستحب است که حاجی از باب بنی شیعه وارد مسجد الحرام شود، اولین چیزی که هنگام ورود به مسجد الحرام دیدگان را مبهوت می سازد، کعبه است. کعبه نشانه توحید است. رمز خشوع در برابر خداست. مسلمانان باید دور تا دور خانه کعبه بگردند یعنی که خدا

ص: 233

را محور حرکتها یشان قرار دهند.

آنگاه که حاجی بر کعبه می نگرد، مستحب است این دعا را فرائت کند:

الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي عَزَّمَكِ وَ شَرَفَكِ وَ كَرَّمَكِ وَ جَعَلَكِ مَثَابَةً لِلنَّاسِ وَ أَمْنًا مُبَارَكًا وَ هُدًى لِلْعَالَمِينَ.

کعبه ارکان و مکانهای ویژه ای قرار دارد:

1- رکنی که در آن حجر الاسود است.

حجر الاسود سنگی بهشتی است که خداوند آنرا به زمین فرو فرستاده است. خواندن این دعا نزد حجر الاسود مستحب است:

اللَّٰهُمَّ أَمَاتَنِي أَدِينُهَا وَ مِيثَاقِي تَعَاهَدْتُهُ لِتَسْهِلَ

ص: 234

لِي بِالْمُوْافَةِ اللَّهُمَّ تَصْدِيقًا بِكِتَابِكَ وَعَلَى سَمْنَةِ نَبِيِّكَ صَلَوَاتُكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ آمَنْتُ بِاللَّهِ وَكَفَرْتُ بِالْجُبْنِ وَالظَّاغُوتِ وَاللاتِ وَالْعُرَى وَعِبَادَةِ الشَّيْطَانِ وَعِبَادَةِ كُلِّ نِزَدٍ يُدْعَى مِنْ دُونِ اللَّهِ اللَّهُمَّ إِلَيْكَ بَسَطْتُ يَمْدِي وَفِيمَا عِنْدَكَ عَظَمْتُ رَغْبَتِي فَأَقْبَلْتُ سَبْحَتِي وَاعْفُرْتُ لِي وَأَرْحَمْنِي اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَالْفَقْرِ وَمَوَاقِفِ لَخْزِي فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ.

آنگاه به سوی حجر الاسود می روی و آنرا لمس می کنی و می گویی:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِي لَوْلَا

ص: 235

أَنْ هَدَانَا اللَّهُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِهِ وَاللَّهُ أَكْبَرُ مِمَّا أَخْشَى وَأَحْذَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمَلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْبِي وَيُمِيَّزُ وَيُمِيزُ وَيُحِبُّ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ كَأَفْضَلِ مَا صَدَّقَتْ وَبَارِكْ تَوَرَّحْمَتْ عَلَى إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَآلِ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَحِيدٌ وَسَلَامٌ عَلَى جَمِيعِ النَّبِيِّنَ وَالْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَالَمِينَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَوْمَنْ بِوَعْدِكَ وَأَصَدِقُ رُسُلَكَ وَأَتَّبِعُ كِتَابَكَ.

امام صادق عليه السلام می فرماید: «آنگاه که به تزدیک حجر الاسود رسیدی، دو دستت را برای دعا بردار و حمد و

ص: 236

ثنای الهی را بجای آور و بر پیامبر اکرم صَلَّی اللہُ عَلَیْهِ وَآلِہٖ وَسَلَّمَ درود فرست و از خدا بخواه که اعمالت را قبول کند. آنگاه دست بر حجر الاسود بکش و اگر توانستی حجر الاسود را بوسه بزن و اگر بوسیدن و دست کشیدن ممکن نبود، به سوی آن اشاره کن». پیامبر اکرم صَلَّی اللہُ عَلَیْهِ وَآلِہٖ وَسَلَّمَ فرمودند: «بر رکنی که حجر الاسود در آن است دست بکشید، چون با این کار گویی با خدا دست داده اید و با او بیعت کرده اید؛ روز قیامت این رکن کعبه برای هر کسی که آنرا لمس کرده به وفاداری شهادت خواهد داد»⁽¹⁾.

2- رکن عراقی و رکن شامی که از مکانهای مقدس بشمار می روند.

ص: 237

1- الفقیه، ج 2، ص 135

3- رکن یمانی؛ رکن قبل از حجر الاسود را رکن یمانی می گویند روایات بسیاری در مورد فضیلت این رکن وارد شده است.

پیامبر اکرم صَلَّی اللہُ عَلَیْهِ وَآلِہِ وَسَلَّمَ فرمودند: «هرگاه به سوی رکن یمانی می رفتم می دیدم که جبرئیل بر من سبقت گرفته و در کنار آن است»⁽¹⁾.

امام صادق علیه السلام فرمودند: رکن یمانی دریست که ما از آنجا وارد بهشت می شویم⁽²⁾ و در حدیثی دیگر فرمودند: «از هنگام آفرینش آسمانها و زمین فرشته ای نزد رکن یمانی است که تنها وظیفه اش آن است که بر دعای شما آمين بگوید پس هر کس متوجه باشد که

ص: 238

1- الكافي، ج4، ص408.

2- الكافي، ج4، ص408.

رکن یمانی چه دعایی می کند.[\(1\)](#)

امام رضا علیه السلام نزد رکن یمانی چنین دعا می کردند:

يَا أَللّٰهُ يَا وَلِيِّ الْعَافِيَةِ وَخَالِقِ الْعَافِيَةِ وَرَازِقِ الْعَافِيَةِ وَالْمَتَّاْنُ بِالْعَافِيَةِ وَالنِّعْمُ بِالْعَافِيَةِ وَالْمُتَّفَضِّلُ بِالْعَافِيَةِ عَلَيِّ وَعَلَى جَمِيعِ خَلْقِكَ يَا رَحْمَنَ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَرَحِيمَهُمَا صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَرْزُقْنَا الْعَافِيَةَ وَدَوَامَ الْعَافِيَةَ وَتَمَامَ الْعَافِيَةَ وَشُكْرُ الْعَافِيَةِ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

4- حطیم: بین در کعبه و حجر الاسود را حطیم گویند؛ حطیم محل استغفار و طلب آمرزش و توبه است.

ص: 239

1- الكافي، ج4، ص408.

این مکان را حطیم نام گزارده اند چون محل ریش گناهان بزرگ است و در همین مکان توبه حضرت آدم علیه السلام پذیرفته شد.

5- شاذروان: پایه خانه کعبه که کمی از دیوارها جلوتر آمده شاذروان نام دارد؛ باید دقت کنید که در حال طواف دست یا پایتان بر اجزای کعبه از جمله شاذروان قرار نگیرد.

6- ناودان رحمت: بر سقف خانه کعبه ناوданی قرار داده شد که بالای حجر اسماعیل علیه السلام قرار می گیرد.

امام صادق علیه السلام در مقابل ناودان می ایستادند و چنین دعا می کردند:

اللَّهُمَّ أَعْتِقْ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ وَأُوسِعْ عَلَيَّ مِنْ

ص: 240

رِزْقُكَ الْحَالٌ وَادْرَأْ عَنِي شَرّ فَسَقَةِ الْجِنِّ وَالإِنْسِ وَأَذْلِنِي الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِكَ.

7- مستجار: قبل از رکن یمانی محلی است که «مُسَّةٌ تَجَار» یا «مُلْتَرِمٌ» و یا «مُتَعَوِّذٌ» نام دارد. از این مکان بود که مادر امیرالمؤمنین علیه السلام فاطمه بنت اسد علیها السلام وارد کعبه شد و امام علی علیه السلام را در خانه کعبه به دنیا آورد. امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید: «نzd مستجار به یکایک گناهان خویش اعتراف کنید و اگر گناهان در یادتان باقی نمانده، بگویید:

«وَمَا حَفِظَتُهُ عَلَيْنَا حَفَظْتُكَ وَنَسِينَا فَاغْفِرْهُ لَنَا».

خدایا آنچه ما فراموش کرده ایم ولی فرشتگان ثوثبت کرده اند، بخشای. پس هر آنکس که در این محل به

گناهانش اقرار کند و آنها را بشمارد و به زبان آورد و از خدا طلب آمرزش کند بر خداست که به لطف و کرم خود او را بیخشد».

در روایت دیگریست که چون حضرت آدم علیه السلام طوف می کرد به مستجار که رسید جبرئیل به او گفت: «ای آدم علیه السلام به گناهانت اعتراف کن تا خدا تورا بیخشد». حضرت آدم علیه السلام فرمود: «آیا فرزندانم هم اینگونه اند؟» از جانب حق تعالی وحی رسید که «ای آدم علیه السلام هر یک از فرزندانت که در این مکان گناهانش را بشمارد و همانگونه که توبه کردی، توبه کند و طلب آمرزش نماید او را می بخشم».

بعد از اتمام طوف مستحب است که حاجی دو دست را بر کعبه بگذارد صورت و بدنش را به کعبه بچسباند و

دعایی را که امام صادق علیه السلام در این محل قرائت می فرمودند، بخواند:

اللَّهُمَّ أَبْيَثْ بَيْنَكَ وَالْعَبْدُ عَبْدُكَ وَهَذَا مَقَامُ الْعَالِيَّةِ بِكَ مِنَ النَّارِ اللَّهُمَّ مِنْ قَبْلِكَ الرَّوْحُ وَالْفَرْجُ وَالْعَافِيَّةُ اللَّهُمَّ إِنَّ عَمَلي ضَعِيفٌ فَضَاعِفْهُ لِي
وَاغْفِرْ لِي مَا اطْلَعْتَ عَلَيَّ مِنِّي وَخَفَيَ عَلَى خَلْقِكَ أَسْتَحِيْرُ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ.

8- پرده کعبه: مستحب است که پرده کعبه را در دست بگیرد و در آن حال دعا بخواند که این عمل وی موجب بخشش گناهان است.

9- مقام ابراهیم علیه السلام: خداوند در قرآن کریم می فرماید: «و مقام ابراهیم علیه السلام او را جایگاه نماز قرار

ص: 243

باز بنابر آیه شریفه ابراهیم علیه السلام این یک امت بود، همه مردم در یک سو و ابراهیم علیه السلام در طرف دیگر، ولی ابراهیم علیه السلام یک امت خداپرست و باقی مردم زمانش آلوده به شرک، ابراهیم علیه السلام و به تنهایی مردم را به توحید و یکتا پرستی دعوت می‌نمود. در راه خدا جهاد می‌کرد تا آنجا که در آتشش افکندند، از شهری به شهر دیگر هجرت می‌کرد و در مقابل شرک و بت پرستی مقاومت می‌کرد ولی خداوند یاری کنندگانش را نصرت می‌دهد و سرانجام پیام خدا برتری می‌یابد و کفر و الحاد راه به جایی نخواهد داشت.

ص: 244

.125- بقره آیه 1

حضرت ابراهیم علیه السلام کسی است که خانه کعبه را تجدید بنا کرد خانه ای را باز ساخت که عزیزترین و شریفترین خانه هاست و خداوند این عمل خالصانه ابراهیم علیه السلام را همواره زنده نگه خواهد داشت.

«و بیاد آر زمانی را که ابراهیم و اسماعیل علیهم السلام پایه های خانه (کعبه) را بالا می برند؛ (می گفتند) پروردگارا از ما پذیر که تو شنوا و دانایی، خداوندا ما را تسلیم فرمان خود قرار ده و از دودمان ما امتنی که تسلیم تو باشند به وجود آر و چگونگی عبادتمان را به ما نشان بد و توبه ما را پذیرا باش که تو، توبه پذیر و مهریانی»[\(۱\)](#).

خداوند نعمتهای متعددی را به حضرت ابراهیم علیه السلام

ص: 245

. 127- بقره آیه 1

نبوت را در خاندان او قرار داد، راه و روش اورا دین حنیف و کامل اعلام نمود و حتی جای پای اورا مقدس قرار داد تا همه خدا پرستان قدم جای قدم آن حضرت بنهند، در مقام ابراهیم علیه السلام مستحب است که چنین دعا کند:

اللَّهُمَّ أَرْحَمْنِي بِطَاعَتِي إِيَّاكَ وَ طَاعَةِ رَسُولِكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ اللَّهُمَّ جَبَّنِي أَنْ أَتَعَدَّ حُمُودَكَ، وَاجْعَلْنِي مِمْنُ يُحِبُّكَ وَيُحِبُّ
رَسُولَكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَمَلَائِكَتَكَ وَعِبَادِكَ الصَّالِحِينَ.

امام صادق علیه السلام در نزد مقام ابراهیم علیه السلام سجده می نمودند و چنین دعا می کردند:

سَجَدَ لَكَ وَجْهِيَ تَعْبُدًا وَرِقًا لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ حَقًا حَقًا، الْأَوَّلُ قَبْلَ كُلِّ شَيْءٍ وَالْآخِرُ بَعْدَ كُلِّ شَيْءٍ، وَهَا أَنَا ذَا بَيْنَ يَدَيْكَ نَاصِيَّتِي يِيدِكُ فَاغْفِرْ لِي فِإِنَّهُ لَا يَعْفُرُ الدَّنْبُ الْعَظِيمَ غَيْرُكَ فَإِنِّي مُقْرِئٌ بِذُنُوبِي عَلَى نَفْسِي وَلَا يَعْلَمُ الدَّنْبُ الْعَظِيمَ غَيْرُكَ.

امام صادق عليه السلام می فرمایند که بین رکن یمانی و حجر الاسود هفتاد پیامبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم مدفونند.[\(1\)](#)

10- حجر اسماعیل عليه السلام:

حجر در واقع خانه حضرت اسماعیل عليه السلام می باشد و مدفن آن حضرت و مادرش هاجر است.

امام صادق عليه السلام می فرماید: «چونکه هاجر در اینجا

ص: 247

1- کافی، ج4، ص214.

دفن شد، اسماعیل علیه السلام بر دور تا دور آن دیوارکی کشید تا در حال طواف قبر مادرش زیر پا نزود و پس از آن انبیاء بسیاری در حجر اسماعیل علیه السلام دفن گشتند»^(۱).

بنابراین باید حجر اسماعیل علیه السلام را داخل طواف فرار داد و همچنین مستحب است که برای حج از داخل حجر اسماعیل علیه السلام و زیر ناوдан رحمت احرام بست.

در حجر، زیارت حضرت اسماعیل علیه السلام و دیگر پیامبران که در آنجا مدفون اند، مستحب است.

ص: 248

1- بخار، ج 99، ص 230.

السَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا إِسْمَاعِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ ذَبِيْحَ اللَّهِ ابْنِ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ خَلِيلِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَبِيِّ اللَّهِ وَابْنَ نَبِيِّهِ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَاصَّفَّى اللَّهِ وَابْنَ صَدِيقِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ أَنْتَ بَعْدَ اللَّهِ لَهُ بِئْرٌ زَمْرَادٌ حِينَ أَسْكَنَهُ أَبُوهُ بَوَادٍ غَيْرِ ذِي رَزْعٍ عِنْدَ بَيْتِ اللَّهِ الْمُهَرَّمَ وَاسْتَجَابَ اللَّهُ فِيهِ دَعْوَةَ أَبِيهِ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ حِينَ قَالَ رَبَّنَا إِلَيْيَ أَسْكُنْنِي مِنْ ذُرِّيَّتِي بَوَادٍ غَيْرِ ذِي رَزْعٍ عِنْدَ بَيْتِ الْحَرَمَ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّدَّلَةَ فَاجْعَلْ أَفْيَدَةَ مِنَ النَّاسِ تَهُوِي إِلَيْهِمْ وَأَرْزُقْهُمْ مِنَ الشَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ سَلَّمَ نُفْسَهُ لِلذَّبْحِ طَاعَةً لِأَمْرِ اللَّهِ تَعَالَى إِذْ قَالَ لَهُ أَبُوهُ

إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَدْبُحُكَ فَأَنْظُرْ مَاذَا تَرَى قَالَ يَا أَبْتِ افْعُلْ مَا تُؤْمِنُ سَتَحْدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنِ الصَّابِرِينَ فَدَفَعَ اللَّهُ عَنْهُ الدَّبَّحَ وَفَدَاهُ بِذِيْحٍ عَظِيمٍ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ أَعَانَ أَبَاهُ عَلَى بِنَاءِ الْكَعْبَةِ كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى (وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمَ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ)، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَامِنْ مَدَحَهُ اللَّهُ تَعَالَى فِي كِتَابِهِ بِقَوْلِهِ: (وَادْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا) السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ جَعَلَ اللَّهُ مِنْ ذُرِّيَّتِهِ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ سَيِّدَ الْمُرْسَلِينَ وَخَاتَمَ النَّبِيِّنَ السَّلَامُ عَلَيْكَ وَعَلَى أَبِيكَ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ خَلِيلُ اللَّهِ وَعَلَى أَخِيكَ

ص: 250

إِسْتَحْقَ عَلَيْهِ السَّلَامُ نَبِيُّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَعَلَى جَمِيعِ أَنْبِيَاءِ اللَّهِ الْمَدْفُونِينَ بِهَذِهِ الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ الْمُعَظَّمَةِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَعَلَى أَمَّكَ الطَّاهِرَةِ الصَّابِرَةِ هَاجَرَ عَلَيْهَا السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ حَشَرَنَا اللَّهُ فِي رُمْرُكُمْ تَحْتَ لَوَاءِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلهِ وَسَلَّمَ وَلَأَجْعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَتِكُمُ السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

سپس دو رکعت نماز زیارت بجای آورید.

11- داخل خانه کعبه

در روایت است که «وارد شدن به کعبه ورود به رحمت الهی است و خارج شدن از کعبه خروج از گناهان است». هنگام ورود به خانه کعبه این دعا مستحب است:

اللَّهُمَّ أَنْتَ قُلْتَ فِي كِتَابِكَ (وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا) فَامْنِي مِنْ عَذَابِكَ عَذَابِ النَّارِ.

ص: 251

آنگاه که بر درب کعبه ایستادی، حلقه در را برگیر و بگو:

اللَّهُمَّ إِنَّ الْبَيْتَ سَيِّنَكَ وَالْعَبْدَ عَبْدُكَ وَقَدْ قُلْتَ مَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا فَأَمِنْتَ مِنْ عَذَابِكَ وَأَجْرَنْتِي مِنْ سَخْطَكَ.

پس از ورود به کعبه، مستحب است در هر یک از زاویه های کعبه دور کعت نماز بجا آورید، قرائت این دعا نیز پسندیده است.

اللَّهُمَّ مَنْ تَهْيَا وَتَعَبَا وَأَعَدَّ وَأَسَّ تَعَدَّ لِوِفَادَةِ إِلَى مَحْلُوقِ رَجَاءِ رِفْدِهِ وَجَائزَتِهِ وَنَوَافِلِهِ وَفَوَاضِهِ لِهِ فَالْيَكَ يَا سَيِّدِي تَهْيَيَ وَتَعْيَيَ وَإِعْدَادِي وَاسْتِعْدَادِي رَجَاءِ رِفْدِكَ وَنَوَافِلِكَ وَجَائزَتِكَ فَلَا تُخَيِّبِ الْيَوْمَ رَجَائِي يَا مَنْ لَا يَخِيبُ عَلَيْهِ سَائِلٌ وَلَا يَنْقُصُهُ نَائِلٌ فَإِنِّي لَمْ آتِكَ الْيَوْمَ بِعَمَلٍ

ص: 252

صَالِحٌ قَدَّمْتُهُ وَلَا شَفَاعَةَ مَخْلوقٍ رَجَوْنَهُ وَلَكِنْ أَتَيْنَكَ مُقْرَأً بِالظُّلْمِ وَالإِسَاعَةِ عَلَى نَفْسِي فَإِنَّهُ لَا حُجَّةَ لِي وَلَا عُذْرٌ فَأَسْأَلُكَ يَا مَنْ هُوَ كَذَلِكَ أَنْ تُصَلِّي عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تُعْطِينِي مَسْأَلَتِي وَتُقْبِلِنِي عَثْرَتِي وَتَقْبِلِنِي بِرَغْبَتِي وَلَا تَرْدَنِي مَجْبُوهاً مَمْنُوعاً وَلَا خَائِباً يَا عَظِيمُ يَا عَظِيمُ أَزْجُوكَ لِلْعَظِيمِ أَسْأَلُكَ يَا عَظِيمُ أَنْ تَغْفِرَ لِي الدَّنْبَ الْعَظِيمَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ.

همچنین این دعا در محل ولادت امیر المؤمنین علیه السلام وارد شده است:

اللَّهُمَّ تَوَرُّ بِالْعِلْمِ قَلْبِي وَأَسْمِّ تَعْمِلْ بِطَاعَتِكَ بَدَنِي وَخَلَصَتْ نِي مِنَ الْفِتَنِ وَأَشَّ غِلْ بِالْإِعْتِيَارِ فِكْرِي وَقَنَى شَرَّ وَسَاوِسِ الشَّيْطَانِ وَأَجْرَنِي مِنْهُ يَا رَحْمَنُ

ص: 253

بِصَالِحَاتِ أَعْمَلَنَا اللَّهُمَّ إِنِّي أَوْدَعْتُ نُفْسِي فِي هَذَا الْمَحَلِ السَّرِيفِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ خَالِصًا مُخْلِصًا أَشْهُدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

هنگام خروج از کعبه مستحب است سه مرتبه «الله اکبر» بگویید و این دعا را قرائت کند:

اللَّهُمَّ لَا تُجْهِدْ بَلَاتَنَا وَ لَا تُشْمِتْ بِنَا أَعْدَادَنَا فَإِنَّكَ أَنْتَ الصَّارُ النَّافِعُ.

12- طواف

مستحب است که حاجی در طول مدت اقامتش در مکه 360 طواف انجام دهد و اگر نمی توانست 52 طواف انجام دهد که 364 دور شوط می شود؛ بهر صورت طواف همچون نماز است، بلکه برای زائرین طواف برتری و روحانی دارد هر مقدار که می توانند انجام دهند.

ص: 254

بعد از طوافهای واجب بر حاجی مستحب است که برای تک تک اقوام و دوستان و آشنايان یا برای همه آنها یكجا طواف انجام دهد، لازم به تذکر است هر طواف دورکعت نماز نیز در پی دارد.

13- نگاه کردن به کعبه

پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فرمودند: «نظر به کعبه از سر محبت و علاقه گناهان را به یکباره از میان می برد»⁽¹⁾.

امام علی علیه السلام می فرماید: «آنگاه که به حج مشرف شدید زیاد به کعبه بنگرید چرا که خداوند صد و بیست نوع رحمت در خانه اش دارد، شصت نوع مخصوص طواف کنندگان، چهل نوع ویژه نمازگزاران و بیست نوع برای

ص: 255

1- بحار، ج 99، ص 61.

14- آب زمز

روایات متعددی در فضیلت و ویژگیهای آب زمزم وارد شده است. امام صادق علیه السلام می فرماید: «بهترین آب بر روی زمین آب زمزم است»⁽²⁾. نوشیدن و سیرابی از آب زمزم مستحب است چرا که این آب شفا بخش است و موجب درمان بیماریها و برآورده شدن حاجات است، امام صادق علیه السلام می فرماید: «آب زمزم برای آنچه که نوشیده می شود موجب شفا است»⁽³⁾ در زمانیکه پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ در مدینه سکونت داشتند، آب زمزم به عنوان هدیه برای آن حضرت بردہ می شد⁽⁴⁾.

ص: 256

-
- 1- بحار، ج 10، 96.
  - 2- الكافی، ج 6، ص 386.
  - 3- الفقيه، ج 2، 135.
  - 4- تهذیب، ج 5، ص 471.

به هر حال بعد از نوشیدن آب زمزم خواندن این دعا وارد شده است:

اللَّهُمَّ اجْعِلْنَا عِلْمًا نَافِعًا وَرِزْقًا وَاسِعًا وَشِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَسُقْمٍ، بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ وَالشُّكْرُ لِلَّهِ.

15- نمازهای واجب

مستحب است که حاجی و زائر نمازهای واجب یومیه را در مسجد الحرام بجای آورد چراکه یک رکعت نماز در مسجد الحرام برابر با یک میلیون رکعت نماز در مکانهای دیگرست از طرف دیگر تمام پیامبرانی که از طرف خدا مبعوث شده اند و تمام اولیای الهی به گرد کعبه طواف کرده اند و در مسجد الحرام نمازگزارده اند بنابراین نیکوست که انسان از طرف خودش یا پدر و

ص: 257

مادر، همسر و فرزندان دوستان و آشنايان در مسجد الحرام نماز بخواند.

16- ختم قرآن

مستحب است که حاجی در مکه مکرمه یک بار قرآن را ختم کند و کسی که چنین کند بنابر روایات قبل از آنکه بمیرد در خواب پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ و مکان خویش در بهشت را خواهد دید.[\(1\)](#).

17- ذکر خدا

مستحب است حاجی همواره زبانش مشغول ذکر خدا باشد و قلبش متوجه حق تعالی باشد.

18- گریه

مستحب است که حاجی در کنار کعبه از خوف و

ص: 258

1- بحار، ج 92، ص 205.

خشیت الهی گریه کند؛ امام صادق علیه السلام می فرماید: «کعبه را بکه نیز گویند چرا که مردم دور تا دور و داخل کعبه می گریند»[\(1\)](#).

19- آرزوی بازگشت به مکّه

پسندیده است که حاجی پس از اتمام اعمالش باز از خدا بخواهد که به مکه بازگردد چراکه چنین در خواستی موجب طول عمر خواهد شد.

امام صادق علیه السلام می فرماید: «کسی که از مکه خارج شود در حالیکه بنا ندارد به مکه بازگردد پس اجل چنین کسی سر آمده و عذاب او نزدیک شده است»[\(2\)](#).

ص: 259

1- الفقيه، ج 2، ص 126.

2- وسائل الشیعه، ج 8، ص 107.

در شهر مکه اماکن مذهبی و مقدسی به جز مسجد الحرام وجود دارد که تشرف به آنها خالی از لطف نیست.

1- محل ولادت پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

مستحب است که حاجی از محل ولادت پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ در کوچه ای بنام رقاد المولد نزدیک «سوق اللیل» به صورت مسجدی در آمده است. و گفته شده محل تولد ایشان در میدانی نزدیک «سوق اللیل» است که اینک در آن مکان کتابخانه ای بنام «مکتبة مکة المكرمة» قرار دارد؛ به هر صورت در محل تولد پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ به قرائت این دعا نیکوست:

ص: 260

اللَّهُمَّ بِجَاهِ نَبِيِّكَ الْمُصَطَّفِي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَرَسُولِكَ الْمُرْتَضَى وَأَمِينِكَ عَلَى وَحْيِ السَّمَاءِ طَهَرْ قُلُوبَنَا مِنْ كُلِّ وَصْفٍ يُبَايِعُنَا
عَنْ مُشَاهَدَتِكَ وَمَحَبَّتِكَ وَأَمِنَتَا اللَّهُمَّ عَلَى السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ عَلَى مُولَّاً أُولَيَّاً نِعَادَةً أَعْدَائِكَ وَالشَّوْقِ إِلَى لِقَائِكَ يَادَةً الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ،
اللَّهُمَّ إِنِّي أَوَدَعْتُ فِي هَذَا الْمَهَلَّ الشَّرِيفِ مِنْ يَوْمِنَا هَذَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ خَالِصًاً مُخْلِصًاً أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ
آلِهِ وَسَلَّمَ عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

2- منزل خديجه عليها السلام

دیدار از محل سکونت پیامبر اکرم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ با خدیجه کبریٰ علیها السلام که ضمناً محل تولد فاطمه زهراء علیها السلام نیز بوده

ص: 261

است پسندیده و مستحب است، خانه خدیجه کبریٰ علیها السلام هم اکنون به صورت مسجدی در آمده است؛ بعد از دورگفت نماز تحيت خواندن این دعا مستحب است:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِالْبَصَةَ عَةَ الرَّهْرَاءِ عَلَيْهَا السَّلَامَ وَأَوْلَادِهَا الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ يَسِّرْ أُمُورَنَا وَ اشْرَحْ صُدُورَنَا وَ اخْتِمْ بِالصَّالِحَاتِ أَعْمَالَنَا اللَّهُمَّ إِنِّي أَوَدَعْتُ فِي هَذَا الْمَحَلِ اللَّهَ رَبِّيْ مِنْ يَوْمِنَا هَذَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ أَشَّهُدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّداً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

3- غار حراء

رفتن به کوه نور و غار حراء که در آنجا پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ به نبوت برگزیده شد پسندیده است.

ص: 262

هنگامی که پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِہِ وَسَلَّمَ از مدینه به مکه هجرت کردند برای حفظ جان شریفshan در غاری پناه گرفتند. تا مشرکین مکه آن حضرت را نیابند این غار در کوه ثور است.

5- مکان «شق القمر»

در نزدیکی کوه «ابوقبیس» پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِہِ وَسَلَّمَ معجزه ای بزرگ را به ظهور رساندند، به دعای آن حضرت ماه دو نیم گشت در این باره قرآن کریم می فرماید:

«إِقْرَبِ السَّاعَةُ وَإِنْشَقَ الْقَمَرُ» ([1](#)) در این

ص: 263

1- قمر، آیه 1.

مکان قرائت این دعا مستحب است:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى نَبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلِّمَ هَلَّلَ وَكَبَرَ وَحَجَّ وَأَعْتَمَرَ وَأَشْقَى لَهُ الْقَمَرُ وَبِدِينِ اللَّهِ أَمْرًا بِالْمُعْرُوفِ وَنَهَا عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أُوْدَعْتُ فِي هَذَا الْمَحَلِ السَّرِيفِ مِنْ يَوْمِنَا هَذَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ خَالِصًا مُخْلِصًا أَشَهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

6- مسجد ارقم

رفتن به این مسجد و نمازگزاردن در آن نیز پسندیده است.

7- حجون

حجون در واقع قبرستان مکه است، مکانی مقدس

ص: 264

است که بارها شاهد رفت و آمد پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِہِ وَسَلَّمَ بوده است. حجون را «جنة العلی» نیز گویند در حجون عبدالمطلوب عليه السلام جد پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِہِ وَسَلَّمَ، عبد مناف پدر جد ایشان، ابوطالب عمومی بزرگوار ایشان و همچنین خدیجه عليها السلام همسر ایشان دفن شده اند. در مورد آمنه عليها السلام مادر پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِہِ وَسَلَّمَ نیز اختلاف است بعضی مرقد ایشان را در حجون و بعضی در ابواء که منطقه ای است بین مکه و مدینه، می دانند.

ص: 265

جد اعلاى پيامبر اكرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

السلامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا السَّيِّدُ النَّبِيلُ، السَّلامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْغُصْنُ الْمُثْمِرُ مِنْ شَجَرَةِ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ الْخَلِيلِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يَا جَدَّ حَبْرِ الْوَرَى،
السلامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ الْأَئْمَاءِ الْأَصْفَيَاءِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ الْأَوَّلِيَاءِ الْأَوَّلِيَاءِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْحَرَمِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ
عَلَيْهِ السَّلَامُ، السَّلامُ عَلَيْكَ يَا صَاحِبَ بَيْتِ اللَّهِ الْعَظِيمِ، السَّلامُ عَلَيْكَ وَعَلَى آبائِكَ وَأَبْنَائِكَ الطَّاهِرِينَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

ص: 266

پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْبُطُّحَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَامَنْ نَادَاهُ هَاتِقُ الْعَيْبِ بِأَكْرَمِ نِدَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَابْنَ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ الْحَلِيلِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ الذِّيْجَانِ إِسْمَاعِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ أَهْلَكَ اللَّهُ بِدُعَائِهِ أَصْحَابَ الْفِيلِ وَجَعَلَ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفِ مَاكُولٍ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ تَضَرَّعَ فِي حَاجَاتِهِ إِلَى اللَّهِ وَتَوَسَّلَ فِي دُعَائِهِ بِنُورِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ اسْتَجَابَ اللَّهُ دُعَانَهُ وَنُودِيَ فِي

الكَعْبَةِ وَسُشَّرِ بِالْجَابَةِ فِي دُعَائِهِ وَأَسَّهُ جَدَ اللَّهُ الْفِيلَ إِكْرَامًا وَإِعْظَامًا لَهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ أَتَيَ اللَّهَ لَهُ الْمَاءَ حَتَّى شَرِبَ وَأَرْتَوَ فِي الْأَرْضِ
الْقَفْرَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَابْنَ الدَّبَّيْحِ وَابْنَ الدَّبَّيْحِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَاقِي الْحَجِيجِ وَحَافِرَ زَمْرَمَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ جَعَلَ اللَّهُ مِنْ نَسَّةٍ لِهِ سَيِّدًا
الْمُرْسَلِينَ وَخَيْرَ أَهْلِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِينَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ طَافَ حَوْلَ الْكَعْبَةِ وَجَعَلَهُ سَبْعَةَ أَشْوَاطٍ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ رَأَى فِي الْمَنَامِ
سَلْسِلَةَ النُّورِ وَعَلِمَ أَنَّهُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا شَمِيمَةَ الْحَمْدِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَأَجْدَادِكَ وَأَنْبَاتِكَ جَمِيعًا وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَ
بَرَكَاتُهُ.

عموى رسول اكرم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

السلامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْبُطْحَاءِ وَأَبْنَ رَئِيسِهَا، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ الْكَعْبَةِ بَعْدَ تَأْسِيسِهَا، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا كَافِلَ الرَّسُولِ وَنَاصِرَةِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ
يَا عَمَ الْمُصَدَّ طَفَنِي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَأَبَا الْمُرْتَضَى عَلَيْهِ السَّلَامُ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا يَيْضَنَةَ الْبَلَدِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيَّهَا الدَّاثُ عن الدِّينِ وَ
الْبَادِلُ نُقْسَهُ فِي نُصْرَةِ سَيِّدِ الْمُؤْسِلِينِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَعَلَى وَلَدِكَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

ص: 269

مادر پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ.

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الطَّاهِرُ الْمُطَهَّرُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ حَصَّهَا اللَّهُ بِأَعْلَى الشَّرَفِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ سَطَعَ مِنْ جَمِينَهَا نُورٌ سَيِّدُ الْأَنْبِيَاءُ فَأَضَاءَتْ بِهِ الْأَرْضُ وَالسَّمَاءُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ تَزَّلَّ لِأَجْلِهَا الْمَلَائِكَةُ وَضَرِبَتْ لَهَا حُجْبُ الْجَنَّةِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ تَزَّلَّ لِخَدْمَتِهَا الْحُورُ الْعَيْنُ وَسَقَيَّهَا مِنْ شَرَابِ الْجَنَّةِ وَبَشَّرَهَا بِوِلَادَةِ خَيْرِ الْأَنْبِيَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمَّ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمَّ حَبِيبِ اللَّهِ فَهَنِئَا لَكِ بِمَا أَتاكِ اللَّهُ مِنْ فَضْلٍ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ وَعَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

ص: 270

همسراً يامبر اكرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا أَمَّ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا رَوْحَةَ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا أُمَّ فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ عَلَيْهَا السَّلَامُ سَيِّدَّ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ،
السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا أَوَّلَ الْمُؤْمِنَاتِ -السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا مَنْ أَنْفَقَتْ مَالَهَا فِي نُصُرَّةِ سَيِّدِ الْأَئْمَاءِ وَنَصَرَتْهُ مَا أُسْتَطَاعَتْ وَدَافَعَتْ عَنْهُ الْأَعْدَاءَ، السَّلَامُ
عَلَيْكِ يَا مَنْ سَلَّمَ عَلَيْهَا جَبَرِيلُ وَبَلَّغَهَا السَّلَامُ مِنَ اللَّهِ الْجَلِيلِ فَهَبَيْنَا لَكِ بِمَا أَوْلَاهُ اللَّهُ مِنْ فَضْلٍ وَالسَّلَامُ عَلَيْكِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

ص: 271

حج و عمره مسائل و فروعات بسیاری دارد که اگر کسی از این مسائل آگاهی کامل نداشته باشد، چه بسا حج یا عمره‌اش ناقص یا باطل می‌شود و یا لاقل کفاره بر او لازم می‌شود بنابراین بر کسانی که به حج مشرف می‌شوند لازم است که مسائل مورد احتیاج حج را بیاموزند و یا با یک راهنمایی که با حج آشناست این سفر معنوی را دنبال کنند.

□

ص: 272

بعد از آشنایی با عمره و حج تمتع شایسته است که در اینجا یک عمل استحبابی را مذکور شویم.

عمره مفرد برای اهالی مکه و کسانی که در فاصله 78 کیلومتری مگه هستند برای یکبار در عمرشان واجب است و همچنین با نذر یا قسم نیز واجب می شود و ضمناً هر مسلمانی که میخواهد وارد شهر مکه شود باید با احرام از یکی از میقاتها عبور کند و به مکه بیاید و عمره مفرد را بجا آورد در موارد دیگر عمره مفرد در هر ماه مستحب است به ویژه در ماه رجب استحباب بیشتری دارد.

ص: 273

1- احرام

از یکی از میقاتها عمره احرام بیندید، احرام عمره مفرد مانند احرام عمره تمنع است و تنها تفاوت آن در نیت است، «برای عمره مفرد مستحبی قربة الى الله احرام می بندم».

و پس از پوشیدن دو قطعه احرام لبیک می گوید:

لَبِيْكَ اللَّهُمَّ لَبِيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبِيْكَ إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ (لَبِيْكَ) (۱).

ص: 274

1- گفتن این لبیک آخر احتیاطی است.

2- طواف

هفت دور طواف خانه خدا را انجام میدهد بدین نیت: «گردآگرد خانه خدا هفت دور برای عمره مفرده استحبابی قربة الى الله طواف می کنم».

3- نماز طواف

نzd مقام ابراهیم علیه السلام دورکعت نماز طواف عمره مفرده را به جای می آورد.

4- سعی صفا و مروه

بین صفا و مروه سعی می کند بدین نیت «بین صفا و مروه هفت دور برای عمره مفرده استحبابی قربة الى الله سعی می کنم».

ص: 275

5- تقصیر یا حلقه

برای آنکه از احرام عمره مفردہ خارج شود قربة الی اللّٰه سر خود را می تراشد (حلق) و یا قسمتی از موها یا ناخنهاخ خود را کوتاه می کند.
(قصیر)

6- طواف نساء

هفت شوط (دور) طواف به نیت طواف نساء از عمره مفردہ قربة الی اللّٰه انجام می دهد.

7- نماز طواف نساء

دورکعت نماز طواف نساء عمره مفردہ را قربة الی اللّٰه نزد مقام ابراهیم علیه السلام بجای می آورد.

این هفت عمل عمره مفردہ است، که در تمامی ماههای سال به ویژه ماه رجب و ماه مبارک رمضان

ص: 276

مستحب است از آنجا که سفر عمره و حج یک سفر عبادی است و هدف آن تربیت و تزکیه است چند دعا را در اینجا می آوریم تا زائرین و حاجیان از چشمه زلال ادعیه اهل بیت علیهم السلام سیراب گردند.

دعای کمیل

علام مجلسی رحمة الله عليه می فرماید: دعای کمیل بهترین دعاهاست، این دعا را امیر المؤمنین علیه السلام به یکی از نزدیکان و خواص خویش، کمیل بن زیاد نخعی آموزش دادند، این دعا در شباهای جمعه قرائت می شود و آثار بسیاری دارد از جمله برکت روزی بخشش گناهان، دفع شر دشمنان. اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِرَحْمَتِكَ الَّتِي وَسَعَتْ كُلًّ

ص: 277

شَيْءٍ، وَبِقُوَّتِكَ الَّتِي فَهَرَتْ بِهَا كُلُّ شَيْءٍ، وَخَضَعَ لَهَا كُلُّ شَيْءٍ، وَذَلَّ لَهَا كُلُّ شَيْءٍ وَبِجَرْوِتِكَ الَّتِي غَلَبَتْ بِهَا كُلُّ شَيْءٍ، وَبِعَزَّتِكَ الَّتِي لَا يَقُومُ لَهَا شَيْءٌ، وَبِعَظَمَتِكَ الَّتِي مَلَأْتْ كُلُّ شَيْءٍ، وَبِسُّ لَطَائِكَ الَّذِي عَلَّ كُلُّ شَيْءٍ، وَبِوَجْهِكَ الْبَاقِي بَعْدَ فَنَاءِ كُلُّ شَيْءٍ، وَبِأَسْمَائِكَ الَّتِي مَلَأْتْ أَرْكَانَ كُلِّ شَيْءٍ، وَبِعِلْمِكَ الَّذِي أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ، وَبِنُورِ وَجْهِكَ الَّذِي أَصَاءَ لَهُ كُلُّ شَيْءٍ، يَا نُورُ يَا قُدُوسُ، يَا أَوَّلَ الْأَوَّلِينَ، يَا آخِرَ الْآخِرِينَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي الدُّنْوَبَ الَّتِي تَهْتَكُ الْعَصَمَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي الدُّنْوَبَ الَّتِي تُنْزَلُ النَّقَمَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي الدُّنْوَبَ الَّتِي تُغَيِّرُ النَّعْمَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي الدُّنْوَبَ الَّتِي تَحْسِنُ الدُّعَاءَ،

ص: 278

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي الدُّنْوَبَ الَّتِي تُنْزَلُ الْبَلَاءَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ كُلَّ ذَنْبٍ أَذْنَبْتُهُ، وَكُلَّ حَطَبَةٍ أَحْطَابُهَا اللَّهُمَّ إِنِّي أَتَقَرَّبُ إِلَيْكَ، بِذِكْرِكَ وَأَسْتَشْفِعُ بِكَ إِلَى
نَفْسِكَ، وَأَسْأَلُكَ بِجُودِكَ أَنْ تُدْنِيَنِي مِنْ قُرْبِكَ، وَأَنْ تُوزِّعَنِي شُكْرَكَ، وَأَنْ تُلْهِمَنِي ذِكْرَكَ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ سُؤَالَ خاصِّ مُتَدَلِّلَ خَاسِعَ، أَنْ
تُسَامِحَنِي وَتَرْحَمَنِي، وَتَجْعَلَنِي يَقْسِمِكَ، رَاضِيًّا فَائِعاً، وَفِي جَمِيعِ الْأَحْوَالِ مُتَوَاضِعًا، اللَّهُمَّ وَأَسْأَلُكَ سُؤَالَ مَنِ اشْتَدَ فَاقْتُهُ، وَأَنْزَلَ بِكَ عِنْدَ
الشَّدَادِ حَاجَتُهُ، وَعَظِيمَ فِي عِنْدَكَ رَغْبَتُهُ، اللَّهُمَّ عَظِيمٌ سَطْلَانُكَ، وَعَلَا مَكَانُكَ، وَخَفِي مَكْرُوكَ، وَظَهَرَ أَمْرُوكَ، وَغَلَبَ فَهْرُوكَ، وَجَرَثَ قُدْرُوكَ،
وَلَا

يُمْكِنُ الفِرَارُ مِنْ حُكْمِكَ، اللَّهُمَّ لَا جُدُّ لِذَنْبِي، غَافِرًا، وَلَا لِقَبَائِحِي سَاتِرًا، وَلَا لِشَيْءٍ مِنْ عَمَلِي الْقَيِّحُ بِالْحَسَنِ مُبَدِّلًا غَيْرَكَ، لَا إِلَهَ إِلَّا
أَنْتَ، سُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ ظَلَمْتُ نَفْسِي، وَتَجَرَّأْتُ بِجَهَلِي وَسَكَنْتُ إِلَى قَدِيمِ ذِكْرِكَ لِي، وَمَنْكَ عَلَيَّ، اللَّهُمَّ مُولَايَ كَمْ مِنْ فَيْحَ سَرْتُهُ، وَ
كَمْ مِنْ فَمْدَحٌ مِنَ الْبَلَاءِ أَقْتَلَهُ، وَكَمْ مِنْ عِشَارٍ وَقَبَّتُهُ، وَكَمْ مِنْ مَكْرُوهٍ دَفَعْتُهُ، وَكَمْ مِنْ ثَنَاءً جَمِيلٍ لَسْتُ أَهْلًا لَهُ نَشَرْتُهُ، اللَّهُمَّ عَظِيمٌ بَلَانِي، وَ
أَفْرَطَ بِي سُوءُ حَالِي، وَقَصَّرَتْ بِي أَعْمَالِي، وَقَعَدَتْ بِي أَغْلَالِي، وَحَبَسَنِي عَنْ تَقْعِي بُعْدُ أَمْلِي، وَخَدَعْتِي الدُّنْيَا بِغُرُورِهَا، وَنَفْسِي بِنَائِتها، وَ
مِطَالِي يَا سَيِّدِي، فَاسْأَلْكَ

ص: 280

بِعِزَّتِكَ، أَنْ لَا يَحْجُبَ عَنْكَ دُعَائِي، سُوءُ عَمَلِي وَفَعَالِي، وَلَا تُقْضِي حُنْيِ بِخَفَىٰ مَا أَطْلَعْتَ عَلَيْهِ مِنْ سِرِّي، وَلَا تُعَاجِلْنِي بِالْعُقوَبَةِ عَلَىٰ مَا عَمِلْتُهُ فِي خَلَوَاتِي، مِنْ سُوءِ فِعْلِي وَإِسَاعَتِي وَدَوَامِ تَقْرِيبِي وَجَهَالَتِي وَكَثْرَةِ شَهَوَاتِي وَغَفْلَتِي وَكُنْ اللَّهُمَّ بِعِزَّتِكَ لَيْ فِي كُلِّ الْأَحْوَالِ رَؤُوفًا وَ عَلَيْ فِي جَمِيعِ الْأَمْوَارِ عَطُوفًا إِلَهِي وَ رَبِّي مَنْ لَيْ غَيْرُكَ أَسْأَلُكَ كَشْفَ صَرَّيِ وَ النَّظَرَ فِي أَمْرِي، إِلَهِي وَ مَوْلَايِ أَجْرِيْتَ عَلَيَّ حُكْمًا اتَّبَعْتُ فِيهِ هَوَى نَفْسِي وَ لَمْ أَحْتَرِسُ فِيهِ مِنْ تَرْبِينِ عَمْدَوِيِ، فَغَرَّنِي بِمَا أَهْوَى وَ أَسْتَعِدُهُ عَلَىٰ ذَلِكَ الْقَضَاءِ فَتَجَاهَرْتُ بِمَا جَرَى عَلَيَّ مِنْ ذَلِكَ بَعْضَ حُدُودِكَ، وَ خَالَفْتُ بَعْضَ

أَوْامِرِكَ، فَلَكَ الْحَمْدُ عَلَيَّ فِي جَمِيعِ ذَلِكَ وَلَا حُجَّةَ لِي فِي مَاجْرِي عَلَيَّ فِيهِ قَضَاؤُكَ، وَالْزَّمَنِي حُكْمُكَ وَبَلَوْكَ وَقَدْ أَتَيْتُكَ، يَا إِلَهِي بَعْدَ تَقْصِيهِ يَرِي وَإِسْرَافِي عَلَى نَقْسِي مُعْتَدِرًا نَادِمًا مُنْكَسِرًا مُسْتَقِيلًا، مُسْتَغْفِرًا مُنِيبًا مُقِرًّا مُذْعِنًا مُعْتَرِفًا لِأَجْدُ مَفْرًا مِمَّا كَانَ مِنِّي، وَلَا مَفْرَعًا أَتَوْجَهُ إِلَيْهِ فِي أَمْرِي غَيْرِ قَبُولِكَ عُذْرِي، وَإِدْخَالِكَ إِيَّايَ فِي سَعَةِ رَحْمَتِكَ اللَّهُمَّ فَاقْبِلْ عُذْرِي، وَأَرْحَمْ شِدَّةَ ضَرِّي، وَفُكَّنِي مِنْ شَدَّ وَثَاقِي يَارَبِّ أَرْحَمْ ضَعْفَ بَدَنِي، وَرِفَّةَ حِلْدِي، وَدِقَّةَ عَظْمِي يَا مَنْ يَدَا خَلْقِي وَذَكْرِي، وَتَرْبِيَتِي وَبِرِّي وَتَعْذِيَتِي، هَبْنِي لَا تَبْدِئَ كَرْمَكَ وَسَالِفِ بِرَّكَ بِي، يَا إِلَهِي وَسَيِّدِي وَرَبِّي،

ص: 282

أَتْرَاكَ مُعَذِّبِي بِنارِكَ بَعْدَ تَوْحِيدِكَ، وَبَعْدَ مَا انْطَوَى عَلَيْهِ قَلْبِي مِنْ مَعْرِفَتِكَ، وَلَهُجَّ بِهِ لِساني مِنْ ذَكْرِكَ وَاعْتَنَدَهُ صَدِيرِي مِنْ حُبِّكَ، وَبَعْدَ
صِدْقِي اعْتِرافي وَدُعائِي خَاصِي هَذِهِ لِرُبُوبِيَّتِكَ، هَيْهَاتِ، أَنْتَ أَكْرَمُ مِنْ أَنْ تُضَيِّعَ مَنْ رَسِيَّتُهُ، أَوْ تُبْعِدَ مَنْ أَدْنَيَتُهُ، أَوْ تُشَرِّدَ مَنْ أَوْيَنَهُ أَوْ تُسَلِّمَ إِلَى الْبَلَاءِ
مَنْ كَفَيْتَهُ وَرَحِمْتَهُ وَلَيْتَ شِعْرِي يَا سَادِي وَإِلَهِي وَمَوْلَايَ أَتُسَلِّطُ النَّارَ عَلَى وُجُوهِ خَرَّتْ لِعَظَمَتِكَ سَاجِدَةً وَعَلَى السُّنْنِ نَطَقْتُ بِتَوْحِيدِكَ
صَادِقَةً وَبِشَكْرِكَ مَادِحَةً وَعَلَى قُلُوبِ اعْتَرَفْتُ بِإِلَهِيَّتِكَ مُحَقَّقَةً، وَعَلَى ضَائِرَ حَوَّتْ مِنَ الْعِلْمِ بِكَ حَتَّى صَارَتْ خَاسِعَةً، وَعَلَى جَوَارِحِ سَعَثْ

إِلَيْ

ص: 283

أَوْطَانٍ تَعْبُدُكَ طَائِعًا، وَأَشَارَتْ بِاسْمَةِ تِغْفَارِكَ مُدْعِنَةً، مَا هَكَذَا الظُّنُبُوكَ، وَلَا أَخْبِرْنَا بِقَضَى مِلَكَ عَنْكَ يَا كَرِيمُ، يَارَبِّ وَأَنْتَ تَعْلَمُ ضَعْفِي عَنْ قَلْبِي
مِنْ بَلَاءِ الدُّنْيَا وَعُقُوبَاتِهَا وَمَا يَجْرِي فِيهَا مِنَ الْمَكَارِيَةِ عَلَى أَهْلِهَا، عَلَى أَنَّ ذَلِكَ بَلَاءٌ وَمَكْرُوهٌ قَلِيلٌ مَكْثُونٌ، يَسِيرٌ بِقَاعُهُ، قَصِيرٌ مُمْدُودٌ فَكَيْفَيَ
احْتِمَالِي لِبَلَاءِ الْآخِرَةِ وَجَلَيلِ وَقْعَةِ الْمَكَارِيَةِ فِيهَا، وَهُوَ بَلَاءٌ تَطُولُ مُمْدُودُهُ، وَيَدُومُ مَقَامُهُ، وَلَا يُحَفَّفُ عَنْ أَهْلِهِ، لَأَنَّهُ لَا يَكُونُ إِلَّا عَنْ غَصَّبِكَ وَ
إِنْتَقَامِكَ وَسَخَطِكَ، وَهَذَا مَا لَا تَقُومُ لَهُ السَّاَواَتُ وَالْأَرْضُ، يَا سَيِّدِي، فَكَيْفَ لِي وَأَنَا عَبْدُكَ الْمُصْعِفُ الدَّلِيلُ الْحَقِيرُ، الْمُسْكِنُ الْمُسْتَكِينُ،

يَا إِلَهِي، وَرَبِّي وَسَادِي وَمَوْلَايَ، لَأُنِّي الْأُمُورُ إِلَيْكَ أَشْكُو، وَلِمَا مِنْهَا أَضْرَجْ وَأَيْكَي لِلْأَيْمِ العَذَابِ وَشِدَّتِهِ أَمْ لِطُولِ الْبَلَاءِ وَمُدَّتِهِ، فَلَئِنْ
صَيَّرْتَنِي لِلْعُقُوبَاتِ مَعَ أَعْدَائِكَ، وَجَمَعْتَ بَيْنِي وَبَيْنَ أَهْلِ بَلَائِكَ، وَفَرَقْتَ بَيْنِي وَبَيْنَ أَحِبَائِكَ وَأَوْلَيَائِكَ، فَهَبْنِي يَا إِلَهِي وَسَادِي وَمَوْلَايَ وَ
رَبِّي، صَبَرْتُ عَلَى عَذَابِكَ، فَكَيْفَ أَصْبِرُ عَلَى فِرَاقِكَ، وَهَبْنِي، صَبَرْتُ عَلَى حَرَّ نَارِكَ، فَكَيْفَ أَصْبِرُ عَنِ النَّظَرِ إِلَى كَرَامَاتِكَ، أَمْ كَيْفَ أَسْكُنُ فِي
النَّارِ، وَرَجَانِي عَفْوُكَ، فَعِزَّتِكَ يَا سَادِي وَمَوْلَايَ، أَقْسِمُ صَادِقًا لَيْنُ تَرْكُتِي نَاطِقًا، لِأَضْبَجَنِ إِلَيْكَ بَيْنَ أَهْلِهَا ضَحِيجَ الْأَمْلِينَ، وَلِأَصْرُخَ إِلَيْكَ
صُرَاحَ

ص: 285

الْمُسْتَصْدِرِ رَحْيَنَ، وَلَا بِكَيْنَ عَلَيْكَ بُكَاءُ الْفَاقِدِينَ، وَلَا نَادِيْنَكَ أَيْنَ كُنْتُ يَا وَلَيِّ الْمُؤْمِنِينَ، يَا غَايَةَ آمَالِ الْعَارِفِينَ، يَا عَيْشَ الْمُسْتَغْشِيَّينَ، يَا حَبِيبَ
قُلُوبِ الصَّادِقِينَ، وَيَا إِلَهَ الْعَالَمِينَ، أَفْتَرَكَ سَبَّ بَحَانَكَ يَا إِلَهِي وَبِحَمْدِكَ، تَسْمَعُ فِيهَا صَوْتَ عَبْدٍ مُسْلِمٍ سُجِنَ فِيهَا بِمُخَالَفَتِهِ، وَذاقَ طَعْمَ عَذَابِهَا
بِمَعْصِيَّتِهِ، وَحُسِنَ بَيْنَ أَطْبَاقِهَا بِجُرْمِهِ وَجَرِيرَتِهِ، وَهُوَ يَضْرِبُ إِلَيْكَ صَدَّحِيجَ مُؤَمِّلَ لِرَحْمَتِكَ، وَيَنادِيكَ بِلِسَانِ أَهْلِ تَوْحِيدِكَ، وَيَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ
بِرُبُوبِيَّتِكَ، يَا مَوْلَايِ فَكَيْفَ يَبْقَى فِي الْعَذَابِ وَهُوَ يَرْجُو مَا سَأَلَفَ مِنْ حِلْمِكَ، أَمْ كَيْفَ تُؤْلِمُ النَّارَ وَهُوَ يَأْمُلُ فَصَدَّهُ لَكَ وَرَحْمَتَكَ، أَمْ كَيْفَ
يُحْرِقُهُ لِهِبِّهَا وَ

أَنْتَ تَسْهِيْلُ صَوْتَهُ وَ تَرَى مَكَانَهُ، أَمْ كَيْفَ يَشَّهِيْدُ تَمِيلُ عَلَيْهِ زَفِيرُهَا وَ أَنْتَ تَعْلَمُ ضَهْرَهُ، أَمْ كَيْفَ يَتَقَلَّلُ بَيْنَ أَطْبَاقِهَا وَ أَنْتَ تَعْلَمُ صِدْرَهُ، أَمْ كَيْفَ تَرْجُرُهُ زَبَانِيْتَهَا وَ هُوَ يُنَادِيْكَ يَا رَبَّهُ، أَمْ كَيْفَ يَرْجُو فَضْلَهُ لِكَ فِي عِنْقِهِ مِنْهَا فَتَرْكُهُ فِيهَا هَيْهَاتَ، مَا ذَلِكَ الظُّلُمُ لِكَ، وَ لَا الْمَعْرُوفُ مِنْ فَضْلِهِ لِكَ، وَ لَا مُشْبِهُ لِمَا عَامَلْتَ بِهِ الْمُوَحَّدِينَ مِنْ بِرِّكَ وَ إِحْسَانِكَ فِي الْيَقِينِ أَقْطَعْ لَوْلَا مَا حَكَمْتَ بِهِ مِنْ تَعْذِيْبٍ جَاهِدِيَّكَ، وَ قَضَيْتَ بِهِ مِنْ إِخْلَادٍ مُعَانِدِيَّكَ لَجَعَلْتَ النَّارَ كُلَّهَا بَرَدًا وَ سَلَامًا، وَ مَا كَانَ لِأَحَدٍ فِيهَا مَقْرَأً وَ لَا مُقَامًا لِكِتَابٍ نَقَدَسْتَ أَسْمَاؤُكَ، أَقْسَطَ مُمْتَأْنِيْتَ أَنْ تَمَلَّأَهَا مِنَ الْكَافِرِيْنَ، مِنَ الْجِنَّةِ وَ النَّاسِ أَجْمَعِيْنَ، وَ أَنْ تُخَلِّدَ

فِيهَا الْمُعَانِدِينَ وَأَنْتَ جَلَّ شَأْوُكَ قُلْتَ مُبَدِّيًّا وَتَطَوَّلْتَ بِالْإِنْعَامِ مُتَكَرِّمًا، أَفَمْنَ كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا لَا يَسِّرْ تَوْنَ إِلَهِي وَسَيِّدِي فَأَسْأَلُكَ
بِالْقُدْرَةِ الَّتِي قَدَرْتَهَا، وَبِالْقَضِيَّةِ الَّتِي حَتَّمْتَهَا وَحَكَمْتَهَا، وَغَلَبْتَ مَنْ عَلَيْهِ أَجْرَيْتَهَا، أَنْ تَهَبْ لِي فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ، وَفِي هَذِهِ السَّاعَةِ، كُلَّ جُرمٍ
أَجْرَمْتُهُ، وَكُلَّ ذَنْبٍ أَذْنَبْتُهُ، وَكُلَّ قَبِيحٍ أَسْرَرْتُهُ، وَكُلَّ جَهَنَّمَ عَمِلْتُهُ، كَتَمْتُهُ أَوْ أَعْلَمْتُهُ، أَخْفَيْتُهُ أَوْ أَظْهَرْتُهُ، وَكُلَّ سَيِّئَةٍ أَمْرَتَ بِإِثْبَاتِهَا الْكِرَامُ
الْكَاتِبِينَ، الَّذِينَ وَكَلْتُهُمْ بِحِفْظِ مَا يَكُونُ مِنِّي، وَجَعَلْتُهُمْ شُهُودًا عَلَيَّ مَعَ جَوَارِحِي، وَكُنْتَ أَنْتَ الرَّقِيبُ عَلَيَّ مِنْ وَرَائِهِمْ، وَالشَّاهِدُ لِمَا خَفِيَ
عَنْهُمْ،

وَبِرَحْمَتِكَ أَخْفَيْتُهُ، وَبِفَضْلِكَ سَرَّتُهُ، وَأَنْ تُؤْفِرَ حَظِّي مِنْ كُلِّ حَيْثُ أَنْزَلْتُهُ، أَوْ إِحْسَانِ فَضْلَتِهِ، أَوْ رِزْقِ بَسْطَتِهِ أَوْ ذَنْبِ تَغْفِرُهُ، أَوْ خَطَا
تَسْتُرُهُ، يَارَبِّ يَارَبِّ يَا إِلَهِي وَسَيِّدِي وَمَوْلَايَ وَمَالِكَ رِقَّي، يَا مَنْ يَدِيهِ ناصِيَّتِي، يَا عَلِيَّاً بِصُرَّيِّ وَمَسْكَنَتِي، يَا حَسِيرًا بِفَقْرِي وَفَاقَتِي، يَا
رَبِّ يَا رَبِّ يَا رَبِّ أَسْأَلُكَ بِحَقِّكَ وَقُدْسِكَ وَأَعْظَمَ صِفَاتِكَ وَأَسْمَائِكَ، أَنْ تَجْعَلَ أَوْقَاتِي مِنَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ بِذِكْرِكَ مَعْمُورَةً، وَبِخَدْمَتِكَ
مَوْصُولَةً، وَأَعْمَالِي عِنْدَكَ مَقْبُولَةً، حَتَّى تَكُونَ أَعْمَالِي وَأَوْرَادِي كُلُّهَا وَرِدًا وَاحِدًا، وَحَالِي فِي خَدْمَتِكَ سَرْمَدًا، يَا سَيِّدي، يَا مَنْ عَلَيْهِ مُعَوَّلي،

يَا مَنْ إِلَيْهِ شَكُوتُ أَحْوَالِي، يَا رَبِّ يَا رَبِّ قَوِّ عَلَى خَدْمَتِكَ جَوَارِحِي، وَأَشْدُدْ عَلَى الْعَزِيمَةِ جَوَانِحِي، وَهَبْ لِي الْجِدَّ فِي خَشْيَتِكَ، وَالدَّوَامِ فِي الْإِنْصَالِ بِخَدْمَتِكَ، حَتَّى أَسْرَحَ إِلَيْكَ فِي مَيَادِينِ السَّابِقِينَ، وَأَسْرَعَ إِلَيْكَ فِي الْبَارِزِينَ، وَأَشَتَّاقَ إِلَى قُرْبِكَ فِي الْمُشْتَاقِينَ، وَأَدْنُوْ
مِنْكَ ذُنُوبَ الْمُخْلِصِينَ، وَأَخَافُكَ، مَخَافَةَ الْمُوقِنِينَ، وَأَجْتَمَعَ فِي جِوارِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ اللَّهُمَّ وَمَنْ أَرَادَنِي بِسُوءٍ فَأَرْدُهُ، وَمَنْ كَادَنِي فَكِيدُهُ، وَ
أَجْعَلْنِي مِنْ أَحْسَنِ عَبِيدِكَ نَصِيبًا عَنْدَكَ، وَأَفْرَيْهِمْ مَنْزَلَةً مِنْكَ، وَأَخَصَّهُمْ زُلْفَةً لَدَيْكَ، فَإِنَّهُ لَا يُنَالُ ذَلِكَ إِلَّا بِفَضْلِكَ، وَجُدْ لِي بِجُودِكَ، وَاعْطَ
عَلَيَّ بِمَجْدِكَ، وَاحْفَظْنِي بِرَحْمَتِكَ

ص: 290

وَاجْعَلْ لِسَةَ مَانِيٍ بِذِكْرِكَ لَهَجَّاً، وَقَلْبِي بِحُسْنِ إِجَابَتِكَ، وَأَقْلَنِي عَشْرَتِي، وَأَغْفِرْ رَأْتِي، فَإِنَّكَ قَصَّهَ يُتَّ عَلَى عِبَادِكَ
بِعِبَادَتِكَ وَأَمْرَتُهُمْ بِدُعَائِكَ وَصَدَ حِمْتَ لَهُمُ الْإِجَابَةَ، فَإِلَيْكَ يَارَبِّ نَصَّبْ بُتْ وَجْهِي، وَإِلَيْكَ يَارَبِّ مَدْدُثْ يَدِي، فَعِزَّتِكَ اسْتَحِبْ لَيِ دُعَائِي وَ
بِلَّغْنِي مُنَايَ، وَلَا تَنْقِطْ مِنْ فَضْلِكَ رَجَانِي، وَأَكْفَنِي شَرَّ الْجِنِّ وَالْأَسِّ مِنْ أَعْدَانِي، يَاسِرِي الرِّضا، إِغْفِرْ لِمَنْ لَا يَمْلِكُ إِلَّا الدُّعَاءَ، فَإِنَّكَ فَعَالْ لِمَا
تَشَاءُ، يَا مَنِ اسْمُهُ دَوَاءُ، وَذِكْرُهُ شَفَاءُ، وَطَاعَتْهُ غِنَيَّ، إِرْحَمْ مَنْ رَأْسُ مَالِهِ الرَّجَاءُ، وَسَلَاحَهُ الْبُكَاءُ، يَا سَابِعَ النَّعَمِ، يَادِفِعَ النَّقَمِ، يَأْنُورَ
الْمُسْتَوْحِشِينَ فِي الظُّلْمِ،

ص: 291

يَا عَالَمًا لَا يُعْلَمُ، صَلَّى اللَّهُ عَلَى مَحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَفْعَلْ بِي مَا أَنْتَ أَهْلُهُ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَالْأَئْمَةِ الْمَيَامِينَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ مِنْ آلِهِ، وَسَلَّمَ تَسْلِيمًا كَثِيرًا.

دعای صباح

دعایی است پر ارزش واز امیرالمؤمنین علیه السلام نقل شده است، قرائت آن بعد از نماز صبح مستحب است.

اللَّهُمَّ يَا مَنْ دَعَ لِسَمَانَ الصَّبَاحَ بِنُطْقِ تَبَلِّجِهِ وَسَرَّحَ قِطَعَ الظَّلِيلِ الْمُظْلِمِ بِغَيَاهِبِ تَلْجُلِجِهِ، وَأَنْقَنَ صَنْعَ الْفَدَّالِكَ الدَّوَارِ فِي مَقَادِيرِ تَبَرُّجِهِ، وَشَعْشَعَ ضِيَاءَ الشَّمْسِ بِنُورِ تَاجِجِهِ، يَامِنَ دَلَّ عَلَى ذَاتِهِ بِذَاتِهِ، وَتَنَزَّهَ عَنْ مُجَاسَسَةِ مَخْلُوقَاتِهِ، وَجَلَّ عَنْ

مُلائمةٌ كَيْفِيَّاتِهِ، يَا مَنْ قَرُبَ مِنْ حَكَمَاتِ الظُّنُونِ، وَبَعْدَ عَنْ لَحَظَاتِ الْعُيُونِ، وَعَلِمَ، بِمَا كَانَ قَبْلَ أَنْ يَكُونَ، يَا مَنْ أَرْقَدَنِي فِي مِهَادِ أَمْنِهِ وَأَمَانِهِ، وَأَيْقَظَنِي إِلَى مَا مَنَحَنِي بِهِ مِنْ مِنَّهِ وَإِحْسَانِهِ، وَكَفَ أَكْفَ السُّوءِ عَنِّي بِيَمِدِهِ وَسُلْطَانِهِ، صَلَّى اللَّهُمَّ عَلَى الدَّلِيلِ إِلَيْكَ فِي اللَّيلِ الْأَلْيَلِ، وَالْمَاسِكِ مِنْ أَسْمَابِكَ بِحَبْلِ الشَّرَفِ الْأَطْوَلِ، وَالنَّاصِعِ الْحَسَبِ فِي ذِرْوَةِ الْكَاهِلِ الْأَعْبَلِ وَالثَّابِتِ الْقَدِيمِ عَلَى زَحَالِيفِهَا فِي الرَّمَنِ الْأَوَّلِ، وَعَلَى آلِهِ الْأَخْيَارِ الْمُصَدَّ طَفَينِ الْأَئْرَارِ، وَافْتَحْ اللَّهُمَّ لَنَا مَصَارِيعَ الصَّبَاحِ بِمَفَاتِيحِ الرَّحْمَةِ وَالْفَلَاحِ، وَأَلْبِسْنِي اللَّهُمَّ مِنْ أَفْضَلِ خَلْعِ الْهَدَائِيَّةِ وَالصَّلَاحِ، وَأَغْرِسْ اللَّهُمَّ

ص: 293

بِعَظَمَتِكَ فِي شَرِّبِ جَنَانِي يَنَايِعَ الْخُشُوعِ، وَأَجْرِ اللَّهُمَّ لِهَيْتَكَ مِنْ آمَانِي رَفَرَاتِ الدُّمُوعِ، وَأَدِبِ اللَّهُمَّ نَزَقَ الْخُرُقِ مِنِّي بِأَزْمَةِ الْقُنُوعِ، إِلَهِي إِنْ
لَمْ تَبْتَدِئْنِي الرَّحْمَةُ مِنْكَ بِحُسْنِ التَّوْفِيقِ، فَمَنِ السَّالِكُ بِي إِلَيْكَ فِي وَاضِحِ الطَّرِيقِ، وَإِنْ أَسْلَمْتَنِي أَنَّكَ لِقَائِدُ الْأَمْلَ وَالْمُنْنِي، فَمَنِ الْمُتَّمِيلُ
عَثَرَاتِي مِنْ كَبَوَاتِ الْهَوَى، وَإِنْ خَذَلَنِي نَصْرُكَ عِنْدَ مُحَارَبَةِ النَّفْسِ وَالشَّيْطَانِ، فَقَدْ وَكَلَنِي خِذْلَانَكَ إِلَى حِيْثُ النَّصَبِ وَالْحِرْمَانِ، إِلَهِي أَتَرَانِي
مَا أَتَيْتَكَ إِلَّا - مِنْ حِيْثُ الْأَمَالِ، أَمْ عَلِقْتُ بِأَطْرَافِ حِبَالِكَ، إِلَاحِينَ بِاعْدَتْنِي ذُنُوبِي عَنْ دَارِ الْوِصَالِ، فَبِسْسَ المَطَّيَّةُ الَّتِي امْتَنَّتْ نَفْسِي مِنْ
هَوَاهَا، فَوَاهَا لَهَا لِمَا سَوَّلْتُ

لَهَا ظُنُونُهَا وَمُنَاهَا، وَتَبَّأَ لَهَا لِجُرْأَتِهَا عَلَى سَيِّدِهَا وَمَوْلَاهَا، إِلَهِي قَرْعُتْ بَابَ رَحْمَتِكَ يَيَّدِ رَجَائِي وَهَرَبْتُ إِلَيْكَ لاجِنًاً مِنْ فَرْطِ أَهْوَائِي، وَعَلَقْتُ بِأَطْرَافِ حِبَالِكَ أَنَامِلَ وَلَائِي، فَاصَّفَحَ اللَّهُمَّ عَمَّا كُنْتُ أَجْرَمْتُهُ مِنْ زَلَّي وَخَطَائِي، وَأَقْلَنِي مِنْ صَرْعَةِ رِدَائِي، فَإِنَّكَ سَيِّدِي وَمَوْلَايَ وَمُعْتَمِدِي وَرَجَائِي، وَأَنْتَ غَايَةُ مَطْلُوبِي وَمُنَايَ، فِي مُنْقَلَّي وَمُشَوَّايَ، إِلَهِي كَيْفَ تَرُدُّ مُسْكِنَنَا التَّجَانِ إِلَيْكَ، مِنَ الدُّنُوبِ هَارِبًا، أَمْ كَيْفَ تُخَيِّبُ مُسْتَرِّشَيْدَاءَ، فَصَادَ إِلَى جَنَانِكَ سَاعِيًّا أَمْ كَيْفَ تَرُدُّ ظَمَّةَ آنَ وَرَدَ إِلَى حِيَاضُكَ مُتَرَعَّثَةً فِي ضَنْكِ الْمُحُولِ، وَبَابُكَ مَفْتُوحٌ لِلْطَّلَبِ وَالْوُغْولِ،

ص: 295

وَأَنْتَ غَايَةُ الْمَسْؤُلِ، وَنِهَايَةُ اللَّهِ أَمْوَالِ، إِلَهِي هَذِهِ أَزِمَّةُ نُفُسِّي عَقْلُهَا بِعِقَالٍ مَشِّيتِكَ، وَهِذِهِ أَعْبَاءُ ذُنُوبِي، دَرَأْتَهَا بِعَفْوِكَ وَرَحْمَتِكَ، وَهَذِهِ أَهْوَائِي الْمُضِيَّ لَمَّا، وَكَلْتُهَا إِلَى جَنَابِ لُطْفِكَ وَرَأْفَاتِكَ، فَاجْعَلِ اللَّهُمَّ صَدَّبَاحِي هَذَا نَازِلًا عَلَيِّ بِضَيْءِ يَاءِ الْهُدَى، وَبِالسَّلَامَةِ فِي الدِّينِ وَالدُّنْيَا، وَمَسَانِي جَنَّةً مِنْ كَيْدِ الْعَدُى، وَوَقَايَةً مِنْ مُرِدِيَاتِ الْهَوَى، إِنَّكَ قَادِرٌ عَلَى مَا تَشَاءُ، تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ، وَتَنْزَعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ، وَتُعَزِّزُ مَنْ تَشَاءُ وَتُذَلِّلُ مَنْ تَشَاءُ، يَبْدِكَ الْخَيْرُ، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، تُولِّجُ اللَّيلَ فِي النَّهَارِ وَتُولِّجُ النَّهَارِ فِي اللَّيلِ، وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ، وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرْزُقُ

ص: 296

مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ مَنْ ذَا يَعْرِفُ قَدْرَكَ، فَلَا يَخَافُكَ وَمَنْ ذَا يَعْلَمُ مَا أَنْتَ فَلَا يَهْبِطَكَ، أَفَقْتَ يُقْدِرُ تَكَفِيرَ الْفِرَقَ، وَفَأَقْتَلَتِ بِلُطْفِكَ الْفَلَقَ، وَأَنْزَتِ بِكَرَمِكَ دِيَاجِيَ الْعَسَقِ، وَأَنْهَرْتَ الْمِيَاهَ مِنَ الصُّمَ الصَّهْ يَا خِيدِ، عَذْبًا وَأَجَاجًا، وَأَنْزَلْتَ مِنَ الْمُعَصِّي رَاتِ مَاءً ثَجَاجًا وَجَعَلْتَ الشَّهَ مَسَّ وَالْقَمَرَ لِلْبَرِيَّةِ سِرَاجًا وَهَاجَا، مِنْ غَيْرِ أَنْ تُمَارِسَ فِيمَا ابْتَدَأْتِ بِهِ لُغُوبًا وَلَا عِلاجًا، فَيَا مَنْ تَوَحَّدَ بِالْعِزِّ وَالْبَقَاءِ، وَقَهَرَ عِبَادَةَ الْمَوْتِ وَالْفَنَاءِ، صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الْأَنْبِيَاءِ، وَاسْتَحْبِبْ دُعَائِي، وَحَقْقُ بِقَضَيْكَ أَمْلَى وَرَجَائِي، يَا خَيْرَ مَنْ دُعِيَ لِكَشْفِ

الصَّرِّ، وَالْمَأْوَلِ لِكُلِّ عُسْرٍ وَيُسْرٍ، بِكَ أَنْزَلْتُ حَاجَتِي فَلَا تَرْدَنِي مِنْ سَبَّابِي مَوَاهِبِكَ، خَائِنًا، يَا كَرِيمُ يَا كَرِيمُ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، وَصَلَى اللَّهُ عَلَى خَيْرِ خَلْقِهِ مُحَمَّدٌ صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَآلِهِ أَجَمَعِينَ.

سپس به سجده برويد و بگويند:

إِلَهِي قَلْبِي مَحْجُوبُ، وَنَفْسِي مَعْيُوبُ، وَعَقْلِي مَغْلُوبُ، وَهَوَائِي غَالِبُ، وَمَعْصِيَّتِي كَثِيرٌ، وَلِسَانِي مُقْرِنٌ بِالذُّنُوبِ، فَكَيْفَ حِيلَتِي، يَا سَتَارَ الْعُيُوبِ، وَيَا عَلَامَ الْغُيُوبِ، وَيَا كَافِشَ الْكُرُوبِ، إِغْفِرْ ذُنُوبِي كُلَّها، بِحُرْمَةِ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، يَا غَفَارًا يَا غَفَارًا يَا غَفَارًا، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

ص: 298

دعای روز یکشنبه

بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا أَرْجُو إِلَّا فَضَّلَّهُ وَلَا أَحَدَّهُ إِلَّا عَدْلَهُ وَلَا أَعْتَمَدُ إِلَّا قَرْلَهُ وَلَا أَمْسِكُ إِلَّا بِحَبْلِهِ يَا ذَا الْعَفْوِ وَالرَّضْوَانِ مِنَ الظَّلَمِ وَالْعَدْوَانِ وَمِنْ غَيْرِ الرَّمَادِنِ وَتَوَاتِرِ الْأَحْزَانِ وَطَوَارِقِ الْحَمَدَانِ وَمِنْ اتْقِضَاءِ الْمُدَّةِ قَبْلَ التَّاهِبِ وَالْعَمَدَةِ وَإِيَّاكَ أَسْتَرْشِدُ لِمَا فِيهِ الصَّلَاحُ وَالْأَصْلُ مَلَحُ وَبِكَ أَسْتَعِنُ فِيمَا يَقْتَرِنُ بِهِ النَّجَاحُ وَالْأَنْجَاحُ وَإِيَّاكَ أَرْغَبُ فِي لِياسِ الْعَافِيَةِ وَتَامِها وَشُمُولِ السَّلَامَةِ وَدَوَامِها وَأَعُوذُ بِكَ يَارَبِّ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَأَحْتَرُ بُسْلَطَانِكَ مِنْ جَوْرِ

ص: 299

اللَّهُ لَا طِينٌ فَتَقَبَّلْ مَا كَانَ مِنْ صَلَوْتِي وَصَوْمِي وَاجْعَلْ غَدِي وَمَا بَعْدَهُ أَفْضَلَ مِنْ سَاعَتِي وَيَوْمِي وَأَعِزَّنِي فِي عَشِيرَتِي وَقَوْمِي وَاحْفَظْنِي فِي يَقْطَنِي وَنَوْمِي فَمَا نَتَ اللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَبْرُءُ إِلَيْكَ فِي يَوْمِي هَذَا وَمَا بَعْدَهُ مِنَ الْأَحَادِيدِ مِنَ الشِّرْكِ وَالْأَلْحَادِ وَأَخْلَصُ لَكَ دُعائِي تَعَرُضاً لِلإِجَابَةِ وَأَقِيمُ عَلَى طَاعَتِكَ رَجاءً لِلِّإِثْبَاتِ فَصَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ خَيْرُ خَلْقِكَ الدَّاعِي إِلَى حَقِّكَ وَأَعِزَّنِي بِعِزَّكَ الَّذِي لَا يُضَامُ وَاحْفَظْنِي بِعَيْنِكَ الَّتِي لَا تَنَامُ وَاخْتِمُ بِالْأَنْقِطَاعِ إِلَيْكَ أَمْرِي وَبِالْمَغْفِرَةِ عُمْرِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يُشَهِّدْ أَحَدًا حِينَ فَطَرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا تَحْدَدْ مُعِيناً حِينَ بَرَأَ النَّسَاءَ مَا تَلَمِّذُوكُنْتُ مُشارِكًا فِي الْأَلْهَى وَلَمْ يُظَاهِرْ فِي
الْوَحْدَانِيَّةِ كَلِّ الْأَلْسُونِ عَنْ غَايَةِ صِفَتِهِ وَالْعُقُولُ عَنْ كُنْهِ مَعْرِفَتِهِ وَتَوَاضَّهَ عَتِ الْجَبَابِرَةِ لِهَبَبَتِهِ وَعَنَتِ الْوُجُوهُ لِخَشِبَتِهِ وَانْقَادَ كُلُّ عَظِيمٍ لِعَظَمَتِهِ
فَلَكَ الْحَمْدُ مُتَوَاتِرًا مُتَّسِيْقًا وَمُتَوَالِيًا مُسْتَوَسِيْقًا وَصَدَ لَوَاتُهُ عَلَى رَسُولِهِ أَبَدًا وَسَدَ لَامَةً دَائِمًا سَرْمَدًا اللَّهُمَّ اجْعَلْ أَوَّلَ يَوْمِي هَذَا صَالِحًا وَأَوْسَطُهُ
فَلَاحًا وَآخِرُهُ نَجَاحًا وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ يَوْمٍ أَوْلُهُ فَرَحٌ وَأَوْسَطُهُ جَزَعٌ وَآخِرُهُ وَجْعٌ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَغْفِرُكَ

ص: 301

لِكُلِّ ذَدْرِ ذَدْرَتُهُ وَ كُلِّ وَعْدِ وَعْدَتُهُ وَ كُلِّ عَهْدِ عَاهَدَتُهُ ثُمَّ لَمْ أَفِ بِهِ وَأَسَّهُ مَلَكَ فِي مَظَالِيمِ عِبَادِكَ عِنْدِي فَأَيْمَا عَبْدٍ مِنْ عَيْدِكَ أَوْ أَمَةٍ مِنْ إِمَائِكَ
كَانَتْ لَهُ قِبَلِي مَظْلِمَةٌ ظَلَمْتُهَا إِيَّاهُ فِي نَفْسِهِ أَوْ فِي عِرْضِهِ أَوْ فِي مَالِهِ وَ ولَدِهِ أَوْ غَيْبَةِ اغْبَتُهُ بِهَا أَوْ تَحَامَلُ عَلَيْهِ بِمِيلٍ أَوْ هَوَىً أَوْ أَنْفَةً أَوْ
حَمِيَّةً أَوْ رِيَاءً أَوْ عَصَبَيَّةً غَابَ كَانَ أَوْ شَاهِدًا وَ حَيَا كَانَ أَوْ مَيِّتًا فَقَصَّرَتْ يَدِي وَ ضَاقَ وُسْعِيَ عَنْ رَدَّهَا إِلَيْهِ وَ التَّحَلُّ مِنْهُ فَاسْأَلْكَ يَا مَنْ يَمْلِكُ
الْحَاجَاتِ وَ هِيَ مُسْتَحِيَّةٌ لَمَسْتَحِيَّهِ وَ مُسْرِعَةٌ إِلَى إِرَادَتِهِ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تُرضِيَهُ عَنِّي بِمَا شِئْتَ، وَ تَهَبَ لِي مِنْ عِنْدِكَ

رَحْمَةً إِنَّهُ لَا تَنْقُصُكَ الْمَغْفِرَةُ وَلَا تَنْصُرُكَ الْمَوْهِبَةُ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ اللَّهُمَّ أَلْزِنِي فِي كُلِّ يَوْمٍ أَشْتَى نِعْمَتِي مِنْكَ ثَنْتَيْنِ سَعَادَةً فِي أَوْلِهِ بِطَاعَتِكَ وَ نِعْمَةً آخِرِهِ بِمَغْفِرَتِكَ يَا مَنْ هُوَ إِلَهٌ وَ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ سِوَاهُ.

دعای روز سه شنبه

الْحَمْدُ لِلَّهِ وَالْحَمْدُ حَقُّهُ كَمَا يَسَّرَ تَحْقِيقُهُ حَمْدًا كَثِيرًا وَأَعُوذُ بِهِ مِنْ شَرِّ النَّفْسِ إِنَّ النَّفْسَ لَآمَارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي وَأَعُوذُ بِهِ مِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ الَّذِي يَزِيدُنِي ذَنْبًا إِلَى ذَنْبٍ وَأَحْتَرُ بِهِ مِنْ كُلِّ جَبَّارٍ فَاجِرٍ وَعَمْدُ قَاهِرٍ اللَّهُمَّ أَجْعَلْنِي مِنْ جُنَاحِكَ فَإِنَّ جُنَاحَكَ هُمُ الْغَالِبُونَ وَاجْعَلْنِي مِنْ

ص: 303

حِزْبِكَ فَإِنَّ حِزْبَكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ وَاجْعَلْنِي مِنْ أُولَائِكَ فَإِنَّ أُولَائِكَ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْرَنُونَ اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِي دِينِي أَصْلِحْ لِي دِينِي
فَإِنَّهُ عِصْمَةُ أَمْرِي وَأَصْلِحْ لِي آخِرَتِي فَإِنَّهَا دَارُ مَقْرَبَيِ وَإِلَيْهَا مِنْ مُجَاوِرَةِ الْلَّيْلِ مَفْرَبَيِ وَاجْعَلْ الْحَيَاةَ زِيَادَةً لِي فِي كُلِّ خَيْرٍ وَالْوَفَاءَ رَاحَةً لِي مِنْ
كُلِّ شَرِّ اللَّهُمَّ صَدِّلْ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ خَاتَمَ النَّبِيِّنَ وَتَمَامَ عِدَّةِ الْمُرْسَلِينَ وَعَلَى إِلَهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ وَأَصْلِحْ حَابِيهِ
الْمُنْتَجَبِينَ وَهَبْ لِي فِي الشَّشَاءِ ثَلَاثًا لَا تَدْعُ لِي ذَنْبًا إِلَّا غَفَرْتَهُ وَلَا غَمًّا إِلَّا أَذْهَبْتَهُ وَلَا دَعْوًا إِلَّا دَفَعْتَهُ بِسْمِ اللَّهِ خَيْرِ الْأَسْمَاءِ بِسْمِ اللَّهِ رَبِّ الْأَرْضِ
وَالسَّمَاءِ أَسْتَدْفِعُ كُلَّ مَكْرُوهٍ أَوْلُهُ سَخْطُهُ وَأَسْتَجْلِبُ كُلَّ مَحْبُوبٍ أَوْلُهُ رِضَاهُ فَاخْتَمْ لِي مِنْكَ بِالْغُفرَانِ يَا وَلِي الْأَحْسَانِ.

ص: 304

الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي جَعَلَ اللَّيْلَ لِيَا سَوْاً وَ النَّوْمَ سُّبْتَ بَاتاً وَ جَعَلَ النَّهَارِ شُوراً لَكَ الْحَمْدُ أَنْ بَعَثْتَنِي مِنْ مَرْقَدِي وَ لَوْ شَاءْتَ جَعَلْتَهُ سَرْمَدًا حَمْدًا دَائِمًا
لَا يَنْقَطِعُ أَبَدًا وَ لَا يُحْصَى لَهُ الْخَلَاقُ عَدَادًا اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْ خَلَقْتَ فَسَوْيَتَ وَ قَدَرْتَ وَ قَضَيْتَ وَ أَمَتَ وَ أَحْيَيْتَ وَ أَمْرَضْتَ وَ شَفَيْتَ وَ
عَافَيْتَ وَ أَبَلَيْتَ وَ عَلَى الْعَرْشِ أَسْتَوَيْتَ وَ عَلَى الْمُلْكِ أَحْتَوَيْتَ أَدْعُوكَ دُعَاءً مَنْ صَدَعْتَ وَ سَيْلَتَهُ وَ أَنْقَطَعَتْ حِيلَتَهُ وَ أَقْتَرَبَ أَجْلُهُ وَ تَدَانَى فِي
الدُّنْيَا أَمَلُهُ وَ أَسْتَدَدَ إِلَى رَحْمَتِكَ فَاقْهُ وَ عَظَمْتَ لِتَقْرِيبِهِ حَسْرَتُهُ وَ كَثُرْتُ زَلَّتُهُ وَ عَثْرَتُهُ وَ خَلَصْتُ

لِوَجْهِكَ تَوَبَّتُهُ فَصَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ خَاتَمَ النَّبِيِّنَ وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ وَأَرْزُقْنِي شَفَاعَةً
مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَلَا تَحْرِمْنِي صُحْبَتَهُ إِنَّكَ أَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ اللَّهُمَّ اقْضِ لِي فِي الْأَرْبَعَاءِ أَرْبَعًا أَجْعَلْ قُوتِي فِي طَاعَتِكَ وَ
نَشَاطِي فِي عِبَادَتِكَ وَرَغْبَتِي فِي ثَوَابِكَ وَرُهْدِي فِيمَا يُوَحِّبُ لِي أَلِيمَ عِقَابِكَ إِنَّكَ لَطِيفٌ لِمَا تَشَاءُ.

ص: 306

الحمدُللهُ الذِّي أَدْهَبَ اللَّيلَ مُظْلِمًا بِقُدْرَتِهِ وَجَاءَ بِالنَّهَارِ مُبْصِرًا بِرَحْمَتِهِ وَكَسَانِي ضَيَاهُ وَأَنَا فِي نِعْمَتِهِ اللَّهُمَّ فَكَمَا أَبَقْتَنِي لَهُ فَاقْبِي لِأَمْثَالِهِ وَ
صَلِّ عَلَى النَّبِيِّ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَآلِهِ وَلَا تُقْجِعْنِي فِيهِ وَفِي غَيْرِهِ مِنَ الْلَّيَالِي وَالْأَيَّامِ بِإِذْنِكَابِ الْمَحَارِمِ وَأَكْتَسِبِ الْمَأْشِمِ
وَأَرْزُقْنِي خَيْرًا وَخَيْرًا مَا بَعْدَهُ وَأَصْرِفْ عَنِّي شَرًّا وَشَرًّا مَا فِيهِ وَشَرًّا مَا بَعْدَهُ اللَّهُمَّ إِنِّي بِذِمَّةِ الْإِسْلَامِ أَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ وَبِحُرْمَةِ الْقُرْآنِ
أَعْتَمِدُ عَلَيْكَ وَبِمُحَمَّدٍ الْمُصَدَّقَ طَفَى صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَسْتَشْفَعُ لَدَيْكَ فَأَعْرِفُ اللَّهُمَّ ذَمَّتِي الَّتِي رَجَوْتُ بِهَا قَضَاءَ حَاجَتِي يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

ص: 307

اللَّهُمَّ أَقْضِنِي فِي الْخَمِيسِ خَمْسًا لَا يَتَسْعُ لَهَا إِلَّا كَرْمُكَ وَ لَا يُطِيقُهَا إِلَّا نِعْمَتُكَ سَدَّلَمَةً أَقْوَى بِهَا عَلَى طَاعَتِكَ وَ عِبَادَةَ اسْتَحْقَقُ بِهَا جَزِيلَ مَثَوَّبَتِكَ وَ سَعَةً فِي الْحَالِ مِنَ الرِّزْقِ الْحَلَالِ وَ أَنْ تُؤْمِنَنِي فِي مَوَاقِفِ الْخَوْفِ بِإِمْانِكَ وَ تَجْعَلَنِي مِنْ طَوَارِقِ الْهَمُومِ وَ الْغُمُومِ فِي حِصْنِكَ وَ صَلَّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاجْعَلْ تَوَسُّلِي بِهِ شَافِعًا يَوْمَ الْقِيَمَةِ نَافِعًا إِنَّكَ أَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ.

ص: 308

الَّهُمَّ دُلَلَ الْأَوَّلِ قَبْلَ إِنْسَاءِ وَالْأَحْيَاءِ وَالآخِرِ بَعْدَ فَتَاءِ الْأَسَاءِ يَاءِ الْعَلِيمِ الَّذِي لَا يُنْسَى مِنْ ذَكْرِهِ وَلَا يُنْقُصُ مِنْ شَكْرِهِ وَلَا يُخِيبُ مِنْ دَعَاهُ وَ
لَا يُفْطِئُ رَجَاءَ مِنْ رَجَاهُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَشَّهُدُكَ وَكَفَى بِكَ شَهِيدًا وَأَشَّهُدُ جَمِيعَ مَلَائِكَتَكَ وَسَكَانَ سَمَاوَاتِكَ وَحَمَلَةَ عَرْشِكَ وَمِنْ بَعْثَتِ مِنْ
أَنْبِيَاءِكَ وَرُسُلِكَ وَأَنْشَاتِ مِنْ أَصْدَنَافِ خَلْقِكَ أَتَى أَشَّهُدُ أَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ وَلَا عَدِيلَ وَلَا خُلْفَ لِقَوْلِكَ وَ
لَا تَبَدِيلَ وَأَنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ أَدْبَى مَا حَمَلْتُهُ إِلَى الْعِبَادِ وَجَاهَدَ فِي اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ حَقَّ الْجِهَادِ وَأَنَّهُ بَشَرٌ
بِمَا هُوَ حَقٌّ مِنْ

ص: 309

الثَّوَابِ وَأَنْذَرِ بِمَا هُوَ صِدْقٌ مِنَ الْعِقَابِ اللَّهُمَّ شَسْتِي عَلَى دِينِكَ مَا أَحْيَيْتِي وَلَا تُزْغِ فَلْبِي بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنِي وَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَابُ صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ وَأَجْعَلْنِي مِنْ أَتْبَاعِهِ وَشِئْ يَعْتِهِ وَأَحْسَنْ رُبْنِي فِي زُمْرَتِهِ وَوَقَّنِي لِأَدَاءِ فَرْضِ الْجُمُعَاتِ وَمَا أَوْجَبْتَ عَلَيَّ فِيهَا مِنَ الطَّاعَاتِ وَقَسَمْتَ لِأَهْلِهَا مِنَ الْعَطَاءِ فِي يَوْمِ الْجَزَاءِ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ.

بِسْمِ اللَّهِ كَلِمَةُ الْمُعْتَصِي مِنَ وَمَقَالَةُ الْمُتَحَرِّزِينَ وَأَعُوذُ بِاللَّهِ تَعَالَى مِنْ جَوْرِ الْجَاهِرِينَ وَكَبَدِ الْحَاسِدِينَ وَبَغْيِ الطَّالِمِينَ وَأَحْمَدُهُ فَوْقَ حَمْدِ الْحَامِدِينَ اللَّهُمَّ أَنْتَ الْوَاحِدُ بِلَا شَرِيكَ وَالْمَلِكُ بِلَا تَمْلِيكٍ لَا تُضَادُ فِي حُكْمِكَ وَلَا تُتَازَّعُ فِي مُلْكِكَ أَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّي عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ وَأَنْ تُوزِّعَنِي مِنْ شُكْرِ نِعْمَكَ مَا تَبْلُغُ بِي غَايَةَ رِضاكَ وَأَنْ تُعِينَنِي عَلَى طَاعَتِكَ وَلِرُؤْمِ عِبَادَتِكَ وَاسْتَحْقَاقِ مَثُوبَتِكَ بِلُطْفِ عِنَائِيَّكَ وَتَرْحَمَنِي بِصَدِّيَّ عَنْ مَعَاصِيكَ مَا أَحْبَيْتَنِي وَتُوفِّقَنِي لِمَا يَنْفَعُنِي مَا أَبْغَيْتَنِي وَأَنْ تَسْرَحْ بِكِتابِكَ صَدْرِي

وَ تَحْكُمْ بِتِلَاوَتِهِ وَ زُرْيِ وَ تَسْخِينِ السَّلَامَةَ فِي دِينِي وَ نَفْسِي وَ لَا تَوْحِشَ بِي أَهْلَ أَنْسِي وَ تُتِيمَ إِحْسَانَكَ فِيمَا بَقَيَ مِنْ عُمْرِي كَمَا أَحْسَنْتَ فِي
مَصْنَى مِنْهُ يَا أَرْحَامَ الرَّاحِمِينَ.

دعای صاحب الزمان عجل الله تعالیٰ فرجه الشریف

اللَّهُمَّ ارْزُقْنَا تَوْفِيقَ الطَّاعَةِ وَ بُعْدَ الْمُعْصِيَةِ وَ صِدْقَ النِّيَّةِ وَ عِرْفَانَ الْحُرْمَةِ وَ أَكْرِمْنَا بِالْهُدَى وَ الْإِسْمَ بِتِقَامَةِ وَ سَدِّدْ أَلْسِنَتَنَا بِالصَّوَابِ وَ الْحِكْمَةِ وَ
امْلَأْ قُلُوبَنَا بِالْعِلْمِ وَ الْمَعْرِفَةِ وَ طَهِّرْ بُطُونَنَا مِنَ الْحَرَامِ وَ الشُّبْهَةِ وَ اكْفُفْ أَيْدِيَنَا عَنِ الظُّلْمِ وَ السَّرْقَةِ وَ اغْضُضْ ضُنْ أَبْصَارَنَا عَنِ الْفُجُورِ وَالْخِيَانَةِ وَ
اسْدُدْ أَسْمَاعَنَا عَنِ اللَّغْوِ وَالْغَيْبَةِ وَ تَفَضَّلْ عَلَى

ص: 312

عُلَمَائِنَا بِالرُّهْدِ وَ النَّصِيحةِ وَ عَلَى الْمُتَعَلِّمِينَ بِالْجَهْدِ وَ الرَّغْبَةِ وَ عَلَى الْمُسْتَمِعِينَ بِالإِتَابَةِ وَ الْمُؤْعَذَةِ وَ عَلَى مَرْضَى الْمُسْلِمِينَ بِالشَّفَاءِ وَ الرَّاحَةِ وَ عَلَى مَوْتَاهُمْ بِالرَّفَةِ وَ الرَّحْمَةِ وَ عَلَى مَشَايِخِنَا بِالْوَقَارِ وَ السَّكِينَةِ وَ عَلَى الشَّبَابِ بِالإِنَابَةِ وَ التَّوْبَةِ وَ عَلَى النِّسَاءِ بِالْحَيَاءِ وَ الْعِفَةِ وَ عَلَى الْأَغْنِيَاءِ بِالْتَّوَاضُعِ وَ السَّعَةِ وَ عَلَى الْفُقَرَاءِ بِالصَّبَرِ وَ الْقُنَاعَةِ وَ عَلَى الْغُزَّةِ بِالنَّصَرِ وَ الْغَلَبَةِ وَ عَلَى الْأَسَرَاءِ بِالْخَلَاصِ وَ الرَّاحَةِ وَ عَلَى الْأُمَرَاءِ بِالْعَدْلِ وَ الشَّفَقَةِ وَ عَلَى الرَّعِيَّةِ بِالْإِنْصَافِ وَ حُسْنِ السِّيرَةِ وَ بَارِكْ لِلْحُجَّاجِ وَ الزُّوَارِ فِي الزَّادِ وَ النَّفَقَةِ وَ افْضِلِ ما أُوجِبَتْ عَلَيْهِمْ مِنَ الْحَجَّ وَ الْعُمْرَةِ بِفَضْلِكَ وَ رَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

ص: 313

علامه مجلسی رحمة الله عليه از شیخ صدوق رحمة الله عليه نقل می کنند که این توسل از ائمه اطهار علیهم السلام نقل شده و هرگاه برای حاجتی آنرا قرائت کردم فوری اثر بخشید و آن حاجت

روا شد.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ وَأَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ بِنَيْنِكَ بِنَيِّرِكَ الرَّحْمَةَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، يَا أَبَا الْقَاسِمِ يَارَسُولَ اللَّهِ، يَا إِمامَ الرَّحْمَةِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِذَا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدْمَنَاكَ بَيْنَ يَدَيْ حاجاتِنَا يَا وَجِيْهَا عَنْدَاللَّهِ إِشْفَعْ لَنَا عَنْدَاللَّهِ، يَا أَبَا الْحَسَنِ يَا أَمِيرَالْمُؤْمِنِينَ، يَا عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ، يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا،

ص: 314

إِنَّا تَوَجَّهُنَا وَاسْتَشْفَعُنَا وَتَوَسَّلُنَا إِلَى اللَّهِ، وَقَدْمُنَاكَ بَيْنَ يَدَيْ حاجاتِنَا، يَا وَجِيَّهًا عِنْدَ اللَّهِ، اسْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ، يَا فَاطِمَةَ الرَّهْرَاءِ عَلَيْهَا السَّلَامُ، يَا بِنْتَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، يَا قُرْبَةَ عَيْنِ الرَّسُولِ، يَا سَيِّدَتَنَا وَمَوْلَاتَنَا إِنَّا تَوَجَّهُنَا وَاسْتَشْفَعُنَا وَتَوَسَّلُنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدْمُنَاكَ بَيْنَ يَدَيْ حاجاتِنَا، يَا وَجِيَّهَةَ عِنْدَ اللَّهِ إِشْفَعِي لَنَا عِنْدَ اللَّهِ يَا أَبَامُحَمَّدٍ، يَا حَسَنَ بْنَ عَلَيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ، أَيُّهَا الْمُجْتَبَى يَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهُنَا وَاسْتَشْفَعُنَا وَتَوَسَّلُنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدْمُنَاكَ بَيْنَ يَدَيْ حاجاتِنَا، يَا وَجِيَّهَا عِنْدَ اللَّهِ إِشْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ، يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، يَا حُسَيْنَ بْنَ عَلَيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ، أَيُّهَا الشَّهِيدُ، يَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ

عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهُنَا وَاسْتَشْفَعُنَا وَتَوَسَّلُنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدْ مَنَاكَ بَيْنَ يَدَيْ حاجاتِنَا، يَا وَحِيهَا عِنْدَ اللَّهِ،
يَا أَبَا الْحَسَنِ يَا عَلَيِّ بْنَ الْحُسَنِ بَيْنَ يَدَيْ عَلِيهِ السَّلَامُ، يَا زَيْنَ الْعَابِدِينَ، يَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا
وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهُنَا وَاسْتَشْفَعُنَا وَتَوَسَّلُنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدْ مَنَاكَ بَيْنَ يَدَيْ حاجاتِنَا، يَا وَحِيهَا عِنْدَ اللَّهِ إِشْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ، يَا أَبَا جَعْفَرٍ يَا مُحَمَّدَ بْنَ
عَلَيِّ، عَلِيهِ السَّلَامُ أَيَّهَا الْبَاقِرُ، يَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهُنَا وَاسْتَشْفَعُنَا وَ
تَوَسَّلُنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدْ مَنَاكَ بَيْنَ يَدَيْ حاجاتِنَا، يَا وَحِيهَا عِنْدَ اللَّهِ إِشْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ، يَا ابْنَ عَبْدِ اللَّهِ

يَا جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ، أَيُّهَا الصَّادِقُ، يَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآتَاهُ وَسَلَّمَ، يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهُنَا وَاسْتَشْفَعُنَا وَتَوَسَّلُنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدْ مَنَّا بَيْنَ يَدَيْ حَاجَاتِنَا، يَا وَجِيهَا عِنْدَ اللَّهِ اسْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ، يَا أَبَا الْحَسَنِ، يَا مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَيُّهَا الْكَاظِمُ، يَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآتَاهُ وَسَلَّمَ، يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهُنَا وَاسْتَشْفَعُنَا وَتَوَسَّلُنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدْ مَنَّا بَيْنَ يَدَيْ حَاجَاتِنَا، يَا وَجِيهَا عِنْدَ اللَّهِ، اسْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ، يَا أَبَا الْحَسَنِ يَا عَلِيَّ بْنَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ، أَيُّهَا الرَّضَا، يَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآتَاهُ وَسَلَّمَ، يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهُنَا وَاسْتَشْفَعُنَا وَتَوَسَّلُنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ،

وَقَدْ مُنَاكَ بَيْنَ يَدِي حاجاتِنَا يَا وَجِيْهَا عِنْدَ اللَّهِ، إِشْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ، يَا أَبَا جَعْفَرِ، يَا مُحَمَّدَ بْنَ عَلَيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ، أَيُّهَا التَّقِيُّ الْجَوَادُ، يَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهُنَا وَاسْتَشَرْنَا فَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدْ مُنَاكَ بَيْنَ يَدِي حاجاتِنَا يَا وَجِيْهَا عِنْدَ اللَّهِ، يَا أَبَا الْحَسَنِ، يَا عَلَيِّ بْنَ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَيُّهَا الْهَادِي التَّقِيُّ، يَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهُنَا وَاسْتَشَرْنَا فَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدْ مُنَاكَ بَيْنَ يَدِي حاجاتِنَا يَا وَجِيْهَا عِنْدَ اللَّهِ، يَا أَبَا مُحَمَّدٍ، يَا حَسَنَ بْنَ عَلَيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ، أَيُّهَا الرَّكِيُّ الْعَسْمَ كَرِيُّ، يَابْنَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، يَا حُجَّةَ

ص: 318

اللَّهُ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا إِنَّا تَوَجَّهُنَا وَاسْتَشَدَ فَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدْ مُنَاكَ بَيْنَ يَدَيْ حاجاتِنَا يَا وَجِيَهَا عِنْدَ اللَّهِ، إِشْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ، يَا وَصِيَ الْحَسَنِ، وَالْخَلَفَ الْحُجَّةَ، أَيْهَا الْقَائِمُ الْمُنْتَظَرُ، الْمَهَدِيُ عَجَ اللَّهُ تَعَالَى فِرْجَهُ الشَّرِيفِ يَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآتَاهُ وَسَلَّمَ، يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهُنَا وَاسْتَشَدَ فَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدْ مُنَاكَ بَيْنَ يَدَيْ حاجاتِنَا يَا وَجِيَهَا عِنْدَ اللَّهِ إِشْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ.

سپس حاجت خود را بطلب که ان شاء الله برآورده می شود. آنگاه بگو:

يَا سَادَتِي وَمَوَالِي إِنِّي تَوَجَّهُتُ بِكُمْ أَيْمَنِي وَعُدَّتِي لِيَوْمِ فَقْرِي وَحاجَتِي إِلَى اللَّهِ، وَتَوَسَّلْتُ

ص: 319

بِكُمْ إِلَى اللَّهِ، وَاسْتَشْفَعْتُ بِكُمْ إِلَى اللَّهِ، فَأَشْفَعُوكُمْ لِي عِنْدَ اللَّهِ، وَاسْتَقْدَمْتُكُمْ مِنْ ذُنُوبِي عِنْدَ اللَّهِ، فَانْكُمْ وَسِيلَتِي إِلَى اللَّهِ، وَبِحُجَّكُمْ وَبِقُرْبِكُمْ أَرْجُوا نَجَّاً مِنَ اللَّهِ، فَكُونُوا عِنْدَ اللَّهِ رَجَائِي، يَا سَادَتِي يَا أُولَيَاءِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ، وَلَعَنَ اللَّهِ أَعْدَاءَ اللَّهِ ظَالِمِيهِمْ مِنَ الْأَقْلَيْنَ وَالآخِرِينَ آمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ.

«مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحْمَاءُ بَيْنَهُمْ»

ص: 320

بهترین و کاملترین زیارت‌ها از جهت متن و سند زیارت جامعه است. شیخ طوسی رحمة الله عليه در کتاب «التهذیب» و شیخ صدوق در کتاب «الفقیه» از نخعی نقل کرده اند که وی به امام هادی علیه السلام عرض کرد:

یابن رسول الله صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ زیارتی کامل و پر محظوای من آموزش دهید تا آنگاه که خواستم یکی از اهل بیت علیهم السلام را زیارت کنم، آنرا بخوانم. آنگاه امام هادی علیه السلام این زیارت را به او تعلیم فرمودند.

السلامُ عَلَيْكُمْ يَا أَهْلَ بَيْتِ النُّبُوَّةِ وَمَوْضِعِ الرِّسَالَةِ وَمُخْتَلَفِ الْمَلَائِكَةِ وَمَهْبِطِ الْوَحْىِ وَمَعْلِمِ الرَّحْمَةِ وَخُزَانِ الْعِلْمِ وَمُنْتَهَى الْحَلْمِ وَأُصُولَ
الْكَرَمِ

وَقَادَةَ الْأُمَّمِ وَأُولَيَاءِ النِّعَمِ وَعَنَاصِرِ الْأَبْرَارِ وَدَاعِيَاتِ الْأَخْيَارِ وَسَاسَةِ الْعِبَادِ وَأَزْكَانَ الْبِلَادِ وَأَبْوَابَ الإِيمَانِ وَأَمْنَاءِ الرَّحْمَانِ وَسُلَالَةِ النَّبِيِّينَ وَصِفْوَةِ الْمُرْسَلِينَ وَعِثْرَةِ خَيْرَةِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَى أَمْمَةِ الْهُدَى عَلَيْهِمُ السَّلَامُ وَمَصَابِيحُ الدُّجَى وَأَعْلَامُ التُّقَى وَذَوِي النُّهَى وَأُولَيِ الْحِجَّى وَكَهْفُ الْوَرَى وَوَرَاثَةُ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمَثَلُ الْأَعْلَى وَالدَّعْوَةُ الْحُسْنَى وَحُجَّاجُ اللَّهِ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَالْأُولَى وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَى مَحَالٍ مَعْرِفَةُ اللَّهِ وَمَسَاكِنُ بَرَكَاتِ اللَّهِ وَمَعَادِنِ حِكْمَةِ اللَّهِ وَحَفَظَةِ سِرِّ اللَّهِ وَحَمَلَةِ كِتَابِ اللَّهِ وَأُوصِيَاءِ نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَذُرِّيَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

ص: 322

وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ اللَّهُ لَامٌ عَلَى الدُّعَاءِ إِلَى اللَّهِ وَالْأَدِلَاءِ عَلَى مَرْضَاةِ اللَّهِ وَالْمُسْتَقْرِرِينَ فِي أَمْرِ اللَّهِ وَالثَّامِنِينَ فِي مَحَاجَةِ اللَّهِ وَالْمَخْلُصِينَ فِي تَوْحِيدِ اللَّهِ وَالْمُظْهِرِينَ لِأَمْرِ اللَّهِ وَنَهْيِهِ وَعِبَادِهِ الْمُكْرَمِينَ الَّذِينَ لَا يَسْتَقْبِلُونَ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ اللَّهُ لَامٌ عَلَى الْأَئِمَّةِ الدُّعَاءِ وَالقَادِهِ الْهُدَاءِ وَالسَّادَهِ الْوُلَاةِ وَالذَّادَهِ الْحُمَّاهَ وَأَهْلِ الذِّكْرِ وَأُولَيِ الْأَمْرِ وَبَقِيَّةِ اللَّهِ وَخَيْرِهِ وَحِزْبِهِ وَعَيْنِهِ عِلْمِهِ وَحُجَّتِهِ وَصِرَاطِهِ وَنُورِهِ وَبُرْهانِهِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ أَشَّ هَدُّ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ كَمَا شَهَدَ اللَّهُ لِنَفْسِهِ وَشَهَدَتْ لَهُ مَلَائِكَتُهُ وَأُولُوا الْعِلْمِ مِنْ حَلْقِهِ لَا إِلَهَ

ص: 323

إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ وَأَشَّهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَبْدُهُ الْمُتَبَّجِبُ وَرَسُولُهُ الْمُرْتَضَى أَرْسَلَهُ بِالْهُدَىٰ وَ دِينُ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ
عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُسْرِكُونَ وَأَشَهَدُ أَنَّكُمُ الْأَئِمَّةُ الرَّاشِدُونَ الْمَهْدِيُونَ الْمَعْصُومُونَ الْمُكَرَّمُونَ الْمُتَّمَّنُونَ الصَّادِقُونَ الْمُصْطَفَوْنَ
الْمُطِيعُونَ لِلَّهِ الْعَوَامُونَ بِأَمْرِهِ الْعَامِلُونَ بِإِرَادَتِهِ الْفَاثِرُونَ بِكَرَامَتِهِ إِصْدَقَاتِهِ طَفَاكُمْ بِعِلْمِهِ وَ ارْتَضَاكُمْ لِعَيْنِهِ وَ اخْتَارَكُمْ لِسَرِّهِ وَ اجْتَبَاكُمْ بِقُدرَتِهِ وَ أَعْرَكُمْ
بِهُدَاهُ وَ خَصَّكُمْ بِبُرْهانِهِ وَ اتَّسَجَّبَكُمْ لِنُورِهِ وَأَيَّدَكُمْ بِرُوحِهِ وَ رَضِيَّكُمْ خُلَفَاءَ فِي أَرْضِهِ وَ حُجَّاجًا عَلَى بَرِّيَّتِهِ وَ انصَارًا لِدِينِهِ وَ حَفَظَةً لِسَرِّهِ وَ خَزَنَةً
لِعِلْمِهِ

ص: 324

وَمُسْتَبْدِعًا لِحِكْمَتِهِ وَتَرَاحِمَةً لِوَحْيِهِ وَأَزْكَانًا لِتَوْحِيدِهِ وَشُهَدَاءَ عَلَى حَلْقِهِ وَأَعْلَامًا لِعِبَادِهِ وَمَنَازًا فِي بِلَادِهِ وَأَدْلَاءَ عَلَى صِرَاطِهِ عَصَمَكُمُ اللَّهُ مِنَ الزَّلَلِ وَآمِنَكُم مِنَ الْفِتْنَ وَطَهَرَكُم مِنَ الدُّنْسِ وَأَذْهَبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ وَطَهَرَكُمْ تَطْهِيرًا فَعَظَمْتُمْ جَلَالَهُ وَأَكْبَرْتُمْ شَأْنَهُ وَمَجَدْتُمْ كَرَمَهُ وَأَدْمَتُمْ ذِكْرَهُ وَوَكَدْتُمْ مِيشَافَهُ وَأَحْكَمْتُمْ عَقْدَ طَاعَتِهِ وَنَصَّحْتُمْ لَهُ فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ وَدَعَوْتُمْ إِلَى سَبِيلِهِ بِالْحِكْمَةِ وَالْمُؤْعَظَةِ الْحَسَنَةِ وَبَذَلْتُمْ أَنْفُسَكُمْ فِي مَرْضَايَهِ وَصَرَرْتُمْ عَلَى مَا أَصَابَكُمْ فِي جَنْبِهِ وَأَفْتَمُ الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزِّكَةَ وَأَمْرَتُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَيْتُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَجَاهَدْتُمْ فِي اللَّهِ

حَقَّ جِهَادِهِ

ص: 325

حَتَّىٰ أَعْلَمْتُمْ دَعْوَةَ وَبَيْتُمْ فَرَائِضَهُ وَأَقْتُمْ حُدُودَهُ وَنَشَرْتُمْ شَرَائِعَ أَحْكَامِهِ وَسَنَّتُمْ سُسَّتَهُ وَصِرْتُمْ فِي ذَلِكَ مِنْهُ إِلَى الرِّضا وَسَلَّمْتُمْ لَهُ الْقَضَاءَ وَصَدَّقْتُمْ مِنْ رُسُسِهِ مَنْ مَضَى فَالرَّاغِبُ عَنْكُمْ مَارِقُ وَاللَّازِمُ لَكُمْ لَا حِقُّ وَالْمُقَاصِدُ رُفِيَ حَقَّكُمْ زَاهِقُ وَالْحَقُّ مَعَكُمْ وَفِيكُمْ وَمِنْكُمْ وَإِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ أَهْلُهُ وَمَعْمِدُهُ وَمِيراثُ النُّبُوَّةِ عِنْدَكُمْ وَإِيَابُ الْخَلْقِ إِلَيْكُمْ وَجِسَابُهُمْ عَلَيْكُمْ وَفَصْلُ الْخِطَابِ عِنْدَكُمْ وَآيَاتُ اللَّهِ لَدَيْكُمْ وَعَزَانُهُ فِيْكُمْ وَنُورُهُ وَبُرْهانُهُ عِنْدَكُمْ وَأَمْرُهُ إِلَيْكُمْ مَنْ وَالَّهُ وَمَنْ عَادَكُمْ فَقَدْ أَحَبَّ اللَّهَ وَمَنْ أَحَبَّكُمْ فَقَدْ أَبْغَضَهُ اللَّهُ وَمَنْ أَبْغَضَكُمْ فَقَدْ أَبْغَضَهُ اللَّهُ وَمَنِ

ص: 326

اعْتَصَمْ بِكُمْ فَقَدِ اعْتَصَمَ بِاللَّهِ أَنْثُمُ الصِّرَاطُ الْأَقْوَمُ وَ شَهَادَهُ دارُ الْفَنَاءِ وَ شُفَعَاءُ دارُ الْبَقَاءِ وَ الرَّحْمَةُ لِمَوْصُولَةٍ وَ الْآيَةُ الْمَخْزُونَةُ وَ الْأَمَانَةُ الْمَحْفُوظَةُ وَ الْبَابُ الْمُبْتَلَى بِهِ النَّاسُ مَنْ أَتَاهُمْ نَجَيٌ وَ مَنْ لَمْ يَأْتِهِمْ هَلَكَ إِلَى اللَّهِ تَدْعُونَ وَ عَلَيْهِ تَدْلُونَ وَ بِهِ تُؤْمِنُونَ وَ لَهُ تُسَلِّمُونَ وَ بِأَمْرِهِ تَعْمَلُونَ وَ إِلَى سَبِيلِهِ تُرْشَحُ دُونَ وَ بِقَوْلِهِ تَحْكُمُونَ سَعِدَ مَنْ وَالاَكْمُ وَ هَلَكَ مَنْ عَادَكُمْ وَ خَابَ مَنْ جَحَدَكُمْ وَ ضَلَّ مَنْ فَارَقَكُمْ وَ فَازَ مَنْ تَمَسَّكَ بِكُمْ وَ أَمِنَ مَنْ لَجَأَ إِلَيْكُمْ وَ سَلِيمٌ مَنْ صَدَقَكُمْ وَ هُدِيَ مَنِ اعْتَصَمَ بِكُمْ مِنِ اتَّبَعَكُمْ فَالْجَنَّةُ مَأْوَاهُ وَ مَنْ جَحَدَكُمْ كَافِرٌ وَ مَنْ حَارَبَكُمْ مُشْرِكٌ وَ مَنْ رَدَّ

عَلَيْكُمْ فِي أَسْفَلِ دَرَكَ مِنَ الْجَحِيمِ أَشْهُدُ أَنَّ هَذَا سَابِقُ لَكُمْ فِيمَا مَضِيَ وَجَارٍ لَكُمْ فِيمَا بَقِيَ وَأَنَّ

أَرْوَاحَكُمْ وَذُورَكُمْ وَطِينَتُكُمْ وَاحِدَةٌ طَبَابُتْ وَطَهْرَتْ بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ خَلْقَكُمُ اللَّهُ أَنوارًا فَجَعَلَكُمْ بِعَرْشِهِ مُحَمَّدَ قَدِيرَ حَتَّى مَنْ عَلَيْتَاهُ بِكُمْ فَجَعَلَكُمْ فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللَّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرُ فِيهَا اسْمَهُ وَجَعَلَ صَلَاتَنَا عَلَيْكُمْ وَمَا خَصَّنَا بِهِ مِنْ وَلَا يَتَكُمْ طَيِّبًا لِخَلْقِنَا وَطَهَارَةً لِأَنْفُسِنَا وَتَرْكِيَةً لَنَا وَكَفَارَةً لِذُنُوبِنَا فَكُنَّا عِنْدَهُ مُسَهَّلِمِينَ بِفَصَدَّقَنَا إِيمَانُكُمْ فَبَلَغَ اللَّهُ بِكُمْ أَشَرَّ رَفَعَ مَحَلَّ الْمُكَرَّمِينَ وَأَعْلَى مَنَازِلِ الْمُؤْمِنِينَ وَأَرْفَعَ دَرَجَاتِ الْمُرْسَلِينَ حَيْثُ لَا يَلْحَقُهُ لَأْحِقُّ وَلَا

ص: 328

يُفُوْهُ فَائِقٌ وَ لَا يَسْتَبِعْ سَابِقُ وَ لَا يَطْمَعُ فِي إِدْرَاكِهِ طَامِعٌ حَتَّى لَا يَقْنَى مَلَكُ مُقَرَّبٌ وَ لَانَّيُ مُرْسَلٌ وَ لَاصِدِيقٌ وَ لَاشَّهِيدُ وَ لَاعَالِمٌ وَ لَاجَاهِلُ وَ لَادَنِيُ وَ لَافَاضِلَ وَ لَامُونِ صَالِحٌ وَ لَافَاجِرٌ طَالِحٌ وَ لَاجَارٌ عَنِيدٌ وَ لَاشَّيْطَانٌ مَرِيدٌ وَ لَاخْلُقٌ فِيهَا بَيْنَ ذَلِكَ شَهِيدٌ إِلا عَرَّقُهُمْ جَلَالَةً أَمْرِكُمْ وَ عَظَمَ خَطَرِكُمْ وَ كَبِيرَ شَانِكُمْ وَ تَمَامَ نُورِكُمْ وَ صِدْقَ مَقَاعِدِكُمْ وَ ثَبَاتَ مَقَامِكُمْ وَ شَرَفَ مَحَلَّكُمْ وَ مَنْزِلَتِكُمْ عِنْدَهُ وَ كَرَامَتِكُمْ عَلَيْهِ وَ خَاصَّةَ تِكْمُ لَدَنِيَهُ وَ قُرْبَ مَنْزِلَتِكُمْ مِنْهُ يَلَّيِ أَنْتُمْ وَ أُمِّي وَ أَهْلِي وَ مَالِي وَ أَسْرَتِي أَشَّهُدُ اللَّهَ وَ أَشَّهُدُكُمْ إِنِّي مُؤْمِنٌ بِكُمْ وَ بِمَا آمَنْتُمْ بِهِ كَافِرٌ بِعَدُوِّكُمْ وَ بِمَا

كَفَرْتُمْ بِهِ مُسْتَبِصِرٌ بِشَانِكُمْ وَ بِضَلَالَةٍ

مَنْ حَالَقُكُمْ مُوَالٍ لَكُمْ وَلَا أُولَئِكُمْ مُعِيشُ لِأَعْدَائِكُمْ وَمَعَادٍ لَهُمْ سِلْمٌ مَنْ سَالَمَكُمْ وَحَرْبٌ لِمَنْ حَارَبَكُمْ مُحَقِّقٌ لِمَا حَقَّقْتُمْ مُبْطِلٌ لِمَا أَبْطَلْتُمْ
مُطْبِعٌ لَكُمْ عَارِفٌ بِحَقِّكُمْ مُقْرِنٌ بِفَضْلِكُمْ مُحْتَمِلٌ لِعِلْمِكُمْ مُحْتَجِبٌ بِذِمَّتِكُمْ مُعْتَرِفٌ بِكُمْ مُؤْمِنٌ بِإِيمَانِكُمْ مُصَدَّقٌ بِرَجْعَتِكُمْ مُمْتَظِرٌ لِأَمْرِكُمْ
مُرْتَقِبٌ لِدَوْلَتِكُمْ آخِذٌ بِقَوْلِكُمْ عَامِلٌ بِأَمْرِكُمْ مُسْتَحِيرٌ بِكُمْ رَاءِرٌ لَأَنِّي عَائِدٌ بِقُبُورِكُمْ مُسْتَشْفَعٌ إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ بِكُمْ وَمُنْتَرِبٌ بِكُمْ إِلَيْهِ وَمُقَدَّمُكُمْ
أَمَامَ طَلَبَتِي وَحَوَابِيجِي وَإِرَادَتِي فِي كُلِّ أَحَوَالِي وَأَمْوَارِي مُؤْمِنٌ بِسَرِّكُمْ وَعَلَانِيَتِكُمْ وَشَاهِدِكُمْ وَأَوْلَكُمْ وَآخِرِكُمْ وَمُفَوِّضٌ فِي ذَلِكَ
كُلِّهِ إِلَيْكُمْ

ص: 330

وَمُسَّـ لِمْ فِيهِ مَعَكُمْ وَقَلْبِي لَكُمْ مُسْلِمٌ وَرَأْيِي لَكُمْ تَبَعُ وَنُصْرَتِي لَكُمْ مُعَدَّةٌ حَتَّـ يُحِبِّي اللَّهُ تَعَالَى دِينَهُ بِكُمْ وَرِدَكُمْ فِي أَيَامِهِ وَيُظْهِرُكُمْ لِعَدُلِهِ
وَيُمَكِّنُكُمْ فِي أَرْضِهِ فَمَعَكُمْ مَعَكُمْ آمَنْتُ بِكُمْ وَتَوَلَّتُ آخِرَكُمْ بِمَا تَوَلَّتُ بِهِ أَوْلَكُمْ وَبَرَّتُ إِلَى اللَّهِ عَرْوَجَلَ مِنْ أَعْدَائِكُمْ وَمِنَ
الْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ وَالشَّيَاطِينِ وَحَزْبِهِمُ الظَّالِمِينَ لَكُمُ الْجَاهِدِينَ لِحَقِّكُمْ وَالْمَارِقِينَ مِنْ وَلَا يَتَكُّمْ وَالْغَاصِبِينَ لِإِرْثِكُمُ الشَّالِيْنَ فِي كُمْ
الْمُنْهَرِفِينَ عَنْكُمْ وَمِنْ كُلِّ وَلِيْجَةٍ دُونَكُمْ وَكُلِّ مُطَاعٍ سَوَاكُمْ وَمِنَ الْأَئِمَّةِ الَّذِينَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ فَبَيْسَيِ اللَّهُ أَبَدًا مَا حَيَتُ عَلَى مُوَالَاتِكُمْ وَ
مَحَبَّيْكُمْ وَدِينِكُمْ

ص: 331

وَفَقَنِي لِطَّاعَتُكُمْ وَرَزَقَنِي شَفَاعَتُكُمْ وَجَعَلَنِي مِنْ خِيَارِ مَوَالِيكُمُ الْتَّابِعِينَ لِمَا دَعَوْتُمْ إِلَيْهِ وَجَعَلَنِي مِمْنِ يُقْتَصُ آثَارَكُمْ وَيَسِّئَ لِكُمْ سَيِّلَكُمْ وَ
يَهْتَدِي بِهُدَاكُمْ وَيُحْشِرُ فِي زُمْرَتُكُمْ وَيَكْرُرُ فِي رَجْعَتُكُمْ وَيُمَلِّكُ فِي دُولَتُكُمْ وَيُسْرِفُ فِي عَافِيَتُكُمْ وَيُمَكِّنُ فِي أَيَامِكُمْ وَتَقْرُ عَيْنُهُ غَدَّاً بِرُؤْيَتِكُمْ
بِأَيِّ اِنْتُمْ وَأَمْيَ وَنَفْسِي وَأَهْلِي وَمَالِي مِنْ أَرَادَ اللَّهَ بَدَأَ بِكُمْ وَمَنْ وَحَدَهُ قَبْلَ عَنْكُمْ وَمَنْ قَصَدَهُ تَوَجَّهَ بِكُمْ مَوَالِي لِأَحْصِي ثَانِكُمْ وَلَا بَلَغَ
مِنَ الْمَدْحُ كُنْهَكُمْ وَمِنَ الْوَصْفِ قَدْرَكُمْ وَأَنْتُمْ نُورُ الْأَخْيَارِ وَهُدَاةُ الْأَبْرَارِ وَحُجَّ الْجَبَارِ بِكُمْ فَتَحَ اللَّهُ وَبِكُمْ يَحْتِمُ وَبِكُمْ يُنْزِلُ الْغَيْثَ وَبِكُمْ
يُمْسِكُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ

وَبِكُمْ يُنفِسُ الْهَمَّ وَيَكْسِفُ الصَّدَرَ وَعِنْدَكُمْ مَا نَزَلْتُ بِهِ رُسُلُهُ وَهَبَطَتْ بِهِ مَلَائِكَتُهُ وَإِلَى جَدِّكُمْ (١) بِعَثَ الرُّوحُ الْأَمِينُ آتَاكُمُ اللَّهُ مَا لَمْ يُؤْتِ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ طَاطَأَ كُلُّ شَرِيفٍ كُمْ وَبَخَعَ كُلُّ مُتَكَبِّرٍ لِطَاعَتِكُمْ وَخَصَعَ كُلُّ جَبَارٍ لِفَضْلِكُمْ وَذَلَّ كُلُّ شَيْءٍ لَكُمْ وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِكُمْ وَفَازَ الْفَاتِحُونَ بِوْلَايَتِكُمْ بِكُمْ يُسَهِّلُكُمْ مَلَكُ إِلَيِ الرَّضْوَانِ وَعَلَى مَنْ جَهَدَ وَلَا يَتَكَبَّرُ غَصَبُ الرَّحْمَانِ بِأَيِّ أَنْثُمْ وَأُمُّي وَنَفْسِي وَأَهْلِي وَمَالِي ذِكْرُكُمْ فِي الدَّاكِرِينَ وَأَسْمَاؤُكُمْ فِي الْأَسْمَاءِ

ص: 333

1- (اگر زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام را نیت کرده اید بجای جدکم بگویید آخیکم).

وأَجْسَادُكُمْ فِي الْأَجْسَادِ وَأَرْوَاحُكُمْ فِي الْأَرْوَاحِ وَأَنْفُسُكُمْ فِي النُّفُوسِ وَآثَارُكُمْ فِي الْقُبُورِ فَمَا أَحْلَى أَسْهَامَكُمْ وَأَكْرَمَ أَنْفُسَكُمْ وَأَعْظَمَ شَانِكُمْ وَأَجْلَ خَطَرَكُمْ وَأَوْفَى عَهْدَكُمْ وَأَصْدَدَ مَدَقَّ وَعَدَكُمْ كَلَامُكُمْ نُورٌ وَأَمْرُكُمْ رُشْدٌ وَوَصِيَّكُمُ التَّتْهُويَ وَفِعْلُكُمُ الْخَيْرُ وَعَادَتُكُمُ الْإِحْسَانُ وَسَبَّحَيْتُكُمُ الْكَرَمُ وَشَانِكُمُ الْحَقُّ وَالصِّدْقُ وَالرِّفْقُ وَقَوْلُكُمْ حُكْمٌ وَحَثْمٌ وَرَأْيُكُمْ عِلْمٌ وَحِلْمٌ وَحَزْمٌ إِنْ ذِكْرُ الْخَيْرِ كُنْتُمْ أَوْلَهُ وَأَصْلَهُ وَفَرْعَاهُ وَمَعْلِيهُ وَمَاوَاهُ وَمُنْتَهَاهُ يَلِيَّ أَنْتُمْ وَأَمِي وَنَسِيَ كَيْفَ أَصْفُ حُسْنَ ثَنَائِكُمْ وَأَحْصِي جَمِيلَ بَلَائِكُمْ وَبِكُمْ أَخْرَجَنَا اللَّهُ مِنَ الدُّلُّ وَفَرَجَ عَنَا

ص: 334

عَمَراتُ الْكُرُوبِ وَأَنْقَدَنَا مِنْ شَيْفَهُ جُرْفُ الْهَلَكَاتِ وَمِنَ النَّارِ بِأَنْتُمْ وَأَمِّي وَنَسِيَ بِمُوالاتِكُمْ عَلَمَنَا اللَّهُ مَعَالِمَ دِينِنَا وَأَصَّلَحَ مَا كَانَ فَسَدَ مِنْ دُنْيَاَنَا وَبِمُوالاتِكُمْ تَمَّتِ الْكَلِمَةُ وَعُظِّمَتِ النِّعَمَةُ وَأَتَلَّقَتِ الْفُرْقَةُ، وَبِمُوالاتِكُمْ تُقْبَلُ الطَّاغِةُ الْمُفْتَرَضَةُ وَلَكُمُ الْمَوَدَّةُ الْوَجْهَةُ وَالدَّرَجَاتُ الرِّفِيعَةُ وَالْمَقَامُ الْمَحْمُودُ وَالْمَكَانُ الْمَعْلُومُ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَالْجَاهُ الْعَظِيمُ وَالشَّانُ الْكَبِيرُ وَالشَّفَاعَةُ الْمَقْبُولَةُ رَبِّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ رَبِّنَا لَا تُنْزِغُ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَابُ سَبِّحَنَ رَبِّنَا إِنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمْفُعلاً

ص: 335

يَا وَلِيُّ اللَّهِ (١) إِنَّ بَيْنَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ ذُنُوبًا لَا يَأْتِي عَلَيْهَا إِلَّا رِضَاكُمْ فَيَحْقِّمُ مَنِ اتَّمَنَّكُمْ عَلَى سَرَّهُ وَاسْتَرْعَاكُمْ أَمْرُ خَلْقِهِ وَقَرَنَ طَاعَتُكُمْ
بِطَاعَتِهِ لَمَّا اسْتَهْبَثْتُمْ ذُنُوبِي وَكُنْتُمْ شُفَعَانِي فَإِنِّي لَكُمْ مُطِيعٌ مَنْ أَطَاعَكُمْ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ أَحَبَّكُمْ فَقَدْ أَحَبَّ
الَّهَ وَمَنْ أَبْعَضَكُمْ فَقَدْ أَبْعَضَ اللَّهَ اللَّهُمَّ إِنِّي لَوْ وَجَدْتُ شَفَاعَةً أَقْرَبَ إِلَيْكَ مِنْ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَأَهْلِ
الْأَخْيَارِ الْأَئِمَّةِ الْأَئْرَارِ لَجَعَلْتُهُمْ شُفَعَانِي فَيَحْقِّمُ الَّذِي أَوْجَبْتَ لَهُمْ عَلَيْكَ أَسْأَلُكَ أَنْ تُدْخِلَنِي فِي جُمْلَةِ الْعَارِفِينَ بِهِمْ وَبِحَقِّهِمْ وَفِي زُمْرَةِ
الْمَرْحُومِينَ

ص: 336

1- و اگر همه ائمه طهار علیهم السلام را در زیارت نیت کرده است، بهتر است بگوید: یا اولیاء الله.

بِسْمِ فَرَاعَتِهِمْ إِنَّكَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ وَسَلَّمَ تَسْلِيمًا كَثِيرًا وَ حَسْبُنَا اللَّهُ وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ.

زيارة جامعه صغیره

این زیارت از امام رضان علیه السلام نقل شده و با آن هر امام یا پیامبری را می توان زیارت کرد.

السَّلَامُ عَلَى أَوْلَيَاءِ اللَّهِ وَ أَصْفَيَائِهِ، السَّلَامُ عَلَى أُمَّنَاءِ اللَّهِ وَ أَحِبَّائِهِ، السَّلَامُ عَلَى أَنْصَارِ اللَّهِ وَ خُلَفَائِهِ، السَّلَامُ عَلَى مَحَالٍ مَعْرِفَةُ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى مَسَاكِنِ ذِكْرِ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَى مُظْهِرِي أَمْرِ اللَّهِ وَ نَهْيِهِ، السَّلَامُ عَلَى الدُّعَاءِ إِلَى اللَّهِ، السَّلَامُ

ص: 337

عَلَى الْمُسْسَةِ تَقَرِّيْنَ فِي مَرْضَاتِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى الْمُخْلِصِينَ فِي طَاعَةِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى الْأَدِلَاءِ عَلَى اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى الَّذِينَ مَنْ وَالاَهُمْ قَدْ
وَالى اللَّهِ وَمَنْ عَادَاهُمْ فَقَدْ عَادَى اللَّهَ، وَمَنْ عَرَفَهُمْ فَقَدْ عَرَفَ اللَّهَ، وَمَنْ جَهَلَهُمْ فَقَدْ جَهَلَ اللَّهَ، وَمَنْ اعْتَصَمَ بِهِمْ فَقَدْ اعْتَصَمَ بِاللَّهِ، وَمَنْ
تَخَلَّى مِنْهُمْ فَقَدْ تَخَلَّى مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَأَشْهَدُ اللَّهَ أَنِّي سَلَّمَ لِمَنْ سَالَمْتُمْ، وَحَرَبُ لِمَنْ حَارَبْتُمْ مُؤْمِنٌ بِسِرِّكُمْ وَعَلَانِيَتِكُمْ، مُفَوِّضٌ فِي ذَلِكَ
كُلِّهِ، إِلَيْكُمْ، لَعْنَ اللَّهِ عَدُوَّ آلِ مُحَمَّدٍ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ، وَأَبْرُءُ إِلَى اللَّهِ مِنْهُمْ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَآلِهِ.

ص: 338

از مشهورترین و معتبرترین زیارت‌های است، علامه مجلسی رحمة الله عليه در مورد آن می‌فرماید: از بهترین زیارت‌ها از نظر متن و سند زیارت امین الله است و شایسته است که در مشاهد شریفه آنرا قرائت کنند. این زیارت از امام باقر علیه السلام و همچنین امام سجاد علیه السلام نقل شده است.

اللَّهُ لَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِينَ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ، وَ حُجَّتُهُ عَلَى عِبادِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَشَدُّ أَنْكَ جَاهَدْتَ فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ، وَعَمِلْتَ بِكِتَابِهِ، وَ اتَّبَعْتَ سُنَّةَ نَبِيِّهِ، صَدَّقَ لَمَّا اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، حَتَّى دَعَالَكَ اللَّهُ إِلَى جِوارِهِ فَقَبَصَنَكَ إِلَيْهِ بِإِحْتِيَارِهِ وَأَلْزَمَ أَعْدَاتَكَ الْحُجَّةَ مَعَ مَالَكَ مِنَ الْحُجَّاجِ الْبَالِغَةِ عَلَى

جَمِيعَ خَلْقِهِ، اللَّهُمَّ فَاجْعُلْ نَفْسِي مُطْمَئِنَّةً يَقْدَرُكَ، رَاضِيَةً بِقَضَايَاكَ، مُولَعَةً بِذِكْرِكَ وَ دُعَايَاكَ، مُحِبَّةً

لِصَدَفَةِ أُولَيَائِكَ، مَحْبُوبَةً فِي أَرْضِكَ وَ سَمَايَاكَ، صَابِرَةً عَلَى نُزُولِ بَلَائِكَ، شَاكِرَةً لِفَوَاضِلِ نِعْمَائِكَ، ذَاكِرَةً لِسَوَابِغِ آلاَئِكَ، مُشَّتَّاقَةً إِلَى فَرَحةِ
لِقَائِكَ، مُتَرَوِّدَةً التَّقْوَى لِيَوْمِ جَرَائِكَ، مُسَّسَّةً تَسَّهَّلَتْ بِسَهْلِكَ، مُفَارِقَةً لِأَخْلَاقِ أَعْدَائِكَ، مَشَّعُولَةً عَنِ الدُّنْيَا بِحَمْدِكَ وَ ثَنَائِكَ، اللَّهُمَّ إِنَّ قُلُوبَ
الْمُخْبِتِينَ إِلَيْكَ وَاللَّهَةُ، وَ سُبْلَ الرَّاغِبِينَ إِلَيْكَ شَارِعَةٌ، وَ أَعْلَامَ الْقَاصِدِينَ إِلَيْكَ وَاضِيَّةٌ حَمَّةٌ، وَ أَفِندَةَ الْعَارِفِينَ مِنْكَ فَازِعَةٌ، وَ أَصْوَاتَ الدَّاعِينَ إِلَيْكَ
صَاعِدَةٌ، وَ أَبْوَابَ الْإِجَابَةِ لَهُمْ مُفَتَّحَةٌ

ص: 340

وَدَعْوَةٌ مِنْ ناجِلَكَ مُسَسَّةٌ تَجَابَهُ، وَتَوْيِةٌ مِنْ أَنَابَ إِلَيْكَ مَقْبُولَةٌ، وَعَبْرَةٌ مِنْ بَكَى مِنْ حَوْفَكَ مَرْحُومَةٌ، وَالإِغاثَةَ لِمَنِ اسْتَعَاثَ بِكَ مَوْجُودَةٌ وَالإِعانَةَ لِمَنِ اسْتَعَانَ بِكَ مَبْدُولَةٌ، وَعِدَاتِكَ لِعِبَادِكَ مُنْجَزَةٌ، وَرَلَلَ مِنْ اسْتِئْمَالَكَ مُقاَلَةٌ، وَأَعْمَالَ الْعَامِلِينَ لَدَيْكَ مَحْفُوظَةٌ، وَأَرْزَاقَكَ إِلَى الْخَلَائِقِ مِنْ لَدُنْكَ نَازِلَةٌ، وَعَوَائِدَ الْمَزِيدِ إِلَيْهِمْ وَاصِـلَةٌ، وَذُنُوبَ الْمُسَسَّةِ تَغْفِرِينَ مَغْفُورَةٌ، وَحَوَاجِـجَ حَلْقَكَ عِنْدَكَ مَفْضِـيَةٌ، وَجَوَافِـزَ السَّائِلِينَ عِنْدَكَ مُوْفَرَةٌ، وَعَوَائِدَ الْمَزِيدِ مُتَوَارِـةٌ، وَمَوَائِـدَ الْمُسْتَطَعِـمِينَ مُعَدَّـةٌ، وَمَنَاهِـلَ الظَّمَاءِ لَدَيْكَ مُتَرَعَـةٌ، اللَّهُمَّ فَاسْتَحْبِـبْ دُعَائِـي، وَأَقْبَـلْ شَنَائِـي، وَاجْمَعْ بَيْـني وَبِـيـنَ

أَوْلِيَائِي، بِحَقِّ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيٌّ وَفَاطِمَةَ، وَالْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، إِنَّكَ وَلِيُّ نَعْمَانِي، وَمُنْتَهِيُّ مُنَانِي، وَغَائِيُّ
رَجَائِي، فِي مُنْقَلَّيِّ وَمَثَوَيِّ أَنْتَ إِلَهِي وَسَيِّدِي وَمَوْلَايَ، اغْفِرْ لَأَوْلِيَائِنَا، وَكُفْ عَنَّا أَعْدَانَا، وَأَشْغَلْهُمْ عَنْ أَذَانَا، وَأَظْهِرْ كَلِمَةَ الْحَقِّ، وَاجْعَلْهَا
الْعُلِيَا، وَأَدْحِضْ كَلِمَةَ الْبَاطِلِ وَاجْعَلْهَا السُّفْلَى، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

□

ص: 342

زيارة وارث از زیارات مخصوص امام حسین علیه السلام است که در هر زمان و شرایطی خوانده می شود این زیارت از امام صادق علیه السلام نقل شده است.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ آدَمَ صَفْوَةِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ نُوحٍ نَبِيِّ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ مُوسَى گَلِيمِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ عِيسَى رُوحِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ مُحَمَّدٍ حَبِيبِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَلِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَابْنَ مُحَمَّدٍ الْمُصْطَفَى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَابْنَ عَلِيٍّ الْمُرْتَضَى عَلَيْهِ السَّلَامُ،

ص: 343

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بْنَ فَاطِمَةَ الرَّزَّهَرِ عَلَيْهَا السَّلَامُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ثَارَ اللَّهِ وَأَبْنَ ثَارِهِ وَالوِتْرِ
الْمَوْتُورَ، أَشَّهُدُ أَنَّكَ قَدْ أَقْمَتَ الصَّلَاةَ وَأَيَّثَتَ الزَّكَاةَ وَأَمْرَتَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَطْعَتَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ حَتَّىٰ أَتَاكَ الْيِقِينُ، فَلَعَنَ اللَّهُ
أُمَّةً هَذِهِ تَنَاهُكَ وَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّةً ظَلَمَتْكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّةً سَجَعْتَ بِذَلِكَ فَرَضِيَّتِهِ، يَا مَوْلَايَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، أَشَّهُدُ أَنَّكَ كُنْتَ نُورًا فِي
الْأَصْلِ لَابِ الشَّامِخَةِ، وَالْأَرْحَامِ الْمُطْهَرَةِ، لَمْ تُتَحِّسِّنْكَ الْجَاهِلِيَّةُ بِأَنْجَاسِهَا، وَلَمْ تُلْسِنْكَ مِنْ مُذْهَبِيَّاتِ ثَيَابِهَا، وَأَشْهُدُ أَنَّكَ مِنْ دَاعِيَّهُ الدِّينِ، وَ
أَرْكَانِ الْمُؤْمِنِينَ، وَأَشْهُدُ أَنَّكَ إِلَمَامُ الْبُرُّ التَّقِيُّ الرَّضِيُّ الرَّزِّكِيُّ،

ص: 344

الْهَادِي الْمَهْدِيُّ، وَأَشْهَدُ أَنَّ الْأَئِمَّةَ مِنْ وُلْدِكَ كَلِمَةُ التَّقْوَى، وَأَعْلَامُ الْهُدَى وَالْعُرْوَةُ الْوُتْقَى، وَالْحُجَّةُ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا، وَأَسْهَدُ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ
وَأَنْبِيَاءَهُ وَرُسُلَّهُ، أَتَى بِكُمْ مُؤْمِنٌ وَبِإِيمَانِكُمْ مُؤْقِنٌ بِشَرَاعِ دِينِي وَخَوَاتِيمِ عَمَلي، وَقَلْبِي لِقَلْبِكُمْ سِلْمٌ، وَأَمْرِي لِأَمْرِكُمْ مُتَّسِعٌ صَلَواتُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ،
وَعَلَى أَرْوَاحِكُمْ، وَعَلَى أَجْسَادِكُمْ وَعَلَى شَاهِدَكُمْ وَعَلَى غَائِبِكُمْ، وَعَلَى ظَاهِرِكُمْ، وَعَلَى بَاطِنِكُمْ. بِإِيمَانِ أَنْتَ وَأَمِّي يَائِنَ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، بِإِيمَانِ أَنْتَ وَأَمِّي يَا أَبَاءَعَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، لَقَدْ عَظُمَتِ الرِّزْيَةُ وَجَلَّتِ الْمُصِيبَةُ بِكَ عَلَيْنَا وَعَلَى جَمِيعِ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ فَلَعْنَ اللَّهُ أُمَّةً أَسْرَجَتْ

ص: 345

وَالْجَمِيعُ وَتَهْيَأْتُ لِقَاتَلِكَ يَا مَوْلَايَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَصَدَّتْ حَرَمَكَ وَأَتَيْتُ إِلَى مَشْهُدِكَ، أَسْأَلُ اللَّهَ بِالشَّانِ الَّذِي لَكَ عِنْدَهُ وَ
بِالْمَحَلِ الَّذِي لَكَ لَدَيْهِ أَنْ يُصَلِّي عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ يَجْعَلَنِي مَعَكُمْ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ.

و در پایان:

ثواب این نوشتار را به پدر و مادرم هدیه می دهم و از خدا درخواست می کنم که به بهترین وجه آنرا قبول کند: «وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيْنَا صَغِيرًا» خداوندا پدر و مادرم را بپخش و بیامرز!

پروردگارا دنیا را هدف و مقصود ما قرار مده، از این دنیا ما را مبر مگر آنکه از ما راضی باشی. به ما توفيق ده که هر سال به حج بيت الله مشرف شویم و در هر سال توفيق زیارت پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِہِ وَسَلَّمَ و ائمه اطهار علیهم السلام را نصیب ما بگردان. خدايا حج و عمره احرام و طواف و سعی ما را بپذیر و بر محمد صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِہِ وَسَلَّمَ و اهل بیتش علیهم السلام پیوسته درود فرست.

وَصَلَّی اللَّهُ عَلَیٰ مُحَمَّدٌ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرَجَهُم

شیخ علی حیدر مؤید.

سال 1414 هـ.

ص: 347

سخن مترجم 2 ***

پیشگفتار 5 ***

بخش نخست مدینه منوره 14 ***

فصل اول: مسجد و حرم پیامبر اکرم ﷺ 15 ***

زیارت پیامبر اکرم ﷺ 18 ***

زیارت فاطمه زهرا علیها السلام 24 ***

نقشه بقیع 31 ***

فصل دوم: مشاهد و زیارتگاههای بقیع 32 ***

زیارت ائمه بقیع علیهم السلام 34 ***

زیارت فاطمه بنت اسد علیها السلام 40 ***

زیارت ابراهیم فرزند رسول اکرم ﷺ 43 ***

ص: 348

زیارت دختران پیامبر اکرم صَلَّی اللّٰہُ عَلٰیہِ وَآلٰہِ وَسَلَّمَ 47 ***

زیارت دو عمه پیامبر اکرم صَلَّی اللّٰہُ عَلٰیہِ وَآلٰہِ وَسَلَّمَ 49 ***

زیارت ام البنین علیها السلام 50 ***

زیارت عقیل و عبداللّٰہ بن جعفر علیه السلام 51 ***

زیارت شهداء علیهم السلام در بقیع 52 ***

زیارت حلیمه سعدیه 52 ***

زیارت اسماعیل علیه السلام فرزند امام صادق علیه السلام 53 ***

فصل سوم: زیارتگاهها و مساجد مدینه 55 ***

زیارت عبد الله بن عبدالمطلب 56 ***

زیارت حمزه بن عبدالمطلب 58 ***

زیارت شهدای احمد 61 ***

مسجد قبا 63 ***

مسجد فضیخ 67 ***

ص: 349

مسجد قبلتین * 68 ***

مسجد فتح * 70 ***

مسجد امام علی علیه السلام * 72 ***

مسجد حضرت فاطمه علیها السلام، مسجد سلمان *** 72

خانه امام حسن و امام صادق علیهم السلام * 73 ***

مسجد مباهله * 73 ***

مسجد غمامه و مسجد امام علی علیه السلام * 76 ***

بخش دوم: مکه مکرمه * 76 ***

فصل اول: عمره تمنع * 77 ***

میقات * 78 ***

نقشه موافیت * 80 ***

دعای غسل احرام * 81 ***

احرام عمره تمنع * 83 ***

ص: 350

محرمات احرام *** 88

دعای ورود به حرم *** 93

دعای ورود به مسجد الحرام *** 94

طواف عمره تمنع *** 100

واجبات طواف *** 101

دعای شوط اول طواف *** 103

دعای شوط دوم طواف *** 104

دعای شوط سوم طواف *** 105

دعای شوط چهارم طواف *** 106

دعای شوط پنجم طواف *** 107

دعای شوط ششم طواف *** 108

دعای شوط هفتم طواف *** 109

نماز طواف عمره تمنع *** 110

ص: 351

سعی بین صفا و مروه *** 111

مستحبات سعی 114 ***

دعای شوط اول سعی 116 ***

دعای شوط دوم سعی 118 ***

دعای شوط سوم سعی 120 ***

دعای شوط چهارم سعی 122 ***

دعای شوط پنجم سعی 124 ***

دعای شوط ششم سعی 126 ***

دعای شوط هفتم سعی 128 ***

تقصیر در عمره تمنع 130 ***

فصل دوم: حج تمنع 131 ***

احرام حج تمنع 132 ***

وقوف در عرفات 133 ***

ص: 352

مستحبات شب عرفه *** 136.

مستحبات روز عرفه *** 152.

دعای امام حسین علیه السلام *** 160.

زيارت امام حسین علیه السلام *** 198.

زيارت حضرت علی اکبر علیه السلام *** 204.

زيارت شهداء علیهم السلام *** 205.

زيارت حضرت ابوالفضل عباس علیه السلام *** 206.

وقوف در مشعر الحرام *** 210.

مستحبات مشعر الحرام *** 211.

اعمال منی *** 216.

1- رمی جمره عقبه *** 216.

مستحبات رمی *** 217.

2- ذبح قربانی *** 219.

ص: 353

3- حلق یا تقصیر حج 222 ***

مستحبات حلق یا تقصیر 224 ***

اعمال مکّه مگّرمه 225 ***

1- طواف حج تمع 225 ***

2- نماز طواف 226 ***

3- سعی بین صفا و مروه 226 ***

4- طواف نساء 227 ***

5- نماز طواف نساء 227 ***

6- بیتوه در منی 228 ***

7- رمی جمرات 229 ***

مستحبات منی 230 ***

نمای کعبه 232 ***

فصل سوم: مسجد الحرام و مکّه مگّرمه 233 ***

ص: 354

زیارت حضرت اسماعیل علیه السلام *** 249

اماکن مقدس مکّه *** 260

زیارت عبد مناف ** 266

زیارت حضرت عبدالملک علیه السلام *** 267

زیارت حضرت ابو طالب علیه السلام *** 269

زیارت حضرت آمنه علیها السلام *** 270

زیارت حضرت خدیجه علیها السلام *** 271

عمره مفرده *** 273

دعای کمیل *** 277

دعای صباح *** 292

دعای روز یکشنبه *** 299

دعای روز دوشنبه *** 301

دعای روز سه شنبه *** 303

ص: 355

دعای روز چهارشنبه *** 305.

دعای روز پنج شنبه *** 307.

دعای روز جمعه *** 309.

دعای روز شنبه *** 311.

دعای حضرت صاحب الزمان عجّ الله تعالی فرجه الشریف *** 312.

دعای توسل 314 ***.

زيارة جامعه کبیره *** 321.

زيارة جامعه صغیره *** 337.

زيارة امین الله *** 339.

زيارة وارث *** 343.

فهرست 348 ***.

ص: 356

بسمه تعالیٰ

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

با اموال و جان های خود، در راه خدا جهاد نمایید، این برای شما بهتر است اگر بدانید.

(توبه : 41)

چند سالی است که مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه موفق به تولید نرم‌افزارهای تلفن همراه، کتاب‌خانه‌های دیجیتالی و عرضه آن به صورت رایگان شده است. این مرکز کاملاً مردمی بوده و با هدایا و نذرورات و موقوفات و تخصیص سهم مبارک امام علیه السلام پشتیبانی می‌شود. برای خدمت رسانی بیشتر شما هم می‌توانید در هر کجا که هستید به جمع افراد خیراندیش مرکز پیووندید.

آیا می‌دانید هر پولی لایق خرج شدن در راه اهلیت علیهم السلام نیست؟

و هر شخصی این توفیق را نخواهد داشت؟

به شما تبریک می‌گوییم.

شماره کارت :

6104-3388-0008-7732

شماره حساب بانک ملت :

9586839652

شماره حساب شبا :

IR390120020000009586839652

به نام : (موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه)

مبالغ هدیه خود را واریز نمایید.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021-88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی
www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعة و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

